ד. ברגלסון

דמדומים

סִפְרוּת הַגּוֹלָה

יוֹצֵאת לָאוֹר
עַל־יְדֵי
וַעַד "הַמְאַסֵּף" בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

סֵפֶר שֵׁנִי

וַעַד „הַמְאַסֵּף״: פְּרוֹפ׳ י. קְלוֹזְנֶר, ב. צ. דִּינַבּוּרְג, דָּוִד זַכַּאי, רָחֵל יַנָּאִית,
דָּוִד לֶוִין, אַבְרָהָם לֶוִינְסוֹן, רָחֵל פֵּיגֶנְבֶּרְג (מַזְכִּירָה)

הַמַּעֲרֶכֶת: פְּרוֹפ׳ י. קְלוֹזְנֶר, ב. צ. דִּינַבּוּרְג, דָּוִד זַכַּאי, רָחֵל פֵּיגֶנְבֶּרְג
(מַזְכִּירָה)

הַכְּתֹבֶת: „הַמְאַסֵּף״, מְעוֹנוֹת עוֹבְדִים ב׳, דִּירָה מִס׳ 1,
רְחַבְיָה, יְרוּשָׁלַיִם

ד׳ בֶּרְגֶּלְסוֹן

דִּ מְ דּ וּ מִ י ם

(מִתּוֹךְ כְּתָבָיו)

תִּרְגֵּם מִיִּדִישׁ

א. מֵיטוּס

הוֹצָאַת „הַמְאַסֵּף" בע"מ

יְרוּשָׁלַיִם תש"ו

דָּוִד בֶּרְגֶלְסוֹן

ד. בֶּרְגֶלְסוֹן נוֹלַד בִּשְׁנַת 1884 בָּעֲיָרָה אַחְרִימוֹבָה הַקְּרוֹבָה לְאוּמַן שֶׁבְּאוּקְרַאִינָה. אָבִיו רְפָאֵל בֶּרְגֶלְסוֹן הָיָה יְהוּדִי בֶּן תּוֹרָה מֵחֲסִידֵי־טַלְנָה. הוּא הָיָה הֶעָשִׁיר שֶׁבָּעֲיָרָה וּבִסְבִיבָה כֻּלָּהּ, וּבֵיתוֹ הָיָה מֶרְכָּז לַיְּהוּדִים בְּנֵי הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת: סוֹחֲרֵי יְעָרוֹת, מוֹכְרֵי־תְּבוּאָה וְסַרְסוּרִים לְמִינֵיהֶם. בֵּית רְפָאֵל בֶּרְגֶלְסוֹן הָיָה גַּם מְקוֹם מוֹעֵד לִיהוּדִים כַּפְרִיִּים חוֹכְרֵי־מַשְׁקִים וְקַרְקָעוֹת וּלְבַעֲלֵי־הָאֲחֻזּוֹת מִבֵּין הָאֲצִילִים.

עַל אִמּוֹ שֶׁל ד. בֶּרְגֶלְסוֹן יָדוּעַ רַק זֶה שֶׁהָיְתָה אִשָּׁה צְנוּעָה, שְׁקֵטָה וְחוֹלָנִית, וּמוֹצָאָהּ מִמִּשְׁפָּחָה מְיֻחֶסֶת מִבֵּין יְהוּדֵי חוּץ־לָאָרֶץ.

מוּעָטוֹת הֵן גַּם הַיְדִיעוֹת עַל שְׁנוֹת־הַיַּלְדוּת שֶׁלּוֹ. לְפִי הַתֵּאוּר הַקָּצָר שֶׁל בֵּית־אָבִיו, שֶׁנִּרְשַׁם בְּנֹסַח רִשְׁמִי, יָדוּעַ לָנוּ שֶׁד. בֶּרְגֶלְסוֹן נִתְיַתֵּם מֵאָבִיו בְּגִיל רַךְ וּבִהְיוֹתוֹ בֶּן־הַזְּקוּנִים בַּמִּשְׁפָּחָה עָבְרוּ עָלָיו שְׁנוֹת־נְעוּרָיו בִּבְדִידוּת בְּבֵית הוֹרָיו, מִכֵּיוָן שֶׁאֶחָיו וְאַחְיוֹתָיו הַקְּשִׁישִׁים הָיוּ נְשׂוּאִים מִכְּבָר וְגָרוּ מִחוּץ לַבַּיִת – זֶה הַבַּיִת הַמְּרֻוָּח וְהַסָּגוּר, שֶׁנָּדַם וְנִתְרוֹקֵן מִכָּל פְּעֻלָּה אַחֲרֵי מוֹת הָאָב רַב הַפְּעָלִים. אֲבָל אֶפְשָׁר לָנוּ לְשַׁעֵר בְּוַדָּאוּת גְּמוּרָה, שֶׁבְּיַלְדוּתוֹ נִתְחַנֵּךְ עַל עִקְרֵי הַתַּרְבּוּת הַיְּהוּדִית, שֶׁנִּשְׁתַּמְּרָה בַּלָּשׁוֹן הָעַתִּיקָה שֶׁל הָעָם. זֶה הָיָה חִנּוּכוֹ הַטִּבְעִי לְפִי מָסֹרֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ וּלְפִי הַשְׂכָּלָתוֹ הַתּוֹרָנִית שֶׁל בֶּרְגֶלְסוֹן הָאָב. מִשּׁוּם כָּךְ טִבְעִי הוּא הַדָּבָר שֶׁד. בֶּרְגֶלְסוֹן יוֹדֵעַ הֵיטֵב עִבְרִית. סִגְנוֹנוֹ בְּיִידִישׁ מַרְאֶה לָנוּ שֶׁלָּמַד אֶת הַלָּשׁוֹן הָעִבְרִית מִן הַמָּקוֹר וְקָרָא בִּימֵי נְעוּרָיו גַּם אֶת הַסִּפְרוּת הָעִבְרִית הַחֲדָשָׁה. אַף אֶת נִסְיוֹנוֹתָיו הָרִאשׁוֹנִים כְּסוֹפֵר עָשָׂה בְּעִבְרִית (אָמְנָם אֶת סִפּוּרוֹ הָרִאשׁוֹן כָּתַב בְּרוּסִית). אֶת הַשְׂכָּלָתוֹ רָכַשׁ מִחוּץ לְבֵית־הַסֵּפֶר, כְּרֹב

בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל בְּרוּסְיָה לְשֶׁעָבַר, מִשּׁוּם שֶׁבֵּית הַסֵּפֶר הַכְּלָלִי הָיָה סָגוּר בִּפְנֵיהֶם. יָדוּעַ לָנוּ שֶׁמִּשְּׁנַת 1908 גָּר ד. בֶּרְגֶלְסוֹן בְּקִיּוֹב וְהִתְכּוֹנֵן שָׁם לִבְחִינוֹת כְּדֵי לִזְכּוֹת בִּתְעוּדַת־בַּגְרוּת. בָּהּ בְּשָׁעָה לָמַד גַּם אֶת תּוֹרַת־הָרְפוּאָה כְּרוֹפֵא־שִׁנַּיִם. אַחַר־כָּךְ מָשַׁךְ אֶת יָדוֹ מֵאֻמָּנוּת זוֹ.

עַל ד. בֶּרְגֶלְסוֹן עָבְרוּ לְבָטֵי־הַמַּהְפֵּכָה בְּרוּסְיָה. הוּא כְּבָר הָיָה אָז סוֹפֵר מְפֻרְסָם, שֶׁשְּׁמוֹ הוֹלֵךְ לְפָנָיו, וְהָיָה פָּעִיל בְּיוֹתֵר בַּהֲרָמַת עֶרְכָּהּ שֶׁל שְׂפַת־הָעָם. בִּימֵי־הַחֹפֶשׁ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאַחַר מַהְפֵּכַת־פֶבְּרוּאַר בִּשְׁנַת 1917, כְּשֶׁהֻכְרַז בְּרוּסְיָה הַמְחֻדֶּשֶׁת עַל זְכֻיּוֹת־הַמִּעוּטִים לְחִנּוּךְ לְאֻמִּי, הָיָה ד. בֶּרְגֶלְסוֹן מִמְּיַסְּדֵי „הַקּוּלְטוּר לִיגָה" שֶׁנִּתְאַרְגְּנָה אָז בְּקִיּוֹב לְשֵׁם הַשְׂכָּלַת הֲמוֹנֵי הַיְּהוּדִים בִּשְׂפַת־הָאֵם. הוּא הָיָה פָּעִיל בַּתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית־הָעֲמָמִית שֶׁנִּתְעוֹרְרָה בֵּין יְהוּדֵי אוּקְרַאִינָה — זוֹ הַפָּרָשָׁה הַמְיֻחֶדֶת בְּחַיֶּיהָ שֶׁל הַיַּהֲדוּת הָאוּקְרַאִינִית בַּיָּמִים הָהֵם וַחֲלוֹמָם שֶׁל טוֹבֵי מַשְׂכִּילֶיהָ שֶׁחָשְׁבוּ בִּרְצִינוּת גְּמוּרָה, כִּי תַּרְבּוּת לְאֻמִּית אֶפְשָׁרִית הִיא גַּם בְּלִי בַּיִת לְאֻמִּי.

ד. בֶּרְגֶלְסוֹן שָׁתָה אַחַר־כָּךְ אֶת כּוֹס־הַיְּגוֹנִים שֶׁל יְמֵי־הַזַּעַם בְּתוֹךְ עַמּוֹ — יְמֵי הַטֶּבַח הַשְּׁחוֹרִים בְּאוּקְרַאִינָה, שֶׁכָּתַב עֲלֵיהֶם אַחַר־כָּךְ בְּחֵמָה וּבְדָם.

הוּא עָזַב אֶת קִיּוֹב בִּשְׁנַת 1921.

בִּשְׁנַת 1922 עָבַר ד. בֶּרְגֶלְסוֹן לְבֶרְלִין יַחַד עִם בְּנֵי־מִשְׁפַּחְתּוֹ וְיָשַׁב שָׁם שָׁנִים מִסְפָּר יְשִׁיבַת־קֶבַע. בְּאוֹתָהּ שְׁנַת 1922 הוֹצִיא בְּהוֹצָאַת „ווֹסְטוֹק" הַבֶּרְלִינִית אֶת כְּתָבָיו בְּשִׁשָּׁה כְּרָכִים, מְתֻקָּנִים וּמְסֻדָּרִים מֵחָדָשׁ עַל־יְדֵי הַמְחַבֵּר. אַחַר כָּךְ הוֹסִיף לִכְתֹּב וּלְפַרְסֵם אֶת יְצִירוֹתָיו בְּטוּבֵי הַיַּרְחוֹנִים שֶׁבְּפּוֹלִין וְגַם בְּעִתּוֹן „פוֹרְוֶורְטְס" הַנְּיוּ־יוֹרְקִי. הוּא כָּתַב גַּם מַאֲמָרִים פֻּבְּלִיצִיסְטִיִּים. בֵּינְתַּיִם חָזַר לְרוּסְיָה שֶׁל הַמּוֹעֲצוֹת וְהִשְׁתַּקַּע שָׁם.

הערה: יחסו של ד. ברגלסון אל הלשון העברית ואל ארץ־ישראל הוא פרק עצוב בחייו. אבל בשנים האחרונות נשתנה יחס זה לטובה („לא אמות כי אחיה").

המערכת.

סִפְרָיו

נִתְבַּשַּׂרְנוּ רָעוֹת בִּסְפָרֵי ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן. כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים עַתָּה בְּפִנְקְסֵי הַסִּפְרוּת שֶׁבְּיִידִישׁ, כִּי דָּוִד פְּרִישְׁמַן וְי. בֶּרְשַׁדְסְקִי, עוֹרְכֵי הַמָּדוֹר הַסִּפְרוּתִי בְּ„הַזְּמַן" הַוִּילְנָאִי מִשְּׁנַת 1906, סֵרְבוּ לְהַדְפִּיס אֶת הַסִּפּוּר הָרִאשׁוֹן שֶׁל ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן בְּשֵׁם „רֵיקוּת", וְהוּא הוּא הַנֹּסַח הָרִאשׁוֹן שֶׁל „מִסָּבִיב לְבֵית הַנְּתִיבוֹת", – אָנוּ מְבִינִים אֶת עֶמְדָּתָם שֶׁל עוֹרְכֵי „הַזְּמַן" הַסִּפְרוּתִיִּים בַּיָּמִים הָהֵם וְאֶת יַחֲסָם לְגַבֵּי סִפּוּר זֶה.

אָכֵן הַסִּפּוּר הַנִּפְלָא הַזֶּה, אַף בְּצוּרָתוֹ הַבִּלְתִּי־מֻשְׁלֶמֶת, שֶׁיָּצָא מִתַּחַת עֵטוֹ שֶׁל סוֹפֵר מַתְחִיל, הָיָה עָלוּל לְהַבְהִיל גַּם אֶת דָּוִד פְּרִישְׁמַן הַפִּקֵּחַ. אַחֶרֶת אֵין לְהַסְבִּיר מִפְּנֵי־מָה הוּא נִכְשַׁל עַד כְּדֵי כָּךְ בְּהַעֲרָכַת־הַסִּפּוּר. לֹא יִתָּכֵן, שֶׁד. פְּרִישְׁמַן הָאֲנָלִיטִיקָן טוֹב־הַטַּעַם לֹא שָׂם לֵב לַתֵּאוּר הַמְיֻחָד בְּמִינוֹ שֶׁבַּסִּפּוּר, וּבְעִקָּר לְסִגְנוֹנוֹ, שֶׁהוּא אָמָנוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ. הֲרֵי סוֹפֵר בַּעַל־עֵרֶךְ אָמָּנוּתִי מִתְגַּלֶּה קֹדֶם־כֹּל עַל־יְדֵי הַבָּעָתוֹ הַמְּקוֹרִית וְסִגְנוֹנוֹ הַמַּבְלִיט אֶת כֹּחַ הַקְּסָמִים שֶׁבַּמִּכְחוֹל אֲשֶׁר בְּיָדוֹ.

מוּזָר לַחְשֹׁב, שֶׁד. פְּרִישְׁמַן לֹא נִתְרַשֵּׁם מִן הַהַבָּעָה הַמְּקוֹרִית־הַצִּיּוּרִית שֶׁבַּסִּפּוּר הַמְדֻבָּר, אַף הֵמַם אוֹתוֹ, כַּנִּרְאֶה, הַתֹּכֶן שֶׁבּוֹ. הוּא נִדְהַם מִן הַטִּפּוּסִים הַיְּהוּדִיִּים, שֶׁבָּחוּר זֶה תֵּאֵר בְּסִפּוּרוֹ. הָיָה זֶה צִבּוּר יְהוּדִי שֶׁל רֵיקִים, צִבּוּר יְהוּדִים, שֶׁנִּתְפָּרְקוּ מִכָּל מָרוּת רוּחָנִית מִשֶּׁלָּהֶם, וְנִצְמְדוּ לְכֹחַ מַטֶרְיָאלִיסְטִי, שֶׁהוּא אֵינוֹ יְהוּדִי כְּלָל, וְכֹחַ זֶה, כֹּחַ הַמָּמוֹן, הוּא הוּא קְנֵה־מִדָּתָם הַיָּחִיד. לְהַעֲרָכָתָם אֶת הַטּוֹב וְהָרָע אָכֵן, הָיָה מִמָּה לְהִבָּהֵל וְעוֹרְכֵי הַמָּדוֹר הַסִּפְרוּתִי בְּ„הַזְּמַן" סִלְּקוּ אֶת יְדֵיהֶם מִיצִירָה מְשֻׁנָּה זוֹ. הֶחְלִיטוּ, אֵפוֹא, שֶׁמְּחַבֵּר „הָרֵיקוּת" הוּא אָמְנָם בָּחוּר בַּעַל כִּשְׁרוֹן, אֲבָל שׁוֹגֶה, מַפְרִיז וּמַגְזִים עַד כְּדֵי לִרְאוֹת צִבּוּר שָׁלֵם בִּרְאִי עָקֹם שֶׁל כֵּעוּר – צִבּוּר יְהוּדִי רָגִיל, שֶׁאֵין בּוֹ לֹא

לִסְטִים וְלֹא מְפֵרֵי־חֹק וְלֹא רוֹצְחֵי־נֶפֶשׁ, חָלִילָה, וּבְכֵן הֲרֵי זֶה קִטְרוּג עַל עֵדָה שְׁלֵמָה.

מִתּוֹךְ אוֹתוֹ יַחַס שְׁלִילִי לַתֹּכֶן לֹא זָכוּ אָז לְהַדְפָּסָה שְׁאָר סִפּוּרֵי ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן, שֶׁכְּבָר כָּתַב אוֹתָם בְּיִידִישׁ. בְּדֵעָה שְׁלִילִית נֶגְדּוֹ הָיוּ מְאֻחָדִים כָּל עוֹרְכֵי הַהוֹצָאוֹת בְּוַרְשָׁה וּבְוִילְנָה בְּלִי הֶבְדֵּל צוּרָה וְאֹפִי, וּכְשֶׁסִּיֵּם בִּשְׁנַת 1908 אֶת „מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת" הֻכְרַח ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן לְהוֹצִיא סִפּוּר זֶה בְּהוֹצָאַת יַעֲקֹב לִידְסְקִי הַוַּרְשָׁאִית (אַחַר־כָּךְ – הוֹצָאַת „פְּרוֹגְרֶס") עַל חֶשְׁבּוֹנוֹ הוּא. גַּם בַּעַל הַהוֹצָאָה הַנַּ"ל פָּחַד, כַּנִּרְאֶה, לִהְיוֹת אַחֲרָאִי בְּאֹפֶן יָשָׁר לְהַדְפָּסַת סִפְרוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר הַמַּתְחִיל וְהַמְקַטְרֵג. אוֹתוֹ יַעֲקֹב לִידְסְקִי טוֹב־הַלֵּב, שֶׁהָיָה חוֹבֵב סִפְרוּת־עַמּוֹ, תָּמַךְ בְּיָד נְדִיבָה בְּכָל סוֹפֵר מַתְחִיל הַכּוֹתֵב יִידִישׁ, אַךְ לֹא עָשָׂה שׁוּם דָּבָר עַל דַּעַת עַצְמוֹ בְּנִדּוֹן זֶה בְּלִי לִשְׁאֹל אֶת ד. פְרִישְׁמַן אוֹ י. ל. פֶּרֶץ. מוּבָן, שֶׁלֹּא לְחִנָּם הִתְעַקֵּשׁ הַפַּעַם גַּם יְהוּדִי פָּשׁוּט וּמְצֻיָּן זֶה וְקָמַץ אֶת יָדוֹ הַפְּתוּחָה בִּפְנֵי סוֹפֵר־מַתְחִיל בַּעַל־כִּשְׁרוֹן.

וְאָנוּ מֻכְרָחִים לְהַצְדִּיק אֶת מִתְנַגְּדֵי יְצִירוֹתָיו שֶׁל ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן, כִּי יוֹתֵר מִדַּי מֻקְדָּם הוּא רָאָה אֶת הַמַּשְׁבֵּר הַחָמְרִי וְהָרוּחָנִי, שֶׁיְּכַלֶּה אֶת הֲמוֹנֵי עַמּוֹ הַפְּזוּרִים עַל אַדְמוֹת־נֵכָר. הֲרֵי לְמַרְאִית־עַיִן עֲדַיִן עָמְדָה הַגּוֹלָה הַמְיֻשֶּׁבֶת עַל תִּלָּהּ, עַל גִּלּוּיֶיהָ הַחָמְרִיִּים וְהָרוּחֲנִיִּים כְּאֶחָד. הָיָה זֹאת כְּשֶׁבַע־שְׁמוֹנֶה שָׁנִים לִפְנֵי הַמַּבּוּל הָעוֹלָמִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל שְׁנַת 1914. שִׁשָּׁה מִילְיוֹנִים יְהוּדִים שֶׁל גָּלוּת רוּסְיָה הַגְּדוֹלָה סָחֲרוּ בֵּין הַגּוֹיִם, אָמְנָם, תּוֹךְ נְגִישׂוֹת וּשְׁפִיכוּת־דָּמִים, שֶׁחָזְרוּ וְנִשְׁנוּ מִטַּעַם הַשִּׁלְטוֹן. אֲבָל הֵם חָיוּ עוֹד אֶת חַיֵּיהֶם לְפִי מָסֹרֶת הָאָבוֹת הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֶת בְּנֵיהֶם כְּבָר הִפְקִירוּ לַתַּכְלִית שֶׁבְּתַרְבּוּת־הַחֻלִּין שֶׁל הַנֵּכָר.

וּבֵינְתַיִם קָמָה, כְּאִלּוּ בְּבַת אַחַת, סִפְרוּת יָפָה בִּשְׂפַת־הָעָם שֶׁבַּגּוֹלָה, סִפְרוּת צְעִירָה וְתוֹסֶסֶת מִתּוֹךְ הֲוָיָה רַב הַגְּוָנִים. י. ל. פֶּרֶץ גִּלָּה אֶת עֲלִיַּת־נִשְׁמָתָהּ שֶׁל הַחֲסִידוּת, שָׁלוֹם אַשׁ הָרוֹמַנְטִי צָהַל מִתּוֹךְ הָאֶפּוֹס הָעֲמָמִי שֶׁל הָעֲיָרָה הַיְּהוּדִית־הַפּוֹלָנִית. הוּא גִּלָּה שָׁם

אֶת הָאָבוֹת שֶׁל הָעָם הַיְהוּדִי בַּגּוֹלָה, אָבוֹת שְׁלֵמִים בְּרוּחָם, חֲסִידִים בֶּאֱמוּנָתָם וּמְשֻׁרָשִׁים בְּאַדְמַת פּוֹלִין לַעֲדֵי־עַד... וְאַבְרָהָם רֵייזִין הָעֲמָמִי־הַלִּיטָאִי שָׁר בִּלְבָבִיּוּת עַל הַדַּלּוּת הַיְהוּדִית שֶׁבַּעֲיָרוֹת־רוּסְיָה — דַּלּוּת הֲמוֹנִית, אַךְ דַּלּוּת לַמְדָּנִית וּמַשְׂכֶּלֶת, בַּעֲלַת־מָסֹרֶת וּבַעֲלַת־נִימוּסִים: אֵינָהּ שׁוֹתָה לְשָׁכְרָה, אֵינָהּ שׁוֹבֶרֶת מַנְעוּלִים בַּלֵּילוֹת וּבָנֶיהָ הַצְּעִירִים אֵינָם מְפַקְּרִים לְמַעֲשֵׂי־תַּעְתּוּעִים בָּרְחוֹב. אַחֲרֵי עֲבוֹדָתָם הֵם יוֹשְׁבִים בְּמִשְׁכְּנוֹת־הָעֹנִי הַחֲשׁוּכִים שֶׁל הוֹרֵיהֶם, רְעֵבִים לְפַת־לֶחֶם, יְשֵׁנִים שְׁמוֹנָה נְפָשׁוֹת בְּמִטָּה אַחַת, אַךְ יוֹשְׁבִים עַל הַתּוֹרָה וְקוֹרְאִים בְּהַתְמָדָה אֶת חוֹבְרוֹת־הַתַּעֲמוּלָה שֶׁל הַ„בּוּנְד“. וְאָכֵן, אֵיפֹה אֶפְשָׁר לִמְצֹא דַּלּוּת שְׁקֵטָה וּמוּסָרִית כָּזוֹ שֶׁל הַיְהוּדִים, שֶׁאַבְרָהָם רֵייזִין שָׁר עָלֶיהָ בַּעֲיָרוֹת־רוּסְיָה לִפְנֵי אַרְבָּעִים שָׁנָה?

וְהִנֵּה קָם פִּתְאוֹם מְקַטְרֵג עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶת הַיְהוּדִים שֶׁהוּא מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם הֵבִיא דַּוְקָא מֵאֶרֶץ־הַפְּלָאִים, שֶׁשְּׁמָהּ אוּקְרַאִינָה. אֶרֶץ מְבֹרֶכֶת זוֹ שֶׁל הַשֶּׁפַע הַכַּפְרִי, אֶרֶץ הַחִטָּה וְהַפֵּרוֹת, אוּקְרַאִינָה בֵּית־וַלַּחְמִית, שֶׁיְּהוּדֶיהָ הָאֲמִידִים הָיוּ נְדִיבִים וְרַחֲבֵי־לֵב. אַף בִּימוֹת הַחֹל הָיוּ מַאֲכִילִים כָּל עוֹבֵר־אֹרַח לֶחֶם לָבָן עָשׂוּי קֶמַח־סֹלֶת. אַכְסְנוּ בְּרַחֲבוּת חַזָּנִים וְלוֹמְדֵי־תוֹרָה וּבֵיתָם הָיָה עֲרִיסַת הַחֲסִידוּת הַמְּקוֹרִית. אוּקְרַאִינָה הָיְתָה חֲלוֹמָם הַנּוֹעָז שֶׁל מְלַמְּדִים, מְשֻׁלָּחִים וּבַחוּרֵי־יְשִׁיבָה בְּכָל רַחֲבֵי רוּסְיָה הַגְּדוֹלָה. הֲרֵי לְשָׁם נָסַע מֶנְדְּלִי עִם סוּסָתוֹ. אַלְתֶּר יַכְּנָהָ"ז מָכַר שָׁם אֶת סִפְרֵי הָרוֹמְ"ל שֶׁלּוֹ, וּמִשָּׁם בָּא גַּם שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם עִם צְחוֹקוֹ הַמְבֹרָךְ. הֲרֵי הַחֲמִימוּת הַבֵּיתִית וְהַמִּשְׁפַּחְתִּית, שֶׁשָּׁלוֹם עֲלֵיכֶם הֵבִיא בְּסִפּוּרָיו מֵעָרֵי ווֹהְלִין וּפּוֹדוֹלְיָה, הִכְנִיסוּ אָז אוֹר וְשִׂמְחָה בְּבָתֵּי־יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם. מוּבָן, אֵפוֹא, מַדּוּעַ לֹא הִסְכִּימוּ הָעוֹרְכִים, הַמְבַקְּרִים וְהַמּוֹלִי"ם לְקִטְרוּגוֹ שֶׁל ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן עַל עֵדָה מְפֹאֶרֶת זוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ הֻכְרַח הוּא לָבוֹא בְּמַגָּע עִם הַקּוֹרֵא עַל אַחֲרָיוּתוֹ הַפְּרָטִית. אוּלָם כְּשֶׁהוֹפִיעַ הַסֵּפֶר „מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת“, נִשְׁתַּנָּה הַיַּחַס אֵלָיו וְגַם לִיצִירָתוֹ. בְּסִפְרוֹ זֶה כָּבַשׁ אֶת לֵב הַקּוֹרְאִים וְהַמְבַקְּרִים

כְּאֶחָד. הַבִּקֹּרֶת הַיְּהוּדִית שֶׁל הַיָּמִים הָהֵם הִתְחִילָה לַחְקֹר אֶת סְגֻלּוֹת־הַסֵּפֶר וּלְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי מְקוֹר־הַיְצִירָה שֶׁל מְחַבְּרוֹ. הִשְׁווּהוּ לִגְדוֹלֵי הַסּוֹפְרִים בְּסִפְרוּת הָעוֹלָמִית, וְעַל יְדֵי כָּךְ גִּלּוּ בּוֹ הַשְׁפָּעָה שֶׁל קְנוּט הַמְסוּן הַנּוֹרְבֶגִי *). בְּהַעֲרָכָה זוֹ נִכְשְׁלוּ בְּעִקָּר אוֹתָם הַמְבַקְּרִים וְהַמַּרְצִים הַסִּפְרוּתִיִּים בַּיָּמִים הָהֵם, שֶׁהָלְכוּ שׁוֹלָל אַחֲרֵי הַסִּגְנוֹן הַבֶּרְגֶלְסוֹנִי, שֶׁהִקְסִים אֶת הַקּוֹרֵא בְּיָפְיוֹ וּבְזָהֳרוֹ הַצַּח; בִּסְגֻלּוֹת אֵלֶּה הִזְכִּיר בֶּאֱמֶת בְּמִקְצָת אֶת קְנוּט הַמְסוּן, שֶׁהִרְבּוּ אָז לִקְרֹא אֶת כְּתָבָיו בְּרוּסְיָה – הַמְסוּן הַמְהֻרְהָר וְהַמְרֻכָּז בְּהִסְתַּכְּלוּתוֹ.

אֲבָל לְמַעֲשֶׂה הֲרֵי ד. בֶּרְגֶלְסוֹן הוּא סוֹפֵר יְהוּדִי מְקוֹרִי בְּמֵאָה אָחוּז. וְאִם יֵשׁ לְהַשְׁווֹתוֹ לִגְדוֹלֵי הַסּוֹפְרִים שֶׁבְּסִפְרוּת־הָעוֹלָם, הֲרֵי יֵשׁ לָהֶם צַד מְשֻׁתָּף בָּזֶה, שֶׁכָּל סוֹפֵר בַּעַל עֵרֶךְ אָמָּנוּתִי יֵשׁ לוֹ קֶשֶׁר עִם הַתְּנַ"ךְ, שֶׁהוּא מְקוֹר הַהַשְׁרָאָה וְהַכֵּנוּת־בַּתֵּאוּר לִגְדוֹלֵי־הָאֳמָנִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם. אֲבָל כָּל אֶחָד מֵהֶם מְקַיֵּם קֶשֶׁר זֶה בִּיצִירָתוֹ לְפִי מַהוּתוֹ הַלְּאֻמִּית. לְמָשָׁל ל. טוֹלְסְטוֹי נוֹשֵׂא דְבָרָהּ שֶׁל רוּסְיָה הָאִכָּרִית הוּא בְּכֵנוּת־הַתֵּאוּר שֶׁלּוֹ אוּלַי, הַתְּנָכִ"י בְּיוֹתֵר מִכָּל סוֹפְרֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּלְחַם בַּנַּצְרוּת הָרִשְׁמִית הַכּוֹבֶשֶׁת וְהַשַּׁלֶּטֶת וְעַל־יְדֵי כָּךְ הִתְקָרֵב בְּאֹפֶן טִבְעִי לַכֵּנוּת שֶׁל הַתְּנַ"ךְ הַמְּקוֹרִי־הַיְּהוּדִי, אֶל הַתְּנַ"ךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא. גֵּיטֶה נִמְשַׁךְ אַחֲרֵי הָרַעְיוֹנוֹת הַנִּשְׂגָּבִים שֶׁבַּתְּנַ"ךְ, אַךְ לְפִי תְּכוּנָתוֹ הַלְּאֻמִּית הָפַךְ אוֹתָם לָאֲלִילוּת, אֱלִילוּת קְדוּמָה וְאַכְזָרִית, שֶׁהִיא קִנְיַן־עַמּוֹ מֵאָז וּמִתָּמִיד. גְּדוֹלֵי הַסּוֹפְרִים הַסְּקַנְדִּינָבִיִּים, שֶׁגְּדֻלָּתָם בְּכֵנוּת הַתֵּאוּר, דּוֹמִים בָּזֶה לְסוֹפְרֵי־רוּסְיָה הַקְּלָסִיִּים וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם קְרוֹבִים לַתְּנַ"ךְ כְּמוֹהֶם. סֶלְמָה לַגֶּרְלֶיף כֻּלָּהּ תְּנָכִי"ת; אָמְנָם קִבְּלָה אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַצִּנּוֹר שֶׁל הַנַּצְרוּת, אַךְ דֶּרֶךְ צִנּוֹר טָהוֹר, הַשָּׁמוּר בִּידֵי עַם עוֹבֵד וְקָשׁוּר לַטֶּבַע. וְלִקְנוּט הַמְסוּן נִרְאִים רַק נִיצוֹצוֹת מִן הַתְּנַ"ךְ מַרְגִּישִׁים אוֹתוֹ רַק בְּמִבְחַר יְצִירוֹתָיו.

ד. בֶּרְגֶלְסוֹן כְּסוֹפֵר יְהוּדִי, שֶׁנִּתְחַנֵּךְ עַל הַתְּנַ"ךְ בִּמְקוֹרוֹ וְנִתְבָּרֵךְ

---

*) נפגע לעת זקנתו על ידי תורת היטלר הסדומית.

בְּכֵנוּת הַתֵּאוּר מֵרֵאשִׁית צְעָדָיו בְּסִפְרוּת עַמּוֹ, לֹא הִצְטָרֵךְ לִשְׁאֹל דְּבַר־מָה בְּנִדּוֹן זֶה אֵצֶל קָנוּט הַמְסוּן, אֲבָל הִצְטָרֵךְ גַּם הוּא לְצַנּוֹר־הַקֶּשֶׁר, כִּי הַיְּהוּדִים, שֶׁכָּתַב עֲלֵיהֶם, הָיוּ יוֹתֵר רְחוֹקִים מִן הַתְּנַ״ךְ הַיְּהוּדִי־הַמְּקוֹרִי מִשֶּׁהָיוּ דַּיָּגֵי־נוֹרְבֶגְיָה הַנּוֹצְרִים. הֲרֵי לְמַעֲשֶׂה עַם־הַתְּנַ״ךְ לֹא בָּא בְּמַגָּע יָשָׁר עִם הַתְּנַ״ךְ עַצְמוֹ בְּמֶשֶׁךְ דּוֹרוֹת רַבִּים. קִבְּלוּהוּ רַק מִכֵּלִים שְׁנִיִּים וּשְׁלִישִׁיִּים, שֶׁהִגִּישׁוּ לָהֶם פַּרְשָׁנָיו הַמְּקוֹרִיִּים, וְאֵלֶּה טִשְׁטְשׁוּ בְּמֶשֶׁךְ אַלְפַּיִם שְׁנוֹת הַגָּלוּת אֶת אָפְיוֹ הַטִּבְעִי שֶׁל סֵפֶר חַיָּיו הַלְּאֻמִּיִּים אֲשֶׁר לָעָם הַיְּהוּדִי, שֶׁיָּשַׁב פַּעַם עַל אַדְמָתוֹ וְהָיָה נָזוֹן מִיבוּלָהּ הַמְבֹרָךְ כְּכָל הָעַמִּים. אֵלֶּה הֵם שֶׁהֲפָכוּהוּ לְתַקָּנוֹן מוּסָרִי בִּלְבָד, שֶׁהוּא מַתְאִים לְעֵדָה דָּתִית וּלְעֵדָה יוֹשֶׁבֶת בַּגּוֹלָה, שֶׁהִתְרַחֲקָה מִן הַטֶּבַע וְחָיְתָה עַל דִּמְיוֹנוֹת רוֹמַנְטִיִּים שֶׁבֶּעָתִיד לָבוֹא, אַךְ בִּימֵי ד. בֶּרְגֶלְסוֹן נִתַּק גַּם הַקֶּשֶׁר הַדִּמְיוֹנִי־הָרוֹמַנְטִי שֶׁבֵּין עַם־הַתְּנַ״ךְ וּבֵין סֵפֶר הַתְּנַ״ךְ.

ד. בֶּרְגֶלְסוֹן רָאָה לְפָנָיו אֶת הָעֵדָה הַיְּהוּדִית וְהִנֵּה הִיא כְּבָר רֵיקָה מִכָּל מָרוּת דָּתִית, אוֹתָהּ מָרוּת שֶׁבֶּאֱמוּנָה, שֶׁהָיְתָה מִשְׁעַנְתָּהּ הַבְּטוּחָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל שְׁנוֹת־גָּלוּתָהּ. בְּחַיֵּי עֵדָה זוֹ כְּבָר לֹא מָצָא לֹא אֶת צִבְעֵי־הַהֲוָי הַמְשַׁעַשְׁעִים שֶׁבַּעֲדַת שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם וְלֹא אֶת קִשּׁוּטֵי־הַמָּסֹרֶת שֶׁל חַגֵּי יִשְׂרָאֵל וּמִנְהֲגֵיהֶם הַמְקֻדָּשִׁים, שֶׁשָּׁלוֹם אַשׁ וְהַנִּגְרָרִים אַחֲרָיו לִקְּטוּ מִתּוֹךְ הִתְפַּעֲלוּת וְהִתְלַהֲבוּת בֵּין חֲסִידֵי־פּוֹלִין. אֵלֶּה עָמְדוּ עוֹד עַל נַפְשָׁם נֶגֶד תַּרְבּוּת־הַחֻלִּין הַבָּאָה מִן הַנֵּכָר וְהִצְלִיחוּ בְּכָךְ עַד שְׁנוֹת הַמַּבּוּל שֶׁל 1914 הוֹדוֹת לִמְסִירוּתָם לְפוֹלִין מְכוֹרָתָם. מְסִירוּת זוֹ שִׁמְּשָׁה לָהֶם תְּרִיס בָּטוּחַ בִּפְנֵי הַתַּרְבּוּת הָרוּסִית, שֶׁהָלְכָה וְהִשְׁתַּלְּטָה אָז עַל מִשְׁכְּנוֹת־יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאֶרֶץ זוֹ.

אֲבָל בְּרוּסְיָה עַצְמָהּ לֹא הָיָה כָּל מַעֲצוֹר לְכָךְ. שָׁם קְהִלּוֹת יְהוּדִיּוֹת נִתְרוֹקְנוּ מַמָּשׁ. הַבָּנִים בָּרְחוּ כֻּלָּם לִכְרַכֵּי־הַמְּדִינָה לִלְמֹד וּלְהִבָּחֵן בְּתוֹרַת־הַגִּימְנָסִיּוֹת שֶׁל הַגּוֹיִם וְלִסְבֹּל חֲרָפוֹת וּבִזְיוֹנוֹת מִצַּד מוֹרֵיהֶם וּמְחַנְּכֵיהֶם, וּבִלְבַד שֶׁיַּשִּׂיגוּ תְּעוּדַת־בַּגְרוּת, וְאַחַר כָּךְ שׁוּב לִלְמֹד

וּלְהִבָּחֵן וְלִסְבֹּל חֲרָפוֹת וְהִתְעַלְּלוּת מִצַּד מְפִיצֵי־הַהַשְׂכָּלָה שֶׁל אוֹתָם הַגּוֹיִים עַצְמָם בָּאוּנִיבֶרְסִיטָאוֹת.

בְּעֵדָה יְהוּדִית זוֹ שֶׁל ד. בֶּרְגֶלְסוֹן, כְּבָר לֹא הָיְתָה לָשׁוֹן מְשֻׁתֶּפֶת בֵּין הָאָבוֹת וְהַבָּנִים. בְּנֵי־הָאֲמִידִים, וְאַף אֵלֶּה שֶׁרָצוּ בָּאֲמִידוּת, כְּבָר דִּבְּרוּ רוּסִית. הוּא רָאָה לְפָנָיו אֶת הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן שֶׁל דּוֹבְרֵי יִידִישׁ, קוֹרְאֵי יִידִישׁ וְכוֹתְבֶיהָ. לֹא בָּא כָּל תַּחְלִיף רוּחָנִי־פְּנִימִי בִּמְקוֹם הַתַּרְבּוּת הַדָּתִית, שֶׁפָּסְקָה בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֶה הַיְּהוּדִי. הֶפְסֵק הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַדּוֹרוֹת.

וְהוּא, סוֹפְרָהּ שֶׁל תְּקוּפָה שׁוֹקַעַת בְּתוֹךְ עַמּוֹ, הֻכְרַח לְהַתְחִיל מַשֶּׁהוּ מִבְּרֵאשִׁית כְּדֵי לְפַלֵּס לְפָנָיו אֵיזֶה שְׁבִיל יְהוּדִי־מְקוֹרִי. וְהוֹדוֹת לְכִשְׁרוֹנוֹ הִצְלִיחַ לִיצֹר בִּסְפָרָיו לָשׁוֹן־יִידִישׁ חֲדָשָׁה, שֶׁהִיא יְהוּדִית־שָׁרְשִׁית לְפִי מַהוּתָהּ הַהִיסְטוֹרִית שֶׁבְּמוֹרֶשֶׁת־הָאָבוֹת. ד. בֶּרְגֶלְסוֹן נָתַן בִּכְתָבָיו סִגְנוֹן מִדְרָשִׁי בְּיִידִישׁ, נָתַן סִגְנוֹן שֶׁבַּמִּשְׁנָה לְצוּרַת חַיִּים, שֶׁטֻּשְׁטַשׁ אָפְיָהּ הַיְּהוּדִי הַמְּקוֹרִי. מָצָא אֶת תִּקּוּנָם שֶׁל הַחַיִּים הַלָּלוּ בְּהַלְבִּישׁוֹ אוֹתָם לְבוּשׁ יְהוּדִי־לְאֻמִּי, וְעַל־יְדֵי־כָּךְ קָשַׁר אוֹתָם שׁוּב לִמְקוֹר־מַחְצַבְתָּם. זֹאת הָיְתָה הַמְּצָאָה מְעַנְיֶנֶת, שֶׁהַמְחַבֵּר הִגִּיעַ אֵלֶיהָ עַל־יְדֵי הַשְׁרָאָתוֹ הָאָמָּנוּתִית. הֲרֵי הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֹפֶן יָשָׁר בְּאוֹתוֹ צִנּוֹר־הַקֶּשֶׁר שֶׁל מְפָרְשֵׁי הַתַּנַ"ךְ וּפַרְשָׁנָיו בַּגּוֹלָה לְדוֹרוֹתֵיהֶם וְלִתְקוּפוֹתֵיהֶם.

לְשׁוֹנוֹ הַמִּדְרָשִׁית בְּיִידִישׁ שֶׁל ד. בֶּרְגֶלְסוֹן כָּבְשָׁה לְבָבוֹת. הִיא נִפְלָאָה. מִמְּקוֹרָהּ הָעִבְרִי הוֹסִיף לָהּ גַּם אֶת הַמְּלִיצָה לֹא לְשֵׁם קִשּׁוּט, אֶלָּא כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת דַּרְגַּת־הַבָּעָתָהּ הַפִּיוּטִית שֶׁל הַיִּידִישׁ הָעֲמָמִית.

אֲבָל צְרִיכִים לְהוֹדוֹת, כִּי לְהַצְלָחָתוֹ זוֹ בִּיצִירַת סִגְנוֹנוֹ הַמִּדְרָשִׁי בְּיִידִישׁ הָיָה לוֹ יְסוֹד בָּטוּחַ בַּהַבָּעָה הַלִּירִית שֶׁל יְהוּדֵי־אוּקְרַאִינָה דּוֹבְרֵי יִידִישׁ. בְּדִבּוּרָם לֹא הָיָה הַלַּהַט הָרַגְשָׁנִי וְהַזִּמְרִי אֲשֶׁר לַיִּידִישׁ שֶׁל יְהוּדֵי פּוֹלִין וְלֹא הַקּוֹלָנִיּוּת הַנֻּקְשָׁה אֲשֶׁר לַיִּידִישׁ שֶׁל יְהוּדֵי לִיטָא. הַיִּידִישׁ שֶׁל יְהוּדֵי אוּקְרַאִינָה הָיְתָה צַחָה, לְבָבִית וּנְסוּכַת שַׁלְוָה מְיֻחֶדֶת הוֹדוֹת לְאוֹתוֹ הַשֶּׁפַע הַכַּפְרִי שֶׁל הָעָם הַחַקְלָאִי הַזָּר, שֶׁהִקִּיף אוֹתָם מִכָּל צַד. הַבָּעָתָם הָעֲנוּגָה וְהַשְּׁלֵוָה בַּיִּידִישׁ שֶׁל יְהוּדֵי אוּקְרַאִינָה הִתְגַּבְּשָׁה

בְּתוֹךְ הָרִשְׁרוּשׁ שֶׁל הָעֵצִים עֲמוּסֵי־הַפְּרִי שֶׁבַּגִּנּוֹת וְהָרוּחַ הַקְּלִילָה, שֶׁהִסְתּוֹדְדָה עִם הַקָּמָה הַבְּשֵׁלָה בְּרַחֲבֵי־הַשָּׂדוֹת. אוֹתוֹ הַשֶּׁפַע הַכַּפְרִי שֶׁל הָעָם הָעוֹבֵד וְהַיּוֹשֵׁב עַל אַדְמָתוֹ הַבְּרוּכָה פִּרְנֵס גַּם אֶת יְהוּדֵי־אוּקְרַאִינָה, וּבְהַבָּעָתָם הַלְּשׁוֹנִית מַרְגִּישִׁים הַרְחָבַת־דַּעַת וְגַם הִתְפַּנְּקוּת. הַגּוֹרְמִים הַכַּלְכָּלִיִּים שֶׁבְּאַרְצָם סִיְּעוּ לְכָךְ, שֶׁנִּימוּסֵי הַבֻּרְגָּנוּת בְּנֹסַח הַגּוֹיִם הִשְׁתַּלְּטוּ עֲלֵיהֶם בָּרִאשׁוֹנָה קֹדֶם שְׁאָר הַקִּבּוּצִים שֶׁבַּיַּהֲדוּת בַּת־הַמִּילְיוֹנִים שֶׁבְּרוּסְיָה לְשֶׁעָבַר.

כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים אֶת שְׁלֹשֶׁת הַסִּפּוּרִים הַלָּלוּ לְד. בֶּרְגֶלְסוֹן, שֶׁאָנוּ מַגִּישִׁים אוֹתָם עַתָּה לַקּוֹרֵא הָעִבְרִי, – סִפּוּרִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ בֵּין שְׁנוֹת 1907 לְבֵין 1915, – מִתְגַּלֶּה לְפָנֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂה־הַפְּלָאִים שֶׁבְּכִשְׁרוֹנוֹ, הֲרֵי סִפּוּרִים אֵלֶּה, שֶׁכָּתַב לִפְנֵי שְׁלֹשִׁים – שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים, קְרוֹבִים וּמוּבָנִים לָנוּ עַכְשָׁו יוֹתֵר מִשֶּׁהָיוּ מוּבָנִים אָז, בִּזְמָן שֶׁהַגּוֹלָה הַחֲרֵבָה עוֹד עָמְדָה אֵיתָן.

הֲרֵי עַכְשָׁו יָדוּעַ לָנוּ הֵיטֵב מַה מְּקוֹר־הַמַּחֲלָה. לָמַדְנוּ מִתּוֹךְ נִסְיוֹנוֹתֵינוּ הַקָּשִׁים בְּמֶשֶׁךְ עֶשְׂרוֹת הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, מַה הֵם חַיֵּי עַם־גּוֹלָה, שֶׁאֵינוֹ מְשֹׁרָשׁ בַּקַּרְקַע בְּאֶרֶץ־מְגוּרָיו וּבוֹנֶה אֶת עִקַּר־קִיּוּמוֹ עַל מִסְחָר וְלִמּוּד תּוֹרָה־לִשְׁמָהּ. אָמְנָם, צְרִיכִים לְהוֹדוֹת שֶׁגַּם מִסְחָר דּוֹרֵשׁ כִּשְׁרוֹנוֹת אִישִׁיִּים, וְתוֹרָה־לִשְׁמָהּ הִיא בְּוַדַּאי עִנְיָן שֶׁל בִּינָה וָדַעַת. אֲבָל הָעֵדָה הַיְהוּדִית בַּסִּפּוּר „מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת", שֶׁנִּתְפַּרְנְסָה בְּעִקָּר מִמְּכִירַת הַתּוֹצֶרֶת שֶׁל אִכָּרֵי־אוּקְרַאִינָה, לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּהּ, כַּנִּרְאֶה, שֶׁאִכָּרִים אֵלֶּה, הַבִּלְתִּי־מְלֻמָּדִים וְהַבִּלְתִּי־מְחֻכָּמִים, הַיּוֹדְעִים רַק לַעֲבֹד אֶת אַדְמָתָם הַשְּׁחוֹרָה, יַשְׂכִּילוּ פַּעַם עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁיֵּדְעוּ בְּעַצְמָם לִמְכֹּר אֶת תּוֹצַרְתָּם הַכַּפְרִית וְלֵהָנוֹת בְּאֹפֶן יָשָׁר מִן הָרְוָחִים, שֶׁלָּקַח לוֹ הַמּוֹכֵר הַיְהוּדִי מִידֵי הַצַּרְכָנִים הָעִירוֹנִיִּים.

אָכֵן, אִכָּר זֶה קָם וְהִשְׂכִּיל עַל רֶגֶל אַחַת. הָיָה זֶה בִּימֵי מִלְחֶמֶת־הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, בִּימֵי הַחִכּוּכִים הַכַּלְכָּלִיִּים שֶׁבֵּין יַצְרָנֵי הַכְּפָר מְלֹא־הַשֶּׁפַע וְיַצְרָנֵי הָעִיר הַמְּפַגֶּרֶת שֶׁבְּרוּסְיָה לְשֶׁעָבַר. אָז נַעֲשָׂה בָּרוּר לוֹ

לָאִכָּר בְּבַת־אַחַת, שֶׁאֵין לוֹ צֹרֶךְ בְּמְתַוֵּךְ הַיְהוּדִי, וּמִשּׁוּם שֶׁהַלָּה הָיָה בַּעַל־נִסָּיוֹן בְּאֻמָּנוּת־הַמִּסְחָר הוּא הִפְרִיעַ לַכַּפְרִי הַפַּשְׁטָן וְהַבִּלְתִּי־מְנֻסֶּה בְּעִנְיְנֵי סַחַר־מֶכֶר; וְהוּא סִלֵּק אוֹתוֹ מִדַּרְכּוֹ עוֹד קֹדֶם שֶׁעָשָׂה שְׁפָטִים בְּבַעֲלֵי־הָאֲחֻזּוֹת שְׂנוּאֵי־נַפְשׁוֹ הַמָּסָרְתִּיִּים שֶׁשִּׁעְבְּדוּהוּ וְנִצְּלוּהוּ מִתּוֹךְ חַיֵּי עֹנֶג וְהוֹלְלוּת בְּמֶשֶׁךְ דּוֹרוֹת רַבִּים. וּבִשְׁנוֹת 1919־1920 – שְׁנוֹת הַהַכְרָעָה שֶׁל הַשִּׁלְטוֹן, שֶׁבָּא מִכְּרַכֵּי־הַמְּדִינָה הַמֶּרְכָּזִיִּים־הַתַּעֲשִׂיָּתִיִּים– רָאָה אִכָּר זֶה בַּיְהוּדִי־הָעִירוֹנִי, שֶׁסָּחַר בִּתְוֹצֶרֶת מִשְׁקוֹ הַכַּפְרִי, אֶת שֻׁתָּפוֹ הַנֶּאֱמָן שֶׁל הַמִּשְׁטָר הַקּוֹמוּנִיסְטִי הֶחָדָשׁ, וְהוּא עָשָׂה בּוֹ כְּלָיָה לְפִי הַמָּסֹרֶת הָעֲגוּמָה שֶׁל אֲבוֹתָיו הַחֲשׁוּכִים בִּשְׁנוֹת ת״ח וְת״ט.

גַּם עַל פָּרָשׁוֹת־הַזַּעַם שֶׁבְּאוּקְרָאִינָה עָלֵינוּ לִלְמֹד מִן הַסֵּפֶר, הַמֻּנָּח לְפָנֵינוּ. כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים בּוֹ, אֵיךְ חָיְתָה הָעֵדָה הַיְהוּדִית הַסּוֹחֶרֶת מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת בַּשָּׁנִים שֶׁלִּפְנֵי הַטֶּבַח הֶהָמוֹנִי בִּיהוּדֵי אוּקְרָאִינָה מִלִּפְנֵי חֲצִי־יוֹבֵל שָׁנִים, נַעֲשֶׂה לָנוּ בָּרוּר, אֵיךְ קָרָה הַדָּבָר, שֶׁהַגּוֹיִים הַכַּפְרִיִּים, שְׁכֵנֵיהֶם מִדּוֹרוֹת, שָׁחֲטוּ קְהִלּוֹת־יְהוּדִים שְׁלֵמוֹת לְעֵינֵי־הַשֶּׁמֶשׁ בְּלִי כָּל הִתְנַגְּדוּת יְהוּדִית מְאֻרְגֶּנֶת.

הֲרֵי כְּזֹאת הָיְתָה בְּחַיֶּיהָ עֵדָה סוֹחֶרֶת זוֹ. הַיְהוּדִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם אֶת עֹל־הַדָּת וְלֹא הָיָה לָהֶם כָּל נֶכֶס רוּחָנִי אַחֵר מִשֶּׁלָּהֶם, שֶׁיְּהֵא קָשׁוּר בְּתַרְבּוּת שֶׁל עַם יוֹשֵׁב עַל אַדְמָתוֹ, לֹא הָיָה לָהֶם כָּל צֹרֶךְ בְּקֶשֶׁר חֶבְרָתִי. וּבְכֵן לֹא נִשְׁאַר לָהֶם שׁוּם עִנְיָן יְהוּדִי מְשֻׁתָּף, שֶׁיְּהֵא כְּדַאי לָהֶם לְהָגֵן עָלָיו בְּחַבְרוּתָא.

בִּמְקוֹם הַדָּת נִתְהַוָּה אֶצְלָם חָלָל רֵיק וְהִשְׁתַּלְּטָה עֲלֵיהֶם הַחַמְרָנוּת שֶׁל הַגּוֹיִים בִּתְקוּפָה זוֹ – חַמְרָנוּת, שֶׁקְּנֵה־מִדָּתָהּ לְהַעֲרָכַת טוֹב וָרָע הֵם הַכֶּסֶף וְהָרְכוּשׁ בִּלְבָד. וַעֲדָתָם נַעֲשְׂתָה גֵּיהִנּוֹם לְכָל פְּרָט שֶׁלֹּא הִסְפִּיקוּ לוֹ כֹּחוֹתָיו הָאִישִׁיִּים וְהַנַּפְשִׁיִּים כְּדֵי לְהֵאָחֵז בַּנִּירוֹת הַצִּבְעוֹנִיִּים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם מְסַמְּלִים אֶת מִשְׁטַר־הַמָּמוֹן.

אֲבָל הַיְהוּדִים הַסּוֹחֲרִים הַלָּלוּ לָמְדוּ גַּם תּוֹרָה – וְלָמְדוּ הַרְבֵּה, רְכָשׁוּהָ בִּשְׁקִידָה וּבְדָמִים מְרֻבִּים. אָמְנָם תּוֹרָתָם זוֹ, תּוֹרַת־הַתַּכְלִית שֶׁל הַגּוֹיִים, לְמַעֲשֶׂה לֹא הָיָה לָהּ כָּל עֵרֶךְ, כִּי בְּמַצָּבָם שֶׁל

אֶזְרָחִים מִמַּדְרֵגָה פְּחוּתָה לֹא הָיְתָה הַשְׂכָּלָתָם מְיֻעֶדֶת לְשִׁמּוּשׁ בַּחַיִּים. אוּלָם גַּם פָּרָשָׁה עֲגוּמָה זוֹ לָמַדְנוּ כַּהֲוָיָתָהּ רַק אַחַר נִסְיוֹנוֹתֵינוּ הַקָּשִׁים, שֶׁנִּתְנַסִּינוּ בָּהֶם בְּמֶשֶׁךְ עֶשְׂרוֹת הַשָּׁנִים שֶׁבֵּין מִלְחָמָה לְמִלְחָמָה.

וַהֲרֵי אֶת הַטַּעַם הַמַּר שֶׁבְּלִמּוּד תּוֹרַת־הַגּוֹיִים־לִשְׁמָהּ הִרְגַּשְׁנוּ רַק אַחַר חוֹזֶה וֶירְסַל, כְּשֶׁזָּכוּ לְעַצְמָאוּת לְאֻמִּית עַמִּים פְּרִימִיטִיבִיִּים, שֶׁחָיִינוּ בְּתוֹכָם, עַמִּים אַנְאַלְפַבֵּיתִיִּים בִּלְשׁוֹנָם וּמְחֻסְּרֵי תַּרְבּוּת כְּלָלִית, וְאָנוּ, עַם־הַסֵּפֶר, נִצְטַוִּינוּ גַּם עַל־יְדֵי אֵלֶּה לִלְמֹד אֶת תּוֹרָתָם לִשְׁמָהּ – תּוֹרָה גּוֹיִית אַנְאַלְפַבֵּיתִית. וְכָךְ הוֹסַפְנוּ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה־לִשְׁמָהּ שֶׁל הַלֶּטִים, הַלִּיטָאִים, הָאֶסְטִים, הַמּוֹלְדָוִים, וְעַל תְּעוּדַת הַבַּגְרוּת בַּפּוֹלָנִית הַמְעֻדֶּנֶת הִתְמִיד הַנַּעַר הַיְּהוּדִי לִשְׁקֹד – עַד לְקִצּוֹ הַמָּר...

גּוֹרָלוֹ שֶׁל סוֹפֵר זֶה הָיָה – לִרְאוֹת אֶת פִּצְעֵי בְּנֵי־עַמּוֹ בְּמֶרְחַקֵּי הַזְּמָן וְהַדּוֹרוֹת. וּבְסִפּוּר זֶה, שֶׁשְּׁמוֹ „מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת" מַרְאֶה לָנוּ ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן אֵיךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת שֶׁל עֵדָה סוֹחֶרֶת זוֹ לָמְדוּ גַּם סוֹצְיָאלִיסְמוּס לִשְׁמוֹ. אַף זֶה יָדוּעַ לָנוּ רַק עַתָּה, שֶׁגַּם לִמּוּד זֶה דָּבַק בָּנוּ כְּעֵין מַחֲלָה כְּרוֹנִית שֶׁבָּאָה מִן הַחוּץ.

נַעַר יְהוּדִי זֶה, שֶׁחַי בְּגָלְיוֹת עַל הַמְּלִיצָה הַסּוֹצְיָאלִיסְטִית בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, הוּא בֶּן הַתְּקוּפָה. הוֹלִיד אוֹתוֹ הַסּוֹצְיָאלִיסְמוּס הַבֵּין־לְאֻמִּי, שֶׁנִּקְרָא בְּפִי לֵיצָנֵי־הַזְּמָן „סָלוֹן־סוֹצְיָאלִיסְמוּס". אֵלֶּה הֵם אַנְשֵׁי הָרָצוֹן הַטּוֹב מֵאַרְצוֹת־הַגּוֹיִים הַנְּאוֹרוֹת, שֶׁמְּקוֹמָם הַמְכֻבָּד בַּחֶבְרָה אַךְ וְרַק מִשְּׂמֹאל, וְהֵם הֵם שֶׁלָּמְדוּ וְחָקְרוּ עֲשָׂרוֹת בַּשָּׁנִים בְּעָיוֹת סוֹצְיָאלִיסְטִיּוֹת בְּהַתְמָדָה מְרֻבָּה, וּבָהּ בְּשָׁעָה נֶהֱנוּ הֲנָאָה מְרֻבָּה מִכָּל הַנּוֹחִיּוּת, שֶׁהַמִּשְׁטָר הַבֻּרְגָּנִי הִמְצִיא לָהֶם בִּפְרָט וּבִכְלָל. מִשּׁוּם כָּךְ הָיְתָה לָהֶם סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת בְּשֶׁקֶט וּבִצְנְעָא עַד שֶׁאַנְשֵׁי הַהוֹן וְהָרְכוּשׁ שֶׁבְּאַרְצוֹתֵיהֶם הַדֶּמוֹקְרָטִיּוֹת יְחַנְּכוּ אֶת הִיטְלֶר עַל כָּל תַּלְמִידָיו וְיוֹרְשָׁיו הַמְרֻבִּים שֶׁבְּכָל חֶלְקֵי־הַתֵּבֵל. לְמַעֲשֶׂה הָלְכָה וְנִתְהַוְּתָה מֵעֵין שֻׁתָּפוּת בֵּין רוֹדְפֵי־הַבֶּצַע וְהַשִּׁלְטוֹן הַמְנֻמָּסִים וּבֵין חוֹקְרֵי הַסּוֹצְיָאלִיסְמוּס וְלוֹמְדָיו הַהֲגוּנִים וְהַמְנֻמָּסִים גַּם הֵם. אֲבָל אֵצֶל הַגּוֹיִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בַּיִת לְאֻמִּי וּמֶשֶׁק לְאֻמִּי, אֵין מִשְׁטָר דָּבָר הַקַּיָּם

וְקָבוּעַ לָעַד. יְכוֹלִים פַּעַם לְהַחֲלִיפוֹ בְּמִשְׁטָר יוֹתֵר תָּקִין, אוּלָם אֵצֶל הַסּוֹצִיאַלִיסְטִים שֶׁל עַם גּוֹלֶה, עַם הַחַי עַל אַדְמַת־נֵכָר, שֶׁקִּיּוּמוֹ עַל מְכִירַת תּוֹצֶרֶת זָרָה וּמְלָאכָה מִקְצוֹעִית זְעִירָה, נַעֲשָׂה בְּאֹפֶן טִבְעִי לִמּוּד הַסּוֹצִיאַלִיסְמוּס תַּכְלִית בִּפְנֵי עַצְמָה. לְמַעֲשֶׂה נִטַּשְׁטְשׁוּ הַתְּחוּמִים הַמַּעֲמָדִיִּים גַּם בַּצִּבּוּר הַיְּהוּדִי וְנִתְהַוְּתָה מִין שֻׁתָּפוּת, אָמְנָם שֻׁתָּפוּת דַּלָּה, בֵּין בַּעַל־הַבָּתִּיּוּת יְרוּדָה לְבֵין מַשְׂכִּילֵי־הָעָם הַסּוֹצִיאָלִיסְטִיִּים, שֶׁהִקְלִיטוּ אֶת תּוֹרָתָם בָּאֲוִיר וְהִצְטָרְכוּ לְבַקֵּשׁ לָהֶם אֶפְשָׁרוּת שֶׁל קִיּוּם בְּתוֹךְ עֲדָתָם הַסּוֹחֶרֶת וְהַמְדֻלְדֶּלֶת.

בַּסִּפּוּר הַמְדֻבָּר אֵין אָנוּ רוֹאִים אֶת הַבָּחוּר הַמַּשְׂכִּיל, שֶׁהוּא נוֹשֵׂא עַל שִׁכְמוֹ אֶת הַסּוֹצִיאַלִיסְמוּס בְּתוֹךְ עוֹבְדֵי בְּנֵי עַמּוֹ. אָכֵן תֵּאוּרוֹ לֹא חָשׁוּב. דַּי לָנוּ לִשְׁמֹעַ מֵאֲחוֹרֵי הַקִּיר אֶת דִּבּוּרוֹ הַנּוֹעָז עַל נִצּוּל הַפּוֹעֵל לְפִי הַתּוֹרָה הַסּוֹצִיאַלִיסְטִית כָּאן בְּבֵית מוֹנְיָה דְּרֵיל, זֶה הַצִּינִיקָן הַבַּעַל־הַבָּתִי, שֶׁצְּרָכָיו מְרֻבִּים כָּל כָּךְ. מוּבָן, שֶׁמּוֹנְיָה דְּרֵיל אֵינוֹ שׁוֹדֵד וְאֵינוֹ מְשַׁעְבֵּד עַמִּים וַאֲרָצוֹת. צַדִּיק גָּמוּר הוּא יְהוּדִי קַרְתָּנִי זֶה לְעֻמַּת הַבֻּרְגָּנִי הַנָּאוֹר, הָאָדִיב וּבַעַל־הַנִּימוּסִים מִכְּרַכֵּי הַגּוֹיִים הַמְפֹאָרִים, הַחוֹמֵס אֲדָמוֹת וְחָמְרֵי־גֶלֶם בְּמֶרְחַקֵּי־תֵבֵל מִתּוֹךְ שְׁפִיכוּת־דָּמִים הֲמוֹנִיּוֹת וְהַחֲנָקַת עֲדוֹת־יְלָדִים לְפִי שִׁיטוֹת הַמַּדָּע הַחֲדִישׁוֹת בְּיוֹתֵר. הֲרֵי מוֹנְיָה דְּרֵיל, הוּא רַק פּוֹשֵׁט־רֶגֶל מְנֻסֶּה, הַיּוֹדֵעַ הֵיטֵב אֵיךְ לְטַשְׁטֵשׁ אֶת הַתְּחוּמִים לְעֵינֵי־כָל בֵּין רְכוּשׁוֹ הוּא וּבֵין זֶה שֶׁל הַזּוּלַת. אוּלָם מַחֲלֹקֶת־הָרְכוּשׁ לְטוֹבַת הַמְחַלֵּק עַצְמוֹ — אָמְנָם חֲלֻקָּה מְנֻמֶּסֶת בַּעַל־בֵּיתִית — נֶהֱנֶה הֲנָאָה מְרֻבָּה גַּם הַבָּחוּר הַסּוֹצִי־אָלִיסְטָן, הַיּוֹדֵעַ בְּעַל־פֶּה אֶת תּוֹרַת־מַארְכְּס עַל כָּל מְפָרְשָׁיו הַמְרֻבִּים.

וְנוֹרָא הַדָּבָר שֶׁהֵם לוֹמְדִים עַד הַיּוֹם. מֵאָז הַשִּׂיחָה הַסּוֹצִיאַלִיסְטִית בְּבֵית מוֹנְיָה דְּרֵיל כְּבָר עָבְרוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים. מֵאָז כְּבָר נֶחֱרַב הָעוֹלָם פַּעֲמַיִם. בָּא שִׁנּוּי־עֲרָכִים בְּכָל נִכְסֵי הַתַּרְבּוּת שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת בְּחֹמֶר וּבְרוּחַ. עַמִּים וַאֲרָצוֹת עוֹמְדִים עַל נַפְשָׁם זֶה עֲשָׂרוֹת בַּשָּׁנִים, עַם וְעַם עַל בֵּיתוֹ וְעַל דִּגְלוֹ, וְאוֹתָנוּ הַיְּהוּדִים הַסּוֹחֲרִים וְהַלּוֹמְדִים בַּתְּפוּצוֹת טֵאטְאוּ בַּהֲמוֹנֵינוּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה כִּשְׁכְבַת־אָבָק שֶׁאֵין

כָּל עֶרֶךְ לוֹ. אֲבָל כָּל זֶה אֵינוֹ מַשְׁפִּיעַ. בַּחוּרֵי־יִשְׂרָאֵל בַּגָּלֻיּוֹת מוֹסִיפִים עוֹד לִלְמֹד אֶת תּוֹרַת־הַגּוֹיִים לִשְׁמָהּ וְאֶת הַסּוֹצִיאַלִיסְמוּס לִשְׁמוֹ.

אָנוּ, הַיְהוּדִים, כַּנִּרְאֶה, הִנְנוּ עַם שַׁמְרָנִי מְאֹד.

בַּסִּפּוּר הַשֵּׁנִי לְד. בֶּרְגֶלְסוֹן, שֶׁאָנוּ מַגִּישִׁים עַתָּה לַקּוֹרֵא הָעִבְרִי בְּסֵפֶר זֶה, הֶעֱמִיק הַמְחַבֵּר אֶת הַבְּעָיָה הַלְאֻמִּית הַיְהוּדִית עַל יְסוֹדוֹת מַעֲמָדִיִּים וּפְסִיכוֹלוֹגִיִּים.

לְפָנֵינוּ אוֹתָהּ הָעֵדָה הַיְהוּדִית הַבֶּרְגֶלְסוֹנִית שֶׁעַל אַדְמַת אוּקְרַאִינָה הַחַקְלָאִית בֵּית־הַלַּחְמִית, — עֲדַת יְהוּדִים, שֶׁעִקַּר־פַּרְנָסָתָם עַל מְכִירַת תְּבוּאָה וְקֶמַח. בְּנוּיָה עַל יָדָם בַּמָּקוֹם גַּם טַחֲנָה גְדוֹלָה.

גַּם עֵדָה זוֹ שֶׁל „הַחֵרֶשׁ" כְּדֻגְמַת „מִסָּבִיב לְבֵית־הַנְּתִיבוֹת" מֻכֶּרֶת וּמוּבֶנֶת לָנוּ עַתָּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיְתָה מוּבֶנֶת לָעוֹרְכִים הַסִּפְרוּתִיִּים מִלִּפְנֵי שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים. גַּם סִפּוּר זֶה לֹא רָצוּ תְּחִלָּה לְהַדְפִּיס בְּכִתְבֵי־הָעֵת הַיְהוּדִיִּים שֶׁל הַיָּמִים הָהֵם, לַמְרוֹת הַשְּׁלֵמוּת הָאָמָּנוּתִית שֶׁבּוֹ. מוּבָן שֶׁגַּם מִמֶּנּוּ הִתְחַמְּקוּ מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַפַּחַד בִּפְנֵי הַתֹּכֶן הַמְקַטְרֵג. בְּמֶשֶׁךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים — מִשְּׁנַת 1907 עַד שְׁנַת 1910 — נִתְגַּלְגֵּל הַסִּפּוּר בְּמַעַרְכוֹת־הָעִתּוֹנִים שֶׁל וַארְשָׁה וּוִילְנָה וְעוֹרְכֵי־הַסִּפְרוּת טוּבֵי־הַטַּעַם לֹא קִבְּלוּ אֶת הַהַנָּחוֹת הַסִּפְרוּתִיּוֹת שֶׁל הַסּוֹפֵר הַצָּעִיר ד. בֶּרְגֶלְסוֹן. אָמְנָם הוֹדוּ בְּכִשְׁרוֹנוֹ, אַךְ שׁוּב רָאוּ בִּיצִירוֹתָיו קִטְרוּג עַל עַם יִשְׂרָאֵל.

אָכֵן, בְּנֵי־עֲדָתוֹ שֶׁל הַחֵרֵשׁ אֵינָם שִׁכּוֹרִים הַמִּתְגּוֹלְלִים בָּרְחוֹב, אֵינָם שׁוֹדְדֵי־רְכוּשׁ וְאֵינָם רוֹצְחֵי־נֶפֶשׁ, חַס־וְחָלִילָה. יְהוּדִים רְגִילִים הֵם, אֲבָל הֵם יְהוּדֵי־תְּקוּפָתֵנוּ, שֶׁבְּמַהוּתָם הַקּוֹלֶקְטִיבִית הֵם נִרְאִים מְחֻסְּרֵי אֹפִי וּמָרוּת חֶבְרוּתִית מִשֶּׁלָּהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ מֻפְקָר בֵּינֵיהֶם הַפְּרָט לְתַעֲלוּלֵי הַזּוּלַת לְלֹא דִּין וְדַיָּן.

וְהִנֵּה בְּצִבּוּר יְהוּדִי כָּזֶה נַעֲשָׂה עָוֶל לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים עַל־יְדֵי בַּעֲלֵי הַטַּחֲנָה הָעֲשִׁירִים שֶׁבַּמָּקוֹם. הַמְקֻפָּחִים הֵם הַסַּבָּל הַחֵרֵשׁ, שֶׁנֶּחְבַּל

בְּגוּפוֹ בִּשְׁעַת־עֲבוֹדָתוֹ בַּטַּחֲנָה, וּבִתּוֹ הַצְּעִירָה וְהַיָּפָה, שֶׁנִּתְפַּתְּתָה עַל־יְדֵי בְּנוֹ הַצָּעִיר וְהַיָּפֶה שֶׁל אוֹתוֹ בַּעַל הַטַּחֲנָה.

בְּנוֹגֵעַ לַבַּת אֵין מְחַבֵּר הַסִּפּוּר מְחַדֵּשׁ לָנוּ דָּבָר. הָעֵדָה הַיְהוּדִית, שֶׁחָיְתָה עַל הַדָּת וְהַמָּסֹרֶת בְּכָל גָּלֻיּוֹת מִזְרָח וּמַעֲרָב, לֹא הִתְיַחֲסָה אַחֶרֶת לְאוֹתָהּ בַּת־יִשְׂרָאֵל אֻמְלָלָה, שֶׁחָרְגָה מִמִּסְגֶּרֶת־הַנִּשּׂוּאִין הַמְקֻדֶּשֶׁת מִתּוֹךְ אַהֲבָתָהּ הָעַזָּה לְגֶבֶר רַב־הַזְּכֻיּוֹת וְאַדִּיר־הַכֹּחַ. אֲבוֹתֵינוּ הַשְּׁלֵמִים עִם אֱלֹהֵיהֶם רָאוּ בְּקַלַּת־דַּעַת זוֹ מְחַלֶּלֶת אֶת הָעִקָּרִים הַנַּעֲלִים שֶׁבְּטָהֳרַת־הַמִּשְׁפָּחָה וְהֵם עֲנָשׁוּהָ בְּלִי רַחֲמִים. אַף כְּשֶׁהָיְתָה בַּת עֲשִׁירִים וּבַעֲלַת יִחוּס־אָבוֹת הִשִּׂיאוּהָ לְבָחוּר פְּחוּת־עֵרֶךְ בַּמּוּבָן הָאִישִׁי וְהַמִּשְׁפַּחְתִּי—וּבִקְּשׁוּהוּ אַךְ וְרַק מִמֶּרְחַקִּים. וְנַעֲרָה, שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ אוֹתָם הַיִּתְרוֹנוֹת הַמִּשְׁפַּחְתִּיִּים וְהַמַּעֲמָדִיִּים, הָיוּ מַשִּׂיאִים אוֹתָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ לְכָל בָּחוּר נְחוּת־דַּרְגָּה שֶׁבַּמָּקוֹם, אַף אִם הוּא הָיָה בַּעַל־מוּם אוֹ אִישׁ פָּגוּם בַּמּוּבָן הַמּוּסָרִי.

אוֹתוֹ הַיַּחַס אָנוּ רוֹאִים בְּעֵדָה זוֹ לְבַת־הַחֵרֵשׁ שֶׁנִּתְפַּתְּתָה. בְּעִנְיָן זֶה נִשְׁאֲרָה הָעֵדָה שַׁמְרָנִית בְּיוֹתֵר, וַאֲנָשֶׁיהָ אָמְרוּ לְהַעֲנִישׁ אֶת בַּת־הַסַּבָּל מִן הַטַּחֲנָה בַּנֹּסַח הַיָּשָׁן־הַנּוֹשָׁן שֶׁל אֲבוֹתֵיהֶם הַיְרֵאִים. אָמְרוּ לְהוֹרִידָהּ עַל־יְדֵי נִשּׂוּאִין עִם הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים שֶׁבַּמָּקוֹם.

אוּלָם בַּת־הַחֵרֵשׁ הַצְּעִירָה וְהַיָּפָה סִכְּלָה אֶת תָּכְנִית־הָעֳנָשִׁין שֶׁל בְּנֵי־עֲדָתָהּ וְהִיא קִבְּלָה עַל עַצְמָהּ אֶת הַדִּין מִיָּדֶיהָ הִיא. בְּנֶאֱמָנוּתָהּ הַנָּשִׁית יָרְשָׁה הָאִמָּהוֹת הָיְתָה שַׁמְרָנִית גַּם הִיא.

אָכֵן, בְּפָרָשָׁה עֲצוּבָה זוֹ שֶׁל בַּת־הַחֵרֵשׁ לֹא הָיָה לַמְחַבֵּר מַה לְחַדֵּשׁ וְגַם לָנוּ אֵין מַה לְהוֹסִיף לְצִיּוּר זֶה. הֲרֵי אַף בְּיָמֵינוּ בְּעָיַת הָאִשָּׁה מְסֻבֶּכֶת לְמַדַּי בְּתוֹךְ הַצִּבּוּר הַיְהוּדִי הַחָפְשִׁי, שֶׁבְּנוֹגֵעַ לִבְעָיָה זוֹ הוּא שַׁמְרָנִי בְּיוֹתֵר.

אוּלָם בְּנוֹגֵעַ לַחֵרֵשׁ עַצְמוֹ יֵשׁ לָנוּ שְׁאֵלוֹת וּתְבִיעוֹת. תְּמֵהִים אָנוּ עַל כָּךְ שֶׁבְּעִירוֹ לֹא הָיָה מִי שֶׁיָּגֵן עַל הַפּוֹעֵל, שֶׁגּוּפוֹ נֶחְבַּל בַּמִּפְעָל, בּוֹ עָבַד בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרוֹת בַּשָּׁנִים. הוּא נִשְׁמַט מִתּוֹכוֹ כְּחֶרֶס נִשְׁבָּר

בְּלִי כָּל פִּצּוּי וּבְלִי כָּל פִּקּוּחַ מִצַּד הַצִּבּוּר.

וְאָנוּ מוֹסִיפִים לִשְׁאוֹל: הֲרֵי בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים כְּבָר הָיָה קַיָּם פְּרוֹלֶטַרְיוֹן יְהוּדִי מְאֻרְגָּן, פְּרוֹלֶטַרְיוֹן, שֶׁהָיָה פָּעִיל בֶּעָרִים וּבָעֲיָרוֹת שֶׁל רוּסְיָה הַמַּעֲרָבִית וְהַדְּרוֹמִית הַמְיֻשָּׁבוֹת יְהוּדִים, וְהוּא נִתְפַּרְסֵם בְּכָל קַצְוֵי־הַמְּדִינָה בְּעֹז־רוּחוֹ וּבַעֲמִידָתוֹ הָאַמִּיצָה נֶגֶד מִשְׁטַר־הָעָרִיצוּת שֶׁל הַיָּמִים הָהֵם. יָדוּעַ לָנוּ גַּם עַל הַשְׁפָּעָתוֹ בְּקֶרֶב הַצִּבּוּר הַיְּהוּדִי בַּזְּמַן הַהוּא. וְאֵין לְהַעֲלוֹת עַל הַדַּעַת, כִּי מְחַבֵּר הַסִּפּוּר — סִפּוּר, שֶׁהוּא פְּרוֹלֶטָרִי־מַעֲמָדִי בִּיסוֹדוֹ, — לֹא הָיָה מְתָאֵר פְּעֻלָּה צִבּוּרִית חֲשׁוּבָה שֶׁכָּזוֹ, אִלּוּ הָיְתָה קַיֶּמֶת בַּמָּקוֹם.

אַךְ אֶת הַפִּתְרוֹן לְחִידָה זוֹ עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ בְּמָקוֹם אַחֵר: בִּמְקוֹם הַיְדִיעוֹת עַל קוֹרוֹת הַפְּרוֹלֶטַרְיוֹן הַיְּהוּדִי הַמְאֻרְגָּן בַּיָּמִים הָהֵם, זוֹהִי פָּרָשָׁה לְחוּד, פָּרָשָׁה שֶׁל עַם גּוֹלֶה, שֶׁהַתְּלִישׁוּת הֵן בְּחֹמֶר וְהֵן בְּרוּחַ הֱבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי הִתְפּוֹרְרוּת חֶבְרוּתִית וִירִידַת הַמַּעֲמָד הָעוֹבֵד שֶׁבּוֹ. אָכֵן בְּאוֹתוֹ זְמָן שֶׁעֲלִילַת־הַסִּפּוּר מְגוֹלֶלֶת לְפָנֵינוּ כְּבָר קַיָּם פְּרוֹלֶטַרְיוֹן זֶה כְּעֶשֶׂר שָׁנִים בְּעֵרֶךְ, וּשְׁמוֹ כְּאִרְגּוּן הַמַּעֲמָד הָלַךְ לְפָנָיו בֵּין הַיְּהוּדִים וְהַבִּלְתִּי־יְהוּדִים. הַ„בּוּנְד״, שֶׁהָיָה פָּעִיל בְּעִקָּר בֵּין הֲמוֹנֵי־עַמּוֹ, הָיָה גַּם מָגֵן מוּסָרִי וְחֶבְרוּתִי לְכָל אִישׁ מִן הֶהָמוֹן, שֶׁהָיָה זָקוּק לְכָךְ. אוּלָם תַּפְקִידוֹ הַנַּעֲלֶה הַזֶּה נִסְתַּיֵּם עִם פָּרָשַׁת הַגְּבוּרָה עַל קִדּוּשׁ־שְׁמָהּ שֶׁל הַמַּהְפֵּכָה הָרוּסִית מִשְּׁנַת 1905. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמָן שֶׁהַסַּבָּל הַחֵרֵשׁ הָיָה זָקוּק לוֹ, כְּבָר לֹא הָיָה הַ„בּוּנְד״ בַּבַּיִת. אַחַר כִּשְׁלוֹן־הַמַּהְפֵּכָה שֶׁל שְׁנַת 1905 הִתְפַּצְּלוּ כֹּחוֹת־הַ„בּוּנְד״ הָעִקָּרִיִּים וְהַפְּעִילִים בְּיוֹתֵר. חֵלֶק מֵהֶם יָרַד לַמַּחְתֶּרֶת בְּיַחַד עִם הַפְּרוֹלֶטַרְיוֹן שֶׁל שְׁאָר עַמֵּי־רוּסְיָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֶת מִלְחַמְתָּם בְּמִשְׁטַר־הָעָרִיצוּת שֶׁל מְדִינָה זוֹ; חֵלֶק מִמֶּנּוּ הִקְדִּישׁ אֶת כָּל זְמַנּוֹ וּמִרְצוֹ כְּדֵי לְהִלָּחֵם בַּסּוֹצְיָאלִיסְמוּס הַצִּיּוֹנִי, בַּסּוֹצְיָאלִיסְמוּס הַדּוֹגֵל בְּמוֹלֶדֶת יְהוּדִית, שֶׁקָּם אָז בִּרְחוֹב־הַיְּהוּדִים עִם הוֹפָעָתוֹ שֶׁל „הֶחָלוּץ״, וְחֵלֶק מִמֶּנּוּ הָפַךְ פָּשׁוּט אֶת עוֹרוֹ וְדָאַג אַךְ וְרַק לְעַצְמוֹ. אֵלֶּה הִתְרַכְּזוּ בְּעִקָּר בִּכְרַכֵּי־הַמְּדִינָה, שָׁקְדוּ עַל הִתְכּוֹנְנוּת לִבְחִינוֹת בָּהַשְׂכָּלָה הָרִשְׁמִית וְנַעֲשׂוּ „אִינְטֶלִיגֶנְטִים״, כְּדֵי לְשָׁרֵת כָּל

מַעֲמָד, שֶׁיְשַׁלֵּם בְּעַד שֵׁרוּתָם בְּמֵיטַב כַּסְפּוֹ. מֵהֶם שֶׁהִגְּרוּ לְאַרְצוֹת שֶׁמֵּעֵבֶר לַיָּם, הִצְלִיחוּ שָׁם בְּמִסְחָר וּבַחֲרֹשֶׁת וְעָלוּ לְדַרְגָּה שֶׁל רְכוּשָׁנוּת.

הִתְפַּצְּלוּת זוֹ שֶׁל כּחוֹת־ה„בּוּנְד" וּפְרִישָׁתָם מִן הַמַּחֲנֶה בַּיָּמִים הָהֵם גָּרְמוּ לְכָךְ, שֶׁהֻזְנְחָה פְּעֻלָּתָהּ שֶׁל הַמִּפְלָגָה בֵּין עַמְלֵי־הַכַּפַּיִם אֲשֶׁר בָּרְחוֹב הַיְּהוּדִי, הֵן בְּחִנּוּךְ וְהֵן בְּאִרְגּוּן וּבְהַגָּנָה. מוּבָן שֶׁבְּעִקָּר הִזְנִיחוּ אֶת הַפְּעֻלָּה בְּעָרֵי־הַשָּׂדֶה, שֶׁהַהִתְאַגְּדוּת הַמִּקְצוֹעִית הָיְתָה בָּהֶן מוּעֶטֶת וְלֹא מְסֹעֶפֶת בְּיוֹתֵר.

לֹא כָאן הַמָּקוֹם לָדוּן עַל הַתּוֹצָאוֹת מֵהַזְנָחָה זוֹ שֶׁבָּאוּ בְּקֶרֶב הַפְּרוֹלֶטַרְיוֹן הַיְּהוּדִי שֶׁבַּגּוֹלָה*) אָנוּ חַיָּבִים רַק לְצַיֵּן אֶת הָעֻבְדָּה שֶׁלְּפָנֵינוּ בְּסִפּוּר זֶה. אָנוּ רוֹאִים פֹּה אֶת כָּל הָעֶלְבּוֹן וְהַצַּעַר שֶׁל הַפּוֹעֵל הַבִּלְתִּי־מוּגָן, עַל־יְדֵי אִרְגּוּן הַמַּעֲמָד שֶׁלּוֹ בְּיָמֵינוּ: הוּא מֻפְקָר לָמוּת בָּרְחוֹב גַּם בֵּין אֶחָיו הַנִּקְרָאִים רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים. הוּא עָזוּב גַּם בֵּין אֶחָיו עַמְלֵי הַכַּפַּיִם כָּמוֹהוּ – עַמְלֵי כַּפַּיִם יְרוּדִים בַּמּוּבָן הָאִישִׁי וְהַמַּעֲמָדִי גַּם יַחַד.

בְּסוֹף הַסִּפּוּר מוֹסִיף לָנוּ הַמְחַבֵּר עוֹד קַו אָפְיָנִי לְמַדַּי בְּנוֹגֵעַ לְאוֹתוֹ עִנְיָן. לְפִי קַו זֶה נוֹדַע לָנוּ, שֶׁבְּכָל זֹאת יֵשׁ דַּעַת־קָהָל בְּעִיר מְגוּרָיו שֶׁל הַסַּבָּל הַחֵרֵשׁ.

בְּאוֹתוֹ בֹּקֶר חָרְפִּי שֶׁמְּצָאוּהוּ קָפוּא בַּחוּץ וְעִמּוֹ פָּרָתָהּ הַהֲרוּגָה שֶׁל פֶּסְיָה הַחַלְבָּנִית, קָמָה בַּעֲלַת־הַפָּרָה וְשׁוֹאֶלֶת שְׁאֵלַת־תָּם:

– בַּמֶּה הִיא אֲשֵׁמָה בְּכָל אֵלֶּה?

שְׁאֵלָה שֶׁל כָּל חֲשׁוּכֵי־מֹחַ, שֶׁאֵינָם מְבִינִים וְאַף אֵינָם רוֹצִים לְהָבִין, שֶׁבְּחֶבְרָה בִּלְתִּי מְאֻרְגֶּנֶת וּבִלְתִּי מְסֻדֶּרֶת, שֶׁכָּל אֶחָד דּוֹאֵג בָּהּ אַךְ וְרַק לְעַצְמוֹ, חֶבְרָה כָּזוֹ הֲרֵי נִמְשֶׁלֶת לְאָבָק שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, וּלְפְרָט שֶׁבָּהּ אֵין כָּל בִּטָּחוֹן לֹא לַנֶּפֶשׁ וְלֹא לָרְכוּשׁ. זֶהוּ דָּבָר פָּשׁוּט לְמַדָּי.

בַּסִּפּוּר הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּסֵפֶר זֶה מְתָאֵר ד. בֶּרְגֶלְסוֹן אֶת שִׁכְבַת הַמָּמוֹן

---

*) התוצאות היו רעות בשביל שני הצדדים: המוני־העם שבתוך יהודי־הגולה הופקרו ברובם הגדול בלי כל משען ארגוני וחנוכי, ומפלגת הפרוליטריון היהודי שבגלויות נעשתה כלי־שרת בידי המעמד הבינוני ־המתפורר והמחוסר אופי רוחני וארגוני משלו.

וְהַחֲרֹשֶׁת שֶׁבַּיַּהֲדוּת הָאוּקְרָאִינִית – שִׁכְבָה שַׁמְרָנִית, הַחַיָּה עֲדַיִן עַל יִחוּס־הָאָבוֹת, שׁוֹמְרֵי הַדָּת וְהַמָּסֹרֶת לְשֶׁעָבַר.

בִּיהוּדִים אֵלֶּה אֵין אַף שֶׁמֶץ מִן הַחֶנְוָנוּת הַיְהוּדִית־הָעִירוֹנִית. הֵם רֻבָּם כְּכֻלָּם בִּרְגָּנוּת־רַבָּתִי בְּנֹסַח הַמֶּשֶׁק הַחַקְלָאִי שֶׁל אוּקְרָאִינָה. יֵשׁ בָּהֶם מַשֶּׁהוּ מְאַלֵּף שֶׁבְּסִגְנוֹן הַחַיִּים, הַמֻּבְלָט אֶצְלָם בַּחֲסִידוּת הַמְּקוֹרִית, שֶׁעָצְבָה עַל אַדְמַת־אוּקְרָאִינָה מִתּוֹךְ אוֹתָן הַנְּסִבּוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּנֹסַח כַּפְרִי־עֲמָמִי. עַל יְדֵי הַמַּגָּע הַמִּסְחָרִי שֶׁל יְהוּדֶיהָ־סוֹחֲרֶיהָ עִם בַּעֲלֵי־הָאֲחֻזּוֹת הָיְתָה חֲסִידוּת זוֹ מֻשְׁפַּעַת גַּם מִמַּעֲמָד מְפֻנָּק וּמְעֻדָּן גּוֹיִי זֶה. הוּא הֶעֱנִיק לָהּ בְּאֹפֶן בִּלְתִּי־יָשָׁר נִימוּסֵי אֲצִילוּת, וְתַרְבּוּת בְּעִנְיְנֵי־מָמוֹן וְרַחֲבוּת־לֵב, שֶׁבָּאָה מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַשֶּׁפַע הַכַּפְרִי.

וְרַק הוֹדוֹת לְכָל אֵלֶּה מוּבֶנֶת לָנוּ הַדְּמוּת הַהֲדוּרָה בְּמַחְלְצוֹתֶיהָ הַחֲסִידִיּוֹת שֶׁל יַעֲקֹב נָתָן וִידֶרְפּוֹלִיר, זֶה שֶׁהָיָה מֵאוֹכְלֵי שֻׁלְחָנָם שֶׁל הָעֲשִׁירִים הַלָּלוּ וְחַי עַל קֻצְבָּתָם וְנִדְבַת־לִבָּם, וְהִשְׁפִּיל אֶת עֶרְךְּ כַּסְפָּם בְּגָלוּי, לְעֵינֵיהֶם מַמָּשׁ, כְּאִלּוּ הָיָה בֶּן־עֲשִׁירִים מִבֶּטֶן וּמִלֵּדָה גַּם הוּא.

שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת לְפָנֵינוּ בְּסִפּוּר זֶה, מִשְׁפָּחוֹת עֲשִׁירוֹת בְּהוֹן, בִּנְכָסִים וּבַעֲסָקִים רַבֵּי־עֵרֶךְ. אַךְ בְּנוֹגֵעַ לְיִחוּס־אָבוֹת יָדוֹ שֶׁל בֵּית־רַפּוֹפּוֹרְט עַל הָעֶלְיוֹנָה לְעֻמַּת בֵּית־שׁוֹר. מִשּׁוּם כָּךְ הַשּׁוֹרִים יְהִירִים לְמַדַּי, וְעֵינֵיהֶם נְשׂוּאוֹת אַךְ וְרַק אֶל אֵלֶּה שֶׁלְּמַעְלָה מֵהֶם. וְהִנֵּה יוֹסֵף שׁוֹר הַצָּעִיר, הַגִּבּוֹר הָרָאשִׁי שֶׁל הַסִּפּוּר, בְּיָדוֹ כָּל הַיִּתְרוֹנוֹת כְּדֵי לְהַשִּׂיג אֶת מְבֻקָּשָׁהּ שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ הַיְּהִירָה אוּלָם יֵשׁ לוֹ פְּגָם אֶחָד, שֶׁמַּפְרִיעַ לוֹ לְהַשִּׂיג אֶת מַטְּרָתוֹ; הוּא אֵינוֹ לְפִי רוּחַ הַזְּמָן. כָּזֶה הוּא לְפִי אָפְיוֹ וְחִנּוּכוֹ. אֵינֶנּוּ סְטוּדֶנְט, אֵינֶנּוּ אִישׁ מִפְלָגָה, אֵינוֹ הוֹלֵךְ לָאֲסֵפוֹת, אֵינוֹ מַרְצֶה הַרְצָאוֹת. אַף פַּעַם, כַּנִּרְאֶה, לֹא נִסָּה אֲפִלּוּ לְהִבָּחֵן בְּתַרְבּוּת־הַגּוֹיִים הָרִשְׁמִית, וְעַל כֵּן בָּזִים לוֹ בְּנֵי־רַפּוֹפּוֹרְט. וְאֵין פֶּלֶא בַּדָּבָר: הֲרֵי רֻבָּם כְּכֻלָּם הָיוּ מַרְדָּנִים וּפוֹרְצֵי־גֶּדֶר.

הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְמָרֵד הָיָה הֶחָתָן משֶׁה'לֶה לֶוִין, שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ הֶישֶׁל רַפּוֹפּוֹרְט הֵבִיא אוֹתוֹ מִחוּץ־לָאָרֶץ כִּכְלִי יָקָר. הַלָּה מָרַד בַּכֹּחַ הָאַדִּיר שֶׁל מַעֲמָדוֹ – כֹּחַ־הַמָּמוֹן. הוּא בִּזְבֵּז אֶת הוֹנוֹ וְאֶת רְכוּשׁוֹ לַהֲנָאָתוֹ, כְּאִלּוּ

הָיָה בֶּן בַּעַל־אֲחֻזָּה מְפֻנָּק וּמְעֻדָּן, שֶׁנְּכָסָיו—יְרֻשַּׁת־הָאָבוֹת,—לֹא הָיוּ פְּרִי־עֲמָלוֹ, אֶלָּא יְגִיעוֹ וַעֲמָלוֹ עֲלֵיהֶם דּוֹרוֹת שֶׁל אִכָּרִים מְשֻׁעְבָּדִים בִּלְבָד.

אַחֲרֵי מוֹתוֹ הִתְמָרְדָה אַלְמָנָתוֹ חַנָּה'לִי לֶוִין לְבֵית־רַפּוֹפּוֹרְט. קָמָה בְּאֶמְצַע שְׁנַת־הָאֲבֵלוּת וְנִשְּׂאָה לַאֲהוּבָהּ מִימֵי־עֲלוּמֶיהָ, שֶׁהָיָה אָמְנָם אִישׁ עָשִׁיר, אֲבָל, כְּנִרְאֶה, בְּלִי יִחוּס־אָבוֹת. בְּסִפּוּר זֶה, אִם אֵין מְסַפְּרִים עַל גְּדֻלַּת־הַיַּחַשׂ שֶׁל מִישֶׁהוּ, סִימָן הוּא, שֶׁאֵין מַה לְסַפֵּר.

אַחֲרֵי הָאֵם הִתְמָרְדָה הַבַּת שָׂרָה'לִי לֶוִין, נֶכְדָּתָהּ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶיִשְׁל רַפּוֹפּוֹרְט. שָׂרָה'לִי זוֹ, הַנָּאָה וּבַת הַתְּשַׁע־עֶשְׂרֵה, בָּעֲטָה בְּגָלוּי בְּמָסֹרֶת־הַשִּׁדּוּכִים שֶׁל הַמִּשְׁפָּחָה.

הִתְמָרְדָה גַּם נֶסִי רַפּוֹפּוֹרְט. גִּבֶּנֶת וְסֵמֶל־הַכִּעוּר הִיא — וְנִצְמְדָה הִיא דַּוְקָא לְיֹפִי שֶׁבָּאֳמָנוּת. בַּת־עֲשִׁירִים מְעֻדֶּנֶת — וְנִמְשְׁכָה הִיא אַךְ וְרַק לַעֲנָוָה וְצִמְצוּם. מֻכַּת־גּוֹרָל וּמְקֻלֶּלֶת־גּוֹרָל — וְלִבָּהּ הָיָה עֵר לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּבְרָכָה בְּפִיהָ לְכָל מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לָהּ.

אֲבָל הַמַּרְדָּן הַגָּדוֹל וְהַמְעַנְיֵן בְּיוֹתֵר שֶׁבְּבֵית־רַפּוֹפּוֹרְט הָיָה אָבִיהָ שֶׁל נֶסִי, בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶיִשְׁל וְרֹאשׁ־הַמִּשְׁפָּחָה.

הוּא נָשָׂא בְּכָבוֹד אֶת שֵׁם אָבִיו, הִגְדִּיל אֶת הוֹנוֹ וּנְכָסָיו וְכִבֵּד בַּכֹּל אֶת נִימוּסֵי בֵּית־אֲבוֹתָיו. הִתְמָרֵד מִטְּעָמִים פְּרָטִיִּים בִּלְבַד; וּבְעִקָּר הִתְמָרֵד בְּאַנְשֵׁי הוֹנוֹ וּמַעֲמָדוֹ.

אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט הָיָה בֶּן זְמַנּוֹ וּתְקוּפָתוֹ. לְפִי הַתֵּאוּר, הַנִּתָּן עַל יְדֵי הַמְחַבֵּר, הוּא אִישׁ הַמַּהֲלָךְ הֶחָדָשׁ בְּתוֹךְ הַיַּהֲדוּת הָאוּקְרָאִינִית לְשֶׁעָבַר, אַךְ נִשְׁאַר, כַּנִּרְאֶה, נֶאֱמָן לְעַצְמוֹ. הֲרֵי הִרְגִּישׁ שֶׁנִּתְרוֹקֵן כָּלִיל מִכָּל הַמִּטְעָן הָרוּחָנִי שֶׁל אֲבוֹתָיו בֶּאֱמוּנָה, בַּחֲסִידוּת וּבַמָּסֹרֶת. בָּהּ בְּשָׁעָה עָשְׁרוֹ הוֹלֵךְ וְגָדוֹל, וְאִשְׁתּוֹ הַיָּפָה לְשֶׁעָבַר הוֹלֶכֶת וּמִזְדַּקֶּנֶת וּבִתּוֹ יְחִידָתוֹ מְכֹעֶרֶת וּבַעֲלַת־מוּם. הוּא עַצְמוֹ הֲרֵיהוּ כְּבָר בִּשְׁנוֹת־הָעֲמִידָה—וִיהוּדִי זֶה גָּמַר בְּלִבּוֹ לֹא לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַסְּלוּלָה שֶׁל אַנְשֵׁי מַעֲמָדוֹ, שֶׁנִּתְרוֹקְנוּ כָּמוֹהוּ מִכָּל נֶכֶס רוּחָנִי שֶׁל הָאָבוֹת, אַךְ קִנְיָנִים יְהוּדִיִּים־רוּחָנִים חֲדָשִׁים לֹא רָכְשׁוּ לָהֶם בִּמְקוֹמָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִשְׁאֲרוּ עַרְטִילָאִים לְגַמְרֵי.

וְהוּא הֶחְלִיט, אֵפוֹא, לֹא לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם, דַּרְכֵי עֲשִׁירֵי־הַגּוֹיִים שֶׁל תְּקוּפָתוֹ. בִּמְקוֹם לְבַלּוֹת אֶת זְמַנּוֹ בְּמִשְׂחַק־הַקְּלָפִים וּבִמְסִבּוֹת־רֵיקִים, הַמְבַדְּחִים אֶת עַצְמָם בְּדִבְרֵי־סְרָק וְנִבּוּל־פֶּה, בִּמְקוֹם לִחְיוֹת חַיֵּי־הוֹלְלוּת בְּקַיְטָנוֹת־חֶמֶד עִם פִּלַּגְשִׁים חֲמוּדוֹת, שֶׁהָיָה יָכוֹל לִקְנוֹתָן בְּמֵיטַב־כַּסְפּוֹ, אוֹ לְבַקֵּשׁ לוֹ כִּסּוּפֵי־שִׁכָּרוֹן בְּהַרְפַּתְקָאוֹת־אַהֲבָה עִם אוֹתָן

נְשֵׁי־הַשַּׁעֲשׁוּעִים הַמְפֻנָּקוֹת וְהַמְעֻדָּנוֹת מִבְּנוֹת־חוּגוֹ וּמַעֲמָדוֹ, שֶׁבִּקְּשׁוּ לָהֶן חֵטְא וּבְגִידָה מִתּוֹךְ בַּטָּלָה וְשִׁעֲמוּם, — בִּמְקוֹם כָּל אֵלֶּה הוּא קָם וְנַעֲשָׂה צִיּוֹנִי. (הַמְּצִיאָה שֶׁל יְהוּדִי עָשִׁיר בַּיָּמִים הָהֵם!). אַךְ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט רָאָה, כַּנִּרְאֶה, בַּצִּיּוֹנוּת דָּבָר חָשׁוּב מְאֹד: הִקְדִּישׁ לָהּ אֶת מֵיטַב כַּסְפּוֹ וּזְמַנּוֹ, וּבֵיתוֹ הַמְפֹאָר בַּכְּרָךְ שֶׁל דְּרוֹם־רוּסְיָה נַעֲשָׂה בֵּית וַעַד שֶׁל הַצִּיּוֹנִים שֶׁבַּמָּקוֹם.

וְהִנֵּה אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט הַצִּיּוֹנִי נִרְאֶה מְגֻחָךְ בְּעֵינֵי הַמְחַבֵּר וּמְגֻחָכִים בְּעֵינָיו גַּם מְבַקְּרֵי־בֵּיתוֹ הַצִּיּוֹנִים. וְאָנוּ מַרְגִּישִׁים שֶׁדֵּעָה זוֹ הִיא דֵּעָה כְּלָלִית: הַצִּיּוֹנִים נִרְאוּ אָז מְגֻחָכִים בְּעֵינֵי רֹב יְהוּדֵי־הַגּוֹלָה.

אוּלָם, מְעַנְיֵן, שֶׁדֵּעָה כְּלָלִית זוֹ עַל הַגִּחוּךְ שֶׁבַּצִּיּוֹנוּת וּבַצִּיּוֹנִים, שֶׁהַמְחַבֵּר מַבִּיעַ, אֵינוֹ מוֹדֶה בָּהּ ד. בֶּרְגֶלְסוֹן הָאָמָן. הָעֲבוֹדוֹת וְהַפְּעֻלּוֹת, שֶׁהוּא מְתָאֵר בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד, הֵן חִיּוּבִיּוֹת בְּהֶחְלֵט וְעֶרְכָּן גָּדוֹל בְּתִקּוּן הַפְּרָט וְהַכְּלָל בַּצִּבּוּר הַיְּהוּדִי אַף שֶׁל הַזְּמַן הַהוּא.

וּבְצַד הַנָּחוֹת אֵלּוּ יֵשׁ עוֹד עֻבְדָּה בַּסִּפּוּר, שֶׁכְּדַאי לְהִתְעַכֵּב עָלֶיהָ בִּמְיֻחָד. זוֹהִי בְּעָיַת־הַתּוֹרָשָׁה, שֶׁהַמְחַבֵּר נִתְקַל בָּהּ בְּבוֹאוֹ לְתָאֵר אֶת סְגֻלּוֹתֵיהֶם הַגּוּפָנִיּוֹת וְהַנַּפְשִׁיּוֹת שֶׁל גִּבּוֹרָיו הַמִּשְׁתַּיְּכִים לִתְקוּפָה יְרוּדָה וּלְמַעֲמָד רְכוּשָׁנִי הַיָּרוּד כִּפְלַיִם. הוּא, כַּנִּרְאֶה, בִּקֵּשׁ לָהֶם מִשְׁעָן רוּחָנִי מִשּׁוּם שֶׁהֵטִיל עֲלֵיהֶם תַּפְקִידִים לְאֻמִּיִּים וּמוּסָרִיִּים. מִשּׁוּם כָּךְ נִתְקַל בְּגִלּוּי הַתּוֹרָשָׁה, שֶׁנִּקְרָא בְּפִיהֶם יִחוּס־אָבוֹת. וּמִמְּגִלּוֹת־יְחוּסִין אֵלֶּה עָלֵינוּ לְהוֹצִיא מַסְקָנוֹת, שֶׁבְּמוֹרֶשֶׁת־הָאָבוֹת בְּחִסּוּן וּבְרַעֲנַנּוּת, הֵן בַּחֹמֶר וְהֵן בָּרוּחַ, יֵשׁ לְהַעְדִּיף אֵצֶל גִּבּוֹרֵי הַסִּפּוּר אֶת הַצַּד הַחֲסִידִי הַמְּקוֹרִי עַל אוֹתוֹ הַצַּד הַמַּזְהִיר, שֶׁמּוֹצָאוֹ מִן הַשִּׁדּוּכִים עִם הַנְּאוֹרִים וּגְדוֹלֵי־הַיַּחַס מֵאַרְצוֹת־הַמַּעֲרָב, שֶׁדָּמָם מְזֻקָּק עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁהוּא מְעֹרָב בְּדָמָם הַמְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם שֶׁל הָרוֹטְשִׁילְדִים מִפְרַנְקְפוּרְט. וַהֲרֵי יָדוּעַ, שֶׁאֵלֶּה הִתְנַוְּנוּ מְעַט־מְעַט מֵחֲמַת קִשְׁרֵי־הַנִּשּׂוּאִין בֵּין רֹב בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת לַאֲנָשִׁים מִן הַחוּץ לִהְיוֹת שֻׁתָּפִים לִגְדֻלָּתוֹ הַחָמְרִית שֶׁל הַבַּיִת הַמְהֻלָּל. וּבְעִקְבוֹתֵיהֶם הָלְכוּ מִשְׁפָּחוֹת אֲחֵרוֹת בַּעֲלוֹת־יִחוּס אָבוֹת מְטֹהָר שָׁם, בְּאַרְצוֹת־הַחוּץ הַנְּאוֹרוֹת, שֶׁחֲסִידֵי־אוּקְרָאִינָה הָעֲשִׁירִים בִּקְּשׁוּ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמָּהֶן. אֶפְשָׁר לַחֲשֹׁשׁ, שֶׁמּוֹרֶשֶׁת־חוּץ זוֹ, הַמְזֻקֶּקֶת וְהַמְעֻדֶּנֶת, הִיא הִיא הָאַחֲרָאִית לְכִעוּרָהּ שֶׁל נֶסִי מִצַּד הָאֵם, כִּי לְפִי תֵּאוּרוֹ שֶׁל הַמְחַבֵּר בּוֹלְטִים בָּהּ סִימָנִים שֶׁל נִוּוּן תּוֹרַשְׁתִּי.

לֹא, אִם לְבַקֵּשׁ מִשְׁעָן פְּנִימִי לָעֲשִׁירִים וּבְנֵי־הָעֲשִׁירִים הַלָּלוּ, מִשְׁעָן

לַגּוּף וְלַנֶּפֶשׁ, הֲרֵי יֵשׁ לְבַקְּשׁוֹ רַק אֵצֶל אֲבוֹתֵיהֶם הַמְּקוֹרִיִּים, שֶׁהָיוּ נְזוֹנִים בְּמֶשֶׁךְ דּוֹרוֹת מֵאוֹתָהּ הַחֲסִידוּת הַמְּקוֹרִית, שֶׁצָּהֳלָה מִתּוֹךְ חֶדְוַת־הַחַיִּים וְהָיְתָה סְפוּגָה טַל־שָׂדוֹת וְשֶׁפַע כַּפְרִי. הֲלֹא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב עַצְמוֹ הָיָה אִישׁ־כְּפָר. הַרְבֵּה מֵאַגָּדוֹת חַיָּיו קְשׁוּרוֹת בַּכְּפָר, וְעַל נֹסַח זֶה שָׁמְרוּ גַּם תַּלְמִידָיו שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו. הֵם שָׁתְלוּ בַּגִּנּוֹת שֶׁבְּחַצְרוֹתֵיהֶם עֲצֵי־פְּרִי מְשֻׁבָּחִים, אָהֲבוּ בַּעֲלֵי־חַיִּים, וְצִיְּרוּ עַל כָּתְלֵי בָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת שֶׁלָּהֶם תְּמוּנוֹת שֶׁל מִצְרָכִים מִתּוֹצֶרֶת־הַכְּפָר. בְּעִקְבוֹתֶיהָ שֶׁל הַשּׁוֹשֶׁלֶת הָרִיזִ'ינִית הִגִּיעָה חֲסִידוּת כַּפְרִית זוֹ עַד לִשְׂדוֹת־הַתִּירָס שֶׁבְּמוֹלְדָבִיָּה. הָאַגָּדוֹת עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב כְּאִישׁ־פְּלָאִים כַּפְרִי שְׁמוּרוֹת עַד הַיּוֹם בְּפִי הַגּוֹיִים הַמְעַבְּדִים אֶת אַדְמָתָם בְּמִדְרוֹנֵי־הַקַּרְפַּטִּים. כָּל מִקְוֵה־מַיִם זַךְ הֶחָצוּב בָּהָר הֵם מְיַחֲסִים לִמְקוֹם טְבִילָתוֹ קֹדֶם תְּפִלַּת הַהַשְׁכָּמָה.

אֶפְשָׁר, כִּי מִיַּיִן מְשֻׁמָּר זֶה שֶׁשָּׁתוּ הָאָבוֹת נִשְׁתַּמְּרָה פֹּה וְשָׁם גַּם כּוֹסִית בִּשְׁבִיל הַבָּנִים וּבְנֵי־הַבָּנִים אַף בִּתְקוּפָה יְרוּדָה. בְּטִפָּה מְיֻיֶּנָה זָכָה גַּם הַבָּחוּר הַבַּעַל־בְּעַמְיוּ יוֹסֵף שׁוּר. הוּא אָדָם קָטָן, שֶׁבֵּיתוֹ הוּא עוֹלָמוֹ, אֲבָל הוּא אֵינוֹ נִפְגָּע מִן הַהִתְהַדְּרוּת הַמְנֻפַּחַת שֶׁל הַמּוֹדֶרְנִיּוּת הָרֵיקָה. הֲרֵי לְמַעֲשֶׂה נִשְׁתַּמְּרוּ בּוֹ הַרְבֵּה מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁל הַיְּהוּדִי מִן הַדּוֹר הַיָּשָׁן, אֲבָל עָבַר זְמַנָּן. אֵין זְקוּקִים לָהֶן עוֹד. וּמֵאַחֲרָיו נִשְׁאֲרָה רַק חָרְבָּה – חֲצַר־הָרַבִּי הָרֵיקָה, שֶׁנִּתְחַנֵּךְ בָּהּ.

עוֹד טִפָּה מִירֻשָּׁה נֶאֱצֶלֶת זוֹ נָפְלָה גַּם בְּחֶלְקָהּ שֶׁל מִינָה מוֹרֵינִיס, הַמְּצַלַּחַת וְהַמְלַבֶּבֶת, שֶׁנִּבְהֲלָה פִּתְאוֹם מֵהַצְלָחָתָהּ הָרַבָּה בְּשַׁעֲשׁוּעֵי־אַהֲבָה עִם אַנְשֵׁי־שֵׁם וּבַחוּרֵי־חֶמֶד סְתָם, שָׁם בְּחוּץ־לָאָרֶץ, וְחָזְרָה הַבַּיְתָה עַל מְנָת שֶׁאָבִיהָ יַשִּׂיא אוֹתָהּ לְבָחוּר בַּעַל־בְּעַמְיוּ, שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבֵיתוֹ הֵם עוֹלָמוֹ בְּנֹסַח הָאָבוֹת הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים.

הַרְבֵּה יוֹתֵר זָכוּ בִּירֻשָּׁה רוּחָנִית זוֹ הָרַפּוֹפּוֹרְטִים הַלּוֹחֲמִים. זָכְתָה בָּהּ נֶסִי הַגִּבֶּנֶת, שֶׁכִּעוּר־גּוּפָהּ לֹא כִּעֵר אֶת נִשְׁמָתָהּ, וּבְעִקָּר זָכָה בְּאֶבֶן־הַפְּלָאִים שֶׁל הָאָבוֹת אָבִיהָ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, שֶׁבְּיָדָיו הֻפְקַד עַל־יְדֵי הַמְחַבֵּר קֶשֶׁר־הַדּוֹרוֹת שֶׁל הַתְּחִיָּה הַלְּאֻמִּית בְּתוֹךְ עַמּוֹ. זְכוּתוֹ שֶׁל ד. בֶּרְגֶלְסוֹן הָאָמָן הִיא, שֶׁקֹּדֶם כָּל לֹא טָעָה בַּכְּתֹבֶת. הַצִּיּוֹנוּת כִּתְנוּעָה מַהְפְּכָנִית וַחֲדָשָׁה אֻכְסְנָה עַל יָדוֹ בַּבַּיִת הַדּוֹגֵל בְּהִתְחַדְּשׁוּת־הַחַיִּים וְהוּא מָצָא גַּם אֶת הַיָּדַיִם הַנֶּאֱמָנוֹת בִּשְׁבִיל תַּפְקִיד נַעֲלֶה זֶה. מִכָּל הַמְסֻפָּר וְהַמְתֹאָר בְּסֵפֶר זֶה, בֵּיתוֹ הַצִּיּוֹנִי שֶׁל אוֹתוֹ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט הוּא הַפִּנָּה הַיְחִידָה בְּמִשְׁכְּנוֹת־יְהוּדִים, שֶׁנִּשְׁמַע בָּהּ

מַשֶּׁהוּ עַל עִנְיָן צִבּוּרִי. הַמָּקוֹם הַיְחִידִי, שֶׁנֶּעֶשְׂתָה בּוֹ אֵיזוֹ פְּעֻלָּה לְטוֹבַת־הַכְּלָל. זִיק־הָאוֹר הַיְחִידִי בְּחֶשְׁכַת־הַדִּמְדּוּמִים, שֶׁאָפְפָה אֶת הַיַּהֲדוּת הָאוּקְרָאִינִית הַשּׁוֹקַעַת.

עֲלִילַת־הַסִּפּוּר לֹא נִגְמְרָה. הַסִּפּוּר גּוּפוֹ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם שֶׁל חֵלֶק מֵרוֹמָן רַב־הֶקֵּף עַל רֶקַע מִשְׁפַּחְתִּי וְחֶבְרוּתִי מֵחַיָּיו שֶׁל מַעֲמַד הַהוֹן וְהָרְכוּשׁ שֶׁבְּתוֹךְ יְהוּדֵי־אוּקְרָאִינָה.

מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יְדוּעִים לָנוּ גּוֹרָלָם וּפְעֻלּוֹתֵיהֶם שֶׁל גִּבּוֹרָיו בֶּעָתִיד. לֹא יָדוּעַ לָנוּ אִם יוֹסֵף שׁוּר נִשְׁאַר נֶאֱמָן לְשַׁמְּרָנוּתוֹ הַמִּשְׁפַּחְתִּית וּבֵיתוֹ הוּא עוֹלָמוֹ בְּנֹסַח אָבִיו זְקֵנוֹ, אוֹ, לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ לְגִיל הָאַרְבָּעִים כְּשֶׁהִגְדִּיל אֶת עָשְׁרוֹ פִּי כַּמָּה, הִתְחִיל לְבַקֵּשׁ לוֹ כִּסּוּפֵי־אַהֲבָה מִן הַצַּד, הַנִּקְנִים בְּכֶסֶף מָלֵא, בְּנֹסַח אַנְשֵׁי חוּגוֹ וּמַעֲמָדוֹ.

לֹא יָדוּעַ לָנוּ דָּבָר גַּם עַל עֲתִידָהּ שֶׁל מִינָה מוֹרֵינִישׁ, אִם הִשִּׂיגָה אֶת מְבֻקָּשָׁהּ וְנִשְּׂאָה לְיוֹסֵף שׁוּר, הִכְנִיסָה דְּבַר מָה חָדָשׁ לַבַּיִת הַיְהוּדִי, שֶׁנִּתְרוֹקֵן מִכָּל תֹּכֶן רוּחָנִי וּמְקוֹרִי, אוֹ נַעֲשְׂתָה גְּבֶרֶת יְהוּדִית עֲשִׁירָה וּרְגִילָה לְפִי רוּחַ הַזְּמָן, גְּבֶרֶת יְהוּדִית, שֶׁמַּפְקִירָה אֶת חִנּוּךְ יְלָדֶיהָ לַגּוֹיִים צוֹרְרֵי־עַמָּהּ, אַךְ בָּהּ בְּשָׁעָה הִיא עוֹזֶרֶת לַעֲנִיֵּי־יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי מְכִירַת כַּרְטִיסִים לְנִשְׁפֵּי־צְדָקָה רַבֵּי־תִּפְאָרָה, וּמֵרֹב בַּטָּלָה וְשִׁעֲמוּם הִיא מְבַקֶּשֶׁת לָהּ מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ אוֹתָם שַׁעֲשׁוּעֵי־הָאַהֲבָה הַחָפְשִׁיִּים, שֶׁהִתְאַכְזְבָה מֵהֶם בְּבַחֲרוּתָהּ.

וּכְדַאי לָדַעַת גַּם מַשֶּׁהוּ עַל נֶסִי רַפּוֹפּוֹרְט הַגִּבֶּנֶת. אִם נַעֲשְׂתָה בִּמְרוּצַת הַזְּמָן רַוָּקָה זְקֵנָה נִרְגֶּזֶת וּמָרַת־נֶפֶשׁ, אוֹ נִשְׁאֲרָה טוֹבַת־לֵב וְרַחֲמָנִיָּה כְּמוֹ בִּימֵי־נְעוּרֶיהָ.

אַךְ בְּעִקָּר מְעַנְיֵן מֶה הָיָה לְאָבִיהָ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט. אִם הִמְשִׁיךְ בִּפְעֻלָּתוֹ הַמְּסוּרָה לַצִּיּוֹנוּת וְהִקְדִּישׁ לָהּ אֶת כַּסְפּוֹ וּזְמַנּוֹ, אוֹ כְּשֶׁבָּאָה שְׁעָתָהּ שֶׁל צִיּוֹנוּת עֲלוּבָה זוֹ וְהִרְגִּישׁ בָּהּ דָּבָר מַמָּשִׁי, עָשָׂה מִמֶּנָּה עֵסֶק רָגִיל, גַּם עַל אַדְמַת־יִשְׂרָאֵל, בְּנֹסַח אַנְשֵׁי־מַעֲמָדוֹ בַּאֲשֶׁר הֵם שָׁם.

לֹא יְדוּעָה לָנוּ גַּם הַסִּבָּה, שֶׁעִכְּבָה אֶת ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן מִלְּהַגְשִׁים אֶת תָּכְנִיתוֹ הָאָמָּנוּתִית בִּמְלוֹאָהּ בִּיצִירָה זוֹ, אִם נַעֲשָׂה הַדָּבָר מִטְּעָמִים פְּרָטִיִּים אוֹ צְדָדִיִּים. אוֹ אֶפְשָׁר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצָה לָקַחַת עַל עַצְמוֹ אֶת הָאַחֲרָיוּת לִפְעֻלָּתָם שֶׁל גִּבּוֹרָיו הָרָאשִׁיִּים בְּתוֹךְ עַרְפִלֵּי־הַתְּקוּפָה.

אַךְ הַרְבֵּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד גַּם מִפָּרָשָׁה זוֹ שֶׁבַּפְּרָקִים הַלָּלוּ.

ירושלים, ניסן תש״ו — רָ חֵ ל אִ מְ רִ י

ד. בֶּרְגֶּלְסוֹן : דְּמְדוּמִים

מִסָּבִיב לְבֵית הַנְּתִיבוֹת

א

מֵעֲיָרוֹת דַּלּוֹת שׁוֹנוֹת יוֹצְאִים דְּרָכִים צָרִים, מִתְמַשְּׁכִים וְעוֹבְרִים בֵּין כְּפָרִים מְנֻמְנָמִים. עַל הָרִים יְרֻקִּים שַׁאֲנַנִּים מְטַפְּסִים הַדְּרָכִים הַלָּלוּ, אֶל קַרְקַע גֵּאָיוֹת עֲמֻקִּים הֵם יוֹרְדִים, וְהַרְחֵק־הַרְחֵק, בְּרֹאשׁ גִּבְעָה קְטַנָּה מִתְכַּנְּסִים יַחַד הַדְּרָכִים וּמִשְׁתַּחֲוִים מִשָּׁם אֶל בִּנְיַן־הָאֶבֶן הָאָדֹם שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת.

גָּבֹהַּ הוּא בֵּית הַנְּתִיבוֹת, אָדֹם וּבַעַל־קוֹמוֹתַיִם. וְעָמוֹד יַעֲמֹד פֹּה זֶה שָׁנִים קָפוּא וָמֵת, וְנִרְאֶה הוּא לַסְּבִיבָה כְּשׁוֹמֵר מְכֻשָּׁף, אֲשֶׁר מִישֶׁהוּ חָמַד לוֹ לָצוֹן וְהִרְדִּימָהוּ בְּתַרְדֵּמַת־עוֹלָם נוּגָה. אוֹתוֹ אַלְמוֹנִי נִזְעָם וְנֶאֱלָם, אֲשֶׁר הִפִּיל עָלָיו פַּעַם אֶת הַשֵּׁנָה, הִנֵּהוּ זֶה מִכְּבָר שׁוֹכֵן־עָפָר, עַצְמוֹתָיו רָקְבוּ כְּבָר בָּאֲדָמָה הַטְּחוּבָה, וְאִלּוּ בֵּית הַנְּתִיבוֹת אֵינוֹ יָכוֹל עֲדַיִן לְהֵחָלֵץ מִתְּנוּמָתוֹ. תּוֹךְ תַּרְדֵּמָה הוּא שׁוֹמֵר עַל הַדְּרָכִים הַמִּשְׁתַּחֲוִים לְפָנָיו, עַל הַגְּבָעוֹת וְהַגֵּאָיוֹת הָרְחוֹקִים וְהַקְּרוֹבִים, וְעַל אוֹתוֹ כְּפָר נָאֶה מְפֻזָּר, הַשּׁוֹכֵן בְּעֹמֶק הַבִּקְעָה הָאֲרֻכָּה, מְטַפֵּס זֶה שָׁנִים עַל שִׁפּוּעֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הֶהָרִים הַשְּׁכֵנִים וְעוֹד לֹא הִצְלִיחַ לַעֲלוֹת עַד פִּסְגּוֹתֵיהֶם.

הוֹאִיל וְהַכְּפָר עִם כָּל הַסְּבִיבָה דָּמֵם, דָּמֵם גַּם בֵּית־הַנְּתִיבוֹת הַקָּפוּא הַיָּשָׁן, וּבְגַעְגּוּעִים כְּמוּסִים הִתְבּוֹנֵן בְּעָמְקוֹ שֶׁל הַמֶּרְחָק הַכָּחֹל וְהַנֶּעְלָם, כְּאִלּוּ הַמֶּרְחָק הַזֶּה הוּא הָעִקָּר פֹּה, וְרַק מִמֶּנּוּ צָרִיךְ הָיָה מוֹשִׁיעַ אַדִּיר וָרָם לְהִתְנַשֵּׂא בְּרַעַשׁ לְכָל הַפִּנּוֹת הַנִּרְדָּמוֹת, וּבִזְרוֹעוֹ הַנְּטוּיָה לְהָשִׁיב לְחַיִּים כָּל אֲשֶׁר זֶה שָׁנִים עַל שָׁנִים מְאֻבָּן וּמְעֻלָּף פֹּה אַךְ הַמֶּרְחָק הַזֶּה הָיָה תָּמִיד שָׁקֵט, תָּמִיד עָגוּם וְתָמִיד דָּמוּם. וְנִמְאַס

לוֹ כְּבָר, לְבֵית הַנְּתִיבוֹת, לְהַשְׁקִיף עַל פְּנֵי הַסְּבִיבָה הַמְנֻמְנֶמֶת, וְגַם הוּא עַצְמוֹ כְּבָר נֶאֱחַז־שֵׁנָה. אַךְ פְּעָמִים הָיָה מְפַהֵק, פּוֹתֵחַ לְאַט אֶת פִּיו הַגָּדוֹל, הַזָּקֵן וְהָרֵיק, וּבְעַצְלוּת גְּדוֹלָה הָיָה יוֹרֵק רַכֶּבֶת־נוֹסְעִים אֲרֻכָּה, מְמַהֶרֶת. מֵרָחוֹק רָצָה הָרַכֶּבֶת וְנָשְׂאָה אִתָּהּ בְּשׂוֹרָה טוֹבָה וּמְשַׂמַּחַת לְמַעַן בֵּית הַנְּתִיבוֹת וּלְמַעַן הַסְּבִיבָה, וְנֶחְפְּזָה הִיא לְהָבִיא אֶת הַבְּשׂוֹרָה. אוּלָם לְאַחַר הַהֵד הֶעָצֵב הָרִאשׁוֹן שֶׁל שְׁרִיקָתָהּ הַמְמֻשֶּׁכֶת וְהַצּוֹהֶלֶת נוֹכְחָה הִיא לָדַעַת, כִּי הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה פֹּה הִנֶּהָ עֲמֻקָּה וְנִצְחִית, וַתִּתְקָרֵב אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת לְאַט־לְאַט בְּמַצַּב־רוּחַ יָרוּד. וְשָׁם נֶעֶצְרָה בַּאֲנָחָה כְּבֵדָה וַאֲרֻכָּה שֶׁל הַקִּיטוֹר הַחַם שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר מֵהַשַּׁסְתּוֹם.

„לַשָּׁוְא... לַשָּׁוְא... וְלִבְלִי שׁוּב... הַכֹּל – לִבְלִי שׁוּב" נִשָּׂא צְלִיל עָמוּם בְּיַחַד עִם הָאֲנָקָה.

וְלַנּוֹסְעִים בְּתוֹךְ הָרַכֶּבֶת נִלְחַץ מִשּׁוּם כָּךְ הַלֵּב וְנָשְׁבָה עֲלֵיהֶם רוּחַ עַצְבוּת. הֵם הוֹצִיאוּ כְּרֶגַע אֶת פְּנֵיהֶם הַבִּלְתִּי־מֻכָּרִים וְהִתְבּוֹנְנוּ בְּדוּמִיָּה עַל בֵּית הַנְּתִיבוֹת הַיָּשָׁן וְהַנִּרְדָּם. כֹּה שׁוֹמֵם, עָגוּם וּמְשַׁעֲמֵם כָּאן. לְאִישׁ לֹא הָיָה רָצוֹן לְדַבֵּר וְלָזוּז זִיז כָּל־שֶׁהוּא מִמְּקוֹמוֹ וְהָאֲנָשִׁים הֶחֱרִישׁוּ, עָמְדוּ בְּלִי נוֹעַ, וּכְבָר נִרְאוּ כֹּה עֲגְמוּמִיִּים וּמְנֻמְנָמִים, כְּמוֹ בֵּית הַנְּתִיבוֹת הַיָּשָׁן וְהַמְאֻבָּן עַצְמוֹ. אֲנָשִׁים אֲחָדִים, שְׁקוּעִים בַּחֲלוֹמוֹת, הִתְהַלְּכוּ פֹּה לְאִטָּם וְהִבִּיטוּ דוֹמְמִים עַל הַנּוֹסְעִים הַחֲלוּמִים. הֵם לֹא יָדְעוּ מֵאַיִן וּלְאָן נוֹסְעִים הַנּוֹסְעִים, מַה עִסְקָם וְאֹדוֹת מַה הֵם מְהַרְהֲרִים. עַל כֵּן רָחֲשׁוּ לָהֶם כָּבוֹד, שָׁתְקוּ, וְרָצוּ לְהֵרָאוֹת יוֹתֵר הֲגוּנִים וִישָׁרִים מֵאֲשֶׁר הָיוּ. וְלֹא נִמְאַס לִמְשָׁרְתֵי בֵּית הַנְּתִיבוֹת לְהִתְמַתֵּחַ בְּכָל מִדַּת גָּבְהָם, וְלֹא נִמְאַס לַסַּבָּל, שֶׁעָמַד לְיַד הַפַּעֲמוֹן, לְהַבְלִיט אֶת חָזֵהוּ הַגֵּא, וְלֹא נִמְאַס מֵעוֹלָם לַעֲמִילִים הַצְּעִירִים לַעֲמֹד מִן הַצַּד בְּפָנִים רְצִינִיִּים וְלִשְׁלֹחַ בְּכָל פַּעַם מַבָּט עַל אִשָּׁה יָפָה, שֶׁנִּרְאֲתָה בָּרַכֶּבֶת הָעוֹבֶרֶת. אֵי־שָׁם עַל רְצִיף בֵּית־הַנְּתִיבוֹת עָמְדוּ סוֹחֲרִים מְהֻרְהָרִים, הֵם הִבִּיטוּ עַל הָרַכֶּבֶת, נָשְׁכוּ אֶת זְקָנָם וְחָשְׁבוּ עַל אֹדוֹת עִסְקֵיהֶם. אֵי־שָׁם עָמַד סַרְסוּר שָׁחוֹר, גּוּץ וְנִפְחָד, גַּם הוּא דָּמַם, גַּם הוּא הִבִּיט

עַל הָרַכֶּבֶת וְהָיָה שָׁקוּעַ בְּמַחֲשָׁבוֹת נִבְהָלוֹת וּבִלְתִּי־בְּטוּחוֹת שֶׁל יוֹרֵד. עַל הָרַכֶּבֶת הוּא חָשַׁב, עַל הַנּוֹסְעִים הַבִּלְתִּי־מֻכָּרִים וְהַמַּחֲרִישִׁים, וְעַל זֶה, שֶׁגַּם הוּא הָיָה לוֹ פַּעַם מָמוֹן, וְכָעֵת אֵינוֹ זוֹכֵר כְּבָר כֵּיצַד רָכַשׁ אוֹתוֹ וְכֵיצַד אִבְּדוֹ.

רַק מְשֻׁלָּח אֶחָד בַּעַל שְׂעַר־שֵׂיבָה, שֶׁפָּקְעָה כְּהֻנָּתוֹ, סוּמָא בְּעַיִן אַחַת, יָשַׁב יְחִידִי עַל סַפְסָל, הִקִּישׁ בְּמַקְלוֹ הַיָּשָׁן בְּרִצִּיף־הָאֶבֶן הַנֻּקְשֶׁה שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְהִשְׁתַּעְמֵם. אוּלַי הָיָה הוּא הַיְחִידִי פֹּה, אֲשֶׁר נִמְאֲסָה עָלָיו הָרֵיקָנוּת שֶׁמִּסָּבִיב וַאֲשֶׁר רָצָה לְסַפֵּר לְמִישֶׁהוּ עַל עֲנִיּוּתוֹ, עַל עֵינוֹ הַשְּׁתוּמָה וְהָעִוֶּרֶת, עַל בָּנָיו הַנִּמְצָאִים בַּאֲמֵרִיקָה וְעַל אִשְׁתּוֹ, אֲשֶׁר זֶה עֶשְׂרוֹת בְּשָׁנִים שׁוֹכֶנֶת־עָפָר. אֲבָל אִישׁ לֹא נִגַּשׁ אֵלָיו וְאִישׁ לֹא הִשְׁגִּיחַ עָלָיו, לָכֵן נִכְנְסָה בּוֹ רוּחַ יַלְדוּתִית, וְהוּא הִשְׁתַּעֲשַׁע בְּנְקִישׁוֹת הָאֲטוּמוֹת שֶׁל מַקְלוֹ. וְכַאֲשֶׁר נִמְאַס עָלָיו הַמִּשְׂחָק, הִבִּיט בְּעֵינוֹ הַיְחִידָה הַפְּקוּחָה וְרָאָה אֵיךְ פִּינִי לִיסַק נִגָּשׁ לְסוֹחֵר זָר, מְעַוֶּה פָּנָיו, כְּמוֹ לְבַקָּשַׁת נְדָבָה, וּמוֹדִיעַ לְהַלָּה בְּלָשׁוֹן אִלֶּמֶת:

„אֲנִי פִּינִי לִיסַק, הָיָה לִי פַּעַם כֶּסֶף וְכָעֵת נִהְיֵיתִי לְסַרְסוּר, אוּלַי יִקְנֶה מַשֶּׁהוּ?" אֶלָּא הַסּוֹחֵר הַזָּר אֵינוֹ מַבִּיט עָלָיו, וּפִינִי אֵינוֹ מְיַשֵּׁר אֶת פָּנָיו. בְּהִסְתַּלֵּק הָרַכֶּבֶת רוֹאִים הַסּוֹחֲרִים, כִּי פָּנָיו שֶׁל לִיסַק עֲדַיִן נַעֲוִים הֵם, קוֹרְצִים לוֹ מֵרָחוֹק וּמְחַיְּכִים.

„כְּשֵׁם שֶׁהִנְּכֶם רוֹאִים אוֹתִי יְהוּדִי" – נִשְׁבַּע לֵוִי פִּיבְנְיַאק, סַרְסוּר גְּבַהּ קוֹמָה וְשָׁחוּחַ, בַּעַל עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת, בּוֹלְטוֹת וּמִתְלוֹצְצוֹת –„פָּנָיו נִרְאִים כְּבָר כִּפְנֵי קַבְּצָן מַמָּשׁ".

מִסְּבִיבוֹ עוֹמְדִים עֲמִילִים, סוֹחֲרִים וְסַרְסוּרִים, וּבְחָשְׁפָם שִׁנַּיִם צְהֻבּוֹת הֵם צוֹחֲקִים בְּקוֹל. הַצְּחוֹק מְהַדֵּד חֶרֶשׁ עַל פְּנֵי מִגְרַשׁ בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָרֵיק וּמְעוֹרֵר בְּקֶרֶב כָּל אֶחָד מֵהֶם שִׂמְחָה עַל עֲתִידוֹ הוּא. לֹא צוֹחֵק רַק פִּיבְנְיַאק בִּלְבָד. כְּפוּף־קוֹמָה וּרְחַב־כְּתֵפַיִם עוֹמֵד הוּא בְּאֶמְצַע הַחֲבוּרָה, כְּשֶׁיָּדָיו נְתוּנוֹת בְּשַׁרְווּלָיו וְרֹאשׁוֹ נָטוּי קְצָת הַצִּדָּה.

מָתוּן מָתוּן נִגָּשׁ אֶל הַחֲבוּרָה אַבְרָהָמְצִ׳יק קוֹיפְמַן, רַוָּק, סוֹחֵר שֶׁבְּסוֹחֲרִים, מְסֻרְבַּל־גּוּף, בַּעַל כִּתְפֵי־נְגִידִים רְחָבוֹת, יָדָיו נְתוּנוֹת

מִתַּחַת לְכַנְפֵי בִּגְדוֹ הֶחָדָשׁ, ראשוֹ זָקוּר קָדִימָה, וְעַל פָּנָיו הַשְּׁמֵנִים מְרַחֵף חִיּוּךְ תְּמִידִי. שָׁלֵו הוּא הַחִיּוּךְ, מְרֻשָּׁל וּבוֹטֵחַ, נִנְעָץ הוּא בְּעֵינֵי כֹּל וּמַזְהִיר:

— „אַל תַּחְפְּזוּ, וְאַל תִּהְיוּ סְבוּרִים, כִּי תְּרַמּוּנִי“.

אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת יוֹדְעִים, כִּי בִּגְדוֹ שֶׁל קוֹיפְּמַן יָקָר הוּא, כִּי אָבִיו קַמְצָן וּנְגִיד הָעֲיָרָה הַסְּמוּכָה, וְכִי הוּא גוּפוֹ הֲרֵיהוּ בָּחוּר, סוֹחֵר, וְיֵשׁ לוֹ כְּבָר סְכוּם כֶּסֶף הָגוּן. לָכֵן נוֹהֵג אַבְרָהָמְצִ׳יק בְּחֶבְרָתָם כְּבֶן־בַּיִת וְדֶרֶךְ חֵרוּת, וּמְצַטְחֵק בְּשָׁעָה שֶׁהֵם טוֹפְחִים, מַעֲשֵׂה יְדִידִים, עַל כִּתְפֵי־הַנְּגִידִים שֶׁלּוֹ. תּוֹךְ חִיּוּךְ הוּא סוֹקֵר אֶת לִיסַק מִן הַצַּד, שׁוֹמֵעַ אֶת הַהֲלָצוֹת וְאוֹמֵר לְאַט וּבִמְנוּחָה:

„יֵשׁ לוֹ עוֹד פַּרְוַת־נְמִיָּה. אִלְמָלֵי רָצָה, הָיִיתִי מְסַלֵּק לוֹ בְּעַד הַפַּרְוָה מֵאָה מְצַלְצְלִים, וְהָיָה שׁוּב לְנָגִיד“. הַחֲבוּרָה צוֹחֶקֶת, וְאֵצֶל פִּיבְנְיַאק מִתְרַעֲדוֹת עֵינָיו הַמִּתְלוֹצְצוֹת וְנִהְיוֹת בְּבַת אַחַת רְצִינִיּוֹת.

„מָה, תָּמֵהַּ הוּא, אַתָּה רוֹצֶה בַּפַּרְוָה? הִנֵּה אֲסַרְסֵר אוֹתָהּ“.

וְדוֹמֶה כְּאִלּוּ אוֹמֵר הוּא לָרוּץ אֶל לִיסַק.

יֵשׁ עוֹד צַד שֵׁנִי לְבֵית הַנְּתִיבוֹת, אֲשֶׁר שָׁם אֵין סוֹחֲרִים מִסְתּוֹבְבִים. מְיֻשָּׁבִים עַל כִּרְכָּרוֹת רְתוּמוֹת, מְנַמְנְמִים שָׁם רַכָּבִים, חֲגוּרֵי־מָתְנַיִם, וּבְסַבְלָנוּת עַל־אֱנוֹשִׁית מְחַכִּים הֵם לַאֲדוֹנֵיהֶם הַבָּאִים. וְכִי יָבוֹא הָאָדוֹן, עוֹלֶה הוּא מִיָּד עַל הַכִּרְכָּרָה שֶׁלּוֹ וּמוֹשֵׁךְ בְּשַׁרְווּל הָרַכָּב. הָרַכָּב מִתְנָעֵר וְדוֹפֵק בְּסוּסוֹ. הַכִּרְכָּרָה מַתְחִילָה לְהִתְנַדְנֵד, וְהָאָדוֹן נִרְדָּם בִּמְהֵרָה. אַךְ הַסּוּסִים רָצִים כְּבָר בֵּין שְׂדֵמוֹת יְרֻקּוֹת, הָרִים מְגֻבָּבִים וַעֲמָקִים קְטַנִּים מְגֻדְּלֵי־יֶרֶק. עַל צַוְּארֵי הַסּוּסִים מְצַלְצְלוֹת בִּצְלִיל חַדְגּוֹנִי הַפַּעֲמוֹנִיּוֹת, וְכִי יָקִיץ הָאָדוֹן הֲרֵיהוּ מַאֲזִין, בְּעוֹדוֹ מְנֻמְנָם, אֵיךְ מְסַפְּרוֹת הַפַּעֲמוֹנִיּוֹת לְדוּמִיַּת הַשָּׂדֶה אֶת אֲשֶׁר הוּא רָאָה בְּכָל זְמַן מַסָּעוֹ. הוּא שׁוֹכֵחַ, כִּי נוֹסֵעַ הַבַּיְתָה, וְנִרְדָּם שֵׁנִית. אֵי־שָׁם רָחוֹק, בְּאַחַת הָעֲיָרוֹת אֲשֶׁר בְּאַחַד הָעֲמָקִים, מְצַפֶּה לוֹ בַּיִת עִם חַלּוֹנוֹת,

חֲדָרִים וַאֲנָשִׁים, וְיֶלֶד קָטָן שֶׁלּוֹ רָץ שָׁם יָחֵף הֵנָּה וְהֵנָּה וּמִתְפָּאֵר, כִּי הִנֵּה עוֹד מְעַט וִיקַבֵּל מַתָּנָה.

וְהוּא עֲדַיִן מִתְנַדְנֵד בַּכִּרְכָּרָה הָרָצָה, מִתְנַדְנֵד וּמִתְנַמְנֵם.

ב

אָבִיב חַם הִתְחַיֵּךְ פַּעַם מִסָּבִיב לְבֵית הַנְּתִיבוֹת עַל סוֹחֲרָיו הַמְנֻמְנָמִים, וּבִלְשׁוֹנוֹ הָאֲבִיבִית שָׁאַל:

„הַלְהַרְאוֹת לְהָטִים?

בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָיָה כְּלֹא־שׁוֹמֵעַ וְהוֹסִיף לְהִתְנַמְנֵם. וְהַסּוֹחֲרִים רָאוּ בְחוּכָה זוֹ סִימָן לִשְׁנַת שֹׂבַע וְחָשְׁשׁוּ לַעֲשׂוֹת עֲסָקִים.

מִסָּבִיב לָהֶם נִרְדְּמוּ שָׂדוֹת יְרֻקִּים, מְעֻבָּדִים. עַל הַשָּׂדוֹת רָבְצוּ גְּבָעוֹת קְרוֹבוֹת וּרְחוֹקוֹת וְהִקְשִׁיבוּ לָרוּחוֹת הַמַּמְתִּיקִים סוֹד בְּלַחַשׁ עִם עֶשְׂבֵיהֶן.

עַל זֶה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּזוֹל, הִמְתִּיקוּ הָרוּחוֹת סוֹד עִם הָעֲשָׂבִים.

אֵי־שָׁם, בְּעֵמֶק יָרֹק, אֲשֶׁר מֵאֲחוֹרֵי כְּפַר שָׁקֵט, נִפְגְּשׁוּ שְׁנֵי סוֹחֲרִים נוֹסְעִים, נֶעֶצְרוּ וְגִלְגְּלוּ שִׂיחָה בְּקוֹל:

– אֵי־מִזֶּה נוֹסְעִים? מֵהַחַוָּה שֶׁבְּקַצְבִּיבְקָה?

– וְהוּא? מֵהָאֲחֻזּוֹת, מִסְתָּמָא?

– מֵהֵיכָן אֵפוֹא? מִשַּׁשְׁתִּי בָּעֲגָלָה.

– וּבְכֵן?

– מַה „וּבְכֵן”?... הַגּוֹי מִתְחַנֵּן.

– הַרְבֵּה קְרוֹנוֹת יִהְיוּ לוֹ?

– דֵּי וְהוֹתֵר.

דְּהַיְנוּ?

– לָמָּה תַּרְבֶּה לַחֲשֹׁב, הַבִּיטָה...

וּשְׁנֵי הַסּוֹחֲרִים הִתְבּוֹנְנוּ עַל הַשָּׂדוֹת הַיְרֻקִּים, אֲשֶׁר בְּצִדֵּי הַדֶּרֶךְ הַצָּרָה. הָעֵשֶׂב הָיָה שָׁם עָסוּק כֻּלּוֹ בְּגִדּוּל, הִשְׁתַּחֲוָה בְּנִדְנוּדִים מְתוּנִים וּצְנוּעִים, וְחָזַר רַק עַל כַּוָּנָה עֲמֻקָּה וּקְצָרָה אַחַת:

„שֶׁפַּע... שֶׁפַּע"...

בְּכָל זאת נִמְנַע הַמָּטָר בְּאֶמְצַע הָאָבִיב, וְהָעֵשֶׂב הִתְחִיל נוֹבֵל. לִכְשֶׁהִרְגִּישׁוּ הַסּוֹחֲרִים בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת בַּחֹרֶב, כְּבָר גָּדַל וְהָלַךְ הָאָבָק עַל הָעֵצִים וְעַל הָעֲשָׂבִים, נִשָּׂא עִם הָרוּחוֹת הַלּוֹהֲטִים בָּאֲוִיר וְהִכְהָה אֶת הַזֹּהַר שֶׁל יְמֵי הַקַּיִץ הָאֲרֻכִּים וְהַחַמִּים. הַסּוֹחֲרִים הָיוּ כְּבָר מְלֻכְלָכִים, שְׁזוּפִים וּטְרוּדִים תּוֹךְ בְּהִילוּת. הָאָבָק הָיָה מֻנָּח כְּבָר עַל פְּנֵיהֶם וּזְקָנֵיהֶם וּבְתוֹךְ עֵינֵיהֶם הָאֲדֻמּוֹת מֵחֹסֶר שֵׁנָה, אֶלָּא הֵם עוֹד הִתְשׁוֹטְטוּ בַּסְּבִיבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְחָטְפוּ אֶחָד מֵחֲשֵׁנִי אֶת הַקְּנִיּוֹת. מִפֶּרֶק לְפֶרֶק הוֹפִיעוּ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, הִתְדַּיְּנוּ שָׁם, חֵרְפוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, מָכְרוּ וְשׁוּב קָנוּ.

סוֹחֲרִים מֵעָרִים גְּדוֹלוֹת הָיוּ מַגִּיעִים יוֹם־יוֹם בָּרַכָּבוֹת וְסָחֲרוּ בְּחִפָּזוֹן עִם אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת הַמְלֻכְלָכִים וְהַשְּׁזוּפִים.

בְּעָמְדוֹ עַל מַדְרֵגוֹת הַקָּרוֹן שֶׁל הָרַכֶּבֶת הַמַּפְלִיגָה, צָעַק עוֹד מִישֶׁהוּ אֶל אַחַד הַסּוֹחֲרִים שֶׁבְּבֵית הַנְּתִיבוֹת:

„גָּמוּר? הוּא שׁוֹלֵחַ מָחָר?".

סוֹחֵר בֵּית הַנְּתִיבוֹת נִסָּה לַעֲנוֹת עַל הַקּוֹל, אֶלָּא שֶׁמִּתַּחַת לַקְּרוֹנוֹת הָעוֹבְרִים וְהוֹלְכִים הִקִּישׁוּ בְּעֹז הַגַּלְגַּלִּים. הוּא עַצְמוֹ לֹא הִכִּיר אֶת קוֹלוֹ, וְרַק נִעֲנַע בְּרֹאשׁוֹ:

— „גָּמוּר, גָּמוּר".

מֹחוֹ עוֹד חָשַׁב עַל הַמִּמְכָּר, וְהָעֵינַיִם הַמְהַרְהֲרוֹת הִבִּיטוּ לַמֶּרְחָב, בּוֹ נֶעֶלְמָה הָרַכֶּבֶת, וַאֲשֶׁר שָׁם רוֹדְפִים רוּחוֹת פְּרָאִים וְקִלּוּחֵי אָבָק אַחֲרֵי הָרַכֶּבֶת וּמַקְדִּירִים אֶת הָאֲוִיר. הוּא הִכִּיר כְּבָר, שֶׁמִּישֶׁהוּ רִמָּה בַּקְּנִיָּה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָדַע מִי: הוּא, אוֹ אוֹתוֹ הַסּוֹחֵר מֵהָעִיר הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר הַמֶּרְחָק הָעַרְפִּלִּי בְּלָעָהוּ זֶה עַתָּה בְּיַחַד עִם הָרַכֶּבֶת.

הַסּוֹחֲרִים עָמְדוּ מִסְּבִיבוֹ בַּחֲבוּרָה, וְהִקִּיפוּהוּ בִּשְׁאֵלוֹת:

— מַה, מָכַרְתָּ?"

— „בֶּאֱמֶת?"

— „מַה יָּקָר?"

הַסּוֹחֵר לֹא הֵבִין מַה שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ, וּכְמוֹ מִתּוֹךְ שֵׁנָה הֵשִׁיב:
„מַה ז...״

לְאַחַר שֶׁהַסּוֹחֲרִים אָסְפוּ אֶת הַכֹּל שֶׁבִּסְבִיבָה וְהֶעֱבִירוּ לִגְלִילוֹת רְחוֹקִים שׁוֹנִים, הִשְׁתַּלְּטָה שׁוּב דְּמָמָה וּמְנוּחָה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת. הַפַּרְסוּרִים הִתְהַלְּכוּ שׁוּב בְּטֵלִים וְשׂוֹחֲחוּ עַל הַמַּהְפֵּכָה הַבִּלְתִּי־שְׁכִיחָה:

אֶלִי דֶּרְבַּרִימְדִיגֶר, אַבְרֵךְ גְּבַהּ וְצָנוּם, מַשְׂכִּיל, בַּעַל מֶזֶג טוֹב וּמִדּוֹת נָאוֹת, שֶׁשְּׁנֵי קוֹלוֹת לוֹ: אֶחָד – עָבֶה, גַּבְרִי, וְהַשֵּׁנִי – דַּק, נָשִׁי, הִרְוִיחַ הַקַּיִץ כַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רוּבָּל. אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת הוּא נוֹסֵעַ עִם סוּסָיו שֶׁלּוֹ וְעִם רַכָּבוֹ שֶׁלּוֹ וְשׁוֹתֶה תֵּה בְּ„מַחְלָקָה הָרִאשׁוֹנָה״.

שְׁלוֹמְ׳קֶה פֶּרֶל, אַבְרֵךְ רַמַּאי, שֶׁהָיָה לוֹבֵשׁ לֹא מִזְּמָן מִכְנָסַיִם מְטֻלָּאִים וְהָיָה מְבַקֵּשׁ נִדְבַת סִיגָרִיָּה, סָחַר כָּעֵת עַל דֶּרֶךְ הַגְּבִירִים, קָנָה וּמָכַר קְרוֹנוֹת.

חַיִּים מֶנְדְּל מַרְגָּלִית, יְהוּדִי חוֹכֵר נַחֲלָאוֹת, בַּעַל־הוֹצָאָה גָּדוֹל וּבַזְבְּזָן, שֶׁהַבָּעַת פָּנָיו וְנִימוּסָיו עֲדִינִים וַאֲצִילִיִּים כְּשֶׁל בַּעַל אֲחֻזָּה מְעֻדָּן, פָּשַׁט אֶת הָרֶגֶל לֹא פַּעַם, וְאִישׁ לֹא יָדַע אִם נוֹתַר לוֹ לְעַצְמוֹ כֶּסֶף מַשֶּׁהוּ אַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה. אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָיָה בָּא, כְּקֹדֶם, בַּמֶּרְכָּבָה הַחֲדָשָׁה, הָרְתוּמָה לְצֶמֶד סוּסִים דּוֹהֲרִים, כְּקֹדֶם הָיָה נוֹהֵג בְּהַרְחָבָה וְהָיוּ לוֹ עֲסָקִים עִם בַּעֲלֵי הָאֲחֻזּוֹת הָעֲשִׁירִים הָעוֹבְרִים. בִּגְלָלוֹ הָיָה יוֹרֵד לְבֵית הַנְּתִיבוֹת חֲנַנְיָה שַׁפִּירָא, מַלְוֶה עָשִׁיר, רְחַב־גֶּרֶם וּמִשְׁתָּעֵל. בְּהַחֲלִיקוֹ אֶת זְקָנוֹ הַצָּהֹב וְהַמְּסֻבָּךְ, הָיָה חֲנַנְיָה מִסְתּוֹבֵב לְבָדָד עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת; הָאֲנָשִׁים שָׁם הִסְתַּכְּלוּ עָלָיו מֵרָחוֹק וְנִתְחַיְּכוּ. קָרָה מִקְרֶה שֶׁהַחַבְרַיָּא הָיְתָה מְבַדַּחַת, – שָׂמוּ עֵינֵיהֶם בַּמְּעִיל הַשָּׁחוֹר הֶחָדָשׁ שֶׁעַל פִּיבְנְיַאק, וְשָׁלְחוּ אוֹתוֹ לַחֲנַנְיָה. פִּיבְנְיַאק נִשְׁמַע לָהֶם, עִכֵּב אוֹתוֹ וְשָׁאַל:

– „הַכָּרַת פָּנָיו, רַב חֲנַנְיָה, עוֹנָה בּוֹ, כְּאִלּוּ מִתְדַּיֵּן הוּא אֵצֶל שׁוֹפֵט־הַשָּׁלוֹם, וְהַמִּשְׁפָּט צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׁשָּׁה־עָשָׂר. מַה הַמַּעֲשֶׂה?

הַחֲבוּרָה נֶהֶנְתָה הֲנָאָה פְּרָאִית וְצָחֲקָה. וּבֵית הַנְּתִיבוֹת הָרָם שָׁמַע

בְּשִׁוְיוֹן־נֶפֶשׁ אֶת הַצְּחוֹק וְשׁוּב נִרְדַּם. חֲנַנְיָה רָצָה לְהַחֲזִיר מַשֶּׁהוּ, אֶלָּא סָבַר, כִּי לֹא כְּדַאי הַדָּבָר, הִשְׁתָּעֵל וְשִׁרְבֵּב בְּאַפּוֹ. מִתּוֹךְ הֶסַּח הַדַּעַת שָׁלַף מִכִּיס מְעִילוֹ פִּסַּת־נְיָר מְזֹהֶמֶת, מְקֻפֶּלֶת, הִגִּישָׁהּ אֶל עֵינָיו הַגְּדוֹלוֹת, קְצָרוֹת־הָרְאוּת, וְרִחְרֵחַ אוֹתָהּ בְּחָטְמוֹ, כְּאִלּוּ מִישֶׁהוּ חָמַד לוֹ לָצוֹן וְהִטִּיל זֶה עַתָּה פִּסַּת־נְיָר זוֹ לְתוֹךְ כִּיסוֹ, וְהוּא גּוּפוֹ מִתְיָרֵא מִזּוֹ כְּמוֹ מִפְּצָצָה מְסֻכֶּנֶת.

בְּאֶמְצַע הָרָצִיף עָמַד, כְּנִשְׁכָּח וְנֶעֱזָב, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, אַבְרֵךְ בַּעַל מִדָּה מְמֻצַּעַת וּשְׁחוֹר־פָּנִים עִם מֵצַח קָטָן וְאַף קָטָן מְחֻדָּד. הוּא גּוּפָא–לַמְדָּן, יַחְסָן וְחָפְשִׁי בְּדֵעוֹת. לֹא מִזְּמַן נָשָׂא לוֹ אִשָּׁה שְׁנִיָּה וְלָקַח בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה נְדוּנְיָה. הִיא–אִשָּׁה גּוּצָה, יְרַקְרֶקֶת, בַּת גְּבִיר שֶׁנִּתְעַלָּה, וְהוּא - אַבְרֵךְ קַמְצָן עִם שַׂעֲרוֹת זָקָן גְּזוּזוֹת עַד הַלְּחָיַיִם וְעִם שָׂרִיד מֵעַסְקוּתוֹ שֶׁל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. עֵינוֹ צָרָה בָּזֶה, שֶׁסּוֹחֲרִים מַרְוִיחִים, וְאִלּוּ הוּא אוֹכֵל כֶּסֶף מְזֻמָּן, וְעַל כֵּן שׂוֹנֵא הוּא אֶת הַסּוֹחֲרִים, חוֹשֵׁב הַרְבֵּה וְנוֹשֵׁךְ אֶת הַצִּפָּרְנַיִם. עִתִּים נִגַּשׁ אֵלָיו אַבְרָהָמְצִ׳יק קוֹיפְמַן, טוֹפֵחַ לוֹ בִּידִידוּת עַל כְּתֵפָיו וּמִתְבּוֹנֵן בְּבַת־צְחוֹק בְּפָנָיו הַמְהֻרְהָרִים:

– „בֵּינִישׁ – קוֹרֵא הוּא אֵלָיו – הוּא – טוֹב לוֹ!“

לְבֵינִישׁ אוֹרוֹת וּמְחַיְּכוֹת בְּמִקְצָת הָעֵינַיִם הָעֲמֻקּוֹת וְהַשְּׁחוֹרוֹת. הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם עָלָיו לְהֵעָלֵב אוֹ לֹא. אַךְ אַבְרָהָמְצִ׳יק פָּסַע לוֹ כְּבָר הָלְאָה בִּמְתִינוּת, כְּשֶׁיָּדָיו נְתוּנוֹת מִתַּחַת לִמְעִילוֹ וְהָרֹאשׁ נָטוּי מְעַט קָדִימָה. הַקַּיִץ הִרְוִיחַ יָפֶה, הוֹצִיא מִידֵי אָבִיו הַקַּמְצָן סְכוּם הָגוּן וְקָנָה אֶת הַמִּיכַל אֲשֶׁר אֵצֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת. הוּא עַצְמוֹ נַעֲשָׂה חָסוֹן יוֹתֵר, פָּנָיו זַכּוּ יוֹתֵר וּבַת הַצְּחוֹק שֶׁלּוֹ נֶעֶשְׂתָה עוֹד יוֹתֵר מְחֻשֶּׁלֶת. הוּא פּוֹגֵשׁ בְּאִיצִיק־בָּרוּךְ, תּוֹפְסוֹ בְּיָדָיו, מְנַעֲנֵעַ אֵילָךְ וְאֵילָךְ וְשׁוֹאֵל, בְּחָרְקוֹ בְּשִׁנָּיו:

– „וּבְכֵן, אִיצִיקְ׳ל, הַצְּרִיכִים לְהִתְעַנּוֹת? מַה?

פַּעַם הֵם לָמְדוּ בְּ„חֶדֶר“ אֶחָד, אִיצִיק הָיָה מְרַמֶּה אוֹתוֹ תָּמִיד, מַשְׁחִיר אֶת פָּנָיו בְּפִיחַ וּמַדְבִּיק עַל שִׁכְמוֹ נְיָר לָבָן עִם אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּשְׁחוֹרוֹת: „טִפֵּשׁ“. אַחֲרֵי כֵן נָסַע אִיצִיק, הָיָה לְמִתְלַמֵּד

וְהִתְחִיל מִתְכּוֹנֵן לִבְחִינוֹת. שָׁנִים רַבּוֹת הִתְגּוֹלֵל בֶּעָרִים הַגְּדוֹלוֹת וְלָמַד שָׁם זְמָן רַב. אָחִיו הַצָּעִיר כְּבָר נִכְנַס לָאוּנִיבֶרְסִיטָה, וְהוּא עֲדַיִן לָמַד. אָבִיו, לִיטָאִי מֵהָעֲמֵילִים הָרִאשׁוֹנִים, הָלַךְ וְהִזְקִין, וְהוּא עֲדַיִן לָמַד. הָאָב מֵת, וְהוּא, בִּגְלַל אִמּוֹ, נִפְרַד מֵהֶעָרִים הַגְּדוֹלוֹת וְיָרַד אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת. אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת רָחֲשׁוּ לוֹ כָּבוֹד, עַל הֱיוֹתוֹ חָדָשׁ מִקָּרוֹב בָּא, גְּבַהּ־קוֹמָה, חָסוֹן וּבַעַל שֵׂעָר אָרֹךְ. וְעוֹד, בַּאֲשֶׁר הָיָה בֶּעָרִים הָרְחוֹקוֹת „מֵהַפְּכָן", וְאִלּוּ אִתָּם יֵשׁ לוֹ רַק מְעַט שַׁיָּכוּת. אֶת אַבְרָהָמְצִ׳יק הוּא דּוֹחֶה מֵעַל פָּנָיו בְּבַת־צְחוֹק וְלוֹחֵשׁ לוֹ עַל אָזְנוֹ:

— רַחֲמָנוּת עָלֶיךָ, אַבְרָהָמְצִ׳יק. כֹּה בָּרִיא אַתָּה, כֹּה חָסוֹן — וְשׁוֹטֶה שֶׁכָּזֶה!"

אַבְרָהָמְצִ׳יק שׁוֹמֵעַ בִּמְנוּחָה, מִתְפָּרֵץ בִּצְחוֹק רָם וּמַעֲנִיק לוֹ שׁוּב טְפִיחָה יְדִידוּתִית עַל כְּתֵפוֹ.

ג

הַקַּיִץ בָּנָה לוֹ אַבְרָהָמְצִ׳יק בַּיִת.

בָּנָה אוֹתוֹ בִּמְתִינוּת וּבְעַצְלוּת, כְּשֵׁם שֶׁמָּתוּן וְעָצֵל הָיָה מֹחוֹ הַשָּׁמֵן עִם רַעְיוֹנוֹת־הַסּוֹחֵר הַשַּׁמְנוּנִיִּים שֶׁלּוֹ. בְּכָל זֹאת עָמַד בְּרֵאשִׁית אֱלוּל סָמוּךְ לַמִּיכַל, קְצָת מִן הַצַּד שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, בַּיִת דֵּי גָּבֹהַּ וְנָאֶה. נָשָׂא עָלָיו בְּפָנִים שֶׁל „מְהֵיכָא תֵּיתֵי" אֶת גַּגּוֹ הַלָּבָן הַשָּׁטוּחַ, וְהִסְתַּכֵּל בְּכֹבֶד־רֹאשׁ עַל הָעֲגָלוֹת הָעוֹבְרוֹת, כְּאִלּוּ בְּכָתְלוֹ הַקִּדְמִי לֹא הָיוּ אַרְבָּעָה חַלּוֹנוֹת־זְכוּכִית אֲרֻכִּים, אֶלָּא אַרְבַּע עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת, הַפְּקוּחוֹת לִרְוָחָה. יַלְדֵי אִכָּרִים יְחֵפִים רָעוּ לֹא רָחוֹק מִכָּאן, עַל הַדֶּשֶׁא, אַוָּזִים לְבָנִים, הָיוּ נִגָּשִׁים לִפְרָקִים אֶל הַחַלּוֹנוֹת הַפְּתוּחִים, הִסְתַּכְּלוּ עַל חֲמֵשֶׁת הַחֲדָרִים הַצְּבוּעִים, הַמְצֻפִּים נְיָר רַב־פְּרָחִים וְהָרֵיקִים, וְהִקְשִׁיבוּ אֵיךְ מְהַדְּהְדִים שָׁם חַלּוּקֵי הָאֲבָנִים, שֶׁהָיוּ מַשְׁלִיכִים שָׁמָּה בִּגְנֵבָה. עַל הַמַּעֲקֶה הַמְחֻטָּב וּבִלְתִּי מְגֻמָּר הָיָה עוֹמֵד פְּעָמִים אַבְרָהָמְצִ׳יק גּוּפָא, יָדָיו נְתוּנוֹת מִתַּחַת לִמְעִילוֹ, רֹאשׁוֹ מְרֻכָּן קִמְעָה, וְהוּא קוֹרֵץ בְּעֵינָיו תּוֹךְ חִיּוּךְ לַעֲמֵילִים וְלַסּוֹחֲרִים הָעוֹבְרִים. הַסּוֹחֲרִים עֵינָם צָרָה בּוֹ, אַךְ

הַמַּעֲקֶה הָלַךְ וְנִגְמַר קִמְעָה קִמְעָה. אָז עָרַךְ אַבְרָהָמְצִ׳יק מִשְׁתֵּה־רַוָּקִים לַחֲנֻכַּת הַבַּיִת, וּמֵהָעֲיָרָה הַקְּרוֹבָה הִגִּיעוּ אוֹרְחִים מְזֻמָּנִים וּבִלְתִּי־מְזֻמָּנִים.

מְיֻשָּׁבִים צְפוּפִים בִּשְׁתֵּי כִּרְכָּרוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי־עֲגָלוֹת, רֻבָּם בַּחוּרוֹת בַּעֲלוֹת כּוֹבָעִים מְהוּהִים, הִגִּיעוּ הָאוֹרְחִים בְּרַעַשׁ וַהֲמֻלָּה אֶל הַבַּיִת הֶחָדָשׁ וְהָרֵיק, וְנִשְׁאֲרוּ יוֹשְׁבִים בְּאוֹתָן הַכִּרְכָּרוֹת.

הֵן הִתְבַּיְּשׁוּ לָרֶדֶת, הַבַּחוּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת הָיָה רַוָּק וְזָר. עַל כֵּן הֵן צָחֲקוּ, סְמִיקוֹת מְאֹד, וְצָבְטוּ בַּסֵּתֶר אִשָּׁה אֶת רְעוּתָהּ. אַחֲרֵי כֵן הִתְפַּזְּרוּ עַל פְּנֵי רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת, וּבְפָסְעָן שָׁם אֲרֻכּוֹת וּקְצָרוֹת בַּיְשָׁנִיּוֹת לְמֶחֱצָה, הֵן כִּרְסְמוּ סֻכָּרִיּוֹת זוֹלוֹת וַעֲבֵשׁוֹת.

בֵּינֵיהֶן נֶהֶלְכָה אַחַת גְּבוֹהָה וּבְרִיאָה, אֲחוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק, נַעֲרָה בַּת שְׁבַע־עֶשְׂרֵה, וְנִפְנְפָה הַרְבֵּה בְּיָדֶיהָ הָאֲרֻכּוֹת וְהַגְּדוֹלוֹת לֹא לְפִי הָרָגִיל. פָּנֶיהָ הָיוּ גַּבְרִיִּים, הִלּוּכָהּ – גַּבְרִי וּגְנוּנֶיהָ – גַּבְרִיִּים. לְמַרְאֶהָ דּוֹמֶה הָיָה, כִּי מִישֶׁהוּ טָעָה וּבִהְיוֹתָהּ תִּינֹקֶת, הֶחֱלִיף אֶת בִּגְדֵי־הַגֶּבֶר שֶׁלָּהּ בְּשִׂמְלַת אִשָּׁה. אַךְ סוֹף כָּל סוֹף נָתְנוּ הָאֲנָשִׁים דַּעְתָּם לָזֶה, וְהִיא תִּצְטָרֵךְ לִגְזֹז אֶת צַמּוֹתֶיהָ הָאֲרֻכּוֹת וְלָשׁוּב לִלְבֹּשׁ מְעִיל עִם מִכְנָסַיִם אֲרֻכִּים.

הָעֲמִילִים הִבִּיטוּ עַל הָאוֹרְחִים הַבִּלְתִּי־שְׁכִיחִים, הִתְבַּדְּחוּ וְדִבְּרוּ נִבּוּל־פֶּה. וּבֵינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין עָמַד נִטְרָד מִן הַצַּד וְנָשַׁךְ מְהֻרְהָר אֶת צִפָּרְנָיו. חָרָה לוֹ, שֶׁאַבְרָהָמְצִ׳יק הֵבִיא לְבֵית הַנְּתִיבוֹת כֹּה הַרְבֵּה בַּחוּרוֹת בַּעֲלוֹת־פָּנִים בְּרִיאִים אַדְמוֹנִיִּים. נִזְדַּמֵּן לוֹ אִיצִיק־בָּרוּךְ, רָמַז לוֹ רְמִיזָה תּוֹךְ חִיּוּךְ וְשָׁאַל:

„מַה דַּעְתּוֹ, אִיצִיק?"

הוּא אָהַב לְדַבֵּר דְּבָרִים עֲמֻקִּים בַּחֲצָאֵי־מִלִּים וּלְהַתְחִיל מֵהָאֶמְצַע.

– „הִנֵּה יַלְדָּה זוֹ – הִצְבִּיעַ אִיצִיק – יֵשׁ לָהּ פָּנִים יָפִים, בְּרִיאִים וַאֲדֻמִּים". הוּא הִרְהֵר רֶגַע וְסִיֵּם לְאַט: „יָפִים, אַךְ אֱוִילִיִּים".

עָמִיל צָעִיר, בַּעַל פָּנִים אֲדֻמִּים, כְּשֶׁל קַצָּב, עִכֵּב אֶת הַבַּחוּרוֹת וּפָתַח אִתָּן שִׂיחָה. הָרִיבוֹת פָּרְצוּ בִּצְחוֹק, נִתְבַּיְּשׁוּ וְנִתְפַּזְּרוּ לִצְדָדִים

שׁוֹנִים שֶׁל הָרָצִיף הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת.

— „וּבְכֵן, אִיצִיק?“ — חָזַר וְשָׁאַל רוּבִּינְשְׁטֵיין.

אַךְ אִיצִיק הוֹסִיף לִשְׁתֹּק. הוּא לֹא הֵסִיר מִמֶּנּוּ אֶת עֵינָיו וְהִבִּיט עָלָיו בְּדֶרֶךְ־אֶרֶץ: גָּבֹהַּ וְחָסוֹן, הַבָּא מֵעוֹלָם זָר וְרָחוֹק, וְדָבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ.

„הוּא בַּעַל מִדּוֹת טוֹבוֹת“ — שִׁבְּחוֹ, וּבְעוֹד רֶגַע הוֹסִיף וְאָמַר: „הֲלֹא אֵינְךָ שׂוֹנֵא שׁוּם אָדָם, אִיצִיק?“

אִיצִיק הִבִּיט לִצְדָדִים וְעָנָה:

— „אֲנִי שׂוֹנֵא חֲמִיצָה חֲמוּצָה, טִפְּשִׁים וַאֲנָשִׁים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מַה הֵם רוֹצִים“. לְחָיֵי רוּבִּינְשְׁטֵיין הַנְּפוּחוֹת וּגְזוּזוֹת־הַשֵּׂעָר הִסְמִיקוּ בְּבַת־אַחַת. הוּא עִקֵּם אֶת שְׂפָתָיו מְשֻׁנּוֹת וְנִתְחַיֵּךְ:

— „מֵילָא, אִיצִיק“.

אוּלָם אִיצִיק כְּבָר לֹא עָמַד עַל יָדוֹ, וְרוּבִּינְשְׁטֵיין חָשׁ פִּתְאֹם, כִּי הוּא בְּרִיָּה קְטַנָּה, גַּלְמוּדָה, הַטּוֹבַעַת בְּאֶרֶס שֶׁל שִׂנְאָה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא טוֹבַעַת, חוֹנֵק אוֹתָהּ בִּגְרוֹנָהּ מִישֶׁהוּ מֵאָחוֹר, חוֹנֵק מָתוּן־מָתוּן, בְּלִי רַחֲמִים, וְעִם כָּל יוֹם יוֹתֵר חָזָק. וְהוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ, מִי מַחֲנִיק אוֹתוֹ, וּלְעוֹלָם לֹא יֵדַע, וּבְלִי שֶׁיֵּדַע יֵהָפֵךְ יוֹם אֶחָד חוּם וְכָחֹל, יוֹצִיא לָשׁוֹן כֹּה חוּמָּה וּכְחֻלָּה, וְיָפֵחַ נַפְשׁוֹ בְּאֹפֶן כֹּה נִמְאָס וְטִפְּשִׁי, כְּשֵׁם שֶׁקִּבְּלָהּ אֶל קִרְבּוֹ, כְּשֵׁם שֶׁחַי אִתָּהּ בְּאֹפֶן נִמְאָס וְטִפְּשִׁי כָּל יָמָיו.

הוּא הִתְחִיל נוֹשֵׁךְ בְּיֶתֶר עֹז אֶת צִפָּרְנָיו, הֵצִיץ בְּעֵינַיִם מְאֹד מְהֻרְהָרוֹת וְרָצָה לַחֲשֹׁב בְּמֹחוֹ כַּמָּה כֶּסֶף יֵשׁ לוֹ. בְּלִי מֵשִׂים הִתְחִיל מְהַרְהֵר עַל סוֹחֲרִים שֶׁנִּתְעַשְּׁרוּ הַקַּיִץ, עַל חַיִּים מֶגְדָּל מַרְגָּלִית, שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ מִמֶּנּוּ סְכוּם כֶּסֶף הָגוּן, וְעַל זֶה שֶׁהוּא גּוּפוֹ אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלוּם, מִסְתּוֹבֵב בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וְאוֹכֵל כֶּסֶף מְזֻמָּן.

— „קַבְּצָן — הִתְחַיֵּךְ לְעַצְמוֹ — הֲקָשֶׁה לְהֵהָפֵךְ קַבְּצָן?“

גַּלְמוּד הִתְשׁוֹטֵט עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת וּלְאַט פָּסַע וְקָרַב אֶל קָצֵהוּ הַשֵּׁנִי, שָׁם יָשְׁבוּ הָעֲמִילִים וְהַסּוֹחֲרִים עַל הַכִּרְכָּרוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי־הָעֲגָלוֹת וּפְנֵיהֶם אֶל הָעֲיָרָה הַקְּרוֹבָה לָלִינַת לַיְלָה.

מִכִּרְכָּרָה מְלֵאָה עַד אֶפֶס מָקוֹם הוֹצִיא אֵלָיו פִּיבְנִיאַק אֶת רֹאשׁוֹ הַגָּדוֹל וְקָרָא:

– „וּבְכֵן, בֵּינִישׁ, עֲלֵה, הַבַּיְתָה, אֶל זוּגָתְךָ!"

אַךְ הוּא לֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וְהִרְהֵר, כִּי אִשְׁתּוֹ – גּוּצָה, יְרַקְרֶקֶת עִם חֹטֶם עָבֶה, סוֹלֵד בִּמְקֻצָּת, כִּי בְּכָל פַּעַם שֶׁהִיא נִזְקֶקֶת לַמָּזוֹן, הֲרֵי הִיא מְטַפֶּסֶת עַל כִּסֵּא, צוֹנַחַת לְמַטָּה וּמְשַׁבֶּרֶת מַשֶּׁהוּ; כִּי הִיא מוּזָרָה וְחוֹלָנִית, אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לֹא יִהְיוּ לוֹ יְלָדִים מִמֶּנָּה, וְתָמִיד יִצְטָרֵךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ הַיְרַקְרַקִּים וּבְחָטְמָהּ הַסּוֹלֵד וְלִרְאוֹת אֵיךְ הִיא מְשַׁבֶּרֶת פִּינְכוֹת וְכוֹסוֹת.

הַשֶּׁמֶשׁ שָׁקְעָה. גְּדוֹלָה וּמְאֹד אֲדֻמָּה, נִגְלְתָה עוֹד פַּעַם בְּפַאֲתֵי הַמַּעֲרָב הַמְעֻנָּן, הִדְלִיקָה אֶת הֶעָלִים הַצְּהֻבִּים, אֲשֶׁר בְּרָאשֵׁי עֲצֵי שִׁטִּים אֲחָדִים, וְהִסְתַּתְּרָה מֵאֲחוֹרֵי הַר רָחוֹק וְחָשׂוּף.

– „הָאָדוֹן רוּבִּינְשְׁטֵין, – פָּנָה אֵלָיו עוֹד אֶחָד – הוּא נִשְׁאָר לָלוּן פֹּה?" אַךְ הוּא לֹא הֵשִׁיב וְהִבִּיט לַמָּקוֹם, שָׁם הִסְתּוֹבֵב עֲדַיִן לְבָדָד בֵּין שָׁלֹשׁ כִּרְכָּרוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי־הָעֲגָלוֹת פִּינִי לִיסַק, מְלֻבָּשׁ בִּמְעִילוֹ הָאָרֹךְ וְהַשָּׁחוֹר. לֹא הָיָה לוֹ בַּמֶּה לְשַׁלֵּם דְּמֵי־נְסִיעָה, עַל כֵּן לֹא הִשְׁגִּיחוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי־הָעֲגָלוֹת וְלֹא רָצוּ לְקַחְתּוֹ. אֶלִּי דֶּרֶבַּרִימְדִיגֶר לָקַח אוֹתוֹ אֶל מֶרְכַּבְתּוֹ וְהוֹשִׁיבוֹ לְיַד הָרַכָּב. הָרַכָּב, בָּחוּר־אִכָּרִים מְגֻדָּל עִם יָדַיִם שְׁחוֹרוֹת כְּשֶׁל סַנְדְּלָר, נִתְרַגֵּז מִזֶּה. הוּא נָגַח אוֹתוֹ מֵאָחוֹר בְּמַרְפְּקוֹ, הִבִּיט עָלָיו בְּעֵינֵי־זַעַם וְחָרַק בְּשִׁנָּיו. וְלִיסַק יָשַׁב שְׁחוֹחַ, דּוֹמֵם, בְּפָנִים נִפְחָדִים וְרוֹחֲשִׁים תּוֹדָה.

הִפְלִיגָה הָעֲגָלָה הַמְּלֵאָה הָאַחֲרוֹנָה. הוּא הִבִּיט עַל הַפָּנִים הָעַלִּיזִים שֶׁל אֵלֶּה הַנּוֹסְעִים לָאַחֲרוֹנָה הַבַּיְתָה, רָאָה, אֵיךְ רוֹצֶה בַּעַל־הָעֲגָלָה לְהַשִּׂיג אֶת הַכִּרְכָּרוֹת שֶׁהִפְלִיגוּ לְפָנָיו, וְהוּא מַצְלִיף עַל כֵּן עַל גַּבֵּי סוּסָיו הָרָזִים, אֵיךְ רוּחַ בֵּין־הָעַרְבַּיִם הַצּוֹנֵן רוֹדֵף אַחֲרֵי הָעֲגָלָה וּמַשִּׁיב אֶת הָאָבָק אֶל עֵבֶר הָעֲיָרָה.

מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת יָצָא הַשּׁוֹטֵר הַגָּבֹהַּ וְהַזָּקוּף. אַחֲרָיו נֶחְבְּטָה בְּעֹז הַדֶּלֶת, כְּאִלּוּ בֵּית הַנְּתִיבוֹת לֹא הָיָה עָשׂוּי חֲדָרִים וּפְרוֹזְדוֹרִים, אֶלָּא

הָיְתָה חָבִית אַחַת רֵיקָה. בִּרְאוֹתוֹ אֶת רוּבִּינְשְׁטֵיין בּוֹדֵד וּמְהֻרְהָר, בָּחַן אוֹתוֹ מִסָּבִיב וְרָצָה לוֹמַר מַשֶּׁהוּ. אַךְ שָׁקַל מִיָּד בְּדַעְתּוֹ, כִּי לֹא יָאֶה לוֹ, וּפָנָה לָלֶכֶת הַבַּיְתָה יָהִיר וּמְזֻמָּן לַכֹּל, כְּאִלּוּ מִכָּל הַמִּגְרָשׁ הָרֵיק וּמֵהָאִילָנוֹת הָרָמִים הַמִּתְנוֹעֲעִים הִבִּיטוּ עָלָיו אַלְפֵי עֵינַיִם פְּקוּחוֹת שֶׁל הָרָשׁוּת.

בְּהִסְתַּכְּלוֹ כֵּיצַד הָעֲגָלוֹת מְטַפְּסוֹת עַל הָהָר אַחַת אַחֲרֵי הַשְּׁנִיָּה וְנֶעֱלָמוֹת בָּאֹפֶק הַמְעֻנָּן, חָשׁ בֵּינִישׁ אֶת עַצְמוֹ עָזוּב מְאֹד וְנִשְׁכָּח. הוּא רָאָה לְפָנָיו אֶת הָעֲיָרָה הַחֲבוּיָה בָּאֹפֶק, כְּאִלּוּ הָיָה עוֹמֵד שָׁם כָּעֵת, רָאָה אֵיךְ נוֹהֲגִים אֶת הָעֵדֶר בָּרְחוֹב הָאָרֹךְ וְהַצַּר, שָׁם יוֹשְׁבוֹת הַנָּשִׁים בַּפְּתָחִים הַפְּתוּחִים, מְחַכּוֹת לַבְּעָלִים הַנּוֹסְעִים וּמִתְאוֹנְנוֹת עַל קָרַת־אֱלוּל הַמֻּקְדֶּמֶת.

שָׁם, בִּקְצֵה הָרְחוֹב עוֹמֵד בֵּיתוֹ. הוּא גָּדוּר גָּדֵר נְמוּכָה, וְעַל הַדֶּלֶת תָּלוּי מַנְעוּל. אִלְמָלֵא בָּא כָּעֵת, הָיָה מְמַשֵּׁשׁ אֶת הַמַּנְעוּל, הָיָה מֵצִיץ בְּעַד הָאֶשְׁנָב הַסָּגוּר אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת הָרֵיק, וְהָיָה שָׁם פְּעָמָיו לְחַפֵּשׂ אֶת אִשְׁתּוֹ. הָיָה מוֹצֵא אוֹתָהּ אֵצֶל אָבִיהָ. הִיא לֹא הָיְתָה מִזֶּה יוֹתֵר שְׂמֵחָה אוֹ יוֹתֵר עֲצוּבָה, וּפָנֶיהָ הָיוּ, כְּתָמִיד, יְרַקְרַקִּים־עַגְמוּמִיִּים, אֶלָּא שֶׁהַחוֹתֶנֶת הָיְתָה קָמָה וְאוֹמֶרֶת:

– „רְאִי־נָא, בֵּינִישׁ בָּא! לְכִי, בִּתִּי, תְּנִי לוֹ תֵּה”.

וְהֵם הָיוּ הוֹלְכִים הַבַּיְתָה.

וְרָחוֹק, רָחוֹק, מֵהָעֵבֶר הַשֵּׁנִי שֶׁל הָאֹפֶק יוֹשֶׁבֶת עוֹד עֲיָרָה אַחַת בּוֹלֵעַ אוֹתָהּ הַלַּיְלָה. גַּם בְּאוֹתָהּ הָעֲיָרָה יֵשׁ רְחוֹב אָרֹךְ, אַךְ רָחָב הוּא וַעֲקַלְקַל.

שָׁם, בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב עוֹמֵד בֵּית אָבִיו, נוֹשָׁן וְנָטוּי עִם חַלּוֹנוֹת מְאֹד מְעֻקָּמִים. בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת הוּא נוֹלַד וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ הַסָּמוּךְ הַנּוֹשָׁן בִּלָּה אֶת יְמֵי נְעוּרָיו. אָבִיו יוֹשֵׁב בְּוַדַּאי כָּעֵת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וִיהוּדִים רוֹחֲשִׁים לוֹ כָּבוֹד. יַחְסָן, אוֹמְרִים הֵם בְּלִבָּם, וְהַרְבֵּה כֶּסֶף הָיָה פַּעַם לְחוֹתְנוֹ.

וְהוּא נִצָּב פֹּה, לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָרֵק. אֵין לוֹ בַּיִת, וּבְאוֹתָהּ הַדִּירָה, אֲשֶׁר עָלֶיהָ תָּלוּי הַמַּנְעוּל, דְּמָמָה וְשִׁמָּמוֹן...

מֵאָז לֹא חָזַר עוֹד בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין אֶל עֲיָרָתוֹ. לֹא רָחוֹק מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת שָׂכַר לוֹ חֶדֶר אֵצֶל אִכָּר, וְאוֹתוֹ קָרָא „בֵּיתוֹ".

„לְהַכְעִיס" אֶת אִשְׁתּוֹ הַיְרַקְרֶקֶת וְהַחוֹלָנִית, הוּא עָשָׂה זֹאת, וּ„לְהַכְעִיס" עוֹד מִישֶׁהוּ, הָרַע מְאֹד וְהַנִּמְאָס, אֲשֶׁר אֲדוֹתָיו לֹא רָצָה לַחֲשֹׁב. אוּלַי אוֹתוֹ „מִישֶׁהוּ"—חוֹתַנְתּוֹ הַמִּתְנַפַּחַת, אֲשֶׁר צְרִיכָה הָיְתָה לָתֵת לְאִשְׁתּוֹ אֶת מִחְיָתָהּ. אַךְ לֹא אִשְׁתּוֹ, וְלֹא הַחוֹתֶנֶת הַמִּתְנַפַּחַת וְהַקַּמְצָנִית, שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מַדּוּעַ אֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר הַבַּיְתָה. כֹּה נִקְלֶה הָיָה כְּבָר בְּעֵינֵיהֶן, וְאַף לֹא נָתְנוּ דַּעְתָּן, אִם הוּא בָּא הַבַּיְתָה אוֹ לֹא. עַל כֵּן הִתְעַקֵּשׁ עוֹד יוֹתֵר וְלֹא כָּתַב מִכְתָּבִים.

בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת זָחֲלוּ הַחַיִּים לְאַט וּמְשַׁעְמְמִים. מִדֵּי בֹּקֶר הָיוּ מִתְכַּנְּסִים הַסּוֹחֲרִים. אַחֲרֵי הַבַּצֹּרֶת לֹא הָיְתָה לָהֶם עֲבוֹדָה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, הָיוּ מִתְבַּדְּחִים עִם הַסַּרְסוּרִים וּמְלַוִּים בְּעֵינֵיהֶם אֶת רַכָּבוֹת־הַנּוֹסְעִים הָאֲרֻכּוֹת וְהַנִּזְעָמוֹת. לֹא הָיוּ לוֹ יְחָסִים יְתֵרִים עִם הַסּוֹחֲרִים, שֶׁכֵּן כֻּלָּם הָיוּ מְרֻצִּים מִזֶּה, שֶׁהוּא מַפְסִיד כֶּסֶף וְיֵשׁ לוֹ אִשָּׁה מְכֹעֶרֶת. כָּל כָּךְ רָעִים וּקְשׁוּחֵי־לֵב הָיוּ, וְהַרְוֵחַ הִרְוִיחוּ כֻּלָּם חוּץ מִמֶּנּוּ... לְפִיכָךְ שָׂנֵא אוֹתָם מְאֹד וְהִתְרַחֵק מֵחֶבְרָתָם. בְּכָל זֹאת הָיָה בֵּית הַנְּתִיבוֹת עִם עֶרֶב, לְאַחַר שֶׁנָּסְעוּ הַסּוֹחֲרִים, יוֹתֵר מְשֻׁעְמָם וְיוֹתֵר עָצוּב. הוּא הִתְשׁוֹטֵט אָז גַּלְמוּד עַל הָרָצִיף הָרֵיק וְרָאָה אֶת עַצְמוֹ נֶעְלָב וְנִשְׁכָּח. וְחָשַׁב אָז מַחֲשָׁבוֹת לֹא טוֹבוֹת וַעֲצוּבוֹת: עַל בֵּיתוֹ הַשּׁוֹמֵם, הָעוֹמֵד שָׁם בּוֹדֵד בֵּין הַבָּתִּים הַשְּׂמֵחִים שֶׁל הָעֲיָרָה הַחַיָּה, עַל הַמַּנְעוּל, הַתָּלוּי שָׁם עַל הַדֶּלֶת, וְעַל זֶה, שֶׁהוּא מִתְהַלֵּךְ כָּאן עֲרִירִי, עָצֵב וְדוֹמֵם. מְשָׁרְתֵי בֵּית הַנְּתִיבוֹת. כְּפִי הַנִּרְאֶה, מָאֲסָה נַפְשָׁם בּוֹ בִּמְהֵרָה. הֵם אָמְנָם לֹא אָמְרוּ לוֹ כְּלוּם, אַךְ בְּעָבְרָם לְיַד הַסַּפְסָל, שֶׁיָּשַׁב עָלָיו, הֵעִיפוּ עָלָיו מַבָּטִים קְצָרִים וְזוֹעֲפִים וּכְאִלּוּ שָׁאֲלוּ: מָה מִתְגַּלְגֵּל עוֹד הַלָּזֶה פֹּה ?

אף הסבל, אֲשֶׁר הָיָה מְטַאטֵא עִם עֶרֶב אֶת הָרָצִיף הָרֵיק, גַּם הוּא קָץ בּוֹ. דּוֹמֶה, מֶה הָיָה לוֹ לְטַאטֵא אֶת הָאָבָק יָשָׁר אֶל מוּל פָּנָיו וּלְהַבִּיט עָלָיו בְּעֵינַיִם זוֹעֲמוֹת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁחָרָה לוֹ: מִתְשׁוֹטֵט אָדָם סְתָם כָּכָה; סוֹחֲרִים נוֹסְעִים הַבַּיְתָה, לְאִשָּׁה וְלִילָדִים הֵם נוֹסְעִים וְהוּא מִסְתּוֹבֵב כְּמוֹ כֶּלֶב. לְשֵׁם מָה? לְשֵׁם מִי? עֲרָבִים בָּאוּ, כְּמוֹ לְהַכְעִיס, קְרִירִים, מְעֻנָּנִים, עַרְבֵי־אֱלוּל. רוּחוֹת חֲרִישִׁיִּים תָּעוּ עִגְמוּמִיִּים בָּאֲוִיר הַכֵּהֶה וְהַלִּבְנִים הַגְּבוֹהִים וְהַזְּקוּפִים, אֲשֶׁר נִצְּבוּ מִמּוּל בַּגִּנָּה בִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת, כְּמוֹ חַיָּלִים, לֹא הִתְנוֹדְדוּ, אֶלָּא עֲלֵיהֶם הִתְהַפְּכוּ עַל צִדָּם הַשְּׂמָאלִי, זָעוּ וְחֶרֶשׁ הִתְפַּלְּלוּ.

יֵשׁ אֲשֶׁר יָבוֹא בְּחִפָּזָה לְבֵית הַנְּתִיבוֹת אַבְרָהָמְצִ׳יק קוֹיפְמַן, יִתֵּן עֵינוֹ לִרְאוֹת אִם הִגִּיעוּ אֵלָיו בְּרַכֶּבֶת־הַמַּשָּׂא קְרָשִׁים וָנֵפְט, וְיָשׁוּב בִּמְהֵרָה אֶל הַמִּיכַל. מִשֶּׁהֶחֱשִׁיךְ בַּחוּץ, נִרְאָה אֵיךְ יָאִיר אוֹר בְּבֵיתוֹ, וְנִשְׁמַע מִתּוֹךְ הַדְּמָמָה וְהָרֵיקָנוּת, אֵיךְ יִשְׁמְרֵהוּ שָׁם שׁוֹמְרוֹ הַזָּקֵן וְיַקִּישׁ שָׁם מָתוּן־מָתוּן בְּגֶדֶר־הָעֵץ הַנִּרְדֶּמֶת.

בִּקְצֵה הָרָצִיף שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת יֵשׁ וְיוֹפִיעַ אִיצִיק בָּרוּךְ וְיִמְשֹׁךְ אֶת מִישֶׁהוּ לֵילֵךְ אִתּוֹ אֶל הַמַּשְׁאֵבָה לְהִתְרַחֵץ. כֹּה חָסֹן וּמוּזָר הָיָה הַבָּחוּר קַר־הָרוּחַ, וַעֲדַיִן הִתְרַחֵץ בְּדִיּוּק פַּעֲמַיִם בְּיוֹם, אַף כִּי הַמַּיִם בַּנַּחַל הָיוּ מְאֹד קָרִים וְחָתְכוּ אֶת הַגּוּף כְּמוֹ בְּסַכִּינִים. אֶת רְוָחָיו הָיָה שׁוֹלֵחַ לְאִמּוֹ בְּכָל פַּעַם בִּידֵי בַּעֲלֵי־הָעֲגָלוֹת שֶׁל הָעֲיָרָה, וְהוּא עַצְמוֹ גָּר לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת, לֹא בָּא בִּיחָסִים עִם שׁוּם אִישׁ וּמַרְאֶה אֶחָד לוֹ בֵּין בִּימוֹת הַחֹל וּבֵין בְּשַׁבָּת. עֶרֶב אֶחָד סָר אֵלָיו בֵּינִישׁ וּמְצָאוֹ שׁוֹכֵב עַל הַסַּפָּה הַנְּמוּכָה כְּשֶׁפָּנָיו אֶל הַסִּפּוּן.

— „מְשַׁעֲמֵם לוֹ?" שְׁאָלָהוּ.

אַךְ אִיצִיק הֵשִׁיב: „לֹא" וְהוֹסִיף לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה. הוּא יָשַׁב אָז אֶצְלוֹ כַּמָּה שָׁעוֹת, וְאַחֲרֵי כֵן הִתְחִיל לְהַתְמִיד לָבוֹא אֵלָיו כָּל עֶרֶב. אִיצִיק הָיָה שׁוֹתֵק עַל פִּי רֹב וּמַבִּיט אֶל הַתִּקְרָה בְּעִנְיָן רַב, כְּאִלּוּ רָאָה בְּזָוִיּוֹתֶיהָ הַכֵּהוֹת אוֹתָם הַכְּרַכִּים הַגְּדוֹלִים וְהָרְחוֹקִים, בָּהֶם הִשְׁאִיר אֶת נְעוּרָיו. לֹא אִכְפַּת לוֹ כְּשֶׁהַסּוֹחֲרִים מַרְוִיחִים, וְלֹא הָיָה

מִצְטָעֵר כְּשֶׁהוּא עַצְמוֹ הָיָה מַפְסִיד. לְפִיכָךְ הִרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּקִרְבָתוֹ שֶׁל אִיצִיק קַל וְחָפְשִׁי וְהִסְכִּים בִּמְהֵרָה לְכָךְ, שֶׁהוּא מְדַבֵּר וְאִיצִיק מַחֲרִישׁ.

עֶרֶב אֶחָד אֵחַר לָשֶׁבֶת אֵצֶל אִיצִיק וְנִשְׁאַר לָלוּן. אָז שָׁפַךְ אָמְנָם אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי אִיצִיק, אַךְ אִיצִיק, כְּרָגִיל, שָׁתַק וְדוֹמֶה הָיָה, כְּאִלּוּ מְדַבְּרִים לֹא אֵלָיו. הָעֲשָׁשִׁית הָיְתָה עֲטוּפָה בִּנְיָר אָדֹם, עַל כֵּן אָדֹם הָיָה בַּחֶדֶר הַכֹּל: הַכְּתָלִים, הַשֻּׁלְחָן עִם הַמֵּיחָם הָרוֹתֵחַ וְהַכּוֹסוֹת הַמְּזוּגוֹת תֵּה וְאִיצִיק גּוּפָא, אֲשֶׁר שָׁכַב, כְּתָמִיד, עַל הַסַּפָּה הַנְּמוּכָה כְּשֶׁיָּדָיו מֻנָּחוֹת מִתַּחַת לְרֹאשׁוֹ וְעֵינָיו מוּסַבּוֹת אֶל הַתִּקְרָה. כֹּה שֶׁקֶט הָיָה בַּחֶדֶר, כֹּה נָעִים. אָמְנָם בַּפְּרוֹזְדוֹר הַסָּמוּךְ נָאַק בַּחֹשֶׁךְ חֲזִיר קָטָן וּבַמַּחֲצִית הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַבַּיִת צָעַק בַּעַל־הַדִּירָה הֶעָרֵל וְהִתְקוֹטֵט שָׁם עִם אִשְׁתּוֹ הַצְּעִירָה וְהַיָּפָה. אַף־עַל־פִּי־כֵן נָהָה הַלֵּב בְּתוֹךְ הַדְּמָמָה וְהַמְּנוּחָה, נִלְחַץ וְדָאַב. בֵּינְיִשׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין הֵחֵל לְדַבֵּר בְּלַחַשׁ וּבְשֶׁפֶל קוֹלוֹ נִשְׁמְעָה קִינָה עֲצוּרָה:

— „הוּא מֵבִין, אִיצִיק! מְעַכְּבִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: הַבֵּט וְהִתְפַּקֵּעַ. הַדָּבָר הוּא פָּשׁוּט".

עַל פָּנָיו קָפְאָה מוֹרַת־רוּחַ, מוֹרַת־רוּחַ מֵאִשְׁתּוֹ, מוֹרַת־רוּחַ מֵהַסּוֹחֲרִים הַמַּרְוִיחִים, מוֹרַת־רוּחַ מִכָּל מַהֲלַךְ הַחַיִּים, אֲשֶׁר אֵינוֹ לְפִי הָרָאוּי לִהְיוֹת וַאֲשֶׁר הַכֹּל נַעֲשֶׂה בּוֹ כְּדֵי לְהַכְעִיס. עֵינָיו הָעֲמֻקּוֹת וְהַקְּטַנּוֹת הִבְהִיקוּ וְנִרְאוּ נֶעֱלָבוֹת וַחֲסֵרוֹת־יֵשַׁע.

— „בְּכֹל אַתָּה רוֹאֶה „חֲזִירִים", כְּמוֹ אַבְרָהָמְצִ'יק קוֹיפְמַן, וְטוֹב לָהֶם וְהֵם מְחַיְּכִים".

אַךְ אִיצִיק הִתְמוֹדֵד פִּתְאֹם לְאֹרֶךְ גּוּפוֹ הֶחָסֹן, פִּהֵק פִּהוּק בְּקוֹל וּפָרַשׂ אֵלָיו זוּג יָדַיִם סְגוּרוֹת וַחֲזָקוֹת.

— „אוֹמְרִים, רוּבִּינְשְׁטֵיין, כִּי אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה יָפָה וַחֲכָמָה".

אֵצֶל רוּבִּינְשְׁטֵיין הִתְחִילוּ הָעֵינַיִם הַקְּטַנּוֹת מַבְהִיקוֹת בְּיֶתֶר עֹז. הוּא רָצָה לֵאמֹר: וְכָעֵת אֲנִי חַי עִם מְכֹעֶרֶת וְטִפְּשָׁה כָּזוֹ; אַךְ הִתְאַפֵּק וְהֶחֱרִישׁ.

נִכְנְסָה אִשְׁתּוֹ הַיָּפָה וְהַצְּעִירָה שֶׁל בַּעַל הַדִּירָה. הִיא הִסְמִיכָה

כִּסְאוֹת אֶל הַסַּפָּה וְהִצִּיעָה אֶת הַמִּשְׁכָּב בְּיָדֶיהָ הַחֲשׂוּפוֹת עַד מַחֲצִיתָן. בֵּינִישׁ הִתְפַּשֵּׁט לְמֶחֱצָה וְשָׁכַב לְיַד הַקִּיר. אַחֲרֵי כֵן כִּבָּה אִיצִיק אֶת הָעֲשָׁשִׁית, הִתְמַתַּח לְיָדוֹ וּכְרֶגַע נִרְדַּם. הֶחָזִיר הַקָּטָן נִדְחַק לְקֶרֶן־זָוִית רְחוֹקָה שֶׁל הַפְּרוֹזְדוֹר הָאָפֵל, הִצְטַמְצֵם שָׁם וּפָסַק מִלְּנְאֹק. בְּבַת־אַחַת קָמוּ דְּמָמָה וְשִׁמָּמוֹן, וּמִבַּעַד לַחַלּוֹנוֹת הַנְּמוּכִים, הַמּוּסְכִּים לְמֶחֱצָה, הִשְׁקִיף לֵיל־אֱלוּל הַשָּׁחוֹר, הַמְעֻנָּן וְהַקָּרִיר. נִמְשַׁךְ הַרְחֵק־הַרְחֵק וְנִמְנַם. מִן הֶחָצֵר יָצָא בַּעַל־הַדִּירָה הֶעָטוּף בְּפַרְוָה עִם הַפַּנָּס תַּחַת זְרוֹעוֹ, וּפָסַע לְאִטּוֹ אֵי־לְשָׁם בַּפַּרְסָה הַשְּׁלִישִׁית, שָׁם צָרִיךְ הָיָה לַעֲמֹד יְחִידִי כָּל הַלַּיְלָה. זְמַן־מָה עוֹד רָאוּ, אֵיךְ אֵצֶל הַהוֹלֵךְ רוֹעֵד הַפַּנָּס תַּחַת זְרוֹעוֹ, גּוֹחֵן וּמְנַצְנֵץ, כְּמוֹ עַיִן גְּדוֹלָה, אֲדֻמָּה וּבוֹעֶרֶת, הָעֲשׂוּיָה לְהִסְתַּלֵּק אֵי־לְשָׁם, לְהִסְתַּתֵּר אֵי־שָׁם, אֲבָל לְעוֹלָם לֹא תִכְבֶּה. הַלֵּב שׁוּב נָהָה וְהַמֹּחַ חָשַׁב עַל אדות הָאִשָּׁה הַמֵּתָה. כֹּה יָפָה הָיְתָה, שְׁקֵטָה וַעֲנוּגָה, וְעִם רִגְשׁוֹת־לֵב כֹּה שְׁקֵטִים וַעֲנוּגִים. וְאָהוֹב אָהֲבָה אוֹתוֹ, אֶת הַשָּׁחוֹר וְהַבִּלְתִּי־יָפֶה, עִם שְׂעַר־הַלְּחָיַיִם הַגָּזוּז קְצָרוֹת וְעִם הַצִּפָּרְנַיִם הַנְּשׁוּכוֹת. גַּם הוּא אֲהֵבָהּ, כְּנִרְאֶה, מְאֹד, כִּי אִלּוּלֵי הָיָה אוֹהֲבָהּ, לֹא הָיָה נִבְהָל כֹּה נוֹרָא בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתָה, לֹא הָיָה מִתְפָּרֵץ אָז הַחוּצָה כַּחֲסַר־דֵּעָה וְלֹא הָיָה צוֹרֵחַ שָׁם נוֹאָשׁוֹת שְׁתֵּי שָׁעוֹת רְצוּפוֹת, עַד שֶׁהִתְקַהֲלוּ כָּל נְשֵׁי הָעֲיָרָה. אָדָם אֵינוֹ צוֹרֵחַ לְחִנָּם, וּבְיִחוּד הוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין. בְּכָל זֹאת הוּא שָׁב תֵּכֶף לְאַחַר מוֹתָהּ אֶל אָבִיו, קָרַע אֶת תְּמוּנָתָהּ הַיָּפָה, שֶׁנָּתְנָה לוֹ בְּמַתָּנָה עוֹד בִּהְיוֹתָהּ כַּלָּה, גָּנַז אֶת הַקְּרָעִים אֵי־שָׁם מִתַּחַת לְלוּחַ שֶׁל שֻׁלְחָן, וְכַעֲבֹר אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים נָשָׂא לוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַשְּׁנִיָּה וְלָקַח בַּשְּׁנִיָּה נְדוּנְיָה. כְּשֶׁבָּא עִמָּהּ לְאַחַר חָדְשַׁיִם לְהִתְאָרֵחַ אֵצֶל אָבִיו, נָהֲגָה בָּהּ אִמּוֹ, אִשָּׁה חֲכָמָה וַהֲגוּנָה, כָּבוֹד כְּמוֹ בְּכַלָּה רְצוּיָה. רַק אֲחוֹתוֹ הַקְּטַנָּה, נַעֲרָה בְּרִיאָה, קַרְתָּנִית עִם שׁוּמָה מִתַּחַת לְאַפָּהּ, פָּרְצָה פַּעַם בְּקוֹל־בְּכִי וְסָפְדָה כְּמוֹ עַל מֵת:

— „הָהּ, בַּמֶּה הֶחֱלַפְתָּ!"

וְהִיא הַחֲדָשָׁה הַמְּחֻלֶּפֶת, הָיְתָה אָז בַּחֶדֶר הַשֵּׁנִי, שָׁמְעָה הַכֹּל וַאֲפִלּוּ לֹא רָגְזָה. תָּמִיד הִיא הָיְתָה כְּבוּל־עֵץ מַמָּשׁ. יוֹם אֶחָד, כְּשֶׁהֶעְתִּיקוּ

אֶת הַשֻּׁלְחָן מִמְּקוֹמוֹ, נָפְלוּ מִמֶּנּוּ פִּסּוֹת הַתְּמוּנָה הַקְּרוּעָה. הָאִשָּׁה הֵרִימָה אוֹתָן וּסְקָרָתַן. עַל פִּסָּה אַחַת הָיְתָה רַק עַיִן אַחַת, אֲשֶׁר הִבִּיטָה שְׁקֵטָה וּבְלִי תַּרְעֹמֶת.

— „תְּמוּנָתָהּ שֶׁל מִי הִיא זֹאת?” שָׁאֲלָה.

הוּא הִסְמִיק אָז מְאֹד וּבַגָּרוֹן חֲנָקוֹ אֵי־דָּבָר. אַף לַעֲנוֹת הָיָה צָרִיךְ, אֲבָל עַל אִשְׁתּוֹ לֹא עָשְׂתָה תְּשׁוּבָתוֹ כָּל רֹשֶׁם, וְעַל זֶה גַּם כֵּן חָרָה לוֹ מְאֹד. הוּא רָצָה, שֶׁאֲחוֹתוֹ שׁוּב תִּתְיַפֵּחַ לְעֵינֶיהָ: „הֶחֱלַפְתָּ, בַּמֶּה הֶחֱלַפְתָּ!”

כְּשֶׁהִתְחִיל כְּבָר לְהֵרָדֵם שָׁמַע, כִּי מִישֶׁהוּ טוֹפֵחַ פִּתְאֹם עַל הַחַלּוֹן אֲשֶׁר בְּמַחֲצִית הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַבַּיִת. הוּא נִתְרָעֵד וּפָקַח אֶת עֵינָיו אֲחוּזוֹת־הַשֵּׁנָה. טְפִיחוֹת חֲרִישִׁיּוֹת נִתְּכוּ שָׁם לְאַט עַל גַּב שִׁמְשַׁת־זְכוּכִית דַּקָּה. הַשִּׁמְשָׁה זָעֲקָה בְּקוֹל מְגֻמְגָּם וְסִפְּרָה מַשֶּׁהוּ בְּקוֹרַת־רוּחַ לַלַּיְלָה וְהַלַּיְלָה דָּמַם וְהִקְשִׁיב. אַחֲרֵי כֵן נִשְׁמַע, אֵיךְ פּוֹתְחִים בַּלָּט אֶת הַדֶּלֶת שֶׁל הַמָּבוֹא הָאָפֵל וּמִסְתּוֹדְדִים שָׁם בְּלַחַשׁ, אֵיךְ מִישֶׁהוּ יוֹצֵא מִן הַמָּבוֹא וּכְרֶגַע נִכְנָס שׁוּב.

— „שֵׁד שֶׁכְּמוֹתוֹ”, מִלְמֵל אִיצִיק בִּשְׁנָתוֹ, הִתְהַפֵּךְ וְלָחַץ אוֹתוֹ קִמְעָה אֶל הַקִּיר.

— „מִי?” שָׁאַל אֶת אִיצִיק.

— „אַבְרָהָמְצִ'יק” — עָנָה אִיצִיק כְּמוֹ מִתּוֹךְ שֵׁנָה — „מִדֵּי לַיְלָה...” וְתֵכֶף נִרְדַּם, וּבַחֶדֶר נִשְׁמַע כְּבָר, אֵיךְ הוּא נוֹשֵׁם שָׁווֹת וַחֲזָקוֹת.

— „אַבְרָהָמְצִ'יק?” בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵין לֹא הֶאֱמִין לְמִשְׁמַע אָזְנָיו וְעֵינָיו הָעֲמֻקּוֹת וְהַקְּטַנּוֹת הִתְנוֹצְצוּ בְּבַת־צְחוֹק שֶׁל תְּמִיהָה. לְאַחַר מִכֵּן, מִשֶּׁהָיָה בָּרוּר לוֹ כִּי בְּמַחֲצִית־הַבַּיִת הַשְּׁנִיָּה הַחֲשׁוּכָה מִתְיַחֵד כָּעֵת אַבְרָהָמְצִ'יק עִם אוֹתָהּ הָעֲרֵלִית הַצְּעִירָה וְהַיָּפָה, אֲשֶׁר לֹא מְזֻמָּן הִסְתּוֹבְבָה כָּאן וְהֶעֱמִידָה כִּסְאוֹת בְּיָדַיִם מְלֵאוֹת, חֲשׂוּפוֹת חֶצְיָן, הָיָה מְהַרְהֵר, כִּי לְאוֹתוֹ אַבְרָהָמְצִ'יק הַשָּׁמֵן וְהַמְחַיֵּךְ תָּמִיד יֵשׁ כֶּסֶף, מִיכַל וּבַיִת חָדָשׁ עִם רָהִיטִים חֲדָשִׁים.

—„חֲזִיר שֶׁכְּמוֹתוֹ, נֶהֱנֶה הוּא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. לֹא לְחִנָּם מְצַטְחֵק הוּא”.

הוּא לֹא קִנֵּא בּוֹ, אֶלָּא סְתָם חָרָה לוֹ וְהוּא בְּשָׁכְבוֹ בַּמִּטָּה נָשַׁךְ אֶת צִפָּרְנָיו.

– „מַדּוּעַ מַגִּיעַ לוֹ זֶה?"

וּבַבֹּקֶר הַשְׁכֵּם, כְּשֶׁפָּגַשׁ אֶת אִיצִיק בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, עֲצָרוֹ וְאָמַר:

– „הִנֵּה יֵרָאֶה: עוֹד תִּהְיֶה לוֹ לְאַבְרָהָמְצִ׳יק גַּם אִשָּׁה נָאָה".

אִיצִיק לֹא הֵבִין לְכַתְּחִלָּה אֶל מָה יִרְמְזוּן מִלָּיו. אֶלָּא שֶׁנִּזְכַּר כָּרֶגַע, וְרָקַק רְקִיקָה סְתָם.

ד

פִּינִי לִיסַק הִתְכּוֹפֵף, הִסְתַּכֵּל לִצְדָדִים אִם אֵין אִישׁ מַבִּיט אַחֲרָיו וְנָשָׂא חֶרֶשׁ אֶת עַצְמוֹתָיו מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת. שָׁם הָיָה בֵּין כֹּה וָכֹה מְיֻתָּר וְדַבֵּר לֹא דִּבֵּר כְּבָר עִם אִישׁ וּפַחַד הָיָה מְפַחֵד מִכֻּלָּם. וְמַן־מָה לֹא הִרְגִּישׁוּ הַסּוֹחֲרִים בִּפְלֵיטָתוֹ; אַךְ לְבַסּוֹף נָתְנוּ דַּעְתָּם לְהֶעְדְּרוֹ וְתָמְהוּ:

– „שְׁמַעְתֶּם מַעֲשֶׂה?!"

– „אֲבָל אֵינִי רוֹאֶה אוֹתוֹ זֶה מִזְּמָן" – הִתְקָרֵב לֵוִי פִּיבְנְיַאק אֶל הַקָּהָל וְהוֹדִיעַ בָּרַבִּים:

– „מַה, פִּינִי לִיסַק? הוּא מְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים".

מַזִּיק הוּא, פִּיבְנְיַאק זֶה כְּפוּף הַקּוֹמָה, דָּבָר לֹא נֶעְלַם מֵעֵינָיו, וְהַעֲוָיָה שֶׁל פְּלִיאָה עוֹד הָיְתָה לְכָךְ, כְּאִלּוּ הָיָה רוֹצֶה לוֹמַר:

– „בּוּשָׁה, בְּחַיַּי, דָּבָר פָּשׁוּט כָּזֶה לֹא לָדַעַת".

וְכַאֲשֶׁר הַקָּהָל הַתָּמִים לֹא הֶאֱמִין גַּם אָז, תָּחַב בְּקוֹרַת־רוּחַ אֶת יָדָיו לְתוֹךְ שַׁרְווּלָיו, הִשְׁפִּיל לְאַט אֶת רֹאשׁוֹ עַל חָזֵהוּ, וּבְלִי שֶׁיַּבִּיט עַל אִישׁ, קָרָא בְּקוֹל:

– „נָחוּם פְּיַאטְקָא! אַיֶּכָּה?"

הִתְקָרֵב אַבְרֵךְ אַדְמוֹנִי בַּעַל פָּנִים אֲדֻמִּים מְנֻמָּשִׁים, שֶׁלְּחָיוֹ הָאַחַת חֲבוּשָׁה, וּשְׂפָתַיִם לוֹ מְאֹד חִוְּרוֹת, וְהֵעִיד:

– „חוֹתַנְתִּי עַצְמָהּ רָאֲתָה אוֹתוֹ בְּאוֹדֵיסָה; הוּא מְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי

הַלִּימָן וְאוֹמֵר, כִּי הוּא מִנִּשְׂרְפֵי קְלִיבֵילוֹד.

לְאַחַר מִכָּן הִשְׁתָּעֵל פִּיבְנְיַאק שִׁעוּל סְתָם, וּבְלִי שֶׁיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ פָּסַע לְאִטּוֹ וְהָלַךְ.

וְהַסּוֹחֲרִים עָמְדוּ עֲדַיִן תְּמוּהִים, וּבְפָנִים גְּחוּכִים בְּמִקְצָת הִסְתַּכְּלוּ אִישׁ בְּעֵינֵי רֵעֵהוּ.

הֵם כְּבָר הֶאֱמִינוּ, הֶחֱרִישׁוּ וְחָשְׁבוּ עַל אוֹדוֹת פָּנָיו הַשְּׁחוֹרִים וְהַנִּפְחָדִים שֶׁל לִיסַק, הַמְשׁוֹטֵט אֵי־שָׁם הַרְחֵק, הַרְחֵק מֵאֲחוֹרֵי הַגַּב וּמְעַוֶּה פָּנָיו לִקְרַאת נָשִׁים שְׁזוּפוֹת, הַמּוֹרְחוֹת יוֹם יוֹם אֶת בְּשָׂרָן בְּרֶפֶשׁ:

– „מִנִּשְׂרְפֵי קְלִיבֵילוֹד!"

וְעַל יָדָם עָמַד עֲדַיִן הָאַבְרֵךְ הָאַדְמוֹנִי בַּעַל הַפָּנִים הַמְנֻמָּשִׁים וְהַשְּׂפָתַיִם הַחִוְּרוֹת וְנִשְׁבַּע בִּרְצִינוּת:

–„הַלְוַאי וְתִהְיֶה לִי שָׁנָה כֹּה טוֹבָה כְּשֵׁם שֶׁזּוֹהִי אֱמֶת".

מַשֶּׁהוּ הֵעִיק עַל הַלֵּב.

וּלְאַחַר שְׁבוּעַיִם, יוֹם אֶחָד, כְּשֶׁהָרַכָּבוֹת הִפְלִיגוּ וּבְבֵית הַנְּתִיבוֹת פָּחַת וְהָלַךְ הַקָּהָל, רָאוּ הַסּוֹחֲרִים אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל לִיסַק, מְעֻבֶּרֶת וְעָבָה, בַּעֲלַת שְׂעָרוֹת חֲלָקוֹת וּצְהֻבּוֹת וּפָנִים מְאֹד חֲלַקְלַקִּים וּצְהַבְהַבִּים, עָמְדָה כְּשֶׁפָּנֶיהָ אֶל הַקִּיר וְחֶרֶשׁ, בְּלִי קוֹל וּבְלִי לָשׁוֹן, בָּכְתָה. הַסּוֹחֲרִים הִסְתּוֹבְבוּ מֵרָחוֹק, הֵעִיפוּ מַבָּט עַל כְּתֵפֶיהָ שֶׁהִרְתִּיתוּ, וְנִזְכְּרוּ, כִּי לֹא מִכְּבָר נָדְפוּ מִשַּׂעֲרוֹתֶיהָ בְּשָׂמִים, וְהִיא עַצְמָהּ יָשְׁבָה עִם לִיסַק בַּמִּשְׂרָד הַקָּטָן וְהִתְעָרְבָה בַּמִּסְחָר. הֵם אָמְנָם נִתְרַגְּשׁוּ וְאָסְפוּ עֲבוּרָהּ נְדָבָה. אֶת הַנְּדָבָה אָסַף אֶלִּי דֶּרְבַּרִימְדִּיגֶר עַצְמוֹ; הוּא חִיֵּךְ לְכָל אֶחָד מֵהֶם בְּעֵינָיו הַטּוֹבוֹת וְקָרָא בְּקוֹלוֹ הַדַּק, הַנָּשִׁיִּי:

– „לְטוֹבַת דָּבָר שֶׁכָּזֶה צָרִיךְ לַעֲצֹם אֶת הָעֵינַיִם וְלָתֵת".

הַסּוֹחֲרִים נִתְמַלְּאוּ רַחֲמִים וְנָתְנוּ בְּעַיִן יָפָה. כַּאֲשֶׁר נִגְּשׁוּ אַחֲרֵי כֵן גַּם לְבֵינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, תָּחַב פִּיבְנְיַאק אֶת אַפּוֹ וּמִלְמֵל לוֹ:

– „יִתֵּן, יִתֵּן, אִי"הַ אֶצְלוֹ, גַּם כֵּן נִתֵּן".

הַחֲבוּרָה נֶהֶנְתָה וְצָחֲקָה, וְאֵצֶל בֵּינִישׁ נִתְרָעֲדוּ הָעֵינַיִם הָעֲמֻקּוֹת וְהֵחֵלּוּ מִיָּד מַבְהִיקוֹת.

לִכְאוֹרָה, מַה לָּהּ, לַבְּרִיָּה רַחֲבַת־הַגֶּרֶם וְהַמְגֻבֶּהֶת הַלָּזוּ, וְלוֹ? מֵעוֹלָם לֹא עָשָׂה לוֹ כָּל רָעָה. לָכֵן נִתְכַּעֵס עַל כָּל הַסּוֹחֲרִים, הִצְבִּיעַ עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁל לִיסַק וְהוֹדִיעַ לוֹ:

–„אֶת בַּעֲלָהּ שֶׁל אִשָּׁה זוֹ עָשׂוּ הֵם לְקַבְּצָן. אוֹתוֹ שָׁלְחוּ לְאוֹדֵיסָה לְבַקֵּשׁ נְדָבוֹת, וַעֲבוּרָהּ הֵם אוֹסְפִים פֹּה נְדָבוֹת".

הוּא הִסְתַּכֵּל בְּעֵינַיִם נֶעֱלָבוֹת עַל הַסּוֹחֲרִים וְשָׁאַל בִּשְׂפַת־אִלְּמִים אֶת הֶיכְט:

– טוֹב כָּךְ, לֹא כֵן?

הֶיכְט הִבִּיט בְּפָנָיו הַמְגֻבָּהִים עַל הָאִשָּׁה הַמִּתְיַפַּחַת. חָטְמוֹ הָיָה מְגֻדָּל, וּנְחִירָיו הָיוּ מָרְחָבִים. פָּנָיו הָיוּ תָּמִיד מְגֻבָּהִים, כְּאִלּוּ מִישֶׁהוּ הָיָה אוֹחֵז אוֹתוֹ בְּחִבָּה רַבָּה בִּזְקָנוֹ הַשָּׁחוֹר, שֶׁזֶּה אַךְ הִתְחִיל צוֹמֵחַ, וְהָיָה שׁוֹאֲלוֹ בְּחִבָּה:

–„אֱמָר־נָא, בְּנִי, מַה לָּמַדְתָּ הַיּוֹם בַּ„חֶדֶר"?"

הוּא יָרַד הֵנָּה לֹא מִכְּבָר מִפֶּלֶךְ צֶ'רְנִיגוֹב לְשֵׁם קְנִיַּת סְבִין. עִם הַסּוֹחֲרִים לֹא הָיוּ לוֹ עִנְיָנִים רַבִּים, קָרְאוּ לוֹ עַל כֵּן „הַחֲגִיגִי".

יִתָּכֵן, שֶׁנָּתְנוּ לוֹ שֵׁם זֶה עַל הֱיוֹתוֹ לָבוּשׁ תָּמִיד מְעִיל שָׁחוֹר וְחָדָשׁ וְהָיָה מְדַבֵּר בְּהַפְסָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּבְנִגּוּן שֶׁל פִּרְקֵי אָבוֹת, כְּדֶרֶךְ יְהוּדִי אָדוּק בְּשַׁבָּת. וְאֶפְשָׁר עַל שׁוּם זֶה, שֶׁפָּנָיו הַשְּׁחוּמִים גּוּפָא מַרְאֶה חֲגִיגִי לָהֶם וּמְרֻפָּדִים הֵם בְּמַשֶּׁהוּ חָלָק, כְּמוֹ מֶשִׁי.

אָדָם מֻפְלָא הָיָה הֶיכְט זֶה. הוּא שָׂנֵא מִסְחָר וְסוֹחֲרִים בְּכָל נִימֵי לְבוֹ הָעֲדִינִים וְאִלּוּ עַצְמוֹ הָיָה סוֹחֵר.

אֵי־שָׁם בְּפֶלֶךְ צֶ'רְנִיגוֹב הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה, קְטַנְטֹנֶת וְנֶחְמֶדֶת. הִיא כָּתְבָה לוֹ שֶׁאוֹהֶבֶת אוֹתוֹ, וְהוּא עָנָה לָהּ שֶׁסְּבִין – „מִקְחָן יַצִּיב".

מֵהָעֵצִים נָשְׁרוּ עָלִים, חֶצְיָם צְהֻבִּים, חֶצְיָם יְבֵשִׁים. בְּנָשְׁרָם, עוֹד

הִתְהַפְּכוּ כַּמָּה פְּעָמִים בָּאֲוִיר, רִחֲפוּ לְאַט בְּכָל הָעֲבָרִים, וְנִשְׁאֲרוּ סוֹף כָּל סוֹף מֻטָּלִים עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת, נְפוּלִים וּמְדֻכְדָּכִים כְּשׁוֹאֲלִים בִּתְמִיהָה:

— „הֲיִתָּכֵן, אֵפוֹא, כִּי זֶהוּ הַסּוֹף?"

עָנָה לָהֶם טֵאוּט שֶׁל מַטְאֲטֵא בְּיַחַד עִם נְשִׁיבָה שֶׁל רוּחַ בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת, קָרִיר וְחָשׁוּךְ. הֵם נִתְגַּלְגְּלוּ אֵי־שָׁם הַרְחֵק עַל פְּנֵי הַפַּסִּים, עָפוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמֵהָאִילָנוֹת הַחֲשׂוּפִים לְמֶחֱצָה נָשְׁרוּ עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת עָלִים חֲדָשִׁים, אַף הֵם חֶצְיָם צְהֻבִּים וְחֶצְיָם יְבֵשִׁים. עֲרָבִים עֲגוּמִים בָּאוּ עַל בֵּית הַנְּתִיבוֹת. הַבְּרִיּוֹת הִתְבַּיְּשׁוּ, לִכְאוֹרָה, לְהוֹדוֹת שֶׁמִּתְיָרְאִים הֵם מִפְּנֵי צִלְלֵי הָעֶרֶב, בְּכָל זֹאת בָּרְחוּ כֻּלָּם בְּפַחַד מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת הֶחָשׁוּךְ, נִמְלְטוּ לְבָתִּים מוּאָרִים וְחַמִּים וְהִשְׁאִירוּ אֶת בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין לְבַדּוֹ.

הֵם שָׁתוּ שָׁם בִּמְנוּחָה תֵּה, חִיְּכוּ לְאַט אֶל אַנְשֵׁי הַבַּיִת, אָחֲזוּ תִּינוֹק עַל זְרוֹעוֹתֵיהֶם, מִצְמְצוּ לוֹ בְּשִׂפְתֵיהֶם וְדֶרֶךְ־אַגַּב דִּבְּרוּ, כְּדֵי לְהָנִיס אֶת הַיָּגוֹן מֵעֵבֶר לַחַלּוֹן הַמּוּאָר. נִתְכַּנֵּס הַיָּגוֹן מִשָּׁם לְבֵית הַנְּתִיבוֹת, וּפֹה שָׁפַךְ אֶת מֶמְשֶׁלֶת הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה שֶׁלּוֹ. בְּיַחַד עִם קַו־הַפַּסִּים הַיָּשָׁר וְעַמּוּדֵי־הַטֶּלֶגְרָף הַגְּבוֹהִים הוּא טִפֵּס עַל הָאֲדָמָה מַעְלָה־מַעְלָה וּבְיַחַד אִתָּם נִתְקַע בְּקָצֶה הָרָחוֹק שֶׁל הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר בָּאֹפֶק. אֶת הַפַּסִּים עִם הָעַמּוּדִים בָּלַע אַט־אַט הַלַּיְלָה הַיּוֹרֵד, וְהַיָּגוֹן הִשְׁאִיר לַבְּרִיּוֹת גַּם זֵכֶר מִמֶּנּוּ: שׁוּרָה אֲרֻכָּה שֶׁל פָּנָסִים אֲדֻמִּים, אֲשֶׁר רָטְטוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַחֲשֵׁכָה אֲשֶׁר מִשָּׁם זָחַל הַלַּיְלָה. רַכָּבוֹת־מַשָּׂא אֲרֻכּוֹת עָמְדוּ לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת, כְּבֵדוֹת הָיוּ וְרוֹגְזוֹת עַל מִישֶׁהוּ. מָתוּן־מָתוּן וּבִכְבֵדוּת נִגְרְרוּ אֲחוֹרַנִּית, בְּשָׁמְעָן קוֹל צְפִירָה שֶׁל נֶהָג מְנֻמְנָם עֲטוּף פַּרְוָה, וְשׁוּב עָמְדוּ רוֹגְזוֹת וְשׁוֹתְקוֹת. בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין הִבִּיט עַל רַכָּבוֹת־הַמַּשָּׂא וְהִרְהֵר:

„קְרוֹנוֹת עֲמוּסִים, קְרוֹנוֹת טְעוּנֵי־קְרָשִׁים וְעֵצִים בִּשְׁבִיל אַבְרָהָמְצִ׳יק וּבִשְׁבִיל הַרְבֵּה אַבְרָהָמְצִ׳יקִים אֲחֵרִים, הַנִּמְצָאִים בְּבָתֵּי־נְתִיבוֹת רְחוֹקִים, עֲגְמוּמִיִּים חֲצִי־מְנֻמְנָמִים, הֲנָאָה לָהֶם מֵהַחַיִּים".

וְסָמוּךְ לוֹ, עַל רְצִיף בֵּית־הַנְּתִיבוֹת הָרֵיק, הִתְהַלְּכוּ עֲדַיִן יִשְׂרָאֵל־זָזוּלִי, יְהוּדִי כַּפְרִי עֲמוּס־מָמוֹן, וְלֹא רָחוֹק מִמֶּנּוּ תַּלְמִיד הַגִּמְנַסְיָה הַיְחִידִי שֶׁבְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, שֶׁאֵחַר לָשׁוּב הַבַּיְתָה. זָזוּלִי הָיָה מְדַבֵּר תּוֹךְ הִרְהוּרִים אֶל נַפְשׁוֹ, כְּאֵל זוּלַת, וְהָיָה מְכַבֵּד פְּעָמִים אֶת עַצְמוֹ בְּ„יִכָּנֵס הָרוּחַ בְּאָבִיךְ" סוֹעֵר, וְתַלְמִיד הַגִּמְנַסְיָה עֲדַיִן הָיָה מְשׂוֹחֵחַ לְבָבִית עִם הַנַּעֲרָה הַנָּאוָה, שֶׁהָיְתָה מוֹכֶרֶת בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת סְפָרִים וְעִתּוֹנִים. יִתָּכֵן שֶׁסִּפֵּר לָהּ, לָמָּה זֶה אֵחַר לָשֶׁבֶת כָּל כָּךְ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וְרָצָה לְהַטּוֹת אֶת לִבָּהּ שֶׁתֶּאֱהָבֵהוּ, לַמְרוֹת חָטְמוֹ הַסּוֹלֵד, גָּבְהוֹ הַבִּלְתִּי רָגִיל וְעֵינֵי־הַזְּכוּכִית הַגְּדוֹלוֹת שֶׁלּוֹ.

עַצְבוּת הָיְתָה שְׁרוּיָה בַּכֹּל.

נִסָּה בֵּינִישׁ לְעַיֵּן בְּסֵפֶר, הָיָה עוֹד יוֹתֵר עָצוּב. לְשֶׁעָבַר הָיָה יָכוֹל לְעַיֵּן יָמִים תְּמִימִים וְלִלְמֹד, וְכָעֵת...

פּוֹתֵחַ הוּא עוֹד סֵפֶר אֶחָד, וְהוּא נִזְכָּר בִּימֵי נְעוּרָיו, בְּאִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁאָהֲבָה לְהַשְׁעִין אֶת רֹאשָׁהּ עַל כְּתֵפוֹ, לַעֲצֹם אֶת עֵינֶיהָ וּלְהַחֲרִישׁ, לְהַחֲרִישׁ... וְכָךְ זוֹחֲלִים הַהִרְהוּרִים אַט, אַט וּמַגִּיעִים עַד הָאִשָּׁה הַחֲדָשָׁה, הַמּוּזָרָה וְהַחוֹלָנִית עִם הַחוֹטֶמֶת הֶעָבָה. דּוֹמֶה, כִּי הִיא מְדַבֶּרֶת סָמוּךְ לְכָאן בְּקוֹלָהּ הַמְזֻיָּף:

— „רְאִי־נָא: בֵּינִישׁ בָּא. לְכִי, בִּתִּי, תְּנִי לוֹ תֵּה".

רוֹצֶה הוּא, לְהַכְעִיס, לֹא לַחֲשֹׁב אדוֹתֵיהֶן, וְהוּא פּוֹסֵעַ לְאִטּוֹ אֶל מֵאִיר הֶיכְט.

מֵאִיר הֶיכְט לָמַד גַּם הוּא לְפָנִים הַרְבֵּה וְקָרָא הַרְבֵּה, וְאִלּוּ הַיּוֹם הוּא מְעַשֵּׁן סִיגָרִיּוֹת וּמְהַרְהֵר.

— „הַחַיִּים, הוּא אוֹמֵר, מְעַנְיְנִים יוֹתֵר מִכָּל סֵפֶר". וּפָנָיו, הַשְּׁחוּמִים־מְשִׁיִּים וְהַמּוּרָמִים, הִנָּם אָז רְצִינִיִּים וִיהִירִים וְעֵינָיו הִנָּן אָז גְּדוֹלוֹת, מְאֹד גְּדוֹלוֹת.

וּמַעֲשֶׂה נִפְלָא וְיָשָׁן הוּא מְסַפֵּר אָז, מַעֲשֶׂה בְּאַפִּיפְיוֹר אֲשֶׁר הֶרְאָה עַל הַטֶּבַע וְאָמַר:

— „הֲרֵי הֵם סְפָרַי".

נִזְכַּר פַּעַם בֵּינִישׁ בְּחַיָּיו הוּא, חַיִּים עֲלוּבִים, קוֹדְרִים. וְהֵם הָפְכוּ אוֹתוֹ קַבְּצָן לְמֶחֱצָה, וַאֲנָשִׁים יַתְחִילוּ עוֹד מְעַט מִתְקַלְּסִים בּוֹ. הוּא נִתְחַיֵּךְ חִיּוּךְ מַר:

– „וּבְכֵן, וְחַיַּי מָה?

גָּדְלוּ עוֹד יוֹתֵר אֵצֶל מֵאִיר הֶיכְט הָעֵינַיִם וְעוֹד יוֹתֵר הִתְחִילוּ נוֹצְצוֹת:

– „וְחַיָּיו,–נִתְנַעְנַע לוֹ בְּרֹאשׁוֹ, תּוֹךְ עֲשַׁן הַסִּיגָרְיָה,–וְחַיֵּי כָּל אָדָם, הוֹ, הוֹ...״ טוֹב הָיָה לוֹ, לְהֶיכְט, לַחֲשֹׁב כָּכָה. כֶּסֶף הִרְוִיחַ יָפֶה וְאִשָּׁה לוֹ, מְלֵאַת חַיִּים, קְטַנְטֹנֶת וְנֶחְמֶדֶת. כְּשֶׁבָּאָה אֵלָיו פַּעַם לְיָמִים אֲחָדִים, חִיְּכָה אֵלָיו בְּעֵינֶיהָ הַכְּחֻלּוֹת וְהָעַלִּיזוֹת וְשִׂחֲקָה אִתּוֹ בְּ„טְפִיחוֹת כַּפַּיִם״. הוּא טָפַח בְּכָל פַּעַם עַל יָדֶיהָ הַקְּטַנּוֹת, הַמְּלֵאוֹת, בְּכֹחַ כָּזֶה שֶׁהֵן אָדְמוּ כָּאֵשׁ, וְהִיא קָרְאָה, בְּבָרְחָהּ מִמֶּנּוּ:

– „לֵךְ, אֵינִי אוֹהֶבֶת אוֹתְךָ!״

הִיא הָיְתָה גַּם מְטַיֶּלֶת אִתּוֹ בְּכָל עֶרֶב בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, מִסְתַּכֶּלֶת בְּעֵינַיִם צוֹהֲלוֹת בְּפָנָיו הַשְּׁחוּמִים הַמְּשִׁיִּים, וְהָיְתָה מְסַפֶּרֶת לוֹ מַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת, מַעֲשִׂיּוֹת מְשֻׁנּוֹת, וְעַלִּיזוֹת, שֶׁאֵרְעוּ כֻּלָּן שָׁם, בְּפֶלֶךְ צֶ׳רְנִיגוֹב.

הַחַבְרַיָּא לֹא הֵסִירָה מִמֶּנָּה עֵינַיִם וְהִתְכַּבְּדָה מִתּוֹךְ קִנְאָה:

– „פְּעוּטָה וְנָאוָה״...

– „הֶאָח!...״

וְאַבְרָהָמְצִ׳יק הָיָה בָּא אָז אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת בַּחֲלִיפָתוֹ הַחֲדָשָׁה. פִּיבְנְיָאק עֲצָרָהוּ אֲפִלּוּ פַּעַם וְקָרָא בְּקוֹל:

– „חַג שָׂמֵחַ לוֹ, רַבִּי אַבְרָהָמְצִ׳יק!״

הוּא הִבִּיט עַל פִּיבְנְיָאק בְּחִיּוּכוֹ הַשָּׂבֵעַ וְהַמְּרֻשָּׁל וְהֶרְאָה עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁל הֶיכְט.

– „רוֹצֶה אַתָּה בִּכְמוֹתָהּ?״–קָרְצוּ לוֹ עֵינֵי פִּיבְנְיָאק הַמִּתְלוֹצְצוֹת. וְלוֹ, לְבֵינִישׁ, הִתְחַשֵּׁק אָז מְאֹד לָגֶשֶׁת לְאַבְרָהָמְצִ׳יק וְלֵאמֹר:

– „לְהֶיכְט יָאָה אִשָּׁה כָּזוֹ, הֲתָבִין? הוּא אַבְרֵךְ מְחוֹנָן בְּמַעֲלוֹת, וְאִלּוּ אַתָּה...״

אַךְ הוּא נִזְכַּר כְּרֶגַע בְּהַצְלָחָתוֹ „הַטְּרֵפָה"*) שֶׁל אַבְרָהָמְצִ'יק וְהִתְחִיל נוֹשֵׁךְ אֶת צִפָּרְנָיו.

הָיָה כְּבָר בָּרוּר לוֹ הַכֹּל.

יֵשׁ לוֹ בָּעֲיָרָה הַסְּמוּכָה בַּיִת, אֲשֶׁר עַל דַּלְתּוֹ תָּלוּי מַנְעוּל. יֵשׁ לוֹ שָׁם גַּם אִשָּׁה חוֹלָה מְשֻׁנָּה, הַכּוֹתֶבֶת שֶׁהִיא בְּרִיאָה וְאֵינָהּ בְּרִיאָה, כִּי לֹא מִכְּבָר הִיא נָפְלָה מִמַּשֶּׁהוּ, נִתְחַבְּטָה חֲבָטָה קָשָׁה וְשִׁבְּרָה אֶת אֲגַרְטֵל־הַחַרְסִינָה. וַעֲסָקָיו... הוֹי, עֲסָקָיו!!

נִמְשַׁךְ הַסְּתָו הָאִטִּי. יָמִים קְצָרִים וְקוֹדְרִים לְלֹא שֶׁמֶשׁ וּלְלֹא שְׂחָקִים. גִּשְׁמֵי „מֵעֵת־לְעֵת" אֲרֻכִּים עִם בֹּץ שֶׁל „שַׁבַּת־בְּרֵאשִׁית" חָדָשׁ וְשָׁחוֹר. בַּעֲלֵי־הָעֲגָלוֹת שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת רַבָּה הָיְתָה טִרְחָתָם, הִתְמִידוּ לִקְשֹׁר אֶת זַנְבוֹת־הַסּוּסִים הַקָּשִׁים, הִתְעַטְּפוּ בַּעֲטִיפוֹת־בַּד גַּסּוֹת וּרְטֻבּוֹת, וּפָחֲדוּ מִפְּנֵי הַלֵּילוֹת הַחֲשֵׁכִים כְּמִפְּנֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

– „אִי־אֶפְשָׁר לִנְסֹעַ, – נֶאֶנְקוּ, בְּהַצְלִיפָם עַל סוּסֵיהֶם, – אַף אִם תְּנַקֵּר אֶת הָעֵינַיִם, וַיּוֹ!"...

שָׁם בָּעֲיָרוֹת הָהֵן, אֲשֶׁר אֲלֵיהֶן הִסִּיעוּ אֶת הַנּוֹסְעִים, כְּבָר הָלְכוּ הַנְּעָרִים בָּעֲרָבִים מִן „הַחֶדֶר", הֵאִירוּ בְּפַנָּסֵיהֶם הַקְּטַנִּים אֶת הַבֹּץ הַנָּלוֹשׁ וּפִזְּמוּ מִתּוֹךְ שִׂמְחָה:

„הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישַׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל!.."

וְכָאן בָּלַע הָעֲרָפֶל אֶת בֵּית הַנְּתִיבוֹת, הַמּוּאָר בְּאוֹר אַפְלוּלִי וּמְרֻחָק לְמִשְׁעִי, וּבוֹדֵד אוֹתוֹ מִכָּל הַסְּבִיבָה.

הַנּוֹסְעִים הָעוֹבְרִים גַּם הֵם פָּחֲתוּ וְהָלְכוּ, וּלְבֵינִישׁ שׁוֹמֵם הָיָה מְאֹד. וְגַם מֵאִיר הֶיכְט נָסַע מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת לְכַמָּה שָׁבוּעוֹת, אַבְרָהָמְצִ'יק הָיְתָה לוֹ כְּבָר אֵי־שָׁם כַּלָּה נָאָה וְהִתְפָּאֵר, כִּי בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תִּהְיֶה אֶצְלוֹ הַחֲתֻנָּה. וְאִיצִיק? חַיִּים מוּזָרִים הָיָה חַי כָּאן. בּוֹדְדִים וַחַסְרֵי־טַעַם, כְּשֵׁם שֶׁחַסְרֵי־טַעַם הָיוּ חַיָּיו בְּאוֹתָם הַכְּרַכִּים הַגְּדוֹלִים וּרְחוֹקִים,

---

*) הצלחה של גוי.

מֵהֶם יָרַד אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת. כָּל הַיּוֹם הָיָה עָסוּק וְטָרוּד בָּרָצִיף, וּלְעֵת עֶרֶב נָטַל מַקֵּל עָבֶה בַּיָּד, וּבְלִי שֶׁיַּגִּיד לְמִישֶׁהוּ דָּבָר, שָׂם פְּעָמָיו לְאַט אֶל אוֹתוֹ הַכְּפָר הַמְּפֻזָּר, שֶׁטִּפֵּס עַל שְׁנֵי הֶהָרִים הַשְּׁכֵנִים. לְמִי הוּא הָלַךְ שָׁמָּה? יְהוּדִים לֹא גָּרוּ שָׁם, מִלְּבַד חַיִּים מֶנְדְל מַרְגָּלִית, הַחוֹכֵר, שֶׁפָּנָיו וּגְנוּנָיו כְּשֶׁל בַּעַל אֲחֻזָּה מְעֻדָּן וְהָיָה גָּר בַּחַוָּה הַגְּדוֹלָה וְהַיָּפָה.

ה

בִּשְׁעַת בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת אַחַת קָרָה וּמְעֻנֶּגֶת רָאוּ אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת אֶת אַבְרָהָמְצִ׳יק בְּהַגִּיעוֹ בְּרַכֶּבֶת־נוֹסְעִים אֲרֻכָּה. בְּבַת־אַחַת נִהְיוּ פְּנֵיהֶם סַקְרָנִיִּים, הִתְיַצְּבוּ מִסְּבִיבוֹ וּסְחָבוּהוּ, זֶה בִּכְתֵפוֹ וְזֶה בְּיָדָיו:

— „וּבְכֵן, אַבְרָהָמְצִ׳יק, הֵיכָן הִיא?"

דְּחָפוּהוּ וְטִלְטְלוּהוּ מֵהָאֶחָד אֶל הַשֵּׁנִי. הוּא אָחַז חֲבִילָה בַּיָּד, חִיֵּךְ וְקָרָא:

— רְאֵה־נָא, אֵיךְ חוֹטְפִם הָרוּחַ! הַמְתִּינוּ, שָׁהוּת..." אַךְ מִיָּד נָשְׂאוּ הַסּוֹחֲרִים אֶת עֵינֵיהֶם וּבֶן־רֶגַע נִשְׁתַּתְּקוּ.

צְעִירָה יִשְׁרַת־גֵּו, בַּעֲלַת קוֹמָה מְמֻצַּעַת, עָמְדָה לְיַד אַבְרָהָמְצִ׳יק וּבְלִי אֹמֶר שָׁאֲלָה אוֹתָם:

— „אַתֶּם—הִנְּכֶם, אֵפוֹא, סוֹחֲרֵי בֵּית הַנְּתִיבוֹת?"

הָיוּ לָהּ פָּנִים עֲדִינִים שְׁחוּמִים־חֵנָנִיִּים וְעֵינַיִם שְׁחוֹרוֹת וּפִקְחִיּוֹת, אֲשֶׁר אוֹרוּ וְטָבְלוּ בַּחֲלוֹמוֹת.

זוֹ הָיְתָה „הִיא", אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק.

לְפִיכָךְ הִסְמִיקוּ הַצְּעִירִים, וְהַקְּשִׁישִׁים צָבְטוּ בַּלָּט אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ. קָרָה, שֶׁצְּבִיטָה נִתְעָתָּה גַּם לְאַבְרָהָמְצִ׳יק, עוֹד מְעַט וּפָרַץ בִּצְעָקָה, אַךְ הִתְאַפֵּק, הִסְתַּכֵּל מִסָּבִיב וְלֹא יָדַע לְמִי חַיָּב הוּא תּוֹדָה בְּעַד הַצְּבִיטָה. אֵצֶל כָּל הַסּוֹחֲרִים הָיוּ הַפָּנִים רְצִינִיִּים וּתְמִימִים כִּבְיָכוֹל, וְעֵינֵיהֶם הִתְנוֹצְצוּ מוּזָרוֹת מִשּׁוּם־מָה. כְּנִרְאֶה, לֹא הָיָה נוֹחַ לָהֶם בְּיוֹתֵר.

רָצָה עַל כֵּן אַבְרָהָמְצִ׳יק לְהַרְאוֹת לָהֶם, כִּי הוּא מְקֹרָב כְּבָר

אֱלֶיהָ בְּיוֹתֵר, שִׁלֵּב זְרוֹעוֹ בִּזְרוֹעָהּ וּפָסַע אִתָּהּ הַבַּיְתָה אֶל הַמִּיכָל.

הַסּוֹחֲרִים כְּאִלּוּ נֶחֶלְצוּ מִמַּשֶּׁהוּ, וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי הַהוֹלְכִים בְּפָנִים שְׂמֵחִים וּמְבֻדָּחִים.

הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְפָּרֵק מֵהַמְּתִיחוּת וְהַהֲגִינוּת הָיָה לֵוִי פִּיבְנְיַאק; הוּא שָׂם אֶת יָדָיו בְּשַׁרְווּלָיו וְחִוָּה אֶת דַּעְתּוֹ:

„–לֹא יָפָה בְּיוֹתֵר, אֲבָל כְּלָל לֹא מְכֹעֶרֶת, וְזוּג עֵינַיִם..."

וְתֵכֶף הִפְלִיט עוֹד אֶחָד:

– „וְזוּג..."

לְשֵׁמַע הַמִּלָּה הָאַחֲרוֹנָה נִתְרָעֲדוּ מוֹחוֹתֵיהֶם שֶׁל הַסּוֹחֲרִים וְנִתְהַמְּמוּ בְּבַת־אַחַת:

– „דַּוְקָא עֲדִינָה, אַךְ..."

– „מַה ?"

– „מָה אָמַרְתָּ ?"

דִּבְּרוּ כְּבָר בַּחֲצָאֵי מִלִּים, בִּרְמִיזוֹת וּבִתְנוּעוֹת אֶצְבָּעוֹת, וּמֹחוֹת מְחֻמָּמִים נִשְׁתַּכְּרוּ כְּבָר וְרָקְמוּ בַּחֲשֵׁכָה אֶת אֲשֶׁר צִיְּרוּ הָרְמִיזוֹת וְהַתְּנוּעוֹת.

– „הַמְתִּינוּ קְצָת".

דִּבֵּר עָמִיל גָּבֹהַּ וּגְבַרְתָּן, בַּעַל פָּנִים שְׁמֵנִים אֲדֻמִּים־טִפְשִׁיִּים וְשָׂפָם גָּדוֹל מְסֻלְסָל. טִפְּשִׁיִּים הָיוּ פָּנָיו דַּוְקָא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁחִפּוּם שְׁנֵי חֶלְקֵי שְׂפָמוֹ הַשָּׁחוֹר וְהַמְּסֻלְסָל, עַל כֵּן לֹא הִכִּירוּ אֶת זֹאת מִיָּד אֲנָשִׁים זָרִים וְחָשׁוּ פַּחַד עָמוּם מִפְּנֵי גַּבְהוּתוֹ וְגַבְרוּתוֹ. בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו הָרֵיקִים הָיוּ לוֹ הַרְבֵּה יְחָסִים עִם נָשִׁים בְּרִיאוֹת וְטִפְּשׁוֹת כָּמוֹהוּ, וְהָיָה לָכֵן יָהִיר וּבוֹטֵחַ בְּעַצְמוֹ תָּמִיד.

נָשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק, וְהִתְפָּאֵר, כִּי הוּא בִּמְהֵרָה יִתְקָרֵב אֵלֶיהָ וְיִהְיֶה אִישׁ סוֹדָהּ. וְהַסּוֹחֲרִים הֶאֱמִינוּ לוֹ וְקִנְּאוּ בּוֹ.

לְאַחַר זְמַן־מָה הָיָה אַבְרָהָמְצִ׳יק שׁוּב עַל הָרָצִיף. אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת שׁוּב טִלְטְלוּהוּ הָאֶחָד אֶל הַשֵּׁנִי, וְהוּא חִיֵּךְ וְהֵשִׁיב כְּבָר עַל כָּל צְבִיטָה וּדְקִירָה.

בְּאֲפֵלָה הִשְׁתָּעֵל אֶחָד, צָעִיר עָדִין עִם אֱזוֹב רַךְ בִּמְקוֹם שָׂפָם, וְשֵׁנִי, קָשִׁישׁ וּ„בָקִי” גָּדוֹל קָרָא בְּקוֹל:

— „אֲנִי שׂוֹנֵא נְקֵבָה רַכָּה, מֵבִין אַתָּה ?”

הַקָּהָל פָּרַץ בִּצְחוֹק, וּבְיַחַד אִתּוֹ צָחַק אַבְרָהָמְצִ׳יק עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הַנְּקֵבָה הָרַכָּה וְהַחֲנָנִית, אֲשֶׁר עָלֶיהָ הִתְבַּדְּחוּ כָּאן, לֹא הָיְתָה לָהּ שׁוּם שַׁיָּכוּת אֵלָיו, כְּמוֹ אֶל הָאֲחֵרִים, וְאֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת הֵבִיא אוֹתָהּ לֹא הוּא, אֶלָּא אַחֵר, צְדָדִי וְזָר, אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עוֹד פֹּה. מִישֶׁהוּ טָפַח אוֹתוֹ עַל כֵּן בִּידִידוּת עַל כְּתֵפוֹ; תּוֹךְ הַהַלְמוּת וְהָרַעַשׁ שֶׁל רַכֶּבֶת־הַמַּשָּׂא הַהוֹלֶכֶת, נִשְׁמְעָה קְרִיאָה חֲנוּקָה „בֶּן־חַיִל”, שֶׁהֻחְזְרָה אֵי־שָׁם, בְּהֵד רָם וְרָחוֹק:

„בֶּן־חַיִל! בֶּן־חַיִל!”

אָז נִזְכַּר בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין בְּאוֹתָהּ הַגּוֹיָה הַנָּאוָה, אֲשֶׁר אֵלֶיהָ דָּפַק אַבְרָהָמְצִ׳יק לַיְלָה אֶחָד בְּחַלּוֹנָהּ. עֵינָיו אוֹרוּ וּבְכַעַס שָׁאֲלוּ

—„הַאִם לֹא יָדַעְתִּי מִקֹּדֶם ?”

וּלְיָדוֹ נִצָּב עוֹד מִישֶׁהוּ, נִעֲנַע אֵלָיו בְּרֹאשׁוֹ וְתָמַהּ:

„כֹּה יָפָה הִיא !”

וְשֵׁנִי קִמֵּט מְאֹד אֶת מִצְחוֹ וְהִסְבִּיר:

„שׁוֹטֶה, מַה חִדּוּשׁ יֵשׁ בָּזֶה ?”

אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת הַנִּרְגָּשִׁים נִתְגָּעֲשׁוּ.

הֵם דָּחֲקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ. טִלְטְלוּ וְסָחֲבוּ אֶת אַבְרָהָמְצִ׳יק אֶל הַמַּחְלָקָה הַשְּׁנִיָּה הַמּוּאָרָה, אֲשֶׁר שָׁם עָמַד עוֹד לְיַד הַשֻּׁלְחָן הַמְגֻבָּב בְּבַקְבּוּקִים הַטַּטָּרִי הַנִּתְעָב וְעוֹד אָחַז בְּיָדוֹ בַּקְבּוּק יָרֹק.

קְטַנִּים וּמְאוּסִים הֵם הָיוּ וְהוּא, כְּאֶחָד מֵהֶם, הָיָה קָטָן וּמָאוּס. לֹא הָיָה לְאָן לָלֶכֶת מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת, עָמַד הוּא אֵפוֹא כָּאן, שָׁמַע אֶת קוֹלוֹ הַלֵּיצָנִי שֶׁל פִּיבְנְיַאק בְּיַחַד עִם הַקּוֹל הַשֵּׁנִי, הַמַּעֲרִיךְ בְּכֶסֶף אֶת לֵילוֹת הַהוֹלֵלוּת הָאֲרֻכִּים, הַמְזֻמָּנִים לְאַבְרָהָמְצִ׳יק הַשָּׂבֵעַ וְקוֹרֵא אֵלָיו:

„מַגִּיעַ, מַגִּיעַ מִמְּךָ, אַבְרָהָמְצִ׳יק !”

עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָיָה כְּבָר קַר וְשׁוֹמֵם. רַק בְּאַחַת מִיַּרְכְּתָיו הָאֲפֵלוֹת מְאֹד עָמְדוּ עֲדַיִן סוֹחֲרִים מְבֻסָּמִים אֲחָדִים וּבֵינֵיהֶם שְׁנַיִם, אֲשֶׁר הִתְקוֹטְטוּ בְּשֶׁל מִמְכָּר אֵצֶל בַּעַל אֲחֻזָּה.

מִשָּׁם הֵבִיא הָרוּחַ הַקַּר מִדֵּי פַּעַם קוֹלוֹת מְרֻסָּקִים שֶׁל אֲנָשִׁים וֶהֱפִיצָם לְכָל אַפְסֵי הָאֲוִיר הָאָפֵל וְהַצּוֹנֵן:

„הַלְוַאי שֶׁתּוֹצִיא עַל מַחֲלוֹת לְפָחוֹת הַחֵצִי מֵאֲשֶׁר קִלְקַלְתָּ לִי".

טוּר אָרֹךְ שֶׁל פַּנָּסִים מְדֻלָּקִים הָיוּ עֵדִים לַקְּלָלָה הַזֹּאת. בְּכָל אֶחָד מֵהֶם רִטְטָה לְאַט הַשַּׁלְהֶבֶת הַקְּטַנָּה, הִשְׁתּוֹחֲחָה וְהִתְנוֹדְדָה, כְּגֻלְגָּלוֹת בְּנֵי־אָדָם זְעִירוֹת. כְּאִלּוּ אוֹתוֹ נֶעְלָם הָיָה גּוֹבֶה מֵהֶם עֵדוּת בְּעַלָטָה וְהֵם הָיוּ מַחֲזִירִים לוֹ:

„שָׁמַעְנוּ, שָׁמַעְנוּ".

אַלְמוֹנִי הֵגִיחַ מֵאוֹתוֹ הַקָּצֶה הָאָפֵל מְאֹד, הִשְׁתּוֹחַח בַּחֲשֵׁכָה וְעִוָּה אֶת פָּנָיו, וְעוֹד מִמֶּרְחָק פָּשַׁט אֶת יָדוֹ לִנְדָבָה. אֲבָל בֵּינִישׁ לֹא נָתַן לוֹ נְדָבָה וְנָטָה הַצִּדָּה וּכְבָר בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה הוּא חָשׁ, אֵיךְ מִתְגָּרֶה בּוֹ מִישֶׁהוּ רַע מְאֹד וְעַקְשָׁנִי:

„תִּתֵּן, לֹא תִּתֵּן, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תִּהְיֶה, בֵּינִישׁ, קַבְּצָן".

הוּא נָשַׁךְ אֶת צִפָּרְנָיו וּפָנָה לָלֶכֶת לְאַט מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת. מַחֲשָׁבוֹת נוֹרָאוֹת הֵעִיקוּ עַל מֹחוֹ.

הוּא יִהְיֶה קַבְּצָן, קַבְּצָן אָפוּף מָרָה־שְׁחוֹרָה וְנִפְחָד, כְּמוֹ פִּינִי לִיסַקִּי. אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת יִלְעֲגוּ לוֹ, כְּשֵׁם שֶׁהֵם לוֹעֲגִים לְלִיסַק. הוּא לֹא יִהְיֶה עוֹד כָּאן. הוּא יִתְגּוֹלֵל אֵי־שָׁם, לָבוּשׁ קְרָעִים נִדְכָּא וּמְשֻׁגָּע מֵרֹב כַּעַס, וּבֵית הַנְּתִיבוֹת הָאָדֹם עוֹד יַעֲמֹד עַל מְכוֹנוֹ, יַבִּיט בְּעֵינָיו הַקְּפוּאוֹת וְהַפְּקוּחוֹת לְמֶחֱצָה עַל הָרַכָּבוֹת הַבָּאוֹת וְהַמַּפְלִיגוֹת וְעַל הַסּוֹחֲרִים הָעֲסוּקִים. וּמְבֻדָּחֵי־הַדַּעַת תָּמִיד.

מִסָּבִיב גָּדְלָה הָאֲפֵלָה. שְׁחוֹרָה וַעֲמֻקָּה הִיא מִלְאָה אֶת הָאֲוִיר הַצּוֹנֵן, כִּסְּתָה אֶת הַשָּׁמַיִם הַמְעֻנָּנִים וּבָלְעָה אֶת הַבָּתִּים, הָעֵצִים וְהַפַּסִּים. מֵעֵבֶר לָעֲלָטָה נִסָּה לְצַפְצֵף צִפּוֹרָה אֵי־שָׁם אַחַד הַקַּטָּרִים, הִפְסִיק בְּאֶמְצַע וְנִשְׁתַּתֵּק בַּאֲנָחָה כְּבֵדָה וּצְרוּדָה. אֶת הָאֲנָחָה חָטַף

הָרוּחַ הַקַּר, נָשָׂא אוֹתָהּ אֶל הַחֻרְשָׁה הַקְּטַנָּה, הָעוֹמֶדֶת בִּדְרוֹמוֹ שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְשָׁם הִפְרִיעַ אֶת דְּמָמַת הַלַּיְלָה שֶׁבֵּין הָעֵצִים גְּשׁוּרֵי־הֶעָלִים הַנִּרְדָּמִים.

לְרֶגַע נֵעוֹרָה הַחֻרְשָׁה שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנָהּ, הֵעִיפָה שֶׁלֹּא מֵרָצוֹן מַבָּט אֶל מַעֲמַקֵּי הַלַּיְלָה הַשָּׁחוֹר, וְשׁוּב שָׁקְעָה בְּתַרְדֵּמָה עַזָּה וַעֲמֻקָּה, עַד שֶׁלֹּא הִרְגִּישָׁה, אֵיךְ בְּעֶטְיוֹ שֶׁל הָרוּחַ הַקַּר הִיא מִתְנוֹדֶדֶת כֻּלָּהּ, מִשְׁתּוֹחַחַת וְכוֹרַעַת עַל כָּל אִילָנוֹתֶיהָ הָעֲבֻתִּים וְהַחֲשׂוּפִים.

רוּבִּינְשְׁטֵיין עוֹד הִמְשִׁיךְ לִפְסֹעַ לְאַט, תָּפוּשׂ מַחֲשָׁבוֹת וְעִם זֹאת חָשַׁב בְּכָל רֶגַע, כִּי הוּא הַפּוֹסֵעַ, הוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, הַטּוֹבֵעַ וְיוֹרֵד תְּהוֹמָה עִם כָּל רְכוּשׁוֹ וְעִם חַיָּיו, לֹא הָיָה זֶה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ, לֹא רָאָה אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא דִּבֵּר אִתָּהּ.

בַּעֲלָטָה אֲשֶׁר מֵאֲחוֹרֵי הַגַּב הִדְהֵד פַּעֲמוֹן בֵּית הַנְּתִיבוֹת הַגָּדוֹל. הוּא נֶאֱבַק שָׁם עִם הָרוּחַ וְסִפֵּר מָתוֹן וְאָדִישׁ עַל רַכֶּבֶת אֲרֻכָּה, הַמִּתְנַהֶלֶת כְּבָר אֵי־שָׁם בִּמְהִירוּת וְחוֹצָה אֶת הַלַּיְלָה הָאָפֵל. כִּתְשׁוּבָה לַסִּפּוּר הֵגִיחוּ מֵהַחֲשֵׁכָה שְׁנֵי קָרָרִים גְּדוֹלֵי קוֹמָה, עֲטוּפֵי־פַּרְווֹת וּגְזוּלֵי־שֵׁנָה. מִתַּחַת לְאַצִּילֵי יְדֵיהֶם זָעוּ הַפַּנָּסִים הָאֲדֻמִּים־יְרֻקִּים וּשְׁנֵיהֶם הֶחֱרִישׁוּ וְחָשׁוּ אֵיךְ מַצְלִיף עַל פְּנֵיהֶם הָרוּחַ. דּוֹמֶה, שֶׁהַחֲשֵׁכָה אֲשֶׁר מִמּוּל הָיְתָה מְרֻצָּה מִזֶּה, שֶׁשְּׁנֵי הַיְצוּרִים גְּדוֹלֵי הַקּוֹמָה הַמִּתְנוֹעֲעִים הֵגִיחוּ סוֹף כָּל סוֹף מִקִּרְבָּהּ; הִיא גָּבְרָה וְעָמְקָה עַל כֵּן יוֹתֵר. בִּקְתּוֹת שֶׁלְּיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת, דְּעוּכוֹת, דְּהוּהוֹת וַעֲצוּבוֹת כִּקְבָרִים, עָמְדוּ שָׁם בְּשׁוּרָה אֲרֻכָּה. לָנוּם רָצוּ הַבִּקְתּוֹת, לָנוּם בְּשֶׁקֶט וּבְשַׁלְוָה, כְּשֵׁם שֶׁנָּמוּ בְּשֶׁקֶט וּבְשַׁלְוָה בְּתוֹכָן הַבְּרִיּוֹת הַמְיֻגָּעוֹת, אַךְ הָרוּחַ הַקַּר עוֹרְרָן.

לוֹ לְעַצְמוֹ הָיָה מְשַׁעֲמֵם. רַק שָׁם, בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַחֲשֵׁכָה, בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה עוֹד שׁוּם בִּנְיָן מִלְּבַד הַמִּיכַל, עָמַד מְבֻדָּל וְשָׁקוּעַ בְּמַחֲשָׁבוֹת בֵּיתוֹ הַיָּפֶה וְהַמּוּאָר שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק, וּכְאִלּוּ חָשׁ, כִּי רָחוֹק־רָחוֹק מֵאַחֲרֵי כֹּתֶל הָאֶבֶן הַסּוּמָא שֶׁלּוֹ, רוֹבֵץ הַלַּיְלָה הַשָּׁחוֹר וְהַקַּר וּמִתְמַשֵּׁךְ עַל פְּנֵי הַשֶּׁטַח הַגָּדוֹל שֶׁל שָׂדוֹת קְפוּאִים, בְּקָעוֹת יְבֵשׁוֹת וְהָרִים חֲשׂוּפִים. רוּבִּינְשְׁטֵיין הִתְהַלֵּךְ אֵצֶל הַבַּיִת וְסָקַר אוֹתוֹ:

„בַּיִת יָפֶה, יָפֶה וְקָטָ".

קוּ־נֹגַהּ צַר הִבְקִיעַ דֶּרֶךְ הַתְּרִיסִים הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַחַלּוֹנוֹת הָרִאשׁוֹנִים. הַתְּרִיסִים שֶׁל יֶתֶר שְׁנֵי הַחַלּוֹנוֹת הָיוּ פְּתוּחִים. שָׁם הָיָה חשֶׁךְ, אַךְ פִּתְאֹם נִזְדַּעְזַע הַלַּיְלָה וְהַחַלּוֹנוֹת הוּאֲרוּ בְּבַת־אַחַת. הוּא רָאָה שָׁם אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק. נֵר דּוֹלֵק הֶחֱזִיקָה בְּיָדָהּ. שׁוֹתְקִים וְרוֹגְזִים הִבִּיטוּ עָלֶיהָ שְׁתֵּי מִטּוֹת, שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת וְשֻׁלְחַן תַּמְרוּקִים. הִיא מָתְחָה קְצָת קָדִימָה אֶת גּוּפָהּ הַיָּשָׁר וְסָקְרָה אֶת הָרָהִיטִים. אַחֲרֵי כֵן נִבְהֲלָה מִמַּשֶּׁהוּ וּבְבַת־אַחַת נִרְתְּעָה לְאָחוֹר. הַנֵּר נִשְׁמַט מִיָּדָהּ וְכָבָה וּבַחֶדֶר שׁוּב הָיָה חשֶׁךְ. בֵּינִישׁ חָשׁ כִּי לִבּוֹ פּוֹעֵם בּוֹ:

„לְהִכָּנֵס ?" — חָשַׁב.

אַךְ בּוֹ בְּרֶגַע נִתְבַּיֵּשׁ מִמַּחֲשָׁבָה זוֹ וְהִתְנַצֵּל:

„הִיא הֲלֹא נִבְהֲלָה".

אוּלַי נִדְמָה לָהּ, כִּי שָׁם בֵּין הַמִּטּוֹת נִצָּב מִישֶׁהוּ, נִצָּב מִישֶׁהוּ מוּזָר וְנוֹרָא, וְאוּלַי נִתְחַלְחֲלָה מֵהַמִּטּוֹת עַצְמָן.

אַךְ בַּחֶדֶר שׁוּב הָיָה אוֹר. הִיא עָמְדָה שָׁם לְיַד הַדֶּלֶת וְנֵר בְּיָדָהּ וּבְעֵינַיִם עֲמֻקּוֹת וְנִפְחָדוֹת הִתְבּוֹנְנָה בְּעָמְקוֹ שֶׁל הַחֶדֶר.

הוּא חָשַׁב:

„אַבְרָהָמְצִ׳יק יָבוֹא מִיָּד. הוּא יְחַיֵּךְ אֵלֶיהָ בְּחִיּוּכוֹ הַשָּׂבֵעַ וְהַמְרֻשָּׁל, כְּשֵׁם שֶׁחִיֵּךְ אֶל אוֹתָהּ הָעֲרֵלִית הַנָּאָה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ זְרוֹעוֹת מְלֵאוֹת וַחֲשׂוּפוֹת לְמֶחֱצָה".

הוּא הִתְהַלֵּךְ כָּאן עֶרֶב עֶרֶב.

אֲפֵלִים וְקָרִים הָיוּ הַלֵּילוֹת, וְנִדְפָּה מֵהֶם הַבְּדִידוּת, וְהָרוּחַ הַמְיַלֵּל הָיָה מְעוֹרֵר מִשְּׁנָתָן אֶת בִּקְתוֹת בֵּית־הַנְּתִיבוֹת הַשְּׁרוּיוֹת בָּאֲפֵלָה. דּוֹמֶה, מֶה הָיָה מְבַקֵּשׁ בַּעֲרָבִים כָּאֵלֶּה בַּחֲשֵׁכָה, אֲשֶׁר אֵצֶל בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק ?

לֹא הָיָה לוֹ לְאָן לָלֶכֶת, וְהָיָה מְהַלֵּךְ פֹּה וּמְהַרְהֵר:

„אַבְרָהָמְצִ׳יק הֲרֵיהוּ חֲזִיר מְגֻשָּׁם. הַאִם יוֹדֵעַ הוּא עַד מָה טוֹב לוֹ?״

קָרָה פַּעַם שֶׁאַבְרָהָמְצִ׳יק אֵחַר לָשֶׁבֶת בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וּתְרִיסֵי הַחַלּוֹנוֹת לֹא הָיוּ מוּגָפִים. רָאָה אָז מִבַּעַד הַחַלּוֹנוֹת הַמּוּאָרִים: דְּמוּת אִשָּׁה, בַּעֲלַת מִדָּה מְמֻצַּעַת, זְקוּפָה וְיָפָה, וְלָהּ עֵינַיִם שְׁחוֹרוֹת וַעֲמֻקּוֹת, אֲשֶׁר הָיוּ מְחַיְּכוֹת לִפְרָקִים אֶל הַמְשָׁרֶתֶת הַכַּפְרִית. וְשָׁם בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת יָשַׁב אַבְרָהָמְצִ׳יק וְשִׂחֵק עִם הַסּוֹחֲרִים בִּקְלָפִים וְלָקַח מְעַט מַשְׁקֶה אֵצֶל הַטַּטָּרִי הַנִּזְעָם.

כְּשֶׁפָּגַשׁ אוֹתוֹ שָׁם, מָשַׁךְ אוֹתוֹ הַלָּז בְּיָדוֹ:

„יָסוּר, בֵּינִישׁ, מַה אִכְפַּת לוֹ?״

אַבְרָהָמְצִ׳יק דִּגְדֵּג אוֹתוֹ וְחִיֵּךְ אֵלָיו, וְהוּא חָשַׁב:

„מַדּוּעַ מַגִּיעַ לוֹ לְאַבְרָהָמְצִ׳יק הַכֹּל?״

הוּא סָר אָז לְבֵית הַנְּתִיבוֹת וְשָׁתָה שָׁם כַּמָּה בַּקְבּוּקֵי בִּירָה. הוּא לֹא הָיָה רָגִיל לִשְׁתּוֹת, וּמֵהַבִּירָה הָיָה רֹאשׁוֹ סְחַרְחַר, מֹחוֹ פָּעַל בְּיֶתֶר מְהִירוּת וְעֵינָיו נוֹצְצוּ בְּיֶתֶר שִׂנְאָה לַסּוֹחֲרִים וּלְאַבְרָהָמְצִ׳יק. הוּא הִבִּיט עַל הַטַּטָּרִי, שֶׁמָּזַג לוֹ אֶת הַבִּירָה אֶל הַכּוֹס, וּשְׁאָלוֹ:

„הַסּוֹחֲרִים מְשַׂחֲקִים בִּקְלָפִים, לֹא כֵן?״

הַטַּטָּרִי גָּחַן אֵלָיו בְּמִקְצָת וּכְאִלּוּ מָסַר לוֹ דִּין־וְחֶשְׁבּוֹן שֶׁל שְׁלִיחוּת חֲשׁוּבָה:

— „כֵּן, הֵם מְשַׂחֲקִים בַּחֲדַר־הַגְּבָרִים״ *).

הוּא כְּנִרְאֶה סָבַר, שֶׁהוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, רוֹצֶה גַּם כֵּן לְשַׂחֵק בִּקְלָפִים וּמְחַפֵּשׂ אֶת הַסּוֹחֲרִים הַמְשַׂחֲקִים בַּחֲדַר הַגְּבָרִים. רֹאשׁ מְטֻמְטָם הָיָה לַטַּטָּרִי. בֵּינִישׁ גָּמַע בְּבַת־אַחַת כּוֹס בִּירָה וְהִסְבִּיר לוֹ:

„הֵם אֵינָם יְכוֹלִים כָּעֵת לְהוֹצִיא כֶּסֶף אִישׁ מִידֵי רֵעֵהוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁל מִסְחָר. הָעֲסָקִים לְקוּיִים כָּעֵת וְלָכֵן הֵם סוֹחֲרִים בִּקְלָפִים״.

הָרַעְיוֹן הֶחָדָשׁ הַזֶּה נִרְאָה לוֹ לְעַצְמוֹ, וְאָמַר אֶל הַטַּטָּרִי בְּבַת־צְחוֹק:

---

*) בבתי הנתיבות ברוסיה היו חדרי המתנה לנשים לחוד ולגברים לחוד.

„סוֹחֵר, כְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִסְחֹר וּלְהַרְבּוֹת כֶּסֶף, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. מֵבִין הוּא ?... הִנֵּה, לְמָשָׁל, אֲנִי..."

אַךְ הַטַּטָּרִי עֲדַיִן לֹא הֵבִין כְּלוּם וְהוּא הִרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ רַע מְאֹד מִדְּבָרָיו הָאַחֲרוֹנִים. בֵּינִישׁ הִבִּיט יָשָׁר בְּפָנָיו הַשְּׁחוֹרִים וְרָאָה שֶׁעֵינָיו הִתְנוֹצְצוּ זָרוֹת וּשְׂפָתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה הַמְּלֵאָה הוּרְדָה כְּפַעַם בְּפַעַם וְנִסְגְּרָה.

„מֵילָא !"

הוּא בִּטֵּל אוֹתוֹ בִּתְנוּעַת יָדוֹ וְיָצָא מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת. נַחְשׁוֹל אֲוִיר צוֹנֵן אֲפָפָהוּ כְּרֶגַע.

עַל גְּבוּרָה וְעֹז הִסְתּוֹדֵד הָרוּחַ הַקַּר עִם הַלַּיְלָה, וְהָעֲלָטָה הָעֲמֻקָּה בָּלְעָה אֶל תּוֹכָהּ אֶת הַסּוֹד וְהֶחֱרִישָׁה. הוּא הָלַךְ וְחָשַׁב:

„הִנֵּה, לְמָשָׁל, אֲנִי..."

מֵהַבִּירָה שֶׁשָּׁתָה הָיָה רֹאשׁוֹ סְחַרְחַר, מַחֲשָׁבוֹת נוּגוֹת וַעֲלִיזוֹת נִסְתַּבְּכוּ בְּקִרְבּוֹ, וְהַלֵּב חָשׁ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַלָּלוּ וְהָיָה אַף הוּא עַלִּיז וְעָצוּב כְּאֶחָד.

„הוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, רַע לוֹ, בְּוַדַּאי רַע... אַךְ בְּאֹם נַגִּיד אֶת הַהֵפֶךְ... סוֹחֲרִים... שְׁלוֹמְקֶה פֶּרְל, אֶלִי דֶּרְבַּבְּרִימְדִיגֶר, אַבְרָהָמְצִ'יק קוֹיפְמַן וְכָל אֵלֶּה, הַיּוֹשְׁבִים בַּחֲדַר הַגְּבָרִים, חִי־חִי־חִי... הֵם סוֹחֲרִים אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ... וְהוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין ?... אֵינוֹ יָכוֹל לִסְחֹר, יַעֲשֶׂה אֵפוֹא דְּבַר מָה אַחֵר. הֲלֹא צָרִיךְ לֶאֱכֹל, לִחְיוֹת, לִחְיוֹת. יִהְיֶה לִמְלַמֵּד... מְלַמֵּד בִּכְפָר... חִי־חִי...".

הוּא חֶצְיוֹ כְּבָר צָחַק, חֶצְיוֹ בָּכָה:

„וְאַף עַל פִּי כֵן הַכֹּל נַעֲשֶׂה לְטוֹבָה... וּלְפִּיבְנִיאַק יֵשׁ נַחַת... וְהַחוֹתֶנֶת... וְהָאִשָּׁה, פְּרוּמְקָה... הוֹי, פְּרוּמְקָה זוֹ ?..."

הוּא הִתְהַלֵּךְ שׁוּב אֵצֶל בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ'יק הָלוֹךְ וָשׁוֹב. פְּעָמִים נִתְעַכֵּב וְהִתְבּוֹנֵן בַּחַלּוֹן. מַה סָּקַר הוּא שָׁם, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, הַמְלַמֵּד שֶׁבַּכְּפָר ? „הִיא" הָיְתָה שָׁם. אֵיךְ קוֹרְאִים לָהּ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת ? קְלָרָה, קְלָרָה. הִיא יָשְׁבָה אֶל הַשֻּׁלְחָן כְּשֶׁפָּנֶיהָ אֶל הַחַלּוֹן וְעֵינָהּ נְתוּנָה בְּמַשֶּׁהוּ. חַם הָיָה שָׁם, בַּבַּיִת, דּוּמִיָּה. וּמִסְּבִיבוֹ שָׁרַק הָרוּחַ

הַקַּר, נָשַׁב בִּכְפוֹר עַל הַגַּב וְעַל הָעֹרֶף.

בְּעֵינָיו עָמְדוּ דְמָעוֹת, אֶפְשָׁר מִשּׁוּם שֶׁהִבִּיט אֲרֻכּוֹת מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה הַגְּדוֹלָה אֶל פָּנֶיהָ הַמּוּאָרִים הַשְּׁלֵוִים. הוּא רָאָה: הִיא קָמָה וְהֶעֶלְתָה קְצָת אֶת שַׁלְהֶבֶת הַמְּנוֹרָה. פָּנֶיהָ הַחוּמִים וְהָרְצִינִיִּים הָיוּ כֹּה מְיֻדָּעִים וּקְרוֹבִים, קְרוֹבִים מְאֹד. הוּא הִרְהֵר:

אֶת הַפָּנִים הַחוּמִים הוּא מַכִּיר זֶה מִכְּבָר, מִכְּבָר. וְהָעֵינַיִם הַשְּׁחוֹרוֹת הַמַּבִּיטוֹת בִּרְצִינוּת וּבִתְבוּנָה, וְכָל מִבְנֵה גּוּפָהּ, הַדַּק וְהַקַּל, הוּא הֲלֹא רָאָה כָּל אֵלֶּה תָּמִיד וּמַכִּירָם עוֹד מִימֵי הַיַּלְדוּת.

הָיָה לוֹ קַר. לוֹ, לַמְלַמֵּד שֶׁבַּכְּפָר, בַּעַל הַלְּחָיַיִם הַגְּזוּזוֹת קְצָרוֹת וְהָעֵינַיִם הַקְּטַנּוֹת הַשְּׁקוּעוֹת. חַלְחָלָה קָרָה הִתְגַּנְּבָה מִתַּחַת לַבְּגָדִים הַחַמִּים וְהִתְרוֹצְצָה שָׁם עַל פְּנֵי הַגַּב הַלּוֹהֵט. שָׁם, בַּמָּקוֹם שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת, כָּל־כָּךְ חַם, שֶׁקֶט וְנָקִי לְמִשְׁעִי, וְלָהּ לְעַצְמָהּ שָׁם כָּל־כָּךְ עָצוּב, עָצוּב. מַדּוּעַ, אֵפוֹא, לֹא יִכָּנֵס? תֵּרוּץ הֵן יָכוֹל הוּא לִמְצֹא, תֵּרוּץ, תֵּרוּץ...

הוּא עָמַד כְּבָר עַל מַדְרֵגוֹת־הָאֶבֶן הַיְשָׁרוֹת, הֶחֱזִיק בְּיָדוֹ אֶת הַפַּעֲמוֹנִית וְחָשַׁב:

„אַבְרָהָמְצִ׳יק. אַבְרָהָמְצִ׳יק אֵינֶנּוּ בַּבַּיִת?"

הוּא צִלְצֵל וְנִבְהַל:

„שְׁטוּת, לֹא כֵן? בְּוַדַּאי שְׁטוּת".

כְּבָר עָמְדָה לְפָנָיו הַמְּשָׁרֶתֶת הַכַּפְרִית הַקְּטַנָּה. הוּא רָאָה: יְחֵפָה הִיא וְשַׂעֲרוֹתֶיהָ הָיוּ פְּרוּעוֹת. הוּא כִּמְעַט שֶׁנִּתְפַּכֵּחַ וְאָמַר בְּלִבּוֹ:

צָרִיךְ לִשְׁאֹל אִם אַבְרָהָמְצִ׳יק בַּבַּיִת, וְתֵכֶף לַחֲזֹר. אַךְ עַל סִפּוֹ שֶׁל הַחֶדֶר הַמּוּאָר כְּבָר נִצְּבָה הִיא, בַּפָּנִים הַכֵּהִים וְהַחֲנָנִיִּים וְהִבִּיטָה עָלָיו בְּעֵינַיִם נְבוֹנוֹת וּשְׁחוֹרוֹת. הוּא חָשׁ שֶׁהוּא מַסְמִיק וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר. בְּרֹאשׁוֹ הִסְתַּבְּכוּ מַחְשְׁבוֹתָיו וְעֵינָיו הֵאִירוּ וְהִרְתִּיעוּ כָּל פַּעַם שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ הַכֵּהִים וְהָרְצִינִיִּים.

„יָסוּר הֵנָּה, יֵשֵׁב"—בִּקְשָׁה.

הוּא יָשַׁב מִמּוּלָהּ אֶל הַשֻּׁלְחָן וְחָשַׁב, שֶׁבַּת־הַצְּחוֹק, אֲשֶׁר עַל

פָּנָיו, לְמוּתָר הִיא, שֶׁהוּא שָׁכַח לְשֵׁם מָה סָר אֶל הַבַּיִת.

וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא שָׁאֲלָה, אִם צָרִיךְ לוֹ אַבְרָהָמְצִ׳יק, נִשְׁתַּפְּכָה בַּת־הַצְּחוֹק עַל כָּל פָּנָיו. הוּא, כִּמְדֻמֶּה לוֹ, מְאֹד לֹא חָפֵץ, אַף מְאֹד נִזְהַר, שֶׁלֹּא לְשַׁלֵּב אֶת יָדָיו עַל הַשֻּׁלְחָן, בְּכָל זֹאת צָמְחוּ יָדָיו עַל הַשֻּׁלְחָן. הוּא הֶאְדִּים מְאֹד וְעָנָה:

„אַבְרָהָמְצִ׳יק? לֹא, לַאו דַּוְקָא".

וְתֵכֶף חָשׁ, כִּי „דַּוְקָא" זֶה הָיָה מְיֻתָּר וֶאֱוִילִי, הוּא רָצָה לְתַקֵּן וְאָמַר:

„נִכְנַסְתִּי סְתָם כָּךְ... עָבַרְתִּי דֶּרֶךְ פֹּה... הִנְנִי סוֹחֵר..."

בְּדַבְּרוֹ הוּא הִרְגִּישׁ, כִּי הוּא מִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כִּי הוּא סָמוּק מְאֹד, כִּי מַחֲנָק בִּגְרוֹנוֹ. וְהִיא יָשְׁבָה לְנֶגְדּוֹ, הִשְׁעִינָה אֶת רֹאשָׁהּ עַל שְׁתֵּי יָדֶיהָ וְהִבִּיטָה עָלָיו כְּבַעַל יֶלֶד קָטָן שֶׁנִּתְיַגֵּעַ. הִיא שָׁאֲלָה אוֹתוֹ:

„בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת יֵשׁ הַרְבֵּה סוֹחֲרִים?"

קוֹלָהּ צָלַל חֶרֶשׁ וּלְאַט, הוּא נִזְכַּר בְּדָבָר חָשׁוּב וּכְמוֹ נִתְעוֹרֵר:

„הִנְנִי, אֵפוֹא, אַחַד הַסּוֹחֲרִים..."

הוּא נִתְרָעֵד וְנִתְבָּהֵל:

מָחָר יִצְחַק כָּל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, יִצְחֲקוּ כָּל הַסּוֹחֲרִים, הָעֲמִילִים וְהַסַּרְסוּרִים. מִכֵּיוָן שֶׁבֵּינֵיהֶם יַעֲמֹד בֶּן־אָדָם צוֹהֵל וִיסַפֵּר, אֵיךְ הוּא, בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין, הִתְגַּנֵּב אֶל אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק.

הוּא נֶאֱנַח תּוֹךְ הִרְהוּרִים:

„לֹא כֻלָּם חַיִּים בַּטּוֹב".

הוּא רָאָה: רֹאשָׁהּ נָשָׂא, עֵינֶיהָ נִשְׂאוּ וּכְמוֹ בְּפַחַד הִבִּיטוּ בְּפָנָיו:

„יְסַפֵּר, יְסַפֵּר, כֵּיצַד חַיִּים פֹּה אֵצֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת?"

בִּקְשׁוּ מִמֶּנּוּ פָּנֶיהָ הַחוּמִים עִם הָעֵינַיִם הַנְּבוֹנוֹת וְהָעֲמֻקּוֹת, שָׁכַח הוּא עַל כֵּן שׁוּב, כִּי הוּא רוֹאֶה אוֹתָהּ זֹאת הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה וְהִתְחִיל מְסַפֵּר, כְּנֶעֱלָב וַחֲסַר־יֶשַׁע:

„לֹא כֻלָּם... הֶמְ... לֹא כֻלָּם חַיִּים בְּמִדָּה שָׁוָה, וְהָעִקָּר: לֹא כֻלָּם מְבִינִים בְּמִדָּה שָׁוָה, כֵּיצַד הֵם חַיִּים".

הוא נִזְכַּר בְּאַבְרָהָמְצִ׳יק, בְּפִיבְנִיאַק, בְּאוֹתוֹ עָמִיל בַּעַל הַשָּׂפָם הַמְגֻדָּל, בְּכָל הַחֲבוּרָה הַהִיא, הַיּוֹשֶׁבֶת כָּעֵת בַּחֲדַר־הַגְּבָרִים.

„מֵילָא, כֵּיצַד חַיִּים פֹּה? הַחַיִּים פֹּה עֲלוּבִים מְאֹד...״

מַדּוּעַ נִתְחַיֵּךְ פִּתְאֹם? מִתּוֹךְ מֹרֶת רוּחַ, אוֹ אוּלַי רַק מִשּׁוּם שֶׁמִּישֶׁהוּ צִלְצֵל אָז בַּדֶּלֶת?

וּלְמָחֳרַת בָּעֶרֶב הוּא יָשַׁב שׁוּב לְמוּלָהּ בַּחֶדֶר הַמּוּאָר וְחָשׁ כְּבָר כִּי נוֹחַ וְטוֹב לוֹ.

הוּא הִתְאוֹנֵן עַל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, עַל הַסּוֹחֲרִים וְעַל הַמִּסְחָר:

„סוֹחֲרִים, הִיא מְבִינָה? הֲרֵי הֵם מִין אֻמָּה, אֻמָּה מְשֻׁנָּה... הֵם חוֹנְקִים קֹדֶם אֶת הָאָדָם וְאַחֲרֵי כֵן מְרַחֲמִים עָלָיו. הֵם חוֹנְקִים... הִנֵּה, לְמָשָׁל, אוֹתִי...״

הוּא כְּבָר חֶצְיוֹ חָנוּק.

הִיא הִבִּיטָה בְּפָנָיו בְּעִנְיָן כָּזֶה. הָיְתָה לוֹ הֲנָאָה מְשֻׁנָּה מִזֶּה וְיָשַׁב לְמוּלָהּ עַד שָׁעָה מְאֻחֶרֶת בַּלַּיְלָה.

„כֵּיצַד חַיִּים, עַל הַחַיִּים הִיא שׁוֹאֶלֶת? אֵילוּ חַיִּים יְכוֹלִים לִהְיוֹת כָּאן? חַיִּים מְשֻׁנִּים, חַיִּים אֱוִילִיִּים. גַּם הוּא עַצְמוֹ חַי כְּמוֹ כֻּלָּם. הִנֵּה יְסַפֵּר לָהּ, אֵיךְ מִשְׁתַּכְשְׁכִים פֹּה בַּבֹּץ וְאֵין יוֹדְעִים לְשֵׁם מָה. תְּנַסֶּה נָא הִיא לְעַכֵּב אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ וּלְהַפְנוֹתוֹ לְעִנְיָן שֶׁאֵינוֹ נוֹגֵעַ לַמִּסְחָר—מִיָּד יֵחָלֵץ מִמֶּנָּה וְיָשׁוּב לְמִסְחָרוֹ.

— הַנּוֹשְׂאִים חֵן בְּעֵינֶיהָ חַיִּים כָּאֵלֶּה?

וְהִיא... אֵינוֹ מַכִּיר אוֹתָהּ, הוּא רוֹאֶה אוֹתָהּ רַק הַפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית... וְאִם לַחֲשֹׁב אַחֶרֶת, הֲרֵי הוּא מַכִּירָהּ זֶה מִכְּבָר. הוּא רוֹאֶה, הוּא מֵבִין: לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לָבוֹא לְבֵית הַנְּתִיבוֹת. לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לְהִתְקָרֵב לַאֲנָשִׁים, שֶׁאֵינָם חוֹשְׁבִים עַל עַצְמָם, אֶלָּא עַל כַּסְפָּם... מִסְתָּמָא, הִיא מְבִינָה בְּעַצְמָהּ...

הוּא נִזְכַּר, כִּי לֹא נָאֶה, שֶׁאַבְרָהָמְצִ׳יק יִמְצָא אוֹתוֹ פֹּה גַּם הַיּוֹם וְקָם לָלֶכֶת.

„הִנֵּה הוֹלֵךְ הוּא „הַבַּיְתָה”, פֹּה לֹא רָחוֹק הוּא „בֵּיתוֹ”, בְּחֶדֶר קָטָן, אֲשֶׁר בְּבִקְתַּת־אִכָּרִים...”

„יֵשׁ וְאֵינוֹ יָשֵׁן לֵילוֹת תְּמִימִים, שׁוֹכֵב שָׁם וּמְהַרְהֵר, עַד כַּמָּה נִמְאָסִים הֵם הַסּוֹחֲרִים... הוּא חוֹשֵׁב, אֵיךְ לִבְרֹחַ מֵהֶם, אֵיךְ לִבְרֹחַ מֵעַצְמוֹ...”

„וְאִשָּׁה יֵשׁ לוֹ אֵי־פֹּה בַּעֲיָרָה קְרוֹבָה, גּוּצָה הִיא, יְרַקְרֶקֶת וְחוֹלָה מִשְׁנָה... לֹא רָאָה אוֹתָהּ זֶה שְׁלשָׁה חֳדָשִׁים, לֹא כָּתַב לָהּ אֲפִלּוּ מִכְתָּב, וְזֶה לֹא אִכְפַּת לָהּ... הִיא מְבִינָה? לְאִשְׁתּוֹ זֶה לֹא אִכְפַּת...”

לֹא עִנְיְנוּ אוֹתוֹ עוֹד בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְהַסּוֹחֲרִים. לֹא עִנְיֵן אוֹתוֹ אַף זֶה, שֶׁאַבְרָהָמְצִ׳יק עוֹמֵד לָבוֹא כְּרֶגַע, וְגַם לֹא זֶה, אֲשֶׁר הִיא, הַמְּהֻרְהֶרֶת וְהַנָּאוָה, חוֹשֶׁבֶת אֹדוֹתָיו. הוּא צָעַד לְאִטּוֹ הַבַּיְתָה, מְמֻזָּג עִם עֲלָטַת־הַלַּיְלָה וְהִרְהֵר:

„זֶה שְׁלשָׁה חֳדָשִׁים לֹא רָאָה אוֹתָהּ, אַף מִכְתָּב לֹא כָּתַב לָהּ, וְלָהּ לֹא אִכְפַּת כָּל זֶה...”

ו

אֱלִי דֶּרֶבַּרִימְדִּיגֶר סִפֵּר לְבֵינִישׁ בְּקוֹלוֹ הַדַּק הַנָּשִׁי:

– „חוֹתַנְתּוֹ עִכְּבָה אוֹתוֹ בָּרְחוֹב וְשָׁאֲלָה, מַה עוֹשִׂים הַסּוֹחֲרִים, כֵּיצַד הֵם הָרְוָחִים וְהַאִם הוּא מַרְוִיחַ מַשֶּׁהוּ. אֲנִי, הִיא אָמְרָה, צְרִיכָה לָדַעַת אֶת זֹאת אֶל נָכוֹן”.

עַל הַכֹּל, אֵפוֹא, חָקְרָה אוֹתוֹ בְּהַשְׂכֵּל וָדַעַת, וּבְכָל מִלָּה שֶׁלָּהּ הָיְתָה מֻסְתֶּרֶת כַּוָּנָתָהּ הַבְּרוּרָה וְהַמּוּבֶנֶת:

„תַּגִּיד לוֹ, בִּמְחִילָה מִכְּבוֹדְךָ, שֶׁהוּא יָכוֹל לָשֶׁבֶת שָׁם”.

וּבְכָל זֹאת צָרִיךְ הָיָה, בֵּינִישׁ, לְחַיֵּךְ, וּמִתּוֹךְ חִיּוּךְ לְהוֹדוֹת בְּעַד פְּרִיסַת הַשָּׁלוֹם. מֵילָא, חוֹתַנְתּוֹ הֲרֵיהִי בְּרִיָּה שְׁפָלָה, מַעֲמִידָה פָּנִים, כְּאִלּוּ אֵינָהּ יוֹדַעַת, שֶׁאָכַל כְּבָר כִּמְעַט אֶת כָּל הוֹנוֹ, וְשׁוֹאֶלֶת:

„הֲמַרְוִיחַ שָׁם חֲתָנִי מַשֶּׁהוּ?”

בְּעֶצֶם בְּחֻלָּה נַפְשׁוֹ בַּחוֹתֶנֶת, בַּסּוֹחֲרִים וּבָרְוָחִים גַּם יַחַד.

לִכְשֶׁיִּרְצֶה יֵירַק עַל הַכֹּל וְיִהְיֶה לְמְלַמֵּד בַּכְּפָר.

בְּכָל זֹאת הָיָה נוֹשֵׁךְ בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת, מִתּוֹךְ הֶסַּח הַדַּעַת, אֶת צִפָּרְנָיו; חִסְתּוֹבֵב לְלֹא מַטָּרָה לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת וּלְבַסּוֹף נִתְעָה לְדִירָתוֹ שֶׁל אִיצִיק בָּרוּךְ. הוּא הִסְתַּכֵּל אֲרֻכּוֹת, אֵיךְ אִיצִיק בָּרוּךְ מְחַטֵּב מִגְזְרֵי־עֵץ מַזְחֵלָה קְטַנָּה וְהִרְהֵר עַל מַצָּבוֹ וְעַל זֶה, שֶׁאִיצִיק בָּרוּךְ מְחַטֵּב אֶת הַגְּרָרָה בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ, מְנַגֵּב כְּפַעַם בְּפַעַם אֶת הַזֵּעָה מֵעַל הַמֵּצַח וּמַמְשִׁיךְ לְחַטֵּב. אַחַר הוּא הִזְדַּקֵּר בְּבַת אַחַת, נָגַע בִּכְתֵפוֹ שֶׁל אִיצִיק וְשָׁאַל:

— „מַה הוּא חוֹשֵׁב, אִיצִיק, עֶשְׂרִים רוּבֶּל לְחֹדֶשׁ יִתְּנוּ לִי בַּכְּפָר?"

וְאִיצִיק תָּקַע אָז אֶת קַרְדֻּמּוֹ בָּעֵץ וְהֵעִיף עָלָיו מַבָּט חַם מְיֻחָד. בַּחֲמִימוּת כָּזֹאת עוֹד לֹא הִבִּיט עָלָיו אִיצִיק מֵעוֹלָם, עַד כִּי דְמָעוֹת נִתְקַשְּׁרוּ בְּעֵינָיו, וְהַלֵּב נִמְשַׁךְ אֵלָיו, אֶל הַבָּחוּר הֶחָסֹן, קַר־הָרוּחַ, אֲשֶׁר הוֹרִיד שׁוּב אֶת רֹאשׁוֹ וְשָׁב לְחַטֵּב אֶת הַמַּזְחֵלָה הַקְּטַנָּה.

מַה צֹּרֶךְ יֵשׁ לוֹ בְּמַזְחֶלֶת־יְלָדִים זוֹ?

לֹא כְּדַאי הָיָה לִשְׁאֹל.

אַךְ הָיוּ פַּעַם צָהֳרֵי יוֹם־שַׁבָּת כֵּהֶה וְקַר. הוּא עָבַר עַל פְּנֵי הַנַּחַל הַקָּפוּא, אֲשֶׁר עִם הַמַּשְׁאֵבָה, וְרָאָה אֵיךְ אִיצִיק רָתוּם לַמַּזְחֵלָה וְגוֹרֵר עַל הַנַּחַל אֶת בִּתּוֹ שֶׁל חַיִּים מֶנְדְּל מַרְגָּלִית, בַּת הַתְּשַׁע־עֶשְׂרֵה.

הָיָה מוּזָר לְהִסְתַּכֵּל.

בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת סָחוּ אֲפִלּוּ, כִּי בִּתּוֹ שֶׁל מַרְגָּלִית אוֹהֶבֶת אֶת אִיצִיק, וְלָכֵן הוּא פּוֹסֵעַ מִדֵּי עֶרֶב אֶל הַכְּפָר הַסָּמוּךְ, הַמְטַפֵּס עַל הֶהָרִים. מִכָּל מָקוֹם הָיָה הַדָּבָר מֻפְלָא וּבִלְתִּי מוּבָן, הַסּוֹחֲרִים הִתְגָּרְדוּ אָמְנָם מֵאֲחוֹרֵי הָאֹזֶן וְלֹא הִשִּׂיגוּ:

„הֲיִתָּכֵן, כִּי הַדָּבָר הוּא כֹּה פָּשׁוּט?"

הוּא, חַיִּים מֶנְדְּל מַרְגָּלִית גּוּפָא, שֶׁפָּנָיו וּמִדּוֹתָיו אֲצִילִיּוֹת כְּשֶׁל פְּנֵי בַּעַל אֲחֻזָּה מְעֻדָּן, הֲלֹא הָיָה תָּמִיד שָׁקוּעַ בְּמַחֲשָׁבוֹת הַנֶּאֱצָלוֹת שֶׁלּוֹ, וּמְשׂוֹחֵחַ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת עִם כָּל הַנְּגִידִים הָעוֹבְרִים וְאִלּוּ אֶת אִיצִיק לֹא רָאָה כְּלָל.

מֵאָז הִתְחִיל מֵשִׂים עֵינוֹ בְּאִיצִיק וְיָמִים אֲחָדִים כְּסִדְרָם הָלַךְ וְחָשַׁב:

„הִנֵּה אִיצִיק, לְמָשָׁל, בָּחוּר חָסֹן וְיָפֶה, וּמֵעוֹדוֹ לֹא טָעַם טַעַם שֶׁל יִסּוּרִים, וְנָתוּן הוּא אֵי־שָׁם בְּעוֹלַם־פְּלָאִים, אֲשֶׁר אֵין בּוֹ סוֹחֲרִים, וְאֶת הַחַיִּים הוּא אוֹהֵב אַהֲבָה מְיֻחֶדֶת, וּלְכֶסֶף אֵינוֹ זָקוּק. וּבְכֵן, רוֹחֲשִׁים לוֹ הַסּוֹחֲרִים בַּעֲבוּר זֶה כָּבוֹד, וְאוֹהֶבֶת אוֹתוֹ בִּתּוֹ שֶׁל מַרְגָּלִית בַּת הַתְּשַׁע־עֶשְׂרֵה, זוֹ בַּעֲלַת הַשְּׂעָרוֹת הַבְּהִירוֹת הַמְסֻלְסָלוֹת, שֶׁעֵינֶיהָ כִּתְכֵלֶת־הַשָּׁמַיִם. וְעֵינַיִם אֵלֶּה מְחַיְּכוֹת כִּמְעַט וּמַשְׁקִיפוֹת עָלָיו בְּשִׂמְחָה כֹּה פְּרָאִית, בְּחֵשֶׁק וּבַהֲנָאָה. וְהוּא, בֵּינִישׁ?"

פָּנִים לוֹ קְטַנִּים וּלְחָיַיִם שְׁחוֹרוֹת, שְׂעָרוֹת גְּזוּזוֹת קְצָרוֹת וְחֹטֶם מְחֻדָּד וְעֵינַיִם זְעִירוֹת וּשְׁחוֹרוֹת, הַמַּבְהִיקוֹת תָּמִיד מֵרָחוֹק. עַד כַּמָּה שֶׁתִּרְצֶינָה הָעֵינַיִם לִבְכּוֹת, מֻכְרָחוֹת הֵן לְהַתְחִיל לְחַיֵּךְ, כְּשֶׁמִּישֶׁהוּ מְחַיֵּךְ אֲלֵיהֶן.

„הוֹאִיל וְהוּא גּוּפוֹ הֲרֵיהוּ אָדָם קָטָן, הָעוֹשֶׂה שְׁטוּיוֹת, מִתְקַשֵּׁר עִם אִשָּׁה מְאוּסָה וְחוֹלָנִית, כְּדֵי שֶׁיִּלְעֲגוּ אֲנָשִׁים, כְּדֵי שֶׁיִּתְגּוֹלֵל מְיֻתָּר וְגַלְמוּד לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת, הוֹאִיל וְהוּא אֵינוֹ מַרְוִיחַ כֶּסֶף וּמְקַבֵּל דְּרִישַׁת שָׁלוֹם מֵהַחוֹתֶנֶת: „הַמַּרְוִיחַ הוּא שָׁם מַשֶּׁהוּ, חֲתָנִי?" וּמַה יִּהְיֶה הַסּוֹף?"

הוּא כִּוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁאַבְרָהָמְצִ'יק שִׂחֵק בִּקְלָפִים עִם הַסּוֹחֲרִים בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, וְהִתְהַלֵּךְ אָז לְיַד הַמִּיכַל, מַה בִּקֵּשׁ הוּא שָׁם? עִמָּהּ, עִם קְלָרָה, הוּא רָצָה לְהִתְרָאוֹת? לְשֵׁם מָה? הֲיָפִיק רְוָחִים עַל יְדֵי כָּךְ?

אַךְ הָיָה לוֹ עָצוּב מְאֹד וְהִתְחַשֵּׁק לוֹ לָשִׂיחַ עִם אִישׁ. אַךְ אִישׁ לֹא הָיָה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, מִלְּבַד אִיצִיק, אֲשֶׁר גָּר בִּמְזָחֶלֶת־הַיְלָדִים אֵי־שָׁם אֵצֶל הַמַּשְׁאֵבָה אֶת בִּתּוֹ שֶׁל מַרְגָּלִית בַּת הַתְּשַׁע־עֶשְׂרֵה. הָיוּ שָׁם גַּם אוֹתָם הַסּוֹחֲרִים שֶׁשִּׂחֲקוּ עִם אַבְרָהָמְצִ'יק בִּקְלָפִים וְצָחֲקוּ לוֹ, לְבֵינִישׁ, הַשּׂוֹנֵא אֶת אִשְׁתּוֹ הַמְּאוּסָה, הַחוֹלָה הַמְשֻׁנָּה, מִתְגּוֹלֵל בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וְאוֹכֵל כֶּסֶף מְזֻמָּן. יוֹם אֶחָד הִיא עָבְרָה עַל פָּנָיו, עִכְּבַתּוּ וּבִקְּשָׁה:

„יָסוּר אֵלֵינוּ".

הִיא, כִּמְדֻמֶּה, נִתְיָרְאָה מִמִּישֶׁהוּ, עַל כֵּן הוֹסִיפָה תָּמִיד:

„הֲלֹא כֹּה עָצוּב..."

וְהוּא נִכְנַס, יָשַׁב לְמוּלָהּ אֶל הַשֻּׁלְחָן, שָׁתָה לְאַט תֵּה וְכָל הָעֵת דִּבֵּר בְּקוֹל חַלָּשׁ וַחֲרִישִׁי שֶׁל חֲסַר־יֵשַׁע וְחוֹטֵא:

„אֶפְשָׁר שֶׁהוּא דִּבֵּר בַּפַּעַם הַקּוֹדֶמֶת דְּבָרִים מְיֻתָּרִים, אַל נָא תִּכְעַס עָלָיו... קָשֶׁה לְהַחֲרִישׁ... הִיא צְרִיכָה לְהָבִין מֵאֵלֶיהָ... וּבְכֵן, מַפְלִיטִים פַּעַם מִלָּה מְיֻתֶּרֶת".

הוֹאִיל וְהִיא הִבִּיטָה עָלָיו בְּמַבָּט אִלֵּם יְדִידוּתִי, וּבְשִׂימַת־לֵב שֶׁל אָדָם קָרוֹב הֶאֱזִינָה לְכָל מִלָּה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, הָיָה לְבָבוֹ נוֹהֶה חֶרֶשׁ וּמְקַנֵּא חֶרֶשׁ בְּאַבְרָהָמְצִ׳יק הַשָּׂבֵעַ וְהַמְחַיֵּךְ, הַלּוֹקֵחַ מִן הַחַיִּים הַכֹּל בִּמְתִינוּת וּבְקַלּוּת וּמְחַיֵּךְ עוֹד בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה בְּאוֹתוֹ הַחִיּוּךְ הַשָּׂבֵעַ וְהַמְרֻשָּׁל הָאֶחָד וְהַמְיֻחָד. תֵּדַע הִיא אֵפוֹא!

אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁתִּכְעַס עָלָיו... כּוֹעֲסוֹת כְּבָר עָלָיו אִשְׁתּוֹ וְהַחוֹתֶנֶת; שׂוֹנְאִים כְּבָר אוֹתוֹ, לוֹעֲגִים לוֹ, מְהַתְּלִים בּוֹ סוֹחֲרִים, עֲמִילִים, וּבְכֵן, הִיא... וּבְכֵן, יִהְיֶה לַמִּצְעָר אָדָם אֶחָד, שֶׁיַּחֲשֹׁב עָלָיו בְּלִי שִׂנְאָה...

וַהֲרֵי הוּא נִזְכַּר, הוּא מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ: הֲרֵי אֲנָשִׁים אֲהֵבוּהוּ פַּעַם. בְּוַדַּאי זֶה הָיָה מִכְּבָר, אֲבָל הֲרֵי זֶה הָיָה... וְהוּא זוֹכֵר, אֵיךְ עֵינֵי הָרַבִּי, אֲשֶׁר הִבִּיטוּ בְּשִׂנְאָה וּבְזַעַם אֶל כָּל יֶלֶד, הִתְבּוֹנְנוּ בְּעֵינָיו בְּבַת־צְחוֹק רַכָּה, לִטְּפוּהוּ בִּרְמִיזָה יְדִידוּתִית וְהוֹדוּ לוֹ בְּעַד זֶה, שֶׁהוּא הֵבִין הֵיטֵב וְאֶל נָכוֹן אֶת תּוֹרָתוֹ. וְעוֹד זוֹכֵר הוּא... יְהוּדִים זְקֵנִים בַּעֲלֵי זִקְנֵי־שֵׂיבָה וּפָנִים מְאִירִים, שֶׁמָּחוּ בּוֹ, כְּמוֹ בְּגָדוֹל... וְעוֹד זוֹכֵר הוּא... יְהוּדִי זָקֵן, מֹשֶׁה אַהֲרֹן „הַנֶּכֶד", כַּעֲסָן מְזֹהָם וּמִשְׂתָּעֵל... הוּא גֵּרַשׁ מֵרֹעַ־לֵב אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו מֵעַל פָּנָיו וּבְשׁוּם דָּבָר לֹא הֶאֱמִין... עִם אִישׁ לֹא דִּבֵּר דָּבָר וְרַק לוֹ, לַיְחִידִי, סִפֵּר עַד כַּמָּה עֲמֻקָּה וַחֲזָקָה שִׂנְאָתוֹ לָאֲנָשִׁים...

וַאֲפִלּוּ יָמִים אַחֲרֵי כֵן, כְּשֶׁגָּדַל וְנָסַע אֶל הַכַּלָּה הָרִאשׁוֹנָה לְבִקּוּר... בְּרַם, מַה שַׁיָּךְ... אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא מְעַנְיֵן לָהּ לִשְׁמֹעַ, מוּטָב שֶׁלֹּא יְדַבֵּר מִזֶּה.

הִיא נִתְבַּיְּשָׁה בְּמִקְצָת וְהִתְאַדְּמָה קִמְעָה.

„לָמָּה יִהְיֶה סָבוּר, בֵּינִישׁ, כִּי לֹא מְעַנְיֵן לָהּ לִשְׁמֹעַ? הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, כִּי הִיא מְבִינָה לְרוּחוֹ... כֹּה נָכוֹן הִיא מְבִינָה לוֹ. הִיא אוּלַי מַרְגִּישָׁה כָּמוֹהוּ, הִנֵּה תְּסַפֵּר לוֹ... לֹא כְּדַאי אֲפִלּוּ... הִיא חָשְׁבָה אוֹדוֹתָיו בְּאוֹתוֹ הָעֶרֶב וְעוֹד בְּעֶרֶב אֶחָד קֹדֶם לָכֵן. הִיא יָשְׁבָה יְחִידָה בַּבַּיִת, הִקְשִׁיבָה לַשָּׁעוֹן הַמַּקִּישׁ חֶרֶשׁ וּלְאַט וְלָרוּחַ הַקּוֹרֵעַ אֶת הַתְּרִיסִים שֶׁמִּבַּחוּץ... הָיָה עָצוּב מְאֹד... אַךְ לֹא זֹאת רָצְתָה לֵאמֹר. הוּא, הוּא הֲלֹא סָבַל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה".

„מַה, הוּא הוֹלֵךְ כְּבָר? מַה, שַׁעְתּוֹ אֵינָהּ פְּנוּיָה? עֲרָבִים אֲרֻכִּים, קָרִים, חֲשׁוּכִים וּמְסֹעָרֵי מָרָה־שְׁחוֹרָה כָּאֵלֶּה... וְהָעִקָּר: הוּא הֲלֹא מוֹקִיר אֶת רַגְלָיו מִכָּאן. הֲרֵי כָּאן בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אֶצְלוֹ, בְּבִקְתַּת־הָאִכָּרִים... אַךְ אוּלַי לֹא נָעִים לוֹ לָשֶׁבֶת אִתָּהּ? יוּכַל לְהַגִּיד זֹאת... לֹא אִכְפַּת".

„וְאוּלַי יוֹדֵעַ הוּא, לְהֵיכָן נֶעְלָם אַבְרָהָמְצִ׳יק מִדֵּי עֶרֶב? הוּא בְּוַדַּאי בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת. אוֹמְרִים, שֶׁהוּא מְשַׂחֵק שָׁם כָּל הַלֵּילוֹת בִּקְלָפִים. הֲנָכוֹן הַדָּבָר? הוּא בְּוַדַּאי יוֹדֵעַ אֶת זֹאת".

„וְעוֹד הָיְתָה רוֹצָה לְשׂוֹחֵחַ אִתּוֹ עַל אוֹדוֹת עִנְיָן מְאֹד חָשׁוּב, אֲבָל הוּא נֶחְפָּז עַכְשָׁו... בְּוַדַּאי יָסוּר הֵנָּה בַּיָּמִים הָאֵלֶּה, עוֹד תָּשִׂיחַ אִתּוֹ עַל אוֹדוֹת זֶה. לַיְלָה טוֹב, לַיְלָה טוֹב".

הוּא הָלַךְ לְאִטּוֹ, בְּרֹאשׁ מֻשְׁפָּל וְהִרְהֵר: „צָרִיךְ הָיָה הוּא, אֵפוֹא, לָשֵׂאת אֶת פְּרוּמְקָה הַמְּשֻׁנָּה, הַיְרַקְרֶקֶת, בּוּל־הָעֵץ, אֲשֶׁר דָּבָר לֹא מְעַנְיֵן אוֹתָהּ, מִלְּבַד הַפִּינְכוֹת וְהַכּוֹסוֹת, שֶׁהִיא מְשַׁבֶּרֶת בְּלִי הֶרֶף, וְאַבְרָהָמְצִ׳יק — זָכָה בְּקָלָרָה, זוֹ בַּעֲלַת הָעֵינַיִם הַפִּקְחוֹת...

„וּבְבֵית הַנְּתִיבוֹת אוֹמְרִים, שֶׁהִיא הִכְנִיסָה לוֹ נְדוּנְיָה הֲגוּנָה".

„וַאֲנִי, אוֹמְרִים..."

„מֵילָא, אִלְמָלֵי הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה כָּזֹאת, הָיָה יוֹשֵׁב אִתָּהּ בְּחֶדֶר קָט מוּחָם, הָיָה מַקְשִׁיב לַסְּעָרָה הַקּוֹרַעַת בַּחֲמָתָהּ אֶת הַתְּרִיסִים שֶׁמִּבַּחוּץ וְהָיָה מְסַפֵּר לָהּ, אֵיךְ הָלַךְ פַּעַם יְחִידִי בְּעֶרֶב־סְעָרָה כָּזֶה מֵ„הַחֶדֶר",

עָבַר דֶּרֶךְ סִמְטַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְשָׁמַע, אֵיךְ בְּ„עֶזְרַת־הַנָּשִׁים" הָאֲפֵלָה מַקִּישׁ מִישֶׁהוּ לְאַט בַּזְּגוּגִית הַמְּנַמְנֶמֶת. וְעוֹד הָיָה מְסַפֵּר לָהּ, אֵיךְ בַּעֲבוּר שָׁלֹשׁ פְּרוּטוֹת שָׁהָה פַּעַם לְבַדּוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת... עַכְשָׁו לֹא הָיָה חוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף".

ז

שְׁלָגִים נְקֻשִׁים מִמִּדְרַס־רַגְלַיִם, עֲכוּרִים פֹּה וָשָׁם, כִּסּוּ אֶת הָאֲדָמָה הַקְּרוּשָׁה וְהִסְתִּירוּהָ מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם. עַל הֶהָרִים, אֲשֶׁר מִסָּבִיב לְבֵית הַנְּתִיבוֹת, נֶעֶרְמוּ הַשְּׁלָגִים עַל שָׂדוֹת גַּבְנוּנִיִּים וּבִבְקָעוֹת גַּלְמוּדוֹת. שָׁמָּה הָיָה יוֹרֵד לִפְרָקִים קְרוֹן נוֹסְעִים בּוֹדֵד שֶׁל בַּעַל־עֲגָלָה וְאָבַד שָׁם צִלְצוּל חָרֵד שֶׁל פַּעֲמוֹן־פְּלִיז נוֹשָׁן. עֲרָפֶל אָפֹר הִתְפַּשֵּׁט בָּאֲוִיר, וְאִילָנוֹת קְפוּאִים שָׁחֲחוּ תַּחְתָּיו כִּזְקֵנִים, וְנִמְשְׁכוּ בְּכָל כָּבְדָם אֶל הָאֲדָמָה.

בֵּינִישׁ יָשַׁב מְכֻרְבָּל־פַּרְוָה בְּמַזְחֵלָה עֲמֻקָּה, וְרָאָה אֵיךְ בַּעַל הָעֲגָלָה, אֲשֶׁר הֵסֵב אֶת רֹאשׁוֹ אֵלָיו, מַחֲזִיק אֶת פִּיו פָּעוּר. הֶבֶל תָּכֹל הִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהַפֶּה, מִלִּים קְטוּעוֹת הִתְפָּרְצוּ פְּעָמִים מִשָּׁם, וּבְטוּסָן אֵלָיו קָפְאוּ וְאָפְסוּ.

„הֲרֵי זֶה מוֹנִי דְּרֵיל... כְּלָל לֹא טִפֵּשׁ... עוֹד בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה פָּשַׁט אֶת הָרָגֶל... וּכְבָר... קָם עַל רַגְלָיו... בַּיִת בָּנָה לוֹ... בְּסֶטְרֶנִיץ מוּל בֵּית הַדֹּאַר... חָצֵר... וּבְבֵית הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר שׁוּב נַעֲשָׂה עַסְקָן... אֶת הַטַּחֲנָה חָכַר אֵצֶל הָרוֹזֵן... כְּלָל לֹא טִפֵּשׁ, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי יְהוּדִי... וְיוּ!"

אֶל אוֹתוֹ מוֹנִי דְּרֵיל הוּא נוֹסֵעַ עַכְשָׁו. עוֹד אֶשְׁתָּקַד הֶחֱזִיר לוֹ אֶת שְׁטָרוֹתָיו עַל שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת רוּבָּל בְּנִכְיוֹן עֶשְׂרִים אֲחוּזִים, וְכָעֵת, כְּשֶׁהוּרַע מַזָּלוֹ וּלְמוֹנִי מְשַׂחֶקֶת הַשָּׁעָה, אֶפְשָׁר יִתֵּן לוֹ מַשֶּׁהוּ. אָמְנָם, מוֹנִי אֵינוֹ מִטּוּבֵי־הַלֵּב... וְלָבוֹא כָּעֵת אֵלָיו בִּטְעָנוֹת – הֲרֵי זוֹ מְלָאכָה בְּזוּיָה, אַךְ אֶפְשָׁר... מִי יוֹדֵעַ... לְפָחוֹת שֶׁלֹּא יְסַפֵּר בַּעַל־הָעֲגָלָה שְׁלֹמֹה לִיפּ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת...

חַדְגּוֹנִית צִלְצְלוּ הַפַּעֲמוֹנִים וְסִפְּרוּ לְאַט מַעֲשִׂיָּה עֲצוּבָה וַאֲרֻכָּה

אַחַת. מַעֲשִׂיָּה בְּפִנַּת־תֵּבֵל רְחוֹקָה, קְפוּאָה, בְּמָקוֹם שָׁם יִמָּשֵׁךְ חֹרֶף נִצְחִי, מַעֲשִׂיָּה בְּהַרְרֵי־שֶׁלֶג גְּבוֹהִים, הַנָּמִים שָׁם מִתַּחַת לְעַרְפִלֵּי־עַד וְאֵינָם נֵעוֹרִים מֵעוֹלָם.

פֹּה וְשָׁם נִפְגְּשׁוּ בְּרִיּוֹת עֲטוּיוֹת פַּרְווֹת וּבְגָדִים חַמִּים. הֵם כְּאִלּוּ לֹא חָשׁוּ, כִּי הַכְּפוֹר הַלָּבָן רוֹבֵץ כְּבָר עַל זְקָנֵיהֶם וְגַבִּינֵיהֶם וְהִמְשִׁיכוּ לְנַמְנֵם תּוֹךְ הִלּוּכָם. „הִשָּׁמְרוּ", קָרָא אֲלֵיהֶם מִזְּמַן לִזְמַן בַּעַל־הָעֲגָלָה. אַךְ קוֹלוֹ לֹא הִגִּיעַ עַד לְאָזְנֵיהֶם, הוּא קָפָא בִּמְהֵרָה וְנִשְׁאַר תָּלוּי מִתַּחַת לְחָטְמוֹ שֶׁל הַלָּה.

וְהַרְחֵק הַרְחֵק, בְּשִׁפּוּעוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָהָר הָרָחָב, אֲשֶׁר בָּאֹפֶק, נִרְאוּ כְּבָר סִימָנֶיהָ שֶׁל סֶטְרֶנִיץ רַבָּתִי. לְכַתְּחִלָּה נִרְאֲתָה מַעֲשֵׁנָה גְּבוֹהָה וּתְמוּרָה מְאֹד, הַתְּקוּעָה עָמֹק בָּעֲרָפֶל. אַחֲרֵי כֵן רֹאשׁוֹ הַמְחֻדָּד שֶׁל בֵּית־יִרְאָה בּוֹדֵד וּמְהֻרְהָר, עַמּוּדֵי־טֶלֶגְרָף עִם שָׂדֶה נִרְחָב שֶׁל גַּגּוֹת נְמוּכִים, לִבְנֵי־שֶׁלֶג.

בִּתּוֹ שֶׁל מוֹנִי דְּרֶיל, כְּבַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, פָּגְשָׁה אוֹתוֹ בַּפְּרוֹזְדוֹר הָאַפְלוּלִי וְאָמְרָה:

„אַבָּא כָּעֵת בְּבֵית הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר, מִשָּׁם יִסַּע בְּוַדַּאי אֶל בֵּית־הָרֵחַיִם וְהַבַּיְתָה לֹא יַחֲזֹר אֶלָּא בָּעֶרֶב".

הוּא רָצָה לַעֲנוֹת, כִּי אָמְנָם קָשֶׁה לוֹ לְהַמְתִּין, אֶלָּא מִכֵּיוָן שֶׁהוּא כְּבָר כָּאן, וְהֱיוֹת... אֲבָל נִפְלַט בְּלִי מֵשִׂים דֶּרֶךְ חָטְמוֹ „מֵילָא" שֶׁל „מְהֵיכָא־תֵּיתֵי" עִם חִיּוּךְ וְהוּא גּוּפוֹ הִסְמִיק וְחָשׁ אֵיךְ הַלֵּב נֶעְלַב:

„מַהוּ „מֵילָא" זֶה וּלְשֵׁם מָה שִׁמֵּשׁ הַחִיּוּךְ?" אַךְ הַנַּעֲרָה עוֹד עָמְדָה לְעֻמָּתוֹ וְחָזְרָה:

„אַבָּא, אֵפוֹא, לֹא יַחֲזֹר הַבַּיְתָה, אֶלָּא בָּעֶרֶב. הוּא יָכוֹל לָסוּר הֵנָּה".

הִיא פָּתְחָה לוֹ דֶּלֶת שֶׁל חֶדֶר צְדָדִי וּבְעַצְמָהּ נֶעֶלְמָה.

הוּא הִרְהֵר:

„אִלְמָלֵי הָיָה אִיצִיק בָּרוּךְ נִכְנָס הֵנָּה, בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹרַחַת

הַנַּעֲרָה מִמֶּנּוּ כֹּה מַהֵר, וְהָיְתָה מַבִּיטָה עָלָיו לֹא בְּעֵינַיִם כָּאֵלֶּה, הָאוֹמְרוֹת: „מַהֵר, אַל תִּתְמַהְמֵהַּ, וֶאֱמֹר מַה רְצוֹנְךָ: לְהִסְתַּלֵּק אוֹ לְהַמְתִּין?"

הוּא יָשַׁב וְהִתְבּוֹנֵן מִסָּבִיב:

חֶדֶר מְרֹהָט יָפֶה, שֻׁלְחַן־כְּתִיבָה שֶׁעָלָיו קַלְמַר־שַׁיִשׁ עִם כֶּלֶב „מוּפְס", הַזּוֹקֵף זְנָבוֹ לְמַעְלָה מְזֻמָּן לַחֲנוּפָּה. עַל הַכְּתָלִים תְּמוּנוֹת בְּמִסְגָּרוֹת מְזֻהָבוֹת. כָּל זֶה נִקְנָה אוּלַי בְּכַסְפּוֹ הוּא... מִי יוֹדֵעַ? וְעִם כָּל זֹאת הוּא יוֹשֵׁב לְיַד זֶה, כְּמוֹ לְיַד רְכוּשׁ זָר, וּמִתְיָרֵא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו.

„וְהַבַּיִת גּוּפָא עִם הַתִּקְרוֹת הַמְצֻיָּרוֹת, נִבְנָה אֶפְשָׁר גַּם כֵּן בְּכַסְפּוֹ, חֵלֶק הָגוּן לְפָחוֹת הֲלֹא יֵשׁ לוֹ בּוֹ".

„וְיִנַּסֶּה רַק לְהִשָּׁעֵן עַל הַשֻּׁלְחָן, יְנַסֶּה, לְמָשָׁל, לְהִתְגּוֹלֵל עַל הַסַּפָּה וּלְהִתְמוֹדֵד עָלֶיהָ בְּרַגְלָיו..."

מֵהַחֶדֶר הַסָּמוּךְ נִשְׁמְעוּ קוֹלוֹת שׁוֹנִים, שֶׁנִּתְמַזְּגוּ לְעִתִּים בְּרִיב דְּבָרִים. נְעָרוֹת אֲחָדוֹת רָבוּ שָׁם בְּשֶׁל מַשֶּׁהוּ. בְּוַדַּאי הָיְתָה זוֹ הִתְנַצְּחוּת שִׂכְלִית. קוֹל גַּבְרִי גַּס הִשְׁתִּיק שָׁם נַעֲרָה אַחַת, שֶׁהָיָה לָהּ קוֹל דַּק וָרָם מְאֹד, וְהִסְבִּיר לָהּ:

„הִנֵּה, לְמָשָׁל, לְאָבִיהָ יֵשׁ חֲנוּת. הוּא מַרְוִיחַ, לְמָשָׁל, בְּכָל אַמָּה שֶׁל אָרִיג עֶשֶׂר פְּרוּטוֹת, וְהוֹאִיל וְלֹא הוּא עַצְמוֹ יִיצֵּר אֶת הַסְּחוֹרָה, יוֹצֵא, כִּי עֶשֶׂר הַפְּרוּטוֹ'ת הִנָּן שֶׁל הַפּוֹעֲלִים. מִכָּאן, שֶׁהוּא חַי עַל חֶשְׁבּוֹן זָרִים".

קָפְצָה מִיָּד בִּתּוֹ שֶׁל דְּרֶיל, בַּת הַשְּׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וְסִיְּעָה לוֹ:

„אָמְנָם, נָכוֹן".

הוּא נִגַּשׁ עַל בְּהוֹנוֹת רַגְלָיו אֶל הַדֶּלֶת הַסְּגוּרָה, שֶׁהוֹלִיכָה אֶל אוֹתוֹ הַחֶדֶר, וְהִטָּה אֶת אָזְנוֹ.

הַקּוֹל הַגַּבְרִי נִשְׁמַע שׁוּב, הִשְׁתַּפֵּךְ לְאַט וְהִרְגִּיעַ אֶת הַלְּבָבוֹת הַנִּרְגָּשִׁים שֶׁל הַנְּעָרוֹת:

„הִנֵּה אֶמְשֹׁל לָכֶן מָשָׁל..."

יִתָּכֵן, שֶׁזֶּה הָיָה בָּחוּר זָקֵן, מוֹרֶה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵצַח גָּדוֹל עִם שְׁתֵּי

זָוִיּוֹת מְקֻרָחוֹת, בָּחוּר יַדְעָן, שֶׁלֹּא הֵבִיט לְתוֹךְ עֵינֵי הַנְּעָרוֹת, אֶלָּא הָיָה לוֹחֵץ בְּכָל פַּעַם בְּחָזְקָה אֶת הַמִּשְׁקָפַיִם אֶל אַפּוֹ. יִתָּכֵן, שֶׁבִּתּוֹ שֶׁל דְּרֵיל נַפְשָׁהּ אֶל הַבָּחוּר הַזֶּה, וְהוּא נָשָׂא חֵן בְּעֵינֶיהָ עִם שְׁתֵּי זָוִיּוֹת־הַמֵּצַח הַמְּקֻרָחוֹת וְעִם שְׁנֵי הַחֲרִיצִים הָאֲדֻמִּים, אֲשֶׁר הִטְבִּיעוּ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַמִּשְׁקָפַיִם עַל חָטְמוֹ הַמְּלֻמָּד. וּמִפְּנֵי זֶה הָיְתָה מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת, בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מְסַיֵּם דִּבּוּרוֹ:

„אֱמֶת, נָכוֹן".

אֲבָל חָרָה לוֹ לְבֵינִישׁ עַל הַנַּעֲרָה וְחִיּוּךְ נִרְאָה בְּעֵינָיו:

„וְאָבִיהָ... וְהִיא עַצְמָהּ..."

הוּא נָשַׁךְ כְּבָר אֶת צִפָּרְנָיו:

„יִכָּנֵס הָרוּחַ בָּ... בְּעַצְמָם מְלֵאִים חָמָס, גּוֹזְלִים, עוֹשְׁקִים, בְּגָדִים קוֹנִים לָהֶם בְּכֶסֶף זָרִים, אַחֲרֵי כֵן יוֹשְׁבִים בְּחֶדֶר חַם, צָבוּעַ יָפֶה, מְצִיצִים עַל בָּחוּר חָבִיב וְאוֹמְרִים:

„אַתָּה אֵינְךָ עוֹבֵד וְחַי... רְאָיָה, שֶׁהִנְּךָ חַי עַל חֶשְׁבּוֹן אֲחֵרִים..."

וְאוֹתוֹ בָּחוּר עֲדַיִן דִּבֵּר שָׁם בִּמְתִינוּת:

„הַקַּפִּיטַלִּיסְט, הֲתָבִינוּ ?..."

הוּא נִזְכַּר: בָּחוּר עָמִיל שֶׁגֻּנְּבוּ אֵלָיו אֵי־שָׁם אִי אֵלּוּ מִלִּים, בָּא אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְשָׁאַל אֶת אַבְרָהָמְצִ'יק מִנַּיִן בָּא הַקַּפִּיטַל. הִבִּיט עָלָיו אַבְרָהָמְצִ'יק כְּבַעַל חֲסַר־דֵּעָה, וְרַק פִּיבְנִיאַק מָשַׁךְ קְצָת בִּכְתֵפָיו וְהֶחֱזִיר:

„שׁוֹטֶה שֶׁכְּמוֹתְךָ, מַה שְּׁאֵלָה שָׁאַלְתָּ, לוֹקְחִים נְדוּנְיָה – וְיִהְיֶה קַפִּיטַל". וּמִנַּיִן בֶּאֱמֶת בָּא הַקַּפִּיטַל ?... וַהֲרֵי הוּא, בֵּינִישׁ, חַיָּב הוּא לָדַעַת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אוֹתוֹ בָּחוּר, הַיּוֹשֵׁב מֵעֵבֶר לַדֶּלֶת. תְּפִיסָה יוֹתֵר טוֹבָה מִמֶּנּוּ, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וּמִלְּבַד זֶה, הֲרֵי הָיָה לוֹ אֵיזֶה קַפִּיטַל וְאֵינֶנּוּ עוֹד.

לְעֵת עֶרֶב חָזַר מוֹנִי דְּרֵיל הַבַּיְתָה. יְלָדִים אֲחָדִים רָצוּ לִקְרָאתוֹ, אֲפָפוּהוּ וְסִפְּרוּ:

„אַבָּא, שָׁם, בַּחֲדַר־הָעֲבוֹדָה מְחַכֶּה לְךָ מִישֶׁהוּ".

אַחֲרֵי כֵן הִכְנִיסוּ עֲשָׁשִׁית, הֶעֱמִידוּהָ עַל הַשֻּׁלְחָן וְשׁוּב סָגְרוּ אֶת הַדֶּלֶת.

וְשָׁם בַּחֲדַר־הָאֹכֶל שָׁתוּ תֵּה וְהִקִּישׁוּ בְּכַפִּיּוֹת. דּוֹמֶה, לָמָּה הָיָה לוֹ לְמוּנְי לְהַשְׁהוֹתוֹ כֹּה הַרְבֵּה... הִכָּנֵס וֶאֱמֹר מִלָּה... אֲבָל הֲרֵי זֶה הָיָה מוּנְי דְּרֵיל... הַרְבֵּה דְּבָרִים מְיֻתָּרִים עָשָׂה בְּחַיָּיו, אַךְ בְּכָל תְּנוּעָה מְיֻתֶּרֶת הָיְתָה לוֹ כַּוָּנָה יְדוּעָה... כָּךְ, לְמָשָׁל הָיָה הוּא מְדַבֵּר חֵרֵשׁ, לַמְרוֹת שֶׁשָּׁמַע הֵיטֵב בִּשְׁתֵּי אָזְנָיו. בַּעֲשׂוֹתוֹ אֶת עַצְמוֹ חֵרֵשׁ בְּאֹזֶן אַחַת, הִטָּה אוֹתָהּ לְצַד הָאָדָם, אֲשֶׁר פָּנָה אֵלָיו בְּדִבּוּר, וְשָׁאַל:

„מַה?"

לְבַסּוֹף הוּא נִכְנַס אֵלָיו וְשָׁאַל:

„מַה רְצוֹנוֹ לוֹמַר?"

זְקַנְקָנוֹ הַיָּשָׁר וְהַקָּשֶׁה נִרְאָה כְּמוֹ הֶקֵּף זֶה עַתָּה, וְהוּא עַצְמוֹ רָאָהוּ אֶת בֵּינִישׁ, כְּאִלּוּ הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ זֹאת הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּיו.

בֵּינִישׁ הִתְאַדֵּם וְהִשְׁתָּעֵל:

„הוּא מֵבִין, — פָּתַח —, אֶשְׁתַּקֵּד, אֶשְׁתַּקֵּד..."

מְרֻגָּשׁ הָיָה, מַה „מְלָאכָה בְּזוּיָה" הִיא לָשֶׁבֶת פֹּה לְעֻמַּת מוֹצֵץ־דָּם הַלָּזֶה. וּלְדַבֵּר הָיָה כֹּה קָשֶׁה... וּדְרֵיל הִבִּיט עָלָיו בִּמְנוּחָה וְנוֹסָף לָזֶה הָיָה מַטֶּה כְּפַעַם בְּפַעַם אֶת אָזְנוֹ הַחֵרְשָׁה כִּבְיָכוֹל וְשׁוֹאֵל:

„מַה?"

הוּא סִפֵּר לוֹ, כִּי רַע לוֹ, רַע מְאֹד, כִּי הוּא יוֹרֵד תְּהוֹמָה, כִּי הוּא טוֹבֵעַ וֶהֱיוֹת וּמַגִּיעַ לוֹ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ בְּעֵרֶךְ שְׁבַע מֵאוֹת רוּבָּל, עַל כֵּן הוּא מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ... בְּחֹזֶק־יָד אֵינוֹ יָכוֹל לָקַחַת, אַךְ בַּקֵּשׁ יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ...

דְּרֵיל הִקְשִׁיב לִדְבָרָיו בְּפָנִים רְצִינִיִּים כָּל־כָּךְ, עַד כִּי אֶפְשָׁר הָיָה לְהַאֲמִין, כִּי הַכֶּסֶף מַגִּיעַ לְבֵינִישׁ לֹא מִמֶּנּוּ, מִמּוּנְי דְּרֵיל, אֶלָּא מֵאַחֵר לְגַמְרֵי, וְאִלּוּ הוּא שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ כְּמִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרוֹ וּמְחַפֵּשׂ עֵצָה כֵּיצַד יְקַבֵּל הוּא, בֵּינִישׁ, אֶת כַּסְפּוֹ.

„מַר רוּבִּינְשְׁטֵיין—הִסְבִּיר לוֹ דְרֵיל חֶרֶשׁ וּלְאַט—הֲלֹא הוּא אַבְרֵךְ בַּעַל שֵׂכֶל. הוּא מֵבִין בְּוַדַּאי בְּעַצְמוֹ, כִּי לִחְיוֹת צָרִיךְ אֲנִי תָּמִיד כְּבֶן־אָדָם. כְּבָר הֻרְגַּלְתִּי בְּכָךְ: אִשְׁתִּי צְרִיכָה לִנְסֹעַ בְּכָל שָׁנָה חוּצָה לָאָרֶץ; הִיא, לֹא עָלָיו, לֹא בְּרִיאָה, חוֹלָה בְּמַחֲלַת הַכָּבֵד. אֶת שְׁנֵי נְעָרַי צָרִיךְ אֲנִי לְהַחֲזִיק בְּעִיר גְּדוֹלָה. הֵם עוֹלִים לִי בְּוַדַּאי בְּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים רוּבְּל לְחֹדֶשׁ. לִשְׁאָר הַיְלָדִים נָחוּץ לְהַחֲזִיק כָּאן מוֹרֶה. הִנֵּה נוֹתֵן אֲנִי, לְמָשָׁל, לַמּוֹרֶה הַהוּא שְׁמוֹנִים רוּבְּל לְחֹדֶשׁ, מִלְּבַד מְזוֹנוֹת וְדִירָה. כְּמוֹ כֵן צְרִיכִים לְהִתְלַבֵּשׁ וּלְהַלְבִּישׁ אֶת הַיְלָדִים. אִי אֶפְשָׁר לְהִתְבַּזּוֹת בִּפְנֵי הַבְּרִיּוֹת. יִקַּח־נָא, לְמָשָׁל, אוֹתִי גּוּפִי, אֲנִי נִפְגָּשׁ עִם אֲנָשִׁים, אֲנִי חַי אֶפְשָׁר רַק מֵאֲנָשִׁים, מִשּׁוּם כָּךְ מְחֻיָּב אֲנִי לָלֶכֶת כְּבֶן־אָדָם וְלִנְסֹעַ כְּבֶן־אָדָם".

יִשְׁמַע־נָא, מַר רוּבִּינְשְׁטֵיין: אִם יִשָּׁאֵר לִי אַחֲרֵי כָּל זֶה סְכוּם כֶּסֶף, יִהְיֶה הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁאֶפְרַע לוֹ בְּתוֹדָה רַבָּה. הֲמֵבִין הוּא? לִפְלוֹנִי וְלְאַלְמוֹנִי לֹא אֶפְרַע, אֲבָל לוֹ, לוֹ..."

וּבַפְּרוֹזְדוֹר הָאָפֵל כְּבָר עָמַד בַּעַל־הָעֲגָלָה שְׁלֹמֹה לִיפּ וְצָעַק בְּקוֹל:

„בַּטְלָן זֶה! לְשֵׁם מָה הִתְיַשֵּׁב שָׁם? כָּל הַיּוֹם הִשְׁהָה אוֹתִי בְּעַד רוּבְּל כֶּסֶף!"...

בֵּינִישׁ אָמַר בְּלִבּוֹ:

„הוֹי, שְׁלֹמֹה לִיפּ זֶה, אַל יְסַפֵּר לְפָחוֹת בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת".

ח

הָיָה מַעֲשֶׂה.

יַחַד עִם שְׁלֹמְקֶ'ה פֶּרְל הוּא נָתַן דְּמֵי־קְדִימָה עַל קְנִיָּה שֶׁל דָּגָן שֶׁנִּפְגַּם. הַדָּגָן הִכְנִיס רֶוַח הָגוּן, אֲבָל שְׁלֹמְ'קֶה טָעַן, שֶׁבֵּינִישׁ לֹא נָתַן אֶת הַכֶּסֶף בַּזְּמַן, וְלֹא רָצָה לְהַפְרִישׁ לוֹ אֶת חֶלְקוֹ. הוּא הִתְדַּיֵּן עִם שְׁלֹמֹה שְׁמֹנָה יָמִים רְצוּפִים בְּאַחַת הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת וְזָכָה בַּדִּין לְעֵרֶךְ אַרְבַּע מֵאוֹת רוּבְּל.

זֶה הָיָה הָרֶוַח הָרִאשׁוֹן שֶׁלּוֹ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַחֹרֶף.

בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת, הָיָה כָּל הַדֶּרֶךְ מְחַיֵּךְ לְנַפְשׁוֹ; אֶת צִפָּרְנֵי הָאֶצְבָּעוֹת שָׁכַח לִנְשֹׁךְ וְחָשַׁב:

„וְאִם נַגִּיד אַחֶרֶת, הֲרֵי הָאֲנָשִׁים, אַדְּרַבָּא, אֵינָם רָעִים כָּל־כָּךְ".

כְּשֶׁשָּׁכַב לִישֹׁן בְּחֶדְרוֹ כְּבָר הִרְהֵר, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף וְלִבְנוֹת לְיַד בֵּית־הַנְּתִיבוֹת בַּיִת בְּדִיּוּק כְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק. אַחֲרֵי כֵן הִסְתַּכְסֵךְ לוֹ כָּל הַלַּיְלָה חֲלוֹם מְלַבֵּב וּמוּזָר: כְּאִלּוּ הוּא נוֹסֵעַ עִם אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק אֶל אָבִיו לְפֶסַח... הוּא מִתְהַלֵּךְ אִתָּהּ שָׁם בִּרְחוֹבָהּ שֶׁל הָעֲיָרָה וּמַרְאֶה לָהּ:

„הִנֵּה בְּבֵית־מִדְרָשׁ זֶה לָמַדְתִּי... הִנֵּה בֶּחָצֵר הַהִיא גָּר חֲשׂוּךְ־בָּנִים עָשִׁיר, לְאִישׁ זֶה הָיְתָה סִפְרִיָּה, הָיָה שׁוֹאֵל אֶצְלוֹ סְפָרִים לִקְרִיאָה... וְשָׁם בַּבִּקְעָה שָׁכַב בִּימֵי הַחַגִּים בָּעֵשֶׂב אֲשֶׁר עִם הַטַּחֲנָה הַחֲרֵבָה, וְהִסְתַּכֵּל בְּמֶרְחֲבֵי הַשָּׁמַיִם"...

וְהַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, הִסִּיקָה כְּבָר בַּעֲלַת־הַדִּירָה אֶת הַתַּנּוּר שֶׁבְּחֶדְרוֹ וְסִפְּרָה:

„הָיְתָה פֹּה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בַּשַּׁבָּת אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק... אֶת הַגָּן, אָמְרָה, רוֹצָה הִיא לַחְכֹּר. וְגַם בְּתוֹךְ הַבַּיִת הָיְתָה... מִי גָּר בְּחֶדֶר זֶה? שָׁאֲלָה"...

כָּל הַיּוֹם הִסְתּוֹבֵב בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת. בָּעֶרֶב שׁוּב נִתְעָה לַמִּיכַל שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק. מִשֶּׁגָּבַר הַחֹשֶׁךְ, הוּא נִגַּשׁ אֶל הַבַּיִת הַמּוּאָר וְהִתְעַכֵּב אֵצֶל הַחַלּוֹנוֹת שֶׁל חֲדַר־הָאֹכֶל.

הוּא רָאָה:

סוֹחֲרִים וַעֲמִילִים הֵסֵבּוּ שָׁם לַשֻּׁלְחָן וְשִׂחֲקוּ בִּקְלָפִים. וּבְקָצֶה אֶחָד שֶׁל הַשֻּׁלְחָן יָשְׁבָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק וְחִיְּכָה כְּלַפֵּי הֶעָמִיל, אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ פָּנִים בְּרִיאִים עִם שָׂפָם גָּדוֹל וּמְסֻלְסָל.

לֹא נָעַם לוֹ וְאָמַר אֶל לִבּוֹ:

„אוּלַי יֶעֱרַב לָהּ יוֹתֵר לְהָצִיץ עַל הֶעָמִיל הַבָּרִיא וְהַיָּפֶה הַלָּזֶה, מֵאֲשֶׁר לְהַבִּיט עָלָיו, עַל הַסּוֹחָרוֹן הַצָּנוּם?" וּלְאַחַר חֲצִי שָׁעָה,

כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל חֶדְרוֹ הַקָּט וְהָאָפֵל, מִשְׁמֵשׁ בְּאַפּוֹ הַמְחֻדָּד וּבִלְחָיָיו הַגְּזוּזוֹת קְצָרוֹת וְהֶחְלִיט בַּחֲשֵׁכָה:

„וַדַּאי".

יוֹתֵר לֹא הָלַךְ אֵלֶיהָ, הָיָה מִתְהַלֵּךְ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וּמְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ:

„לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר, הַאִם זוֹ לֹא הָיְתָה טִפְּשׁוּת, שֶׁהִסְתּוֹבֵב לְיַד הַמִּיכַל כָּל הָעֲרָבִים? וְהָעִקָּר... הִנֵּה הוּא הִרְוִיחַ, לְמָשָׁל, אַרְבַּע מֵאוֹת רוּבָּל..."

אַף עַל פִּי כֵן נִתְעָה שׁוּב בְּאַחַד הָעֲרָבִים אֶל הַמִּיכַל וְהִתְגַּנֵּב בַּחֲשָׁאי אֶל הַמִּסְדְּרוֹן הָאַפְלוּלִי שֶׁל בֵּית אַבְרָהָמְצִ׳יק. אִישׁ לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ, עָמַד שָׁם כַּמָּה רְגָעִים, רָאָה בְּעַד לַדֶּלֶת הַפְּתוּחָה לְמֶחֱצָה אֶת הַשָּׂפָם הַמְסֻלְסָל שֶׁל הֶעָמִיל הַבָּרִיא וְהַיָּפֶה, וּבְלִי שֶׁיָּשִׂימוּ עַיִן עָלָיו, חָמַק וְיָצָא מֵהַמִּסְדְּרוֹן הָאַפְלוּלִי הַחוּצָה.

אַחֲרֵי כֵן הָיָה יוֹם קַר, לַח וְעָכוּר. הוּא רָאָה אוֹתָהּ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וּמֵרָחוֹק שָׁלַח מַבָּט עַל פָּנֶיהָ הַיָּפִים וְהַשְּׁחוּמִים. הִיא לָבְשָׁה מְעִיל־חֹרֶף קָצָר, אֲשֶׁר הָלַם אוֹתָהּ, וּשְׁנֵי פְּקִידֵי הַטֶּלֶגְרָף הִשְׁקִיפוּ עָלֶיהָ בְּעַד הַחַלּוֹן. הוּא פָּרַשׁ כְּרֶגַע מִשָּׁם וְנִכְנַס בְּשִׂיחָה עִם אֶלִי דֶּרֶבַּרִימְדִּיגֶר. כְּדֵי לְהַכְעִיס אֶת מִישֶׁהוּ עָשָׂה אֶת זֹאת, אֶפְשָׁר לְהַכְעִיס דַּוְקָא אוֹתָהּ, הַיָּפָה וְהַחוּמָה, שֶׁעָמְדָה אֵי־שָׁם מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ.

נָשְׁבָה רוּחַ דְּרוֹמִית קָרָה וְלַחָה. תּוֹךְ נְשִׁיבָה הִרְפִּישָׁה אֶת הַשֶּׁלֶג הַנָּקִי וְשָׁפְכָה אוֹתוֹ עַל הָאִילָנוֹת, הַשָּׂדוֹת וְהֶהָרִים שֶׁמִּסָּבִיב. פֹּה וָשָׁם הֵצִיצוּ כְּבָר כְּמוֹ בֶּהָרוֹת־אֲדָמָה שְׁחוֹרוֹת אֶל הַשָּׁמַיִם הַמְעֻנָּנִים וּבִשְׂפַת־אֵלֶם שָׁאֲלוּ אוֹתָם:

„הִתְכַּסּוּנוּ שׁוּב בְּשֶׁלֶג לָבָן, לָבָן?"

אַךְ הַשָּׁמַיִם עַצְמָם הָיוּ אִלְּמִים, וְרַק הָרוּחַ הַחָפְשִׁית חָטְפָה אֵי־מִשָּׁם קַרְקוּר שֶׁל עוֹרְבִים מְשׁוֹטְטִים וְנָשְׂאָה אוֹתוֹ כִּתְשׁוּבָה אֶל הַבֶּהָרוֹת הַלָּלוּ. מֵהַשֶּׁלֶג הַנָּמֵס נַעֲשָׂה רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת מְלֻחְלָח וּמְרֻפָּשׁ. הָרוּחַ הִשְׁרְתָה עָלָיו שְׁמָמָה מוּזָרָה וְהִקִּישָׁה בִּזְגוּגִיּוֹת שֶׁל

פַּנָסִים שֶׁלֹּא נִדְלְקוּ. מְשַׁעֲמֵם וְעָגוּם הָיָה כָּאן. לִפְרָקִים הָיָה נִרְאֶה פֹּה בֶּן־אָדָם: תּוֹךְ הִלּוּכוֹ הִרְכִּין אֶת רֹאשׁוֹ, וְהָרוּחַ הִתְהוֹלֵל וּמָשַׁךְ אוֹתוֹ בְּכַנְפֵי בִּגְדוֹ.

וּמִפִּיו הַקָּטָן שֶׁל אֶלִי דֶרֶבַּרִימְדִיגֶר עוֹד הָלְכוּ וְנִשְׁפְּכוּ דְּבָרִים חֲרִישִׁיִּים. הוּא סִפֵּר לְבֵינִישׁ מַשֶּׁהוּ בְּפָנִים מְחַיְּכִים עַל אוֹדוֹת בַּעַל אֲחֻזָּה אֶחָד, שֶׁמָּכַר שִׁבֹּלֶת־שׁוּעָל בְּמִקָּח זוֹל מְאֹד, וְעַל זֶה, שֶׁשִּׁבֹּלֶת־שׁוּעָל זוֹ יָכְלוּ לִקְנוֹת עוֹד יוֹתֵר בְּזוֹל. וְתוֹךְ כְּדֵי סִפּוּר בָּא אֶלִי לִידֵי הַמְצָאָה נִפְלָאָה, הַמְצָאָה עֲדִינָה וְטוֹבַת־לֵב, כְּשֵׁם שֶׁעָדִין וְטוֹב־לֵב הָיָה הוּא עַצְמוֹ.

אֲבָל בֵּינִישׁ לֹא הִקְשִׁיב לִדְבַר־הַהַמְצָאָה וְרַק חָשַׁב עַל זֶה, שֶׁ„הִיא" עוֹמֶדֶת אֵי־שָׁם מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, עַל זֶה, שֶׁמְּצִיצִים עָלֶיהָ מִבְּעַד הַחַלּוֹן שְׁנֵי פְּקִידֵי־טֶלֶגְרַף מְחַיְּכִים.

הִתְקָרְבָה וְנֶעֶצְרָה לְחָמֵשׁ דַּקּוֹת רַכֶּבֶת־נוֹסְעִים רְטֻבָּה, מְעֻשָּׁנָה וּמְזֹהֶמֶת. הָרוּחַ נָשְׁבָה בְּאֶשְׁנַבֶּיהָ הַמְּקַלְחָלְחִים שֶׁל הָרַכֶּבֶת וְרָצְתָה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּקְּרוֹנוֹת, אֲבָל אֵלֶּה לֹא זָזוּ וְאַף לְרֶגַע לֹא הֵסִירוּ מֵעֲלֵיהֶם אֶת הָרֹגֶז הֶעָצוּב. אִישׁ מִתּוֹךְ הַקְּרוֹנוֹת לֹא יָצָא אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, אִישׁ לֹא נִכְנַס אֶל תּוֹכָם, וְאֶפְשָׁר הָיָה לְהַאֲמִין, כִּי בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד מֵהֶם שׁוֹכֵב בַּר־מִינָן, וּמִסְּבִיבוֹ נִמְצָאִים קְרוֹבָיו הַמְדֻכָּאִים, הַמּוֹבִילִים אוֹתוֹ מֵרָחוֹק לִקְבוּרָה...

רַק שָׁם, בִּקְצֵה הָרַכֶּבֶת, בַּמָּקוֹם שֶׁהִיא הַחוּמָה וְהַיָּפָה הִתְהַלְּכָה, הִתְיַצֵּב עַל מַדְרֵגָה שֶׁל קְרוֹן אָדָם צָעִיר, סְטוּדֶנְט, וְהִדְבִּיק אֶל פָּנֶיהָ הַשְּׁחוּמִים מַבָּט מֵעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת. גַּם הִיא שָׁלְחָה פְּעָמִים מַבָּט עַל הַסְּטוּדֶנְט. בֵּינִישׁ הִבִּיט כְּבָר אֵלֶיהָ וְהִסֵּס:

„לָגֶשֶׁת אֵלֶיהָ?"

הָרַכֶּבֶת כְּבָר שׁוּב קִשְׁקְשָׁה, נִפְתְּלָה בְּחִפָּזוֹן וְנֶעֶלְמָה בְּתוֹךְ עַנְנֵי הֶעָפֶרֶת הַחַרְפִּיִּים הַנְּמוּכִים.

בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת הַשּׁוֹמֵם וְהָרָטֹב עָמְדוּ שׁוּב רַק שְׁנֵיהֶם לְבַדָּם:

הוּא, הַנֶּעְלָב וְהַמִּתְעַקֵּשׁ „לְהַכְעִיס”, מִצַּד אֶחָד, וְהִיא, צְעִירָה יָפָה וְנֶעֱזֶבֶת, מִצַּד שֵׁנִי.

שׁוּב הִתְחַשֵּׁק מְאֹד לָגֶשֶׁת אֵלֶיהָ, לְהָצִיץ מִקָּרוֹב אֶל תּוֹךְ פָּנֶיהָ הַחוּמִים וְחֶרֶשׁ וּלְאַט לְסַפֵּר לָהּ מִזֶּה, שֶׁלֹּא הָיְתָה צְרִיכָה לָבוֹא אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, אוּלָם הִיא עָבְרָה עַל פָּנָיו וַאֲפִלּוּ לֹא רָאַתּוּ. הוּא הִתְחִיל עַל כֵּן לִנְשֹׁךְ אֶת צִפָּרְנֵי אֶצְבְּעוֹתָיו וְהִרְהֵר תּוֹךְ עַגְמַת־נֶפֶשׁ:

„מִתְהַלֵּךְ הוּא בָּטֵל וּבְמֹחוֹ מַעֲשִׂיּוֹת בְּטֵלוֹת... וּבֶאֱמֶת מַה אִכְפַּת לוֹ עַל מִי הִיא חוֹשֶׁבֶת, אִם עַל אַבְרָהָמְצִ׳יק, אִם עַל הֶעָמִיל הֶחָסֹן אוֹ אֲפִלּוּ עַל הַסְּטוּדֶנְט, הֲרֵי זֶה לֹא אִכְפַּת לוֹ כְּלָל...”

רַק כְּשֶׁשָּׁבָה עַל עִקְבוֹתֶיהָ, הִתְעַכְּבָה אֶצְלוֹ, הֶעֱמִידָה פָּנִים נִטְרָדִים וְקָבְלָה:

„אֵיזֶה שִׁמָּמוֹן כָּאן”.

פָּנֶיהָ הָיוּ נַעֲוִים קִמְעָה. הוּא לֹא יָדַע, אִם פָּנֶיהָ נַעֲווּ מֵחֲמַת הָרוּחַ, אוֹ אִם מִזֶּה, שֶׁבְּבֵית הַנְּתִיבוֹת כֹּה מְשַׁעֲמֵם.

„שְׁמָמָה? – הֵנִיד לָהּ בְּרֹאשׁוֹ–בְּוַדַּאי שְׁמָמָה”.

וְהוּא גּוּפוֹ כְּבָר חָשׁ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמַסְמִיק, אֵינוֹ רוֹצֶה לְחַיֵּךְ, וּבְכָל זֹאת הוּא מְחַיֵּךְ.

וְלָמָּה פִּתְאֹם רָגַז עָלֶיהָ?

בְּמִלָּה בִּלְתִּי זְהִירָה הֶעֱלִיב אוֹתָהּ מְאֹד. הוּא רָאָה: נִזְקְפוּ עָלָיו עֵינֶיהָ, יְהִירוֹת וּמְלֵאוֹת גַּאֲוָה, אַךְ כְּרֶגַע הֶחֱזִירָה אֶת פָּנֶיהָ אֶל עֵבֶר הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר מִשָּׁם נָשְׁבָה הָרוּחַ הַקָּרָה וְהַלַּחָה. חָשְׁבָה מַשֶּׁהוּ, לַסּוֹף גָּמְרָה לְשַׁלֵּם לוֹ בְּעַד הַמִּלָּה הַהִיא:

„...הִנֵּה בְּשֶׁל זֶה הִיא רוֹצָה לְבַקְּשׁוֹ, שֶׁיְּשַׁנֶּה אֶת דַּעְתּוֹ עָלֶיהָ... וְעוֹד הִיא רוֹצָה לֵאמֹר לוֹ: עֶרֶב אֶחָד הוּא עָמַד אֶצְלָהּ בַּמִּסְדְּרוֹן... זוֹ הָיְתָה אִוֶּלֶת מִצִּדּוֹ... הֲלֹא יָכוֹל הָיָה לְהִכָּנֵס פְּנִימָה. הוּא הֲלֹא יוֹדֵעַ: תָּמִיד נָעִים לָהּ, כְּשֶׁהוּא סָר אֵלֶיהָ...

וְאֶת דַּעְתָּהּ עַל אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת הֲלֹא הוּא גַּם כֵּן יוֹדֵעַ... הִיא

אוּלַי שׂוֹנֵאת אוֹתָם לֹא פָּחוֹת מִמֶּנּוּ...

הוּא לִוָּה אוֹתָהּ בְּעֵינָיו וְהִרְהֵר:

היא שׂוֹנֵאת אוֹתָם, אֶת הַסּוֹחֲרִים, וְאַף עַל פִּי כֵן הִיא בָּאָה אֲלֵיהֶם וְחַיָּה בְּתוֹכָם. וְהוּא, בֵּינִישׁ, שׂוֹנֵא אוֹתָם עוֹד יוֹתֵר מִמֶּנָּה, וּבְכָל זֹאת אֵינוֹ בּוֹרֵחַ מֵהֶם.

„וּמַדּוּעַ, בֶּאֱמֶת, אֵינוֹ בּוֹרֵחַ מֵהֶם? מַה מּוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ, אֶת בֵּינִישׁ, אֲלֵיהֶם? הַאִם אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת הָרוּבְּלִים שֶׁהִרְוִיחַ לְכָל הַשָּׁנָה?"

ט

בְּעֶצֶם סוֹפוֹ שֶׁל הַחֹרֶף, כְּשֶׁהַקֹּר רָפָה כְּבָר, וְרַק שְׁלָגִים סְמִיכִים יָרְדוּ עֲדַיִן בִּסְבִיבַת בֵּית הַנְּתִיבוֹת יוֹם וָלַיְלָה בְּלִי הֲפוּגָה, שׁוּב בָּא מֵאִיר הֶיכְט לִמְכֹּר סֻבִּין וְהִתְיַשֵּׁב בְּחֶדֶר נָאֶה שֶׁל בֵּית אִכָּרִים קָרוֹב. כְּמוֹ בַּפַּעַם הַקּוֹדֶמֶת, כָּךְ גַּם עַכְשָׁו הִרְוִיחַ כֶּסֶף, עִשֵּׁן סִיגָרִיּוֹת בְּלִי שִׁעוּר וְעִם אַנְשֵׁי בֵּית־הַנְּתִיבוֹת לֹא רָצָה לְהַרְבּוֹת בְּשִׂיחָה. בְּפָנָיו הַכֵּהִים הַמְּשִׁיִּים, הַמְגֻבָּהִים קִמְעָה, לֹא נִרְאָה שׁוּם שִׁנּוּי, וְרַק אָז, כְּשֶׁעֵינָיו הַפְּתוּחוֹת לִרְוָחָה נֶעְכְּבוּ עַל הַסּוֹחֲרִים, דּוֹמֶה הָיָה, כִּי הַשִּׂנְאָה אֲלֵיהֶם וּלְעִסְקֵיהֶם חֲזָקָה וַעֲמֻקָּה מִיּוֹם נְסִיעָתוֹ מִפֹּה. בֵּינִישׁ הִסְתַּכֵּל אָז עָלָיו כְּמוֹ עַל חִידָה וְחָשַׁב עַל פֶּלֶךְ צֶ׳רְנִיגוֹב הָרָחוֹק, הַבִּלְתִּי־יָדוּעַ, מִשָּׁם יָנַק הֶיכְט אֶת הַשִּׂנְאָה:

„בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת נִמְצָאוֹת שָׁם".

אַחַת מֵהַבְּרִיּוֹת הַמְשֻׁנּוֹת הֲרֵי הָיָה הֶיכְט עַצְמוֹ: שָׂנֵא אֶת הַמִּסְחָר בְּכָל נִימֵי נַפְשׁוֹ הָעֲדִינִים, וְאִלּוּ הוּא גּוּפוֹ סוֹחֵר הָיָה; יָמִים שְׁלֵמִים יָשַׁב בְּחֶדְרוֹ בִּנְחִירַיִם מֻרְחָבִים כָּרָגִיל, וּבְעֵינַיִם רְצִינִיּוֹת וּגְדוֹלוֹת הִבִּיט עַל הֶעָשָׁן, שֶׁנִּמְשַׁךְ מִפִּיו הַמּוּרָם. עַל אֹדוֹת מִי הוּא חָשַׁב? עַל עַצְמוֹ? עַל רְוָחָיו? וְאוּלַי רַק חָשַׁב עַל אִשְׁתּוֹ הַקְּטַנָּה וְהַנָּאָה, שֶׁהִשְׁאִיר בְּפֶלֶךְ צֶ׳רְנִיגוֹב?

קָשֶׁה הָיָה לְנַחֵשׁ.

מִתַּחַת לַשֻּׁלְחָן וְלַמִּטָּה הִתְגּוֹלְלוּ אֶצְלוֹ הַרְבֵּה סְפָרִים. נִדְרָסִים הָיוּ

הַסְּפָרִים, מְלֻכְלָכִים וְנִכְתָּמִים. מֵעוֹלָם לֹא נָטַל אוֹתָם בְּיָדָיו וּמֵעוֹלָם לֹא דִּבֵּר עֲלֵיהֶם. רַק פַּעַם נִתְלוּ עֲלֵיהֶם עֵינָיו הַפְּתוּחוֹת לִרְוָחָה, וְדוֹמֶה הָיָה, כְּאִלּוּ הֵן אוֹמְרוֹת:

„אִם הוּא גוּפָא, הַיְנוּ, מֵאִיר הֶיכְט, הַשּׂוֹנֵא כָּל־כָּךְ אֶת הַסּוֹחֲרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁתַּחְרֵר מִן הַסַּחַר־מֶכֶר, מַה יּוֹעִילוּ אֵפוֹא כָּל אֵלֶּה הַסְּפָרִים הָעֲמֻקִּים וּמַה הַתּוֹעֶלֶת שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְהָבִיא לִבְנֵי אָדָם".

„וְאִם הוּא גוּפָא אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁתַּחְרֵר מִן הַסַּחַר־מֶכֶר, לֹא יוּכְלוּ אֵפוֹא לְהָבִיא לִידֵי תַּכְלִית כָּל־שֶׁהִיא גַּם יֶתֶר הַפִּלְפּוּלִים, וְהַנָּכוֹן הוּא עַל כֵּן לָשֶׁבֶת בְּשֶׁקֶט, הִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהוּא, מֵאִיר הֶיכְט, יוֹשֵׁב, לְדֹם וּלְהַבִּיט אֵיךְ נִמְשָׁךְ וְעוֹלֶה הֶעָשָׁן מֵהַפֶּה הַמְּגֻבָּה וְהַפָּתוּחַ קִמְעָה".

בֵּינִישׁ לֹא יָכֹל אָמְנָם לַעֲצֹר בְּרוּחוֹ וּשְׁאָלוֹ:

„אַף כִּי אֵין זֶה מֵעִנְיָנִי, בְּכָל זֹאת רוֹצֶה אֲנִי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ: הִנֵּה לְמָשָׁל, הוּא, בֵּינִישׁ, שׂוֹנֵא הוּא אֶת הַמִּסְחָר אוּלַי לֹא פָּחוֹת מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֶה הוּא חוֹשֵׁב לִהְיוֹת אֲפִלּוּ מְלַמֵּד בַּכְּפָר. וְהוּא, הֶיכְט, מִי דּוֹרֵשׁ מִיָּדוֹ לִהְיוֹת סוֹחֵר? מִי זָקוּק לוֹ, לְמָשָׁל, פֹּה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת?

וְהֶיכְט פָּקַח פִּתְאֹם עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת מוּזָרוֹת וְלֹא הֵבִין:

„מַה פֵּרוּשׁ, מִי זָקוּק לוֹ כָּאן? הוּא זָקוּק לוֹ לְעַצְמוֹ".

סְתָם הַמְצָאָה מֻפְלָאָה שֶׁל לִיטָאִי! בֵּינִישׁ לֹא הָיָה תְּמִים דֵּעִים עִמּוֹ וְחָשַׁב:

„הִנֵּה, לְמָשָׁל, אִשְׁתּוֹ „בּוּל־הָעֵץ" אֵינָהּ זְקוּקָה לוֹ, הַאֵינוֹ בּוֹרֵחַ מִמֶּנָּה?

פַּעַם פָּגַשׁ בֵּינִישׁ אֵצֶל אִיצִיק־בָּרוּךְ נַעֲרָה צְנוּמָה, שֶׁהָיוּ לָהּ פְּנֵי־יֶלֶד קְטַנִּים וּשְׂעָרוֹת קָשׁוֹת גְּזוּזוֹת. הִיא הִתְאַהֲבָה בְּאִיצִיק עוֹד בִּהְיוֹתָהּ בְּאַחַת הֶעָרִים הַגְּדוֹלוֹת וּבִגְלָלוֹ הִיא יָרְדָה לְאַחַת הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לִהְיוֹת שָׁם מוֹרָה. אִיצִיק חָלָה אָז בְּמַחֲלַת הַשַּׁפַּעַת, שָׁכַב בִּגְרוֹן חָבוּשׁ וּבְפָנִים מְאֹד אֲדֻמִּים עַל הַסַּפָּה הַנְּמוּכָה וְהֶחֱרִישׁ.

אוּלַי הוּא הִרְהֵר, שֶׁהַנַּעֲרָה הַצְּנוּמָה הוֹלֶכֶת לְחִנָּם אֵלָיו, וְאוּלַי

הוּא שָׁכַח אוֹתָהּ כְּלָל וּכְלָל, וְרַק הִתְגַּעְגַּע לְאוֹתָם יְמֵי־הַכְּפוֹר הָעַרְפִּלִּיִּים, כַּאֲשֶׁר הָיָה גּוֹרֵר בְּמִזְחֶלֶת־הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ אֶת בִּתּוֹ הַיָּפָה שֶׁל מַרְגָּלִית בַּת הַתְּשַׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה.

הוּא לֹא הָיָה זָקוּק אֵפוֹא לַנַּעֲרָה הַצְּנוּעָה וְהַקְּטַנָּה הַזֹּאת. אַךְ הִיא עָשְׂתָה אֶת עַצְמָהּ כְּלֹא יוֹדַעַת, וְהָיְתָה בָּאָה אֵלָיו מִדֵּי עֶרֶב וּמְשׂוֹחַחַת עִם אָחִיו ווֹלוֹדְיָא, הַסְּטוּדֶנְט הַמְנֻמָּשׁ וּמְחֻטַּט־הַפָּנִים, שֶׁבָּא זֶה מִקָּרוֹב הַבַּיְתָה לְהִתְאָרֵחַ. הַנַּעֲרָה דִּבְּרָה מִקֶּרֶב הַלֵּב וּלְחָיֶיהָ הַצְּנוּמוֹת לָהֲטוּ מְשֻׁנּוֹת ווֹלוֹדְיָא חִיֵּךְ בְּעֵינַיִם מֵימִיּוֹת צְהֻבּוֹת וְהָיָה מְרֻצֶּה מִזֶּה, שֶׁהוּא בָּא כָּעֵת הַבַּיְתָה לְהִתְאָרֵחַ.

לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר, הָיָה לוֹ לְבֵינִישׁ הַיְנוּ הַךְ, אֹדוֹת מַה הֵם סָחִים וְאֹדוֹת מַה הֵם רָבִים. הוּא אָמְנָם לֹא רָצָה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּשִׂיחוֹתֵיהֶם וְהִרְהֵר, כִּי בְּגַרְעִינֵי הַחַמָּנִיּוֹת, שֶׁהוּא קָנָה זֶה לֹא מִכְּבָר, יַפְסִיד בְּוַדַּאי סַךְ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים רוּבְּל, וּמִי יוֹדֵעַ, אוּלַי כָּל הַמָּאתַיִם.

בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת כְּבָר עָמְדוּ חֲבוּרוֹת סוֹחֲרִים וְסָחוּ:

– „כָּכָה עוֹשֶׂה בֵּינִישׁ עֲסָקִים!"

– „מַה?"

– „גַּרְעִינֵי הַחַמָּנִיּוֹת יִהְיוּ מֻטָּלִים אֶצְלוֹ שָׁנִים".

– „לֹא, כַּוָּנָתִי לַהַלְוָאָה שֶׁהִלְוָה לְהָאָדוֹן מִבֶּצֶנִיץ".

– „הֲבָלִים! מִי מְדַבֵּר בַּחֲסַר־דֵּעָה?"

וּבָעֲיָרָה פָּגְעָה חוֹתַנְתּוֹ אֶת פִּיבְנִיאַק וְטָפְחָה עַל רֹאשָׁהּ:

„אוֹי וַאֲבוֹי! מִי לֹא יָדַע כִּי הַבֶּצֶנִיצִי פּוֹשֵׁט הַיּוֹם אוֹ מָחָר אֶת הָרֶגֶל?

פִּיבְנִיאַק בָּא כְּרֶגַע לְבֵית הַנְּתִיבוֹת וְעָשָׂה מִזֶּה מַטְעַמִּים:

„אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם, יְהוּדִים, הֲרֵי זֶה חֲסַר־דֵּעָה, חֲסַר־דֵּעָה עַל כָּל פְּרָטָיו וְדִקְדוּקָיו".

מֵילָא, כֻּלָּם הָיוּ בְּעֵינֵי בֵּינִישׁ כְּעָפָר וָאֵפֶר וְלֹא רָצָה אֲפִלּוּ

לָדַעַת מַה הֵם מְפַטְפְּטִים שָׁם. הָעִקָּר הוּא, שֶׁהוּא נָפַל בִּידֵי הַבֶּצֶנִיצִי וְהִפְסִיד כַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת רוּבְּל שְׁקוּלִים.

הוּא הָיָה אָמְנָם נִטְרָד וְנָשַׁךְ אֶת צִפָּרְנֵי אֶצְבְּעוֹתָיו בִּמְהִירוּת רַבָּה, בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁבְּמֹחוֹ נִקְרָה כָּל הַיּוֹם מַחֲשָׁבָה רַק אַחַת:

„וְכִי זֶה דָּבָר שֶׁל מַה־בְּכָךְ: חֲמֵשׁ מֵאוֹת רוּבְּל?!"

אַחֲרֵי כֵן מָצָא אֶת אַבְרָהָמְצִ׳יק בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, וְזֹאת הַפַּעַם שָׂמַח בּוֹ: מַה דַּעְתּוֹ, אַבְרָהָמְצִ׳יק? הֲלֹא הוּא יָצָא לֹא מִכְּבָר מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בֶּצֶנִיצִי שָׁלֵם בְּאֶלֶף רוּבְּל. וּמַה סָבוּר הוּא: הֲיִתָּכֵן שֶׁיַּעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהַצִּיל אֶת חֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרוּבְּלִים שֶׁלּוֹ?

אַבְרָהָמְצִ׳יק כִּוֵּץ מְשֻׁנּוֹת אֶת פָּנָיו וְהִתְחִיל מְגָרֵד מִתַּחַת לְאָזְנוֹ בְּכֹחַ וּבִמְהִירוּת, עַד שֶׁאֶפְשָׁר הָיָה לַחֲשֹׁב, כִּי מִתַּחַת לָאֹזֶן יֵשׁ לוֹ צָרַעַת מַמְאֶרֶת, הַמְגָרָה אוֹתוֹ עַד כְּדֵי טֵרוּף וְאֵינָהּ נוֹתֶנֶת לוֹ הָשֵׁב רוּחַ.

בֵּינִישְׁ׳ל, בֵּינִישְׁ׳ל—צָעַק הוּא, תּוֹךְ גֵּרוּד, בְּקוֹל דַּק מְשֻׁנֶּה – אֵיךְ אֵין שׁוֹאֲלִים לִפְנֵי כֵן? הָהּ, בֵּינִישְׁ׳ל..."

בֵּינִישׁ נָשַׁךְ בִּמְהִירוּת אֶת צִפָּרְנֵי אֶצְבְּעוֹתָיו וּבְעֵינַיִם פּוֹזְלוֹת הִבִּיט לְמַטָּה אֶל רַגְלָיו שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק.

„הַכֶּסֶף אָבַד, אֵפוֹא? וּמַה?... מֵילָא, לֹא חָשׁוּב... יִהְיֶה לוֹ בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת רוּבְּל פָּחוֹת... הָעִקָּר הוּא... אֶפְשָׁר יוֹדֵעַ אַבְרָהָמְצִ׳יק: אוּלַי יְכוֹלִים בְּכָל זֹאת לְהַצִּיל אֶת הַכֶּסֶף?... מַה?... לַאו? אִם כֵּן, מֵסִּיחַ הוּא דַּעְתּוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב עַל זֶה..."

„וְלָמָּה הוּא בּוֹרֵחַ, אַבְרָהָמְצִ׳יק? וְכִי אֵין לוֹ פְּנַאי... יִשְׁהֶה רֶגַע... יֵשׁ רָצוֹן לָשִׂיחַ מְעַט כָּכָה... הֲלֹא זֶה מִכְּבָר לֹא שׂוֹחַחְנוּ... וּמַה הוּא סָבוּר. לְמָשָׁל, עַל עֵצָה כָּזֹאת: לְהָבִיא אֶת הַשּׁוֹפֵט וְלָשִׂים עִקּוּל עַל הָאָסָם שֶׁלּוֹ? מַה?... וְכִי אֵין זוֹ עֵצָה טוֹבָה? וְלִנְסֹעַ אֶל הָרוֹזֵן הַקִּילְקִיבִי, אֶל גִּיסוֹ, וּלְהִתְאוֹנֵן בְּאָזְנָיו?... גַּם זֶה לֹא יוֹעִיל? אִם כֵּן, הֲרֵי מִמֵּילָא אֵין מַה לְדַבֵּר... אֵינִי רוֹצֶה אֲפִלּוּ לְהוֹגִיעַ אֶת מֹחִי".

אַךְ הַמֹּחַ לֹא נִשְׁמַע לוֹ וְנִתְיַגַּע מֵאֵלָיו. גַּרְעִינֵי הַחַמָּנִיּוֹת, שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹפְצִים עֲלֵיהֶם וַאֲשֶׁר הָעַכְבָּרִים בְּאֵי־פִּנָּה חֲשֵׁכָה וּמְאֻבָּקָה כִּרְסְמוּם לְתֵאָבוֹן, בְּיַחַד עִם פְּשִׁיטַת הָרֶגֶל הַטִּפְּשִׁית שֶׁל הַבֶּצֶנִיצִי, אֲשֶׁר לָוָה מִמֶּנּוּ בְּלִי חֶשְׁבּוֹן כֶּסֶף וּבְלִי שֵׂכֶל פָּשַׁט אֶת הָרֶגֶל, נִתְכַּנְּסוּ אֶל תּוֹךְ רֹאשׁוֹ וְהֵצִיקוּ שָׁם לַמֹּחַ הַמְיֻגָּע. קָשֶׁה הָיָה לִזְכֹּר אוֹתָם, קָשֶׁה הָיָה לָחוּשׁ אוֹתָם בְּלִבּוֹ הַדָּווּי וְעוֹד יוֹתֵר קָשֶׁה הָיָה לִשְׁכֹּחַ אוֹתָם וְלַחֲשֹׁב שֶׁלֹּא הָיוּ גַּרְעִינֵי חַמָּנִיּוֹת בָּעוֹלָם וְלַבֶּצֶנִיצִי לֹא נָתַן חֲמֵשׁ מֵאוֹת רוּבְּל.

אַף עַל פִּי כֵן הָיוּ לוֹ גַּם רְגָעִים שֶׁל שִׂכְחָה, וְאָז הִתְהַלֵּךְ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וְהִרְהֵר עַל זֶה, שֶׁלְּאַבְרָהָמְצִ׳יק טוֹב, שֶׁכֵּן אִישׁ לֹא הוֹצִיא מִמֶּנּוּ כֶּסֶף, שֶׁכֵּן יֵשׁ לוֹ מִיכַל, בַּיִת נָאֶה, כֶּסֶף, וְהָעִקָּר – אִשָּׁה נָאָה וַחֲכָמָה, שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה לָהּ. וְהִתְאַוָּה אָז, שֶׁיִּהְיֶה עֶרֶב נִסְעָר וּשְׁלָגִים זוֹעֲפִים יְטַפְּחוּ בַּפָּנִים וְרוּחַ זוֹעֵם יַחְבֹּט אֶל הַקִּירוֹת אֶת הַתְּרִיסִים שֶׁמִּבַּחוּץ וְאִישׁ לֹא יִהְיֶה בְּדִירָתוֹ הַמּוּאֶרֶת שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק מִלְּבַדּוֹ וּמִלְּבַד אוֹתָהּ הַשְּׁחוּמָה וְהַנָּאָה, אֲשֶׁר תִּסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעֵינַיִם פְּקֻחוֹת, תַּקְשִׁיב קֶשֶׁב רַב לִיסוּרָיו הָעֲמֻקִּים וְתֹאמַר:

„הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, בֵּינִישׁ, שֶׁאֲנִי מְבִינָה לְרוּחוֹ... אֲנִי מַרְגִּישָׁה אוּלַי יַחַד אִתּוֹ״...

אַךְ מַה רָצוּ הֵם, אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת, מִמֶּנּוּ? בְּשֶׁל מָה הֵם שׁוֹחֲחוּ אוֹדוֹתָיו בְּכָל קֶרֶן זָוִית? בְּשֶׁל מָה הֵם הֵצִיצוּ עָלָיו מִכָּל חָרָךְ בְּעֵינַיִם מְחַיְּכוֹת וְסַקְרָנִיּוֹת וְהִצְבִּיעוּ:

„הִנֵּה הוּא בָּא, בֵּינִישׁ, הַנֵּהוּ... כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי יְהוּדִי״.

הִנֵּה עֶרֶב חָרְפִּי אַחֲרוֹן. לַח הוּא הָאֲוִיר הַחָמִים, לַח הוּא בֵּית הַנְּתִיבוֹת עִם הָאִילָנוֹת נְשׁוּרֵי־הֶעָלִים וְהַחֲשׂוּפִים הַמַּקִּיפִים אוֹתוֹ, לַחִים הֵם פְּנֵי הָאֲנָשִׁים.

אֵי־שָׁם, מֵעַל לְעוֹלַם־הַתֹּהוּ, מִתְנַצְּחִים בְּשֶׁל הַשָּׁמַיִם הַחֹרֶף עִם הָאָבִיב, מְסַיֵּךְ שָׁם הָאָבִיב וּמְבַקֵּשׁ:

„שָׁמַיִם, הֱיוּ טְהוֹרִים וְצַחִים, הֵן תִּהְיֶה לָכֶם בְּוַדַּאי אַחֲרֵי כֵן הֲנָאָה מִזֶּה".

מִתְרָעֵם הַחֹרֶף וְרוֹמֵז בְּגַבִּינָיו הָרוֹגְזִים:

„שָׁמַיִם, עֲשׂוּ אֶת שֶׁלָּכֶם".

מְהַסְּסִים הַשָּׁמַיִם וְאֵינָם יוֹדְעִים לְמִי לְהִשָּׁמַע. מִשּׁוּם כָּךְ הִנָּם פַּעַם טְהוֹרִים וּפַעַם מְעֻנָּנִים.

וַאֲנָשִׁים בְּטֵלִים זוֹקְפִים אֶת רָאשֵׁיהֶם אֶל הַשָּׁמַיִם וְחוֹשְׁבִים:

„אֵיפֹה תִּשְׁקַע הַשֶּׁמֶשׁ: בֶּעָנָן אוֹ בַּשָּׁמַיִם הַזַּכִּים?"

עַל רְצִיף בֵּית הַנְּתִיבוֹת עוֹמְדִים הַסּוֹחֲרִים חֲבוּרוֹת־חֲבוּרוֹת וְשׁוּב מְגַלְגְּלִים שִׂיחָה עַל עִנְיַן בֵּינִישׁ:

„בָּרוּר, הֲלֹא עוֹד מְעַט וְיִהְיֶה לְקַבְּצָן, רַחֲמָנָא לִיצְלָן!".

מַגִּיעָה רַכֶּבֶת־נוֹסְעִים, שׁוֹכְחִים הֵם אֶת בֵּינִישׁ לְרֶגַע וְנִטְפָּלִים לִבְנֵי הַנֹּעַר, הַלּוֹמְדִים אֵי־שָׁם בִּכְרַכִּים שׁוֹנִים וְנוֹסְעִים עַכְשָׁו הַבַּיְתָה לִימֵי הֶחָג. הֵם מְרַמְּזִים עַל בָּחוּר צָנוּם מִתְלַמֵּד בַּעַל מָרָה־שְׁחוֹרָה הַמֵּכִין אֶת עַצְמוֹ לִבְחִינוֹת, וּמַסְפִּידִים אוֹתוֹ:

„אוֹי... עָנִי וְאֶבְיוֹן, מִסְכֵּן, אוֹי לְאִמּוֹ!"

אוּלָם, אַךְ הִפְלִיגָה הָרַכֶּבֶת נִזְכָּרִים שׁוּב בְּבֵינִישׁ:

„הַס, לְהֵיכָן יִסַּע בֵּינִישׁ לְפֶסַח? הֵן חוֹתַנְתּוֹ בְּוַדַּאי תְּגָרֵשׁ אוֹתוֹ בְּמַקֵּל".

הוּא מִתְהַלֵּךְ יְחִידִי, נוֹשֵׁךְ אֶת צִפָּרְנָיו וְחוֹשֵׁב:

„מַה לָּהֶם וְלוֹ?"

אֶלִי דֶּרְבַּרִיזְמְדִיגֶר עוֹבֵר עַל פָּנָיו עִם סוֹחֵר זָר וּמִתְאוֹנֵן לְפָנָיו בְּקוֹלוֹ הַנָּשִׁיִּי הַדַּק:

„עֲסָקִים נָאִים עוֹשִׂים כָּעֵת. הִנֵּה יֵשׁ כָּאן בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת אֶחָד בֵּינִישׁ רוּבִּינְשְׁטֵיין... הוּא שָׁמַע כְּבָר?... וּבְכֵן, הוּא רוֹאֶה כְּבָר... אֲנִי אוֹמֵר לוֹ, אָסוּר כַּיּוֹם לְהוֹצִיא פְּרוּטָה מֵהַיָּד".

הוּא עָמַד מִן הַצַּד וְחָשַׁב:

„וּמִי, אִם לֹא פִּיבְנִיאַק, הֵפִיץ אֶת הַשְּׁמוּעָה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת?"

אַךְ פִּיבְנִיאַק עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ כְּלֹא־יוֹדֵעַ וְהִתְבַּדֵּחַ, לֹא רָחוֹק

מִמֶּנּוּ, עִם אַנְשֵׁי בֵּית הַנְּתִיבוֹת:

„יִשְׁמַע־נָא, מַר דֶּרְבַּרִימְדִיגֶר, כְּבָר חָשַׁבְתִּי פֹּה עָלָיו הַרְבֵּה, הִנֵּה יָעִידוּ יְהוּדִים... מְאֹד מְאֹד חָרָה לִי עָלָיו... אַךְ בִּשְׁבִילוֹ יֵשׁ רַק עֵצָה אַחַת: לְעַכֵּב אוֹתוֹ כָּאן וּלְכַבְּדוֹ בִּסְטִירוֹת כְּפוּלוֹת וּמְכֻפָּלוֹת. הוּא מֵבִין?"

הַקָּהָל צוֹחֵק לְתֵאָבוֹן וְרַק אֵצֶל הַמַּשְׂכִּיל הַלָּה, טוֹב־הַלֵּב וּבַעַל־הַמִּדּוֹת הַנָּאוֹת מְחַיְּכוֹת הָעֵינַיִם בִּתְמִיהָה כָּלְשֶׁהִי.

„סְטִירוֹת לֶחִי? – שׁוֹאֵל הוּא – לָמָּה, ר׳ לֵוִי?"

וּפִיבְנְיַאק מְהַסֵּס קְצָת וְעוֹנֶה בְּקוֹל:

„רַק סְטִירוֹת לֶחִי. הֲלֹא כֶּסֶף, אוֹמֵר אֲנִי, יֵשׁ לוֹ; אָב נָאֶה הָיָה לוֹ, בְּכַסְפּוֹ אוֹ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל אִישׁ אֵינוֹ פּוֹגֵעַ, וְגַם נְדָבָה הוּא נוֹתֵן בְּעַיִן יָפָה, עַל כֵּן אֵין בִּשְׁבִיל חָצוּף וְעַז־פָּנִים כָּזֶה אֶלָּא, אֲנִי אוֹמֵר, עֵצָה אַחַת: נוֹתְנִים לוֹ מִבְּלִי לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים כַּמָּה וְכַמָּה סְטִירוֹת לֶחִי וְיֵלֵךְ־נָא לְהַגִּישׁ קֻבְלָנָה לַשּׁוֹפֵט".

הַקָּהָל הַמְבֻדָּח צָחַק וְטָפַח בִּידִידוּת עַל כְּתֵפוֹ שֶׁל פִּיבְנְיַאק, אַחֲרֵי כֵן נִפְסַק פִּתְאֹם הַצְּחוֹק וְנִשְׁמַע אֵיךְ מִישֶׁהוּ שׁוֹאֵל:

„וּלְבֵינִישׁ מַה, ר׳ לֵוִי?"

לְמַעַן הַקְּנִיטוֹ שָׁאַל זֹאת מִישֶׁהוּ, וּפִיבְנְיַאק שָׂמַח עַל הַשְּׁאֵלָה וְהֶחֱזִיר מִיָּד:

„הֶ, הֶ, שׁוֹטֶה שֶׁכְּמוֹתְךָ, בֵּינִישׁ כְּבָר סָטַר הוּא אֶת עַצְמוֹ".

„שְׁ־שְׁ־שַׁ!"

בֵּינִישׁ שָׁמַע, כִּי מִישֶׁהוּ אָמַר חֶרֶשׁ לְפִיבְנְיַאק, שֶׁהוּא, בֵּינִישׁ, עוֹמֵד פֹּה לֹא רָחוֹק. הוּא חָשׁ, אֵיךְ מַבִּיטִים עָלָיו וְחוֹשְׁשִׁים לְהִפָּגֵשׁ בְּעֵינָיו הַנֶּעְלָבוֹת וּמְלֵאוֹת תַּרְעֹמֶת. הַלֵּב הִתְפָּעֵם כְּבָר נִמְהָר וְנִכְאָב וְטָבַל כְּפַעַם בְּפַעַם בְּאֵיזֶה דָּבָר חַם מְשֻׁנֶּה וְרוֹתֵחַ. כָּךְ מְשֻׁנֶּה וּבִלְתִּי מוּבָן הָיָה זֶה, שֶׁעֲדַיִן מְצַלְצֵל לְאַט וּמָתוּן קוֹלוֹ הַמְהַתֵּל שֶׁל פִּיבְנְיַאק:

„הוּא יָכוֹל כְּבָר לִשְׁמֹעַ, לֹא־כְלוּם, שְׁלֹמֹה לִיפּ הֲרֵיהוּ כְּבָר עָשִׁיר מִמֶּנּוּ".

צִלְצֵל בְּאָזְנַיִם פַּעֲמוֹן גָּדוֹל מִכַּפֵּי הַשִּׁעוּר. הַלֵּב הִתְפָּעֵם כְּבָר יוֹתֵר מַהֵר וְיוֹתֵר חָזָק וְהַדָּבָר, בּוֹ טָבַל הַלֵּב, הָיָה כְּבָר יוֹתֵר חַם. הָעֵינַיִם הִבִּיטוּ בִּשְׁקִידָה מְשַׁעֲמֶמֶת וּבְכָל זֹאת לֹא רָאוּ אִישׁ לִפְנֵיהֶן, מִלְּבַד אוֹתוֹ הַמְגֻבָּן, הַגָּבֹהַּ וְהַלֵּיצָן; אֲשֶׁר אֵלָיו נִמְשְׁכוּ בְּכֹחַ בִּלְתִּי מְשֹׁעָר הָעֵינַיִם, הַיָּדַיִם וְהַלֵּב הַנִּסְעָר וְהַנִּכְוֶה וַאֲשֶׁר אֵלָיו הוּא נִגַּשׁ חָזָק וְגֵאֶה, בְּנָשְׂאוֹ אִתּוֹ גַּם פְּסָק כֹּה חָזָק וְגֵאֶה:

„הֵא לְךָ, אֵפוֹא!..."

הוּא חָשׁ, אֵיךְ יָדוֹ נָחֲתָה בְּכַעַס וּבְכֹחַ עַל לֶחְיוֹ שֶׁל פִּיבְנִיאַק, וְטָעַם אֶת הַטַּעַם הַמְשַׁכֵּר שֶׁל נְקָמָה:

„וְעַכְשָׁו לֵךְ וְהַגֵּשׁ קְבָלָנָה עָלַי לַשּׁוֹפֵט!"

הוּא שָׁמַע כְּעֵין תְּשׁוּבָה מְשֻׁנָּה: צְעָקָה מוּזָרָה שֶׁל קוֹל פְּרָאִי וְנִרְגָּז:

„הוֹ, הוֹ, הוֹ!"

אֲבָל לֹא יָדַע מִי צָעַק אֶת הַצְּעָקָה: הוּא, בֵּינִישׁ, אוֹ אוּלַי אוֹתוֹ מְגֻבָּן וְגָבֹהַּ, אֲשֶׁר הֶחֱזִיק בִּשְׁתֵּי יָדָיו בְּפָנָיו הַסְּטוּרִים? מִישֶׁהוּ תָּפַס אוֹתוֹ מֵאֲחוֹרָיו וְאָחַז בְּיָדָיו. הוּא הִתְפָּרֵץ עוֹד אֶל פִּיבְנִיאַק הַסָּטוּר וְחָשַׁב רַק מַחֲשָׁבָה קְצָרָה וְעַקְשָׁנִית:

„וְעַכְשָׁו הַגֵּשׁ קְבָלָנָה עָלַי בִּפְנֵי הַשּׁוֹפֵט..."

יְדִידִים טוֹבִים בָּאוּ אֵלָיו לְאַחַר יָמִים אֲחָדִים וְאָמְרוּ:

„בֵּינִישׁ! יִסְתַּלֵּק מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת".

הוּא הִבִּיט בִּפְנֵיהֶם וְחָשַׁב עַל הַבָּחוּר שֶׁל פִּיבְנִיאַק, בֶּן הָעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ, שֶׁזֶּה לֹא מִכְּבָר חָזַר מֵעֲבוֹדַת־הַצָּבָא. חָסֹן, גָּבֹהַּ, לָבוּשׁ חֻלְצָה קְצָרָה וְנָעוּל מַגָּפַיִם אֲרֻכִּים, מִסְתּוֹבֵב הוּא כָּעֵת בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת וְאוֹרֵב לוֹ, לְבֵינִישׁ. לַבָּחוּר פְּנֵי־גוֹי אֲדֻמִּים, כְּתֵפַיִם חֲזָקוֹת עִם יָדַיִם אַמִּיצוֹת. מֹחוֹ קָטָן וּמְטֻמְטָם וּכְשֶׁאוֹמְרִים לוֹ: „הַכֵּה!" עָלוּל הוּא לַהֲרֹג אָדָם.

„וְכִי יֵשׁ בְּרֵרָה? צָרִיךְ לְנְסֹעַ".

„אַף אִם הוּא חָשׁ עַכְשָׁו בְּרֹאשׁוֹ קְצָת וְחָשׁ הוּא גַּם בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו, אֲבָל, הֲיֵשׁ בְּרֵרָה?...

אַךְ בְּעֶצֶם הַלַּיְלָה, אַחֲרֵי שְׁנַת־נְדוּדִים אֲרֻכָּה, הוּא חָשׁ פִּתְאֹם קֹר מְשֻׁנֶּה בְּכָל אֲבָרָיו, הוֹרִיד רֶגֶל רוֹעֶדֶת וִיחֵפָה עַל הָרִצְפָּה הַקָּרָה וְהִטִּיל עַל הַשְּׂמִיכָה אֶת בִּגְדוֹ הַכָּבֵד וְהֶחָם. אֲבָל הַבֶּגֶד לֹא חִמֵּם, וְהוּא נִטַּלְטֵל תַּחַת הַמִּכְסֶה הַכָּבֵד בְּכָל אֲבָרָיו וְשִׁנָּיו נָקְשׁוּ זוֹ לְזוֹ. בְּעָצְמוֹ אֶת עֵינָיו הוּא נִרְדַּם לְשָׁעָה קַלָּה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹמֵר בְּמֹחוֹ, שֶׁנָּחוּץ עוֹד מְעַט לִנְסֹעַ בָּרַכֶּבֶת שֶׁל שָׁעָה שֵׁשׁ...

„וְאֵיךְ הוּא צָץ כְּבָר לְפֶתַע פִּתְאֹם בָּרַכֶּבֶת! בְּקְרוֹן־הַשֵּׁנָה עוֹד דָּלְקוּ נֵרוֹת בַּפַּנָּסִים. רַגְלַיִם יְחֵפוֹת בִּצְבְצוּ שָׁם מֵעַל הָאִצְטַבָּאוֹת. הוּא נִדְחַק לְקֶרֶן זָוִית אֲפְלוּלִית, אֲבָל נִמְצְאוּ שָׁם מְיֻדָּעִים, שֶׁחִיְּכוּ אֵלָיו וְשָׁאֲלוּ:

„לְהֵיכָן, לְהֵיכָן הוּא נוֹסֵעַ, ר' בֵּינִישׁ?"

עַד לְאֵין שִׁעוּר הָיָה קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת, וּבְכָל זֹאת צָרִיךְ הָיָה לַעֲנוֹת בְּחִיּוּךְ:

„נוֹסְעִים... נוֹסְעִים... לְאַבָּא לְפֶסַח נוֹסְעִים".

„פָּשׁוּט כָּךְ?"

מְיֻדָּעָיו לֹא הֵבִינוּ וְהוּא הִמְשִׁיךְ לְחַיֵּךְ. מַתָּנָה הוּא מֵבִיא לְאָבִיו, מְעַט נַחַת מִבֵּן נָשׂוּי... וְהָאָב גּוּפָא... הַ„יּוֹרֵד" וְהַיַּחְסָן הַנִּרְדָּם, הַגָּבֹהַּ וְהַצָּנוּם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד בָּעֲיָרָה הַנִּדַּחַת בַּיִת מְעֻקָּם הַמָּט לִנְפֹּל וּמָקוֹם בְּכֹתֶל הַ„מִּזְרָח" שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת. הוּא מְקַבֵּל שָׁם מִסְתָּמָא קִצְבָּה וּמַתָּן בְּסֵתֶר מִבַּעֲלֵי־בָתִּים אֲמִידִים, הַזּוֹכְרִים עֲדַיִן אֶת הָעֲשִׁירוּת שֶׁל חוֹתְנוֹ... וְאִמּוֹ, הַזְּקֵנָה הַשְּׁחוּחָה, הַחֲכָמָה, שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה עַד עַכְשָׁו לִשְׁכֹּחַ אֶת שְׁנוֹת עֲלוּמֶיהָ הַטּוֹבוֹת, תְּמְחֶה אֶת דִּמְעוֹתֶיהָ הַחַמּוֹת בְּסִינָרָהּ, תִּלְטֹשׁ אֵלָיו מִזְּמַן לִזְמַן עַיִן אֲדֻמָּה, דּוֹמַעַת וְרַחֲמָנִיָּה וְכָל הָעֵת תַּחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה רַק אַחַת דְּוּוּיָה;

„זָכִינוּ... רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם..."

וְאַבְרֵכִים עֲדִינִים עִם חֲבֵרִים לְשֶׁעָבַר, אֲשֶׁר בְּנַעֲרוּתוֹ הָיָה מִתְפָּאֵר בִּפְנֵיהֶם שֶׁיִּהְיֶה פַּעַם גְּבִיר גָּדוֹל... וקְרוֹבֵי אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה הַשּׁוֹתְקִים־הָעֲצוּבִים...

הַכֹּל, הַכֹּל יֵשׁ שָׁם, בְּאוֹתָהּ הָעֲיָרָה הַקְּטַנָּה, לְשָׁם הוּא נוֹסֵעַ עַכְשָׁו לְפֶסַח. אַל יְחַיְּכוּ אֵפוֹא הַמְיֻדָּעִים הַלָּלוּ וְאַל יִשְׁאֲלוּ:

„לְהֵיכָן? לְהֵיכָן נוֹסְעִים, ר' בֵּינִישׁ?"

אַךְ בְּחֶדְרוֹ הַקָּט, אֲשֶׁר בְּבֵית־הָאִכָּרִים הַשָּׁחוּחַ, הָיָה כְּבָר חַם מְאֹד. אוֹר־נֹגַהּ חִוֵּר שֶׁל בֹּקֶר כֵּהֶה, קָרִיר וּמְאֹד מְעֻנָּן הָיָה שׁוֹרֶה פֹּה דּוֹמֵם. הוּא פָּקַח אֶת עֵינָיו וְתָהָה:

„וּבְכֵן, הוּא עֲדַיִן לֹא נָסַע?"

אֵי־בְּחוּר אֲשֶׁר בַּכִּירָה הָעֲקֻמָּה הַמְּפֻקָּה יָפֶה צִרְצֵר צִרְצֵר צְרָצַר נִטְרָד וְנֶהֱנָה הֲנָאָה מְשֻׁנָּה מֵהַחֹם. אֲפְלוּלִית הָיְתָה בַּחֶדֶר הַקָּט, וַאֲפְלוּלִית כָּזוֹ הָיְתָה גַּם שָׁם, מֵהָעֵבֶר הַשֵּׁנִי שֶׁל הָאֶשְׁנָב הַקָּטָן וְהַמְרֻבָּע, שָׁם עֵץ־הַתַּפּוּחַ הָעַתִּיק הִתְנוֹדֵד כֻּלּוֹ וְאִיֵּם עַל מִישֶׁהוּ בַּעֲנָפָיו הָעֲרֻמִּים וְהָעֲגוּמִים.

הוּא נִזְכַּר בִּבְנוֹ שֶׁל פִּיבְנְיַאק הֶחָסֹן, הַמִּסְתּוֹבֵב בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, אָמַר, כִּי הִנֵּה הוּא נוֹפֵל לַמִּשְׁכָּב, וְשׁוּב עָצַם אֶת עֵינָיו. הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם כָּאֲבוּ, הָרֹאשׁ הָיָה כָּבֵד וְלוֹהֵט, וְחָזָק הָיָה הַחֵשֶׁק לְנַמְנֵם.

אַךְ כְּמוֹ לְהַכְעִיס בָּאוּ אוֹרְחִים מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת, סוֹחֲרִים טוֹבֵי־לֵב, כְּנִרְאֶה, הִתְעוֹרְרוּ בְּכָל זֹאת רַחֲמֵיהֶם וּבָאוּ לְנַחֲמוֹ:

„שְׁטוּיוֹת, לֹא גָּדוֹל הָאָסוֹן".

הָעִקָּר, אֵפוֹא, לֹא הַסְּטִירָה שֶׁסָּטַר עַל לֶחְיוֹ שֶׁל פִּיבְנְיַאק, אֶלָּא זֶה שֶׁאַבְרָהָמְצִ'יק מִתְמוֹגֵג מִקֹּרֶת־רוּחַ, שֶׁסּוֹחֲרִים עִם עֲמִילִים צוֹהֲלִים וּמִתְבַּדְּחִים. שָׁם אֵצֶל אַבְרָהָמְצִ'יק יוֹשְׁבִים הֵם וְשׁוֹאֲלִים:

„הֲלֹא עוֹד מְעַט וְלֹא תִּשָּׁאֵר לוֹ אַף פְּרוּטָה?"

מַה שַּׁיָּךְ כָּאן? מִי אֵינוֹ יוֹדֵעַ, כִּי אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ הָיָה חַי בְּנַחַת אֵצֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת וְלֹא הָיָה מַפְקִיר אֶת כַּסְפּוֹ וּפִבְנְיַאק לֹא הָיָה

מֵעֵז בְּפָנָיו כָּל־כָּךְ.

הוּא נִתְרָעֵד בְּכָל אֵבָרָיו הַלּוֹהֲטִים וְנִתְעוֹרֵר.

בְּחֶדְרוֹ הַקָּטָן וְהָאַפְלוּלִי הָיְתָה דְּמָמָה וְשִׁמָּמוֹן. וְרַק סָמוּךְ לְמִטָּתוֹ נִצַּב בָּחוּר מֻצָּק וְחָסֹן וְהֶחֱזִיק יָד קָרָה מְאֹד עַל מִצְחוֹ הַלּוֹהֵט. בְּעֵינַיִם יְגֵעוֹת וּמְנֻמְנָמוֹת הוּא הִבִּיט לְמַעְלָה אֶל הַבָּחוּר וְרָאָה: פָּנִים מֻכָּרִים מְאֹד, רַעֲנַנִּים וּוְרֻדִּים עִם חִיּוּךְ מֻכָּר אַף הוּא, רַעֲנָן וְשָׁקֵט.

„כָּךְ, כָּךְ, אֵפוֹא? שָׁאַל חִיּוּכוֹ הָרַעֲנָן שֶׁל הַבָּחוּר, וְהוּא כְּבָר נִזְכַּר, שֶׁכָּכָה מְחַיֵּךְ רַק אִיצִיק־בָּרוּךְ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ הֵשִׁיב לְעַצְמוֹ:

„כָּךְ, וַדַּאי שֶׁכָּךְ...”

לְיַד אִיצִיק עָמְדָה הַנַּעֲרָה הָרָזָה, גְּזוּזַת־הַשֵּׂעָר, וְהִסְתַּכְּלָה עָלָיו בְּעֵינַיִם נִבְהָלוֹת.

„אוּלַי לִקְרֹא לְאִשְׁתּוֹ?” שָׁאֲלָה חֶרֶשׁ אֶת אִיצִיק.

וְאִיצִיק לֹא הֵשִׁיב כְּלוּם וְרַק הִמְשִׁיךְ לְחַיֵּךְ. בֵּינִישׁ סָגַר לְאַט אֶת עֵינָיו וְשׁוּב נִרְדַּם.

הוּא הֵקִיץ כְּשֶׁדָּלְקָה כְּבָר עֲשָׁשִׁית בַּחֶדֶר.

רוֹפֵא בֵּית־הַנְּתִיבוֹת נָשַׁם בְּקֹר עַל פָּנָיו הַלּוֹהֲטִים וּמִשֵּׁשׁ אוֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן בְּאֶצְבָּעוֹת קָרוֹת דּוֹקְרוֹת.

„דַּלֶּקֶת הָרֵאוֹת אוֹ טִיפוּס, מִי יוֹדֵעַ מָה?” אָמַר הָרוֹפֵא תּוֹךְ אֲנָחָה.

וּמִפְּנֵי הַמִּלִּים הָאֵלֶּה לֹא נִבְהֲלוּ, לֹא הוּא, לֹא אִצִיק וְלֹא הַנַּעֲרָה הַצְּנוּמָה, גְּזוּזַת הַשֵּׂעָר. רַק אֵצֶל ווֹלוֹדְיָא נִתְרַחֲבוּ לְרֶגַע הָעֵינַיִם הַמֵּימִיּוֹת־הַצְּהֻבּוֹת וְתֵכֶף לְאַחַר מִכֵּן הֵחֵלּוּ לְחַיֵּךְ שׁוּב.

ו

וְשׁוּב הָיָה חַם בַּחוּץ.

הַצִּפֳּרִים, בְּפַזְּזָן עַל גַּבֵּי הָעֲנָפִים הַמְעֻקָּמִים שֶׁל עֵץ הַתַּפּוּחַ נְסוּךְ קַרְנֵי־הַשֶּׁמֶשׁ, הִתְעַלְּסוּ בָּאָבִיב הֶחָדָשׁ. הֵן צִיְּצוּ מֵרֹב נַחַת, נִתְּרוּ וְהִתְנַדְנְדוּ עַל כָּל זַלְזַל דַּק וְרָטֹב.

מִבַּעַד לַחַלּוֹן הַפָּתוּחַ נִרְאָה אֵיךְ בַּעַל־הַבַּיִת, הָאִכָּר, פּוֹסֵעַ שָׁם בַּגִּנָּה גְּלוּי־רֹאשׁ, סוֹקֵר כָּל עֵץ רַךְ וְצָעִיר, מֵנִיעַ אוֹתוֹ וּבוֹדֵק אִם לֹא הִזִּיק לוֹ הַכְּפוֹר הַחָרְפִּי. שְׁנֵי כְּלָבָיו הַגְּדוֹלִים, שְׂעִירִים, מְפֻטָּמִים וּשְׂבֵעִים, הָלְכוּ אַחֲרָיו לְאַט, צַעַד אַחַר צַעַד. הֵם שִׂחֲקוּ דֶּרֶךְ אַגַּב מִשְׂחַק־כְּלָבִים, רָדְפוּ אֶחָד אַחֲרֵי הַשֵּׁנִי, נֶאֶבְקוּ, וְהִתְנַשְּׁכוּ לְמַרְאִית עַיִן. בִּקְצֵה הַגִּנָּה רָאוּ חֲזִיר נָכְרִי וְהִשְׂתָּעֲרוּ עָלָיו שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, בְּרוּצָם מַהֵר עַל פְּנֵי הָרְגָבִים הַשְּׁחוֹרִים שֶׁל אַדְמַת הַגִּנָּה הַלַּחָה. הַחֲזִיר, בִּרְאוֹתוֹ עוֹד מֵרָחוֹק אֶת הַכְּלָבִים, שָׁכַח מִתּוֹךְ פַּחַד אֶת הַמָּקוֹם, שָׁם גֶּדֶר־הָעֵץ נְמוּכָה, וּפָנָה לָרוּץ אֶל עֵבֶר אַחֵר, אַךְ חָשׁ מִיָּד כִּי הַכְּלָבִים תְּפָסוּהוּ בְּאָזְנָיו הָאֲרֻכּוֹת, וְהֵרִים קוֹל צְעָקָה חֲזִירִית.

כָּאן נִצַּב הָאִכָּר וְדִבֵּר אֶל נַפְשׁוֹ הוּא. פִּתְאֹם רָאָה אֶת בֵּינִישׁ הָעוֹמֵד אֵצֶל הָאֶשְׁנָב הַפָּתוּחַ, וְנִכְלַם.

בֵּינִישׁ הִתְלַבֵּשׁ לְאַט, וּבַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה אַחֲרֵי מַחֲלָתוֹ יָצָא הַחוּצָה. הָיָה כְּבָר כֹּה חַם וְיָפֶה. הַשָּׁמַיִם כְּבָר הָיוּ חֲלוּמִים וּכְחֻלִּים, וְחַמָּה חוֹלֶמֶת הִתְנוֹסְסָה כְּבָר בְּתוֹכָם וְעָשְׂתָה כַּוָּנֵי־חֵן יַלְדוּתִיִּים, כְּאִלּוּ מִישֶׁהוּ הָיָה מְחַיֵּךְ וּמְמַצְמֵץ בִּשְׂפָתָיו כְּנֶגְדָּהּ.

הוּא עָמַד כְּשֶׁיָּדָיו תְּקוּעוֹת בְּכִיסָיו וְהִסְתַּכֵּל.

נְתִיבָה צָרָה וּסְלוּלָה הִתְפַּתְּלָה בֵּין שְׁנֵי עֶבְרֵי הַבֹּץ, שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ, וְנֶעֶלְמָה אֵי־שָׁם בָּעָרוּץ אֲשֶׁר אֵצֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת.

„הֲלָלֶכֶת אֶל הָרָצִיף ?" שָׁקַל בְּדַעְתּוֹ.

הוּא הֶעֱבִיר אֶת יָדוֹ עַל לְחָיָיו הַדַּלּוֹת וְהִתְבּוֹנֵן עַל יָדָיו הָרָפוֹת וְהָרָזוֹת; הוֹצִיא לְאַט אֶת הַתִּיק, הָפַךְ בּוֹ וְהָפַךְ בּוֹ בְּאֶצְבָּעוֹת קְמוּצוֹת וְרוֹטְטוֹת.

„תַּכְלִית, – נֶאֱנַח אֲנָחָה, – תַּכְלִית יָפָה".

הוּא הָלַךְ לְאַט־לְאַט, כְּמוֹ יֶלֶד קָטָן, אֲשֶׁר זֶה מִקָּרוֹב לָמַד לָלֶכֶת, וְהִבִּיט לְמַטָּה, שָׁם הִטְבִּיעוּ צְעָדָיו סִימָנִים עַל הָאֲדָמָה הָרַכָּה. מִסְּבִיבוֹ הָיָה שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה. בִּדְמָמַת־מְנוּחָה הִשְׁתַּפֵּךְ זֹהַר הַחַמָּה וְחִמֵּם בְּאַהֲבָה אֶת הַבָּתִּים הַקְּטַנִּים הַמְפֻזָּרִים.

מֵרֹב חֻמָּן שֶׁל קַרְנֵי־הַשֶּׁמֶשׁ הָרַכּוֹת חָטְפוּ הַבִּקְתוֹת תְּנוּמַת־צָהֳרַיִם, וְתוֹךְ תְּנוּמָה זוֹ הִקְשִׁיבוּ הֵן לְאוֹתָן הַנְּקִישׁוֹת שֶׁל הַנַּפָּח, אֲשֶׁר אֵי־שָׁם הַרְחֵק סִפְּרוּ לַדְּמָמָה מַעֲשֶׂה רַק אֶחָד מְמֻשָּׁךְ וְעָצוּב:

„מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ דַּכָּא”.

„מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ אֻמְלָל”.

„מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ נוּגֶה, אֲשֶׁר בְּזֵעַת אַפָּיו וּבְקֹשִׁי מָצָא אֶת לַחְמוֹ”.

לְיַד בֵּית הַנְּתִיבוֹת הִשִּׂיגוֹ אַבְרָהָמְצִ׳יק, צְבָטוֹ מִתַּחַת לִזְרוֹעוֹ וְתָקַע לוֹ בְּחִפָּזוֹן רַב אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ:

„בֵּינִישׁ, שֶׁמָּא אֵיזוֹ „גְּמִילוּת־חֶסֶד”, אוּלַי?”

וּבְשָׁעָה שֶׁלְּחָיָיו הַכְּחוּשׁוֹת שֶׁל בֵּינִישׁ נִתְקַמְּטוּ לְאַט לְחִיּוּךְ רָפֶה, רָץ כְּבָר הָלְאָה אַבְרָהָמְצִ׳יק בִּלְוַיַת עָמִיל מְבֹהָל, וְחֶצְיוֹ בְּכֹבֶד־רֹאשׁ וְחֶצְיוֹ בְּלֵיצָנוּת טָעַן אֵלָיו:

„וּמַה, בְּהֵמָה, הַאִם לֹא יָכֹלְתָּ לְהוֹדִיעַ בִּלְעָדַי לְרֹאשׁ בֵּית הַנְּתִיבוֹת?”

וּבֵינִישׁ עוֹד חִיֵּךְ וְהֶחֱזִיק אֶת יָדוֹ הָרָפָה וְהַדַּלָּה פְּשׁוּטָה אֵלָיו.

כְּרֶגַע בָּאוּ לִקְרָאתוֹ מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת שְׁנֵי עֲמִילִים מַכָּרִים.

הֵם לֹא הִתְעַכְּבוּ לְיָדוֹ, אַף לֹא בֵּרְכוּהוּ לְשָׁלוֹם, רַק הֵעִיפוּ מַבַּט־אֵלֶם עַל פָּנָיו הַחִוְּרִים וְהַגְּרֵזִים, וּמֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ כְּבָר סָחוּ עָלָיו בִּלְשׁוֹן־הַסּוֹחֲרִים:

„וּבְכֵן, מַה תֹּאמַר?”

„מַה אֹמַר?”

„דֶּרֶךְ פְּתָחִים וְדֶרֶךְ שְׁעָרִים, הַאֻמְנָם?”

„לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל?”

וְהוּא הָלַךְ הָלְאָה בִּצְעָדִים קְטַנִּים וְרוֹפְפִים. הַחִיּוּךְ הַחוֹלָנִי יָרַד לְאַט מֵעַל פָּנָיו הַצְּנוּמִים וּבִמְקוֹמוֹ בָּאָה הַעֲוָיָה מָרָה שֶׁל נִקְלוּת וְדִכְדּוּךְ. מַשֶּׁהוּ לֹא הֵבִין וְהוּא עַצְמוֹ לֹא יָדַע מַה אֵינוֹ מֵבִין. הַכֹּל מִסָּבִיב הָיָה פָּשׁוּט וְרָגִיל, הַכֹּל נָח כְּרָגִיל בְּפָנִים שְׁלֵוִים, חֲלוּמִים, וְהִצְטָעֵף חֶרֶשׁ בְּאוֹרָהּ שֶׁל שֶׁמֶשׁ־הַמַּעֲרָב הַגְּדוֹלָה.

הָיָה כְּבָר אַחֲרֵי הַפְלָגָתָן שֶׁל רַכָּבוֹת הַצָּהֳרַיִם.

עַל הָרָצִיף הָרֵיק שֶׁל בֵּית הַנְּתִיבוֹת דִּלְּגוּ פֹּה וְשָׁם צִפֳּרִים. הֵן נִתְּרוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְנִקְּרוּ מִזְּמַן לִזְמַן מִתַּחַת לְכַנְפֵיהֶן.

אַרְבָּעָה סוֹחֲרִים צְעִירִים יָשְׁבוּ עַל סַפְסָל, הִתְחַמְּמוּ לְנֹכַח שֶׁמֶשׁ־הַמַּעֲרָב הָאֲדֻמָּה הַשּׁוֹקַעַת, וְגִלְגְּלוּ שִׂיחָה עַל מִסְחָר, עַל סוֹחֲרִים וְעַל נָשִׁים צְעִירוֹת יָפוֹת.

הִנֵּה אֶחָד מֵהֶם הִרְגִּישׁ בּוֹ, חִיֵּךְ אֶל חֲבֵרָיו וְהוֹרִיד אֶת עֵינָיו. וְכֻלָּם כְּבָר הִבִּיטוּ עָלָיו וְסָקְרוּ אוֹתוֹ בְּחוּכַת תַּגְּרָנִים אִלֶּמֶת.

הוּא הִשְׁפִּיל אֶת רֹאשׁוֹ, פָּסַע פְּסִיעוֹת אֲחָדוֹת וְנִתְעַכֵּב לִפְנֵי הַחַלּוֹן הַגָּדוֹל וְהַמְרֻבָּע שֶׁל הַמַּחְלָקָה הַשְּׁנִיָּה. עִם קְלָפִים בִּידֵיהֶם יָשְׁבוּ שָׁם אֶל הַשֻּׁלְחָן סוֹחֲרִים זָרִים אֲחָדִים, פִּיבְנִיאַק, שְׁלוֹמְקָה פֶּרֶל וְהֶעָמִיל בַּעַל הַפָּנִים הַבְּרִיאִים וְהַשָּׂפָם הַגָּדוֹל וְהַמְסֻלְסָל... שַׁלְוָה הָיְתָה נְסוּכָה עַל פְּנֵיהֶם, שַׁלְוַת אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר זֶה עַתָּה קָמוּ מִשֵּׁנָה מְתוּקָה, פְּהַקוּ פִּהוּק שֶׁבַּהֲנָאָה, בְּחָשְׁבָם: מֵילָא, אֶפְשָׁר גַּם לְשַׂחֵק קְצָת בִּקְלָפִים...

אַךְ הִנֵּה רָמַז פִּיבְנִיאַק רְמִיזָה אֶל מוּל הַחַלּוֹן. כֻּלָּם הִפְנוּ פְּנֵיהֶם וְסָקְרוּ אוֹתוֹ בְּבַת־צְחוֹק. הוּא סָר מִן הַחַלּוֹן וּפָנָה לָלֶכֶת הַבַּיְתָה, פָּסַע בַּחֲזָרָה בְּאוֹתָן הַפְּסִיעוֹת הָאִטִּיּוֹת וְהָרָפוֹת, שֶׁפָּסַע לֹא מִכְּבָר אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת.

הוּא שָׁכַב בַּמִּטָּה וְהִרְהֵר, כִּי הוֹצִיא עַל הַמַּחֲלָה אֶת שְׁאֵרִית כַּסְפּוֹ, כִּי אֵצֶל אַבְרָהָמְצִ׳יק כְּבָר פְּתוּחָה הַגְּזוּזְטְרָה, וְשָׁם שׁוֹתִים כָּעֵת בִּמְתִינוּת תֵּה וּמִתְחַמְּמִים לְמוּל הַחַמָּה הָאֲדֻמָּה הַשּׁוֹקַעַת.

נִכְנַס ווֹלוֹדְיָא זֶה שֶׁעֵינָיו מֵימִיּוֹת וְכַפְתּוֹרֵי־זָהָב לוֹ. הוּא יָשַׁב אֲרֻכּוֹת אֶצְלוֹ, חִיֵּךְ אֲרֻכּוֹת בְּעֵינָיו הַמֵּימִיּוֹת וְסִפֵּר אֲרֻכּוֹת, שֶׁאִיצִיק שׁוּב לוֹמֵד אֵי־שָׁם בִּכְּרַכִּים הַגְּדוֹלִים, שֶׁאוֹתָהּ הַנַּעֲרָה גְּזוּזַת־הַשֵּׂעָר רוֹצָה גַּם הִיא לִנְסֹעַ אֶל אוֹתָם הַכְּרַכִּים, שֶׁאִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק הִיא יָפָה וְיַעֲלַת־חֵן, וּמִשּׁוּם כָּךְ חוֹמֵד אוֹתָהּ הוּא, הַמְנֻמָּשׁ בַּעַל־הָעֵינַיִם הַמֵּימִיּוֹת־הַצְּהֻבּוֹת וְהַמְחַיְּכוֹת תָּמִיד.

נִזְכַּר פִּתְאֹם ווֹלוֹדְיָא בִּדְבַר־מָה, קָפַץ מִמְּקוֹמוֹ בְּפָנִים מַצְהִיבִים־

צוֹהֲלִים וְהִתְחִיל מַזְכִּיר מַהֵר וּתְכוּפוֹת אֶת שְׁמָהּ שֶׁל אֵשֶׁת אַבְרָהָמְצִ׳יק וְכֵן גַּם אֶת שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הֶעָמִיל הַגָּבֹהַּ וְהֶחָסֹן, בַּעַל הַשָּׂפָם הַמְסֻלְסָל וְהַפָּנִים הַטִּפְּשִׁיִּים וְהַיָּפִים.

„הֲרֵי זֶה מַזִּיק!" – תָּמַהּ ווֹלוֹדְיָא עַל הֶעָמִיל – הוּא גָּמַר בְּנַפְשׁוֹ לְצוֹדָהּ, מֵבִין הוּא?

„כָּכָה?" שָׁאַל בֵּינִישׁ.

וְאָז, בְּחָשְׁבוֹ כִּי הַלָּה, אֲשֶׁר חָתַר אֶל הַמַּטָּרָה וְהִשִּׂיגָהּ, מִסְתּוֹבֵב עַכְשָׁו בִּמְנוּחָה בְּבֵית־הַנְּתִיבוֹת וּמְפַהֵק מִזְּמָן לִזְמָן בְּדֵעָה יְהִירָה וּבְטוּחָה עַל עַצְמוֹ, דִּגְדֵּג אוֹתוֹ ווֹלוֹדְיָא מִתַּחַת לְשֶׁחְיוֹ, קָרַץ אֵלָיו בְּעַיִן עֲצוּמָה אַחַת וְשָׁאַל:

„וְהוּא מַה, בֵּינִישְׁ׳ל? טְצְצְצְ... טְצְצְצְ!..."

הוּא נִזְכַּר פִּתְאֹם, כִּי לָהּ, לְהַלֵּזוּ, הָיָה מְסַפֵּר רַבּוֹת אוֹדוֹת עַצְמוֹ, אוֹדוֹת אִשְׁתּוֹ הַמְאוּסָה וְהַחוֹלָנִיָּה, וְחָשׁ כְּאֵב קֵהֶה שֶׁל חֲרָטָה וּבוּשָׁה.

בַּחֶדֶר שָׂרְרוּ כְּבָר אֲפְלוּלִית, דּוּמִיָּה וּמְנוּחָה. בְּעַד הַחַלּוֹן הַפָּתוּחַ הֵצִיצָה מֵרוֹם תְּכֵלֶת־הַשָּׁמַיִם לְבָנָה טְהוֹרָה, אֲשֶׁר כְּאִלּוּ זֶה עַתָּה עָלְתָה מִן הָרַחֲצָה. וְדוּמָה הָיְתָה, כְּאִלּוּ נִשְׁתַּקְּעָה בְּמַחֲשָׁבָה עֲגוּמָה. בְּדֶרֶךְ־אֶרֶץ וּבְכָבוֹד הִבִּיטוּ עָלֶיהָ הָאֲמִירִים הַמְשֻׁתָּקִים שֶׁל הָאִילָנוֹת הַמּוּפָזִים הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים וְעָמְדוּ וְחִכּוּ לָרֶגַע, אֲשֶׁר בּוֹ תְּגַלֶּה לָהֶם הַלְּבָנָה אֶת סוֹד הָעַצֶּבֶת וְהַמָּרָה־שְׁחוֹרָה הַנִּצְחִית. אֶלָּא שֶׁהַלְּבָנָה הָיְתָה נְתוּנָה כָּל הָעֵת בְּעִנְיְנֵי שָׁמַיִם וְעָמְדָה עַל מָקוֹם אֶחָד תְּפוּשָׂה בְּמַחֲשָׁבוֹת.

אֵי־שָׁם לֹא רָחוֹק הִתְנַפְּלָה כְּנוּפְיַת כְּלָבִים כְּאֶחָד עַל עוֹבֵר אֹרַח. הַכְּלָבִים הִתְרוֹצְצוּ מִסְּבִיבוֹ בְּאַכְזְרִיּוּת־חֵמָה וּבְזַעֲקוֹת־פֶּרֶא, כְּאִלּוּ הוּא הָיָה הַגַּזְלָן הַיְחִידִי, אֲשֶׁר לוֹ הֵם מְצַפִּים כָּאן זֶה שָׁנִים רַבּוֹת.

נִשְׁמָע הָיָה, אֵיךְ הָאִישׁ הָעוֹבֵר צוֹעֵק וּמְנִיסָם מֵעַל פָּנָיו, אֵיךְ כֶּלֶב אֶחָד קִבֵּל מִמֶּנּוּ מַהֲלֻמָּה הֲגוּנָה וְהִסְתַּלֵּק הַצִּדָּה בִּיבָבַת־כְּאֵב.

וְשׁוּב הָיְתָה דּוּמִיָּה וּמְנוּחָה.

בְּעָמְקָהּ שֶׁל זָוִית אֲפֵלָה הִתְרַקְּמוּ עֲדַיִן פָּנָיו שֶׁל ווֹלוֹדְיָא; דּוֹמֶה

הָיָה, כִּי הוּא קוֹרֵץ שָׁם בְּעַיִן עֲצוּמָה, צוֹחֵק מִבֵּין שִׁנַּיִם הֲדוּקוֹת וְשׁוֹאֵל:

„וְהוּא מַה, בֵּינִישֶׁ׳לֹ? טְצְצְצְ!... טְצְצְצְ!...״

בַּחוּץ גִּשֵּׁשׁ מִישֶׁהוּ אֶת הַקִּיר, נִגַּשׁ בִּצְעָדִים חֲרִישִׁיִּים אֶל הַחַלּוֹן וְהִכְנִיס רֹאשׁ מְחֻפֶּה בְּמִטְפַּחַת שְׁחוֹרָה. הוּא קָם בְּבַת־אַחַת וְרָאָה אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק. בְּרֶגַע אֶחָד נִתְלַכְּדוּ בְּרֹאשׁוֹ הַרְבֵּה מַחֲשָׁבוֹת מְקֻטָּעוֹת עָלֶיהָ וְעַל הֶעָמִיל וְהָמְמוּ אֶת מֹחוֹ. הִיא שָׁאֲלָה דְּבַר־מָה בְּקוֹלָהּ הַדַּק הָרָגִיל, אוּלָם הוּא הָיָה הָמוּם וְלֹא שָׁמַע.

תְּחַכֶּה־נָא, – מִלְמֵל בְּבַקְשׁוֹ מַשֶּׁהוּ בְּיָדַיִם חוֹפְזוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן – הִנֵּה אַדְלִיק אֶת הָעֲשָׁשִׁית״.

אֶלָּא שֶׁלֹּא מָצָא עַל הַשֻּׁלְחָן מְאוּמָה וְאֶת הָעֲשָׁשִׁית לֹא הִדְלִיק. בָּאֲפֵלוּלִית שֶׁבַּחֶדֶר הִשְׂתָּרְרָה שׁוּב דוּמִיָּה, שֶׁנִּצְמְדָה אֶל הַקִּירוֹת וְהֻפְרְעָה כְּפַעַם בְּפַעַם עַל יְדֵי קוֹלָהּ הַנּוּגֶה הַמֻּשְׁפָּל מְעַט:

„כֹּה יָפֶה הוּא הַלַּיְלָה, כֹּה חַם וְדָמוּם... דָּמוּם...״

עַל אוֹדוֹת מַשֶּׁהוּ הִיא סִפְּרָה לְאַט וְחֶרֶשׁ; עַל חַיֵּי־אָדָם שֶׁחָלְפוּ, עַל חֲלוֹמָהּ הִיא הֶעָמוּם, אֲשֶׁר שִׁקֵּר לָהּ זְמַן רַב וּלְבַסּוֹף לֹא נִתְקַיֵּם.

מִסָּבִיב דָּמַם הַכֹּל וְהִקְשִׁיב תּוֹךְ גַּעְגּוּעִים וָרֶגֶשׁ. הַלְּבָנָה הַחוֹלֶמֶת הִתְקָרְבָה בַּחוּץ יוֹתֵר, נָסְכָה עַל רֹאשָׁהּ הַמּוּרָד נְהָרָה צְהַבְהֶבֶת וְחִוֶּרֶת, וּתְפוּשַׂת מַחֲשָׁבוֹת שָׁמְעָה אֶת אֲשֶׁר הָאִשָּׁה בַּמִּטְפַּחַת מְסַפֶּרֶת:

„...הַרְחֵק־הַרְחֵק שׁוֹכֶנֶת עֲיָרָתֵנוּ. בְּשִׁפּוּעַ הָהָר הִיא שׁוֹכֶנֶת... לְבָנָה גְּדוֹלָה מְאִירָה שָׁם בְּוַדַּאי כָּעֵת, וְהַצְּפַרְדְּעִים שָׁם מוֹצִיאוֹת כְּבָר אֶת רָאשֵׁיהֶן מִתּוֹךְ בִּצַּת־הָאֲגַם וּמְקַרְקְרוֹת לִקְרַאת הַלְּבָנָה... וְהַמַּיִם מְקַשְׁקְשִׁים שָׁם בְּרַעַשׁ וּמְסוֹבְבִים אֶת גַּלְגַּל־הָרֵחַיִם אֲשֶׁר בָּעֵמֶק... וּנְעָרִים מְשַׂחֲקִים כְּבָר שָׁם בָּאָבָק הֶחָדָשׁ וְהַלַּח. זוֹרְקִים אֶת הָאָבָק לְמַעְלָה וְצוֹעֲקִים, זוֹרְקִים וְצוֹעֲקִים...״

הִיא פָּרְצָה פִּתְאֹם בִּצְחוֹק רָם וְנִשְׁתַּתְּקָה. בְּבַת־אַחַת קָם וְהָיָה מִסָּבִיב שֶׁקֶט רַב וְשִׁעְמוּם. מִקֶּרֶן זָוִית אַחַת הִתְחִיל מֵגִיחַ צֵל אָרֹךְ שֶׁל מִישֶׁהוּ וּמִיָּד נֶעֱלַם. לְאַחַר מִכֵּן נִשְׁמַע, כֵּיצַד רוֹדֵף כֶּלֶב לֹא רָחוֹק

בַּגַּנָּה אַחֲרֵי חָתוּל מְרֻגָּז, כֵּיצַד הֶחָתוּל בּוֹרֵחַ וּמְטַפֵּס קַל מְהֵרָה עַל אַלּוֹן אֶחָד סָמוּךְ.

„אַח־ח־ח!" נֶאֱנַח מִישֶׁהוּ מִקָּרוֹב אֲנָחָה עֲמֻקָּה.

בֵּינִיש הֵקִיץ כְּמוֹ מִתּוֹךְ שֵׁנָה, כְּאִלּוּ הִפְקִיר דְּבַר־מָה וְהֵנִיעַ עַל זֶה בְּיָדוֹ:

„מֵילָא..."

אֶלָּא שֶׁהִיא כְּבָר סִפְּרָה עַל עִנְיָנָיו הוּא. עַל מַחֲלָתוֹ הִיא סִפְּרָה, עַל אִשְׁתּוֹ, אֲשֶׁר בָּאָה אָז אֵלָיו מֵהָעֲיָרָה:

„שָׁהֲתָה יוֹמַיִם וְחָלְתָה עַצְמָהּ... הָלְכָה אֵי־שָׁם, נָפְלָה וְנִשְׁאֲרָה שׁוֹכֶבֶת מִתְעַלֶּפֶת".

הֵם הָלְכוּ כְּבָר שְׁנֵיהֶם יַחַד עַל הַנְּתִיבָה הַצָּרָה, נְסוּכַת נֹגַהּ הַלְּבָנָה, שֶׁהוֹלִיכָה אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, הָלְכוּ לְאַט, צַעַד־צַעַד, וּשְׁנֵיהֶם הִבִּיטוּ לְמַטָּה.

נוֹצְצוּ גַּגּוֹת יְרֻקִּים רְטֻבִּים. אֵי־בְּמָקוֹם חָרְקָה מְשֻׁנּוֹת צִפּוֹר־לַיְלָה נִתְעָה, וּפַנָּסִים אֲדֻמִּים־יְרֻקִּים, אֲשֶׁר בַּפַּרְסָה הַשְּׁלִישִׁית, מָסְרוּ מֵרָחוֹק דְּרִישַׁת שָׁלוֹם מֵאֵת אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם יְשֵׁנִים בַּלֵּילוֹת.

„הוּא מֵבִין?—קָבְלָה בַּאֲנָחָה – בַּכֹּל שִׁקֵּר לִי, וַאֲנִי טִפְּשָׁה הָיִיתִי וְהֶאֱמַנְתִּי; אַחֲרֵי כֵן בְּעַצְמִי שִׁקַּרְתִּי, וְגַם לִי הֶאֱמִינוּ... הוּא הֲלֹא צָרִיךְ לָדַעַת: אֲנִי גוּפִי נָפַלְתִּי בַּפַּח: אָהַבְתִּי אֶת מִישֶׁהוּ וְנִשֵּׂאתִי לְאַחֵר. אֶלָּא מַה שַּׁיָּךְ כָּאן?... בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת הֲרֵי מְשִׂיחוֹת בִּי כְּבָר כָּל הַפַּטְפְּטָנִיּוֹת..."

לִקְרָאתָם בָּא פִּתְאֹם סוֹחֵר מִכְּרָךְ גָּדוֹל, שֶׁיָּרַד לֹא מִכְּבָר לְבֵית הַנְּתִיבוֹת. הֵם נֶעֶצְרוּ. הַסּוֹחֵר הֵסִיר לְאַט אֶת הַמִּשְׁקָפַיִם מֵעַל חָטְמוֹ, נִגֵּב אוֹתָם מָתוּן־מָתוּן, צָחַק וְסִפֵּר, כִּי לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר הוּא הוֹלֵךְ אֲלֵיהֶם, אֶל אֵלִיָּה וְאֶל אַבְרָהָמְצִ'יק. בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת עַכְשָׁו מְשַׁעֲמֵם, וּמִתְחַשֵּׁק לְשַׂחֵק בִּקְלָפִים. אַחֲרֵי כֵן הוּא שָׁב וְהִרְכִּיב אֶת הַמִּשְׁקָפַיִם סָקַר אֶת בֵּינִיש מֵרֹאשׁוֹ עַד רַגְלָיו, כְּאִלּוּ נוֹכַח שֶׁאֵינֶנּוּ אִישׁ, וְאָמַר לָהּ:

„נֵלֵךְ נָא..."

וְהִיא לֹא שָׂמָה לוֹ לֵב עוֹד וְהָלְכָה לָהּ עִם הַסּוֹחֵר מֵהַכְּרָךְ הַגָּדוֹל. מִשֶּׁנֶּעֶלְמוּ מֵעֵינָיו, נֶאֱנַח הוּא אֲנָחָה סְתָם וְצָעַד לְאִטּוֹ אֶל בֵּיתוֹ. וּוֹלוֹדְיָא בָּא פִּתְאֹם לִקְרָאתוֹ, נָשַׁם בִּכְבֵדוּת וְשָׁאַל בְּחִפָּזוֹן:

„הִיא הָיְתָה כָּאן, אֵצֶל חַלּוֹנוֹ?

וּכְשֶׁהֵשִׁיב „כֵּן", קָרַץ לוֹ שׁוּב וּוֹלוֹדְיָא בְּעַיִן עֲצוּמָה, דִּגְדֵּג וְשָׁאַל:

„וְהוּא בֵּינִישְׁ'ל? טְצְצְצְ!... טְצְצְצְ!..."

יא

יָמִים שְׁלֵמִים הָיָה פּוֹסֵעַ בְּחֶדְרוֹ הַקָּט וְהַדּוֹמֵם. הַכֹּל, הַכֹּל הָיָה כְּבָר מֵאֲחוֹרָיו, הָיָה כְּבָר מְיֻתָּר אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב עַל כָּךְ. חָשַׁב הוּא רַק עַל זֶה, שֶׁלָּאֲנָשִׁים טוֹב וְלוֹ רָע. אֶל הָרְצִיף לֹא הָיָה הוֹלֵךְ, לֹא מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּיֵּשׁ מִמִּישֶׁהוּ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעֵינוֹ הָיְתָה צָרָה בַּסּוֹחֲרִים:

„הֵם, הָעוֹשִׂים עֲסָקִים, קוֹנִים וּמוֹכְרִים, הֲלֹא מַבִּיטִים עַל פָּנָיו הַצְּנוּמִים וְנֶהֱנִים מִזֶּה, שֶׁהוּא טָעוּן רַחֲמִים".

וְעֶרֶב אֶחָד, כְּשֶׁעָמַד בִּלְתִּי נִרְאֶה בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, הוּא שָׁמַע אֵיךְ סוֹחֲרִים מְשִׂיחִים בּוֹ:

„מִי? בֵּינִישׁ? הוּא הֲלֹא מְדַבֵּר כְּבָר עִם עַצְמוֹ".

סוֹחֵר אֶחָד עָמַד לִפְרֹץ בִּצְחוֹק, אַךְ הַשֵּׁנִי הִפְרִיעוֹ וְטָעַן:

„בֶּן־אָדָם, וְכִי מַעֲשֶׂה בָּדוּי אֲנִי מְסַפֵּר לְךָ?"

הוֹכִיחוּ שָׁם, כִּי הוּא אוּלַי כְּבָר לָקוּי בְּדַעְתּוֹ. וּפִיבְנִיאַק עוֹד סִפֵּר עַל אוֹדוֹת הַמִּשְׁפָּט בְּשֶׁל סְטִירַת הַלֶּחִי שֶׁיִּהְיֶה בְּקָרוֹב, וְהִתְפָּאֵר:

„הִנֵּה תִּרְאוּ... בְּמַעֲמַקֵּי הָאֲדָמָה אֶקְבֹּר אוֹתוֹ". בֵּינִישׁ פָּנָה מִשָּׁם וְלֹא רָצָה לַחֲשֹׁב עַל פִּיבְנִיאַק.

וְהַמִּשְׁפָּט הָיָה.

בְּדִיּוּק בְּעֶרֶב שָׁבוּעוֹת הוּא חָל וְהֵבִיא לַסּוֹחֲרִים הֲמֻלָּה שֶׁל שִׂמְחָה

שָׁם, בִּקְצֵה הַכְּפָר קָזַנְיָא, בְּמָקוֹם שֶׁבֵּיתוֹ הַקָּט שֶׁל שׁוֹפֵט הַשָּׁלוֹם, הַלָּבָן וְהַמְסַיָּד זֶה מִקָּרוֹב, נֶחְבָּא כֻּלּוֹ בַּגָּן הֶעָבֹת וְהַסָּבוּךְ, כְּבָר נָדַף מְאֹד רֵיחַ יֶרֶק וְעֶרֶב־שָׁבוּעוֹת. הָאִילָנוֹת הַמְלַבְלְבִים הִשְׁקִיפוּ, כְּכַלּוֹת רַעֲנַנּוֹת, עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה הַיְרַקְרַקָּה וְהִסְתִּירוּהָ מֵעֵין הַשֶּׁמֶשׁ הַחֲדָשָׁה־מְחֻדָּשָׁה, אֲשֶׁר הִטִּילָה תַּחְתֵּיהֶם כִּתְמֵי־אוֹר לְלֹא־צוּרָה. הָיְתָה שָׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה בַּבֹּקֶר. בֵּינִישׁ עָמַד כְּמִסְתָּר מִן הַצַּד וְרָאָה, אֵיךְ מַגִּיעַ מִדֵּי פַּעַם קָרוֹן אַחֵר עִם סוֹחֲרִים־עֵדִים. הוּא לֹא רָצָה לְהַבִּיט עֲלֵיהֶם וְשָׁקַע בְּהִרְהוּרִים.

אַבְרָהָמְצִ׳יק מָצָא אוֹתוֹ כָּאן, הִפְלִיט תּוֹךְ חִפָּזוֹן מִלִּים אֲחָדוֹת, אֲשֶׁר בֵּינִישׁ לֹא תָּפַס אוֹתָן, וּמִיָּד נֶעֱלַם. וְשָׁם לֹא רָחוֹק נִזְדָּרְזוּ סוֹחֲרִים, כְּמוֹ לִבְרִית־מִילָה שֶׁבְּעֶרֶב הֶחָג, וְשָׁאֲלוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ:

„אוּלַי יִגְמְרוּ אֶת זֶה חִישׁ מַהֵר?... הֲלֹא עֶרֶב חַג הַיּוֹם".

שָׁם, אֶצְלָם בַּבַּיִת, הָיוּ כְּבָר הַדְּלָתוֹת פְּתוּחוֹת לִרְוָחָה וְאֶת הַדָּגִים כְּבָר קִצְּצוּ עַל הַקֶּרֶשׁ, וִילָדִים תָּלוּ כְּבָר זֵרֵי „מָגֵן־דָּוִד" יְרֻקִּים בַּחֲדָרִים הַמְסֻדָּרִים.

אוּלָם שׁוֹפֵט־הַשָּׁלוֹם, גֶּנֶרַל נִזְעָם שֶׁהִתְפַּטֵּר מִכְּהֻנָּתוֹ, לֹא נֶחְפַּז, חָקַר אֲרֻכּוֹת כָּל עֵד וּלְכָל עֵד הִטִּיף מוּסָר. הַמִּשְׁפָּט נִמְשַׁךְ עַד הָעֶרֶב. הָעֵדִים כְּאִלּוּ נִתְיָרְאוּ שֶׁמָּא הַגֶּנֶרַל־בְּדִימוּס הַנִּזְעָם יְגָרֵשׁ אֶת כֻּלָּם מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת. עַל כֵּן הִפְרִיזוּ בְּדִבּוּרִים מְסֻבָּכִים, עָנוּ שֶׁלֹּא לָעִנְיָן וְעַל פִּי רֹב נִמְנְעוּ מִלְּהָעִיד:

„אֵין אָנוּ יוֹדְעִים... בְּעֵינֵינוּ לֹא רָאִינוּ... שָׁמַעְנוּ".

שׁוֹפֵט הַשָּׁלוֹם הִתְרַגֵּז עֲלֵיהֶם וְעַל פִּיבְנִיאַק, אִיֵּם שֶׁיּוֹשִׁיב אֶת כֻּלָּם בְּבֵית הַסֹּהַר, עִם כָּל זֹאת הוּא דָּן סוֹף סוֹף לִשְׁבוּעַיִם שֶׁל יְשִׁיבָה בְּבֵית הַסֹּהַר אֶת בֵּינִישׁ, אוֹתוֹ בַּעַל הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה הַצָּנוּם, שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים חִוְּרִים מְאֹד עִם שְׂפָתַיִם צוֹחֲקוֹת.

הַסּוֹחֲרִים וְהַסַּרְסוּרִים הָיוּ מְרֻצִּים מִזֶּה שֶׁהַמִּשְׁפָּט נִגְמַר סוֹף כָּל סוֹף, יָשְׁבוּ בְּחִפָּזוֹן בַּכִּרְכָּרוֹת שֶׁל עֶגְלוֹנֵי הָעֲיָרָה וּבְפָנִים שֶׁל מְאַחֲרִים זֵרְזוּ בִּנְהִימָה:

„אוצו, רוצו..."

ובעלי־הָעֲגָלוֹת הִצְלִיפוּ עַל הַסּוּסִים בְּחָפְזָה וְנִשְׁבְּעוּ:

„אֵחַרְתִּי אֶת הַמֶּרְחָץ, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי יְהוּדִי, וְיוֹ־וּ־וּ!"

הַשֶּׁמֶשׁ שָׁקְעָה.

בֵּינִישׁ עָמַד יְחִידִי לְיַד בֵּיתוֹ הַקָּטָן שֶׁל שׁוֹפֵט הַשָּׁלוֹם וְנָשַׁךְ אֶת צִפָּרְנָיו. לֹא הָיָה רָצוֹן לָלֶכֶת לֹא אֶל הָעֲיָרָה וְלֹא לְבֵית הַנְּתִיבוֹת. הִנֵּה פֹּה, לְיַד הַבַּיִת הַמְסֻיָּד, הָיָה רוֹצֶה לַעֲמֹד אֲרֻכּוֹת־אֲרֻכּוֹת, חוֹשֵׁב וְנוֹשֵׁךְ אֶת הַצִּפָּרְנַיִם.

„מֵילָא, מוּטָב שֶׁיֵּלֵךְ כְּבָר מִכָּאן לִישִׁיבַת־שְׁבוּעַיִם".

וּלְאַחַר חֲצִי שָׁעָה הוּא כְּבָר הָלַךְ בִּלְוָיַת שְׁנֵי אִכָּרִים־שׁוֹמְרִים בַּדֶּרֶךְ אֶל הָעֲיָרָה. שָׁמַיִם טְהוֹרִים כְּחֻלִּים נִפְרְשׂוּ מִלְמַעְלָה, שָׂדוֹת יְרֻקִּים הִשְׂתָּרְעוּ מִשְּׁנֵי צִדֵּי הַדֶּרֶךְ, כִּכְנָפַיִם גְּדוֹלוֹת לְאֵין שִׁעוּר, וּבַאֲוִיר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נָדַף רֵיחַ שֶׁל חָצִיר שֶׁנִּקְצַר. אֶחָד מִשְּׁנֵי הָאִכָּרִים גָּרַף לֹא יָפֶה אֶת חָטְמוֹ וְהִפְטִיר:

„שְׁמַע־נָא מַהֵר שָׁם, שָׂא רַגְלֶיךָ... כְּבָר יָרַד הַלַּיְלָה".

וְהוּא לֹא שָׁמַע, רַק הִסְתַּכֵּל לְשָׁם, לַמָּקוֹם שֶׁאִכָּר מְאַחֵר עָמַד עֲדַיִן בְּשָׂדֵהוּ עִם סוּסוֹ וְעֶגְלָתוֹ. שְׂפָתָיו נָעוּ וּמִלְמְלוּ חֶרֶשׁ:

„חֲמֵשׁ מֵאוֹת..."

הוּא יָשַׁב בְּבַיִת קָטָן מְרֻבָּע, סָגוּר וּמְסֻגָּר, הַסָּמוּךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל שַׂר־הַמִּשְׁטָרָה, יָשַׁב חָלוּשׁ וְעָצוּב, כְּאָבֵל, וְהִרְהֵר עַל יוֹזֶף יַגֶשְׁפּוֹלְסְקִי: „הָיָה אַבְרֵךְ הָגוּן, מַשְׂכִּיל בְּמִקְצָת, הָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים, אִשָּׁה יָפָה וְגַם שְׁתֵּי יְלָדוֹת יָפוֹת כְּמוֹתָהּ, וְחַי חַיֵּי־נָסִיךְ... וְהִנֵּה נִסְתַּבְּכוּ אֶצְלוֹ הָעֲסָקִים... וַאֲנָשִׁים חָדְלוּ לְהָאִיר לוֹ פָּנִים. וְלָמָּה, בֶּאֱמֶת, יָאִירוּ לוֹ פְּנֵיהֶם? הַאִם לֹא רָאוּ קַבְּצָן מִימֵיהֶם?"

„נוֹסֵעַ יוֹזֶף יוֹם אֶחָד לְעִיר גְּדוֹלָה אַחַת, מִתְאָרֵחַ בָּאַכְסַנְיָה הַיָּפָה בְּיוֹתֵר, שׁוֹכֵב לִישֹׁן... וּבַבֹּקֶר פּוֹתְחִים אֶת דֶּלֶת חֶדְרוֹ וְרוֹאִים: יוֹזֶף תָּלוּי עַל חֶבֶל. לְיוֹזֶף הֵן הָיְתָה אִשָּׁה יָפָה וּשְׁתֵּי יְלָדוֹת יָפוֹת. וְהֵן

סָפְדוּ לוֹ. וְאִלּוּ הוּא, בֵּינִיש, מִי יִסְפֹּד לוֹ?... בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ כְּבָר מְרַנְּנִים אַחֲרָיו, כִּי הוּא קְצָת לֹא שָׁפוּי בְּדַעְתּוֹ".

„אֲבָל לֹא זֶה הָעִקָּר. הָעִקָּר הוּא, אִם דַּעְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיְתָה הַנְּכוֹנָה, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְרִיעַ בָּזֶה, כִּי רֹאשׁוֹ... רֹאשׁוֹ אֶצְלוֹ רָצוּץ וְהַמֹּחַ עָמוּם וְהַלֵּב, הַלֵּב עָצוּב וְחָשׁ שֶׁלְּאַבְרָהָמְצִ׳יק טוֹב שָׁם וְשָׂמֵחַ".

שָׁם מֵעֵבֶר לָאֶשְׁנָב הַמְרֻבָּע הָיוּ יוֹצְאוֹת מִדֵּי עֶרֶב מִחוּץ לָעִיר נְעָרוֹת עִירוֹנִיּוֹת חֲגִיגִיּוֹת. הָיוּ לָהֶן פָּנִים רַעֲנַנּוֹת צוֹחֲקוֹת, וְאִלּוּ אֶצְלוֹ הָיוּ הָעֵינַיִם אֲדֻמּוֹת וְלוֹהֲטוֹת וְהַשְּׂפָתַיִם יְבֵשׁוֹת וְחִוְרוֹת.

הוּא הָלַךְ וְדַל מִיּוֹם לְיוֹם, עִתִּים נִסָּה לְהִשְׁתָּעֵל וּמִשְׁמֵשׁ אֶת חָזֵהוּ הַשָּׁחוּף. הוּא הֲלֹא הָיָה כֹּה מְעֻדָּן קֹדֶם לָכֵן, וְעַכְשָׁו... אִלְמָלֵי חָלָה, לְמָשָׁל, פִּתְאֹם, אִלְמָלֵי חָלָה, לְמָשָׁל, בַּחֲלִי־הָרָזוֹן...

לִפְנוֹת עֶרֶב אֶחָד, לִכְשֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מֵהַתָּא הַמְזֹהָם הַמְרֻבָּע וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁרַשַּׁאי הוּא לָלֶכֶת לַאֲשֶׁר יִרְצֶה, הָיְתָה לוֹ בְּמֹחוֹ כְּבָר תָּכְנִית מוּכָנָה. הוּא הִמְתִּין עוֹד עַד שֶׁהֶחְשִׁיךְ לְגַמְרֵי בַּחוּץ וְשָׂכַר לוֹ עֲגָלָה אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת.

אוּלָם מֹחוֹ הָיָה כְּבָר יָגֵעַ מְאֹד מֵרֹב מַחֲשָׁבוֹת וְחָדַל מִלְּקַלֵּט. בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲגָלָה, בָּהּ יָשַׁב שָׁחוּחַ וְדָמוּם, יָרְדָה בָּרִאשׁוֹנָה מֵהָעֲיָרָה, שָׁכַח הוּא כִּמְעַט אֶת הַתָּכְנִית, רָצָה לְהִזָּכֵר בָּהּ אַךְ לֹא יָכֹל. מַשֶּׁהוּ דִּמְדֵּם בְּרֹאשׁוֹ:

„הוּא צָרִיךְ לָבוֹא לְבֵית הַנְּתִיבוֹת... הוּא צָרִיךְ לֶאֱסֹף אֶת חֲפָצָיו שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּבִקְתָּתוֹ שֶׁל הָאִכָּר... הוּא צָרִיךְ לִנְסֹעַ אֵי־לְשָׁם". אַךְ לְהֵיכָן, לְשֵׁם־מָה לִנְסֹעַ, אֶת זֹאת לֹא יָדַע, וְהִסְתַּכֵּל אֵיךְ הַלְּבָנָה מִתְגַּלֵּית עַל הָהָר הַיָּרֹק שֶׁמִּנֶּגֶד.

פֹּה, עַל הָהָר, הָיְתָה כְּבָר הַדֶּרֶךְ הַצָּרָה וְהָרֵיקָה, מוּאָרָה בְּאוֹר־כְּשָׁפִים צְהַבְהַב, הִתְפַּתְּלָה בִּשְׁנֵי הָעֲבָרִים, יָרְדָה, עָלְתָה וְנֶעֶלְמָה בִּפְאַת־הָאֹפֶק הָרְחוֹקָה, שָׁם הָיְתָה תְּלוּיָה עַל פְּנֵי הָהָר הָאָפֵל עִם בֵּית הַנְּתִיבוֹת לְבָנָה מְלֵאָה צְהֻבָּה־כְּסוּפָה. הָאִכָּר הִצְלִיף הַרְבֵּה עַל סוּסָיו,

וְהֵם מָחוּ בְּזַנְבוֹתֵיהֶם אֶת עִקְבוֹת הַשּׁוֹט וּמָשְׁכוּ בִּמְהֵרָה אֶת הָעֲגָלָה עִם צִלָּהּ, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְעִם הָעָב הַקְּטַנָּה שֶׁל אָבָק מְזֻהָב וּקְצָת רָטֹב. נִרְדַּם הָעוֹלָם הָאָפֵל, הָאָפֵל־צְהַבְהַב, הָרֹאשׁ שָׁמַט אַט־אַט עַל הֶחָזֶה וְשָׁכַח אֶת סֵבֶל הַחַיִּים.

אַךְ הוּא שָׁמַע לֹא רָחוֹק מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת קוֹל תֹּף וּתְרוּעַת חֲצוֹצְרָה, נֵעוֹר כְּמוֹ מִתּוֹךְ חֲלוֹם וְנִבְהַל. הַתֻּפִּים וְהַנִּגּוּן נִשְּׂאוּ מֵהַמָּקוֹם הַהוּא, שָׁם עָמַד הַמִּיכַל, נִשְׁתַּפְּכוּ לְכָל הָעֲבָרִים וְנָמוֹגוּ בְּמַעֲמַקֵּי הַלַּיְלָה. הוּא נָתַן עֵינָיו בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק, שֶׁהָיָה מוּאָר בְּאוֹר גָּדוֹל, וְנִזְכַּר: הֵן חֲתֻנָּתָהּ שֶׁל אֲחוֹת אַבְרָהָמְצִ׳יק עָמְדָה עַל הַפֶּרֶק...

וּפִתְאֹם חָשׁ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמַחֲוִיר. הַלֵּב הִתְפָּעֵם בִּמְהִירוּת וּבַמֹּחַ הַדָּחוּק סָחֲרָה סְבָרָה נוֹרָאָה:

„הוּא הֲלֹא מֻכְרָח לַעֲבֹר לְיַד בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק. יִתָּכֵן שֶׁנִּמְצָאוֹת כָּעֵת שָׁם גַּם חוֹתַנְתּוֹ וְאִשְׁתּוֹ... פִּיבְנְיַאק עִם כְּנוּפְיָתוֹ יִרְאוּ אוֹתוֹ שָׁם, יַקִּיפוּ אֶת הָעֲגָלָה וְאוֹתוֹ וְיִצְעֲקוּ: הֵידָד, הֵידָד!"

כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים שָׁם, פִּטֵּר אֶת הָאִכָּר עִם עֶגְלָתוֹ, פָּנָה שְׂמֹאלָה וּבַחֲצוֹתוֹ אֶת הַפַּסִּים, צָעַד לְאַט אֶל הַגִּנָּה אֲשֶׁר עִם בֵּית הַנְּתִיבוֹת. שָׁם יָשַׁב עַל סַפְסָל הַנִּמְצָא בַּצֵּל, וְאֶת רֹאשׁוֹ שׁוּב שָׁמַט עַל חָזֵהוּ כִּמְנֻמְנָם.

הָיְתָה דְּמָמָה, וְהַצַּמָּרוֹת הַמּוּפָזוֹת שֶׁל הַלִּבְנִים הַיְשָׁרִים, לֹא נָעוּ וְעָלֶה לֹא זָע. רַק שָׁם בַּפִּנָּה, אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לְצִלְלֵי־הָעֵצִים הָאֲרֻכִּים, צָחֲקָה בִּצְחוֹקָהּ הַיָּדוּעַ הַנַּעֲרָה, מוֹכֶרֶת הַסְּפָרִים בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, וְנֶהֶנְתָה מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר לָהּ תַּלְמִיד־הַגִּמְנַסְיָה הַגָּבֹהַּ.

צִלְצֵל פַּעֲמוֹן בֵּית־הַנְּתִיבוֹת.

לִכְשֶׁנִּשְׁאֲרוּ עַד לָרַכֶּבֶת שֶׁל הַשָּׁעָה הָאַחַת־עֶשְׂרֵה בְּסַךְ הַכֹּל עֶשֶׂר דַּקּוֹת, הוֹפִיעוּ בַּגַּן הַקְּרוּאִים לַחֲתֻנָּה. זוּגוֹת־זוּגוֹת הֵם פָּסְעוּ בִּמְתִינוּת עַל הַמִּשְׁעוֹל הָאָרֹךְ, הַמְּרֻבָּץ בַּחוֹל, וְהִבְהִיקוּ בְּשִׂמְלוֹת־מֶשִׁי לְבָנוֹת כַּשֶּׁלֶג. סָמוּךְ מְאֹד אֵלָיו עָבְרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק וְקִבְּלָה לִפְנֵי אִשָּׁה גְּבֹהָה וּקְשִׁישָׁה:

„בַּעַל הַנֵּהוּ, אֵפוֹא, לֹא רָע... הוּא עוֹשֶׂה אֶת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה. אַךְ בְּבוֹא הַלַּיְלָה נוֹחֵר הוּא בִּשְׁנָתוֹ, נוֹחֵר וָרָר...

וּבֵינִישׁ נִזְכַּר פִּתְאֹם בִּשְׁלוֹמְקָה פֶּרְל:

„הֲיִתָּכֵן, הֲרֵי לֹא נוֹתְרָה לוֹ כְּבָר אַף פְּרוּטָה?"

הוּא נִגַּשׁ לְאַט אֶל רְצִיף בֵּית־הַנְּתִיבוֹת הַמּוּאָר וְהִתְיַצֵּב בַּצַּד. מְלֻבָּשׁ בַּחֲלִיפַת בְּגָדָיו הַשְּׁחוֹרִים וּבְמִטְפַּחַת־צַוָּאר לְבָנָה, עָמַד אַבְרָהָמְצִ׳יק עִם אַחַד הַמְּחֻתָּנִים וְסִפֵּר לוֹ דְּבַר־מָה.

בֵּינִישׁ נִגַּשׁ לְאַט, קָרָא אוֹתוֹ הַצִּדָּה וְאָמַר לוֹ בְּלַחַשׁ:

„אֵצֶל הַלּוּזוֹבְקָאִי יֵשׁ מְעַט פּוֹל לֹא רַע. אוּלַי נִסַּע מָחָר אֵלָיו?"

וְהוֹאִיל וְאַבְרָהָמְצִ׳יק הִבִּיט עָלָיו בְּלִי שׁוּם תְּמִיהָה וְשׂוֹחַח בִּמְנוּחָה אוֹדוֹת הַפּוֹל שֶׁל הַלּוּזוֹבְקָאִי, הִתְחַזֵּק הוּא בֵּינִישׁ, וְהוֹסִיף חֵשֶׁק לְאַבְרָהָמְצִ׳יק:

„אַבְרָהָמְצִ׳יק צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁהוּא, בֵּינִישׁ, הֲרֵיהוּ קְצָת חָשׁוּב אֵצֶל הַלּוּזוֹבְקָאִי".

אַבְרָהָמְצִ׳יק הִתְגָּרֵד מֵאֲחוֹרֵי הָאֹזֶן וְהִפְטִיר בְּהַמְצָאָה שֶׁל סוֹחֵר:

„הוּא, בֵּינִישׁ, הֲלֹא מֵבִין, כִּי הֶכְרֵחַ הוּא לָקַחַת אֶת פִּיבְנְיָאק כְּסַרְסוּר לַדָּבָר, וְלֹא – וַדַּאי יְקַלְקֵל".

וּלְמָחֳרַת הַיּוֹם נָסְעוּ בֵּינִישׁ, אַבְרָהָמְצִ׳יק וּפִיבְנְיָאק יַחְדָּו בִּכְרִכְּרַת עֶגְלוֹן־הָעֲיָרָה לְלוּזוֹבְקָה.

תְּחִלָּה שָׁתְקוּ כֻּלָּם. הִקְשִׁיבוּ אֵיךְ הַכִּרְכָּרָה מִתְנוֹדֶדֶת, בְּהַעְפִּילָהּ לַעֲלוֹת עַל הָהָר, וְאֵיךְ שׁוֹרֵק שְׁלֹמֹה לִיפּ אֶל סוּסָיו. אַחֲרֵי כֵן הֵקִיץ פִּתְאֹם פִּבְנִיאַק כְּמוֹ מִתּוֹךְ תְּנוּמָה וְהִפְלִיט סְתָם אִמְרָה:

„אִי, אִשָּׁה יֵשׁ לְךָ, אַבְרָהָמְצִ׳יק!"

אָז הִשְׁתַּפֵּךְ עַל פָּנָיו הַשְּׁמֵנִים וְהַזַּכִּים שֶׁל אַבְרָהָמְצִ׳יק חִיּוּךְ שֶׁל קוֹרַת־רוּחַ. הוּא הִתְיַשֵּׁב יוֹתֵר עָמֹק בַּכִּרְכָּרָה וְהִצְבִּיעַ עַל בֵּינִישׁ:

„הִנֵּה יַגִּיד הוּא, לֹא כֵן, בֵּינִישְׁ׳ל?"

„אִשָּׁה אֵין מַכִּירִים לָדַעַת, – אָמַר פִּיבְנְיָאק – עַד כִּי..."

וְכָאן נִפְלְטָה מִפִּיו מִלָּה דֵּי מְאוּסָה. בֵּינִיש לֹא רָצָה לִשְׁמֹעַ אֶת הֶמְשֵׁךְ הַשִּׂיחָה וְאָמַר בְּלִבּוֹ לִכְתֹּב מִכְתָּב לְאִשְׁתּוֹ:

„לְזוּגָתִי הַיְקָרָה מָרַת פְּרוּמְקֶה שֶׁתִּחְיֶ'. הֱיוֹת וְיֵשׁ בְּדַעְתִּי לָבוֹא לַשַּׁבָּת הַבַּיְתָה, הֲרֵינִי מְבַקֵּשׁ מִמֵּךְ אֵפוֹא..."

וְעַל אוֹתוֹ הָהָר הָרָחוֹק, שֶׁנִּשְׁאַר מֵאֲחוֹרֵי גַּבָּם, נִמְנֵם בֵּית הַנְּתִיבוֹת הָאָדֹם, וּבְעֵינַיִם קְפוּאוֹת, הַפְּקוּחוֹת לְמֶחֱצָה תָּמִיד, הִתְבּוֹנֵן בַּמֶּרְחָק הַבִּלְתִּי נוֹדָע וְהַדָּמוּם.

הַחֵרֵשׁ

א

בִּתְחִלַּת הַסְּתָו נָפַל שׁוּב דָּבָר בֵּין מֶנְדְּל, בְּנוֹ הַיָּפֶה וּגְדוֹל הַקּוֹמָה שֶׁל ווֹבָא בִּיק, וּבֵין אֶסְתֵּר, בִּתּוֹ שֶׁל הַחֵרֵשׁ, בַּת הָעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שֶׁהָיְתָה מְבַשֶּׁלֶת בְּבֵיתוֹ שֶׁל בִּיק. אֲנָשִׁים שׂוֹחֲחוּ עַל כָּךְ בָּעִיר לִפְנֵי חֲנוּיוֹת־הַשּׁוּק וּבְטַחֲנַת הַקֶּמַח הַגְּדוֹלָה שֶׁל ווֹבָא בִּיק. שָׁם זָקַף הַחֵרֵשׁ בְּכָל מָקוֹם אֶת אָזְנָיו הָאֲטוּמוֹת וְהַמְּתוּחוֹת וְהִבִּיט בְּחֶשֶׁד עַל כָּל אָדָם, אֲשֶׁר בְּסָמוּךְ לוֹ הֶעֱלָה בַּת־צְחוֹק עַל שְׂפָתָיו, וְעִם כָּל זֹאת לֹא עָלָה בְּיָדוֹ זְמַן רַב לִקְלֹט מִלָּה.

מֶנְדְּל הָיָה מוֹסִיף לְהִתְלוֹצֵץ מִתּוֹךְ בְּדִיחוּת־הַדַּעַת עִם הַבַּחוּרִים מוֹכְרֵי הַתְּבוּאוֹת, שֶׁהֵבִיאוּ חִטָּה אֶל הַטַּחֲנָה, וְדִגְדֵּג אֶת צַלְעוֹתֵיהֶם בְּמַרְפֵּקוֹ:

„שְׁמַע־נָא, אַתָּה, הֲיָדוֹעַ תֵּדַע מַה אוֹמֵר מַכְּס נוֹרְדוֹי?"

וְנִתְבַּוֵּן בָּזֶה, כְּמוֹ תָּמִיד:

„אַתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה קוֹפִּיקוֹת בְּרוּבְּל?"

הַכָּרַת פָּנָיו לֹא עָנְתָה בּוֹ מְאוּמָה.

הוּא גּוּפוֹ בָּא לֹא מִזְּמַן מֵעִיר הַמָּחוֹז בְּמַגָּפַיִם חֲדָשִׁים מַבְרִיקִים, וּבְהִתְהַלְּכוֹ בַּחֲצַר הַטַּחֲנָה הִתְיַמֵּר בָּהֶם. מִדֵּי פַּעַם הָיָה מְעַכֵּב אֶת הַטּוֹחֵן הַצָּעִיר, שׁוּלְץ, וּמְרַמֵּז לוֹ:

„וְכֵיצַד נִרְאִים בְּעֵינֶיךָ מַגָּפַי?"

וּלְשׁוּלְץ, הָאַשְׁכְּנַזִּי הָרְצִינִי, לֹא נִמְאַס לִכְרֹעַ וּלְלַטֵּף אֶת הַמַּגָּפַיִם הַחֲדָשִׁים שֶׁעַל רַגְלָיו שֶׁל מֶנְדְּל.

כֹּה גְּדוֹלָה הָיְתָה הִתְעַנְיְנוּתוֹ שֶׁל שׁוּלְץ בְּמַגָּפַיִם הַמַּבְרִיקִים הַלָּלוּ,

וכֹה גָּדְלָה וְהָלְכָה מִיּוֹם לְיוֹם תְּשׁוּקָתוֹ אֲלֵיהֶם.

הוּא גַּם לֹא הִתְרַשֵּׁל, חָלַץ בּוֹ בַּמָּקוֹם מַרְגְּלוֹ שֶׁל מֶנְדְּל מָגָף אֶחָד וּמָדַד אוֹתוֹ עַל רַגְלוֹ הוּא.

כָּל זֶה רָאָה הַחֵרֵשׁ בְּעַד חַלּוֹן הַדְּיוֹטָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַטַּחֲנָה, שָׁם עָבַד אָז לְיַד הַמַּעֲלוֹת, הֵצִיץ בִּגְנֵבָה וְהִסְתַּכֵּל בְּכָל פַּעַם לִצְדָדִים אִם אֵיזֶה פּוֹעֵל אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ אַחֲרָיו.

אֶסְתֵּר הָיְתָה מְבִיאָה לְמֶנְדְּל מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ אֹכֶל מֵהָעִיר. לְאַחַר מִזֶּה הָיוּ מְלַוִּים אוֹתָהּ בְּעֵינֵיהֶם שׁוּלְץ וּמֶנְדְּל מֵחֲצַר הַטַּחֲנָה, מֶנְדְּל שָׁתַק וְחִיֵּךְ מְהֻרְהָר וְשׁוּלְץ הַטּוֹחֵן קָרַץ בְּעֵינָיו עַל גַּבָּהּ שֶׁל אֶסְתֵּר וְדִגְדֵּג לְמֶנְדְּל דַּוְקָא בְּמָקוֹם מְגֻנֶּה. וּבִרְאוֹת זֹאת פּוֹעֲלִים מִפְּנִים הַטַּחֲנָה, הָיוּ מִצְטוֹפְפִים כֻּלָּם יַחַד אֶל הַחַלּוֹנוֹת:

„גֶּשׁ־הָלְאָה, תֵּן לִי...״

דָּבָר זֶה עָקַץ כָּל־כָּךְ אֶת הַחֵרֵשׁ רְחַב־הַגֶּרֶם, בַּעַל הַפָּנִים הַנִּבְהָלִים וְהַמְּתוּחִים, וְכָל־כָּךְ הִתְאַוָּה לָדַעַת בְּשֶׁל־מָה צוֹחֲקִים הַפּוֹעֲלִים. אַךְ הוּא הָיָה חֵרֵשׁ גָּמוּר וְהִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי כָּל אָדָם וּבִפְנֵי עַצְמוֹ, לֹא יָכֹל לְהַבִּיט בְּעֵינָיו שֶׁל אִישׁ, וְרַק חָשַׁב עַל הָעֲבֵרָה הַמִּשְׁתַּמֶּשֶׁת שֶׁל מֶנְדְּל וְשׁוּלְץ, שֶׁעָשׂוּ פַּעַם עִם רִיבָה הָרָה אַחַת מֵהַכְּפָר הַסָּמוּךְ רִבְנִיצָה.

אָכֵן, הֵם שָׁלְחוּ אָז אֶת הָרִיבָה הַכַּפְרִית אֵי־לְשָׁם לִזְמַן־מָה.

אַחֲרֵי כֵן פְּגָשׁוֹ פַּעַם בְּקֶרֶן זָוִית יוֹסִיל בַּאבְּצִיס, נֶאֱמַן־הַטַּחֲנָה הַצָּנוּם „כָּפוּל־שְׁמוֹנֶה״, וְתָקַע לוֹ מַשֶּׁהוּ אֲרֻכּוֹת בְּאֹזֶן חֵרֶשֶׁת אַחַת. הוּא קָלַט מִלָּה אַחַת מֵעֶשֶׂר, מִכָּל מָקוֹם הוּא נִעֲנַע בְּכָל פַּעַם לְיוֹסִיל בְּרֹאשׁוֹ.

„כֵּן, כֵּן, הוּא שׁוֹמֵעַ״.

טֶבַע בַּיְשָׁנִי כָּזֶה הָיָה לוֹ לַחֵרֵשׁ: נִעֲנַע לִבְנֵי־אָדָם בְּרֹאשׁוֹ וְהִסְכִּים לָהֶם.

„וּמַה, וְכִי אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ?״

בְּמֶשֶׁךְ שְׁבוּעַיִם שָׁמַר אֶת דִּבְרֵי יוֹסִיל הַמְרֻסָּקִים בְּרֹאשׁוֹ הַחֵרֵשׁ וְרַק אַחֲרֵי כֵן הִתְחִיל לְהָבִין אֶת הַמַּעֲשֶׂה:

מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי פּוֹעֲלֵי־הַטַּחֲנָה הַמְּפֻטָּרִים, שֶׁרָצוּ לְהַרְבִּיץ בְּמֶנְדְּל, וְשׁוֹטְטוּ בָּעֲרָבִים הַחֲשֵׁכִים שָׁם, לְיַד בֵּיתוֹ שֶׁל בִּיק. הִבְחִינוּ אֵפוֹא שְׁנֵי הַפּוֹעֲלִים הַלָּלוּ בִּדְבַר־מָה... אוּלָם לֹא יָדַע הוּא בַּמֶּה הִבְחִינוּ הַפּוֹעֲלִים, הֶעֱמִיד אֶת יוֹסִיל אֵצֶל הַטַּחֲנָה וְעָשָׂה לוֹ תְּנוּעָה בְּיָדוֹ:

„וּמַה בֶּאֱמֶת הָיָה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה בְּמֶנְדְּל וְאֶסְתֵּר?"

הַלֵּב הִתְפָּעֵם אָז כֹּה חָזָק בְּחָזֵהוּ רְחַב־הַצְּלָעוֹת, וְנָשַׁם הוּא נְשִׁימוֹת אֲרֻכּוֹת, כְּבֵדוֹת. הָיָה לוֹ בִּזָּיוֹן בִּפְנֵי יוֹסִיל.

„הִיא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ, – צָעַק לוֹ יוֹסִיל אֶל תּוֹךְ הָאֹזֶן הַחֵרֶשֶׁת – הִיא, אֶסְתֵּר, אוֹהֶבֶת אֶת בַּחוּרוֹ שֶׁל בִּיק".

„הִיא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ?" חָזַר וְשָׁאַל אֶת יוֹסִיל.

דּוֹמֶה הָיָה לוֹ, כִּי אוֹתוֹ יוֹסִיל הַצָּנוּם „כָּפוּל־שְׁמוֹנֶה" מְהַתֵּל, פָּתַח הוּא אֶת פִּיו וְצָחַק:

„הִי, הִי, הִי..."

לֹא קוֹל נִשְׁמַע מִמֶּנּוּ, כִּי אִם נַהַם־פֶּרֶא מוּזָר, שֶׁפָּרַץ לָצֵאת מִפִּיו הַמְמֻתָּח. עֵינֵי־הָעֹפֶרֶת שֶׁלּוֹ הֵצִיצוּ בְּלִגְלוּג וּבְזָרוּת. רַק לְאַחַר שֶׁרָאָה שֶׁיּוֹסִיל מְדַבֵּר בִּרְצִינוּת, הוּא הִתְחִיל לְדַבֵּר עַל פִּי דַּרְכּוֹ הַחֵרְשִׁית הַמְרֻסֶּקֶת, בַּעֲשׂוֹתוֹ הַעֲוָיוֹת בִּלְתִּי מְהֻקְצָעוֹת בְּיַד נִכְפֶּפֶת בְּעִגּוּל וּבְתָלְשׁוֹ בְּכֹחַ מִלִּים סְפוּרוֹת מֵחָזֵהוּ רְחַב־הַצְּלָעוֹת וְהֶחָזָק:

„הִנֵּה תִּשְׁאַל־נָא הִיא אוֹתוֹ, אֶת הַחֵרֵשׁ... הֲרֵי הוּא מַכִּיר אוֹתָם הֵיטֵב אֶת בִּיק עִם הַבֵּן שֶׁלּוֹ... וְכִי דָּבָר קָטָן הוּא? עֶשְׂרִים שָׁנָה הוּא עוֹבֵד כְּבָר אֶצְלָם בַּטַּחֲנָה".

„וְיַגִּיד־נָא יוֹסִיל, הוּא הֲלֹא יוֹדֵעַ?"

יוֹסִיל נֶעֱנַע בְּרֹאשׁוֹ בִּנְעִימָה:

„הוּא יוֹדֵעַ. לָמָּה זֶה לֹא יֵדַע?"

וְלוֹ, לַחֵרֵשׁ, הִתְחַשֵּׁק כָּל כָּךְ לָדַעַת מַה אוֹמְרִים עַל זֶה אֲנָשִׁים, אֲנָשִׁים בְּרִיאִים, לֹא חֵרְשִׁים. הוּא הָלַךְ בַּדֶּרֶךְ מִן הַטַּחֲנָה וְהֵנִיעַ בְּיָדָיו כְּלַפֵּי עַצְמוֹ.

„הִנֵּה, אִלְמָלֵא הָיוּ תְלוּיוֹת מִשְּׁנֵי צִדֵּי רֹאשׁוֹ כִּשְׁתֵּי סְחָבוֹת, שְׁתֵּי

אָזְנַיִם גְּדוֹלוֹת וַחֲרֵשׁוֹת. הָיָה קוֹלֵט פֹּה דִּבּוּר וְשָׁם דִּבּוּר״.

בְּדַעְתּוֹ הָיָה לָסוּר פַּעַם אֵלֶיהָ, שָׁמָּה בְּמִטְבָּחוֹ שֶׁל בִּיק, וְלוֹמַר לָהּ שָׁם מִלָּה נְחוּצָה, אֶלָּא בְּדִיּוּק בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן קָרָהוּ אוֹתוֹ עַצְמוֹ הָאָסוֹן הַגָּדוֹל. לִכְאוֹרָה, כָּךְ נִגְזַר כְּבָר עָלָיו.

ב

הָיוּ אָז יְמֵי־חֶשְׁוָן קְצָרִים וּבַכְיָנִיִּים.

שְׁחָקִים אֱוִילִיִּים־עַגְמוּמִיִּים הִתְיַפְּחוּ וְהִזִּילוּ דְּמָעוֹת, בְּהַשְׁקִיפָם עַל הָאֲדָמָה הָרְטֻבָּה וְהַשְּׁחוֹרָה, כְּאִלּוּ הִסְפִּידוּ לְגוֹסֵס:

„וָי לָנוּ... מָה עָלְתָה לָךְ...״

וְשָׁם, בַּבִּקְעָה הַבּוֹדֶדֶת שֶׁמִּחוּץ לָעִיר כְּבָר בָּעֲרוּ יְמָמָה תְּמִימָה בְּטַחֲנָתוֹ שֶׁל בִּיק פַּנָּסֵי הַחַשְׁמַל. יוֹם וָלַיְלָה הֵם הֵאִירוּ בְּעָמְקוֹ שֶׁל הָעֲרָפֶל הָאָפֹר וּכְמוֹ בְּעֵינַיִם צְהֻבּוֹת קָרְצוּ אֶל הָעִיר הַסְּמוּכָה הַשְּׁרוּיָה בְּקַדְרוּת שֶׁל סְתָו:

„אָנוּ טוֹחֲנִים קֶמַח... אָנוּ טוֹחֲנִים קֶמַח...״

בְּאֵד לַח הָיְתָה עֲטוּפָה הַטַּחֲנָה בַּת אַרְבַּע הַקּוֹמוֹת. שְׁלֵוָה, כִּמְהַרְהֶרֶת, הִיא נָהֲמָה אֶת נְהִימָתָהּ הַנּוֹשָׁנָה הַחַדְגּוֹנִית וְהִתְנַדְנְדָה בְּיַחַד עִם אַרְבָּעִים עוֹבְדֶיהָ. בְּתוֹךְ הָרַעַשׁ וְהַהֲמֻלָּה עָבְדוּ אֲנָשִׁים דְּרוּכִים וּמְתוּחִים וּבְאֵלֶּם שֶׁל כֹּבֶד־רֹאשׁ, כְּמוֹהֶם כְּמוֹ הַמְּכוֹנוֹת וְהַגַּלְגַּלִּים אֲשֶׁר הִתְגַּלְגְּלוּ מִסְּבִיבָם, בְּלִי דַּבֵּר וּבְלִי לַחֲשֹׁב, כְּאִלּוּ בְּמֹחָם עָמְדוּ אַסְמֵי־הַטַּחֲנָה הַגְּדוֹלִים עֲמוּסֵי הַחִטָּה וְנָטְלוּ מֵהֶם אֶת שִׂכְלָם:

„הָאֲסָמִים עֲמוּסִים חִטָּה כָּל כָּךְ... הֲיֵשׁ לָהֶם בְּרֵרָה? מֻכְרָחִים לִטְחֹן!״

אֶלָּא שֶׁלִּפְרָקִים רְחוֹקִים חָרְדָה הֲמֻלַּת־הַטַּחֲנָה חֶרְדַּת־פִּתְאֹם וּבְבַת־קוֹל עֲגוּמָה נִבְקְעָה:

„עֲמֹד!... עֲמֹד!...״

אַךְ אִישׁ לֹא נַעֲנָה לָזֶה, וְדוֹמֶה הָיָה, כִּי בַּת קוֹל זוֹ הִיא רְחוֹקָה

וַאֲבוּדָה, שֶׁנִּתְעֲתָה הֵנָּה, לְמָקוֹם זָר וּבִלְתִּי מוּדָע, מְחַפֶּשֶׂת מִישֶׁהוּ וְאֵינָהּ מוֹצֵאת.

יָחֵף, בְּפָנִים אֲדִישִׁים וּמְאֻבָּקִים, יָשַׁב הַחֵרֵשׁ בְּמַעֲלִית הַטַּחֲנָה וְגָלַשׁ מֵהַקּוֹמָה הָרְבִיעִית. פְּלוֹנִי בְּעָבְרוֹ לְיַד הַמַּעֲלִית רָאָה דְּבַר־מָה עָלֶיהָ וְהִתְחִיל צוֹעֵק בְּקוֹלוֹת־פְּחָדִים אֲיֻמִּים:

„הַעֲמִידוּ! הַעֲמִידוּ!"

בְּלִבּוֹ שֶׁל הַחֵרֵשׁ נִקְרַע מַשֶּׁהוּ, נִשְׁפַּךְ מַהֵר אֶל הַמֹּחַ וְשָׂם הִבְרִיק בְּרַעְיוֹן מְזַעְזֵעַ:

„הַחֶבֶל... הַחֶבֶל נִתַּק".

בִּמְהִירוּת עַצְבָּנִית הוּא נֶאֱחַז בִּשְׁתֵּי יָדָיו בַּחֶבֶל שֶׁנִּשְׁאַר שָׁלֵם. הוּא תָּמַהּ אֲפִלּוּ:

„הֲיִפֹּל הוּא בֶּאֱמֶת מִגֹּבַהּ שֶׁכָּזֶה?"

אוּלָם בָּהּ בָּעֵת הֵטַל בְּכֹחַ הַצִּדָּה. הוּא חָשׁ כִּי הוּא נוֹפֵל, וְעִם זֹאת נִדְמָה לוֹ, כִּי מִישֶׁהוּ מִצַּד עָלָיו וְלוֹחֵשׁ לוֹ בְּאַחַת מֵאָזְנָיו הַחֵרְשׁוֹת:

„מְאֻחָר... מְאֻחָר..."

מֵעוֹלָם לֹא שָׁמַע הוּא, הַחֵרֵשׁ, קוֹל נָמוּךְ כָּזֶה, נִבְהַל וְעָצַם אֶת עֵינֵי־הָעֹפֶרֶת הַגְּדוֹלוֹת.

לְאַחַר מִכֵּן, כְּשֶׁפָּקַח אֶת עֵינָיו, עָמְדוּ כְּבָר מִסְּבִיבוֹ הַרְבֵּה פּוֹעֲלִים מְאֻבָּקִים, גָּחֲנוּ אֵלָיו וְצָעֲקוּ אֶל תּוֹךְ אָזְנָיו הַחֵרְשׁוֹת:

„אֵיפֹה, אֵיפֹה כּוֹאֵב?"

בְּפָנִים חִוְּרִים כִּפְנֵי מֵת הוּא שָׁכַב עַל הָרִצְפָּה וְכֹחַ לֹא הָיָה לוֹ אֲפִלּוּ לְהַרְאוֹת עַל הַשִּׁכְמָה הַפְּצוּעָה וּלְמַטָּה הַיְמָנָה עַל הַצֵּלָע.

אַחֲרֵי כֵן הֶעֱבִירוּהוּ אֶל בֵּיתוֹ הַקָּט אֲשֶׁר בְּסִמְטַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ הַצָּר. הַחַיָּט עִם אִשְׁתּוֹ, שֶׁדָּרוּ אֶצְלוֹ בִּשְׁנֵי חֲדָרִים, לֹא הִרְשׁוּ לְהַשְׁכִּיבוֹ אֶצְלָם. הִשְׁכִּיבוּהוּ בְּמִטַּת־הָעֵץ הַיְשָׁנָה אֲשֶׁר בַּמִּטְבָּח.

לְיוֹסֶלֶה בַּבְּצִיס הַדּוּ־פַּרְצוּפִי הוֹסִיפוּ לְנַסֵּר בְּמֹחוֹ הָעַרְמוּמִי דְּבָרִים שֶׁבַּחֲנֻפָּה.

הִתְגָּרֵד לְעֵינֵי מֶגְדָּל גְּרִידָה שֶׁל בִּטּוּל וְשָׂם לְאַל אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה עִם הַחֵרֵשׁ:

„אָסוֹן גָּדוֹל... הָרוּחַ לֹא יִקָּחֵהוּ, אֶת הַחֵרֵשׁ".

אַחֲרֵי כֵן הוּא בָּא אֶל הַחֵרֵשׁ בַּמִּטְבָּח וְצָעַק אֶל תּוֹךְ אָזְנָיו:

„מַה? שָׁלֵם בְּעַצְמוֹתָיו הוּא סָבַר לָצֵאת מִתַּחַת יְדֵי בִּיק?"

וּמָה הוֹעִיל לוֹ דֶּרֶךְ־חֲנֻפָּה זֶה לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים?

וַהֲלֹא בּוֹ גּוּפוֹ חָשַׁד פַּעַם בִּיק בִּגְנֵבָה מְגֻנֶּה. יוֹם אֶחָד, בַּחֹרֶף, הִשְׁלִיךְ אוֹתוֹ אֲפִלּוּ בְּכָל כֹּחוֹתָיו מֵעַל מַדְרֵגוֹת־הָאֶבֶן שֶׁל הַטַּחֲנָה, עַד כִּי יוֹסֶלֶה הַצָּנוּם הַלָּזֶה נִתְבָּהֵל עַד מָוֶת, הֶחֱזִיק בְּחָטְמוֹנוֹ הַחַד שֶׁשָּׁתַת דָּם וְהִתְיַפֵּחַ כְּאִשָּׁה בַּעֲלַת בֶּכִי:

„אוֹי!... רֹאשִׁי!... הוּא הֲרָגַנִי, רֹאשִׁי..."

אוּלַי גַּם לוֹ לְעַצְמוֹ נִמְאֲסוּ חַיֵּי־הַחֲנֻפָּה הַלָּלוּ וְרָצָה רָצָה כְּבָר לִהְיוֹת כָּשֵׁר וְיָשָׁר, אַךְ לֹא יָכֹל, וּמָצָא לְנָחוּץ לֵאמֹר לְפָחוֹת מִלָּה טוֹבָה לַחֵרֵשׁ:

„כְּלוּם לֹא יִהְיֶה לוֹ, לַחֲלוּטִין לֹא כְלוּם. עָלָיו רַק לִשְׁכַּב וּלְהָחֵם אֶת הַשִּׁכְמָה וְאֶת הַצֵּלָע.

אֲבָל הַחֵרֵשׁ לֹא הֵבִין חָכְמוֹת וְנִטְעַע עֲגוּמוֹת בְּרֹאשׁוֹ:

„נִיחָא, נִיחָא. הוּא יִשְׁכַּב".

הוּא גּוּפוֹ, דּוֹמֶה, לֹא חָשַׁב כְּבָר לֹא עַל הַחַיִּים וְלֹא עַל הַמָּוֶת, שָׁכַב בַּמִּטָּה בְּפָנִים אֲדִישִׁים וְחִוְּרִים וְלֹא יָכֹל עוֹד לְהַסִּיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מֵהַמַּחֲשָׁבָה הָעֲצוּבָה:

„נָפַלְתִּי... מֵהַדְּיוֹטָה הָרְבִיעִית נָפַלְתִּי..."

הָיָה לוֹ, דּוֹמֶה, הַיְנוּ הַךְ, אִם יָקוּם פַּעַם מִמִּשְׁכָּבוֹ אוֹ לֹא.

אַחֲרֵי כֵן בָּאָה אֵלָיו יוֹם אֶחָד אֶסְתֵּר, בָּאָה זְקוּפָה וְרַעֲנַנָּה בִּמְעִיל־סְתָו חָדָשׁ וְשָׁחוֹר וְעֵינֶיהָ עֵרוֹת, שְׁחוֹרוֹת וּרְצִינִיּוֹת יוֹתֵר מֵהָרָגִיל.

שָׁעָה קַלָּה הִיא עָמְדָה לְיַד מִטָּתוֹ תְּמוּהָה וַחֲלוּמָה, תָּמְכָה אֲפִלּוּ אֶת סַנְטְרָהּ בְּאֶצְבָּעָהּ וְהִתְאַבְּלָה מְהַרְהֶרֶת עָלָיו:

„תַּכְלִית, תַּכְלִית יָפָה יָצְאָה מִמְּךָ".

הִיא גָּחֲנָה אֵלָיו, רָצְתָה כַּנִּרְאֶה לִצְעֹק דְּבַר־מָה אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ הַחֵרְשָׁה, אַךְ לֹא הִתְאַפְּקָה וּפָרְצָה בְּקוֹל בֶּכִי. אֶת רֹאשָׁהּ כָּבְשָׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּתוֹךְ הַסְּחָבוֹת אֲשֶׁר אֵצֶל חָזֵהוּ, הִתְיַפְּחָה וּבָכְתָה. קָשֶׁה הָיָה לָדַעַת, אֲסוֹנוֹ שֶׁל מִי הִיא מְבַכָּה: אִם אֶת שֶׁלּוֹ, שֶׁל הַחֵרֵשׁ שֶׁנָּפַל לַמִּשְׁכָּב, אוֹ אִם אֶת שֶׁלָּהּ, הַנֶּעְלָם וְהַסּוֹדִי, כְּמוֹ אוֹתוֹ לֵיל־סְתָו אָפֵל, בּוֹ שׁוֹטְטוּ שְׁנֵי פוֹעֲלִים מְפֻטָּרִים לְיַד בֵּיתוֹ שֶׁל בִּיק וְהִבְחִינוּ דְּבַר־מָה.

הַחֵרֵשׁ הִבִּיט עָלֶיהָ כְּעֵינֵי־הָעֹפֶרֶת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁלּוֹ וְרָצָה לְהַגִּיד מִלָּה נְחוּצָה, מְאֹד נְחוּצָה. מְטֻשְׁטֶשֶׁת וַחֲסְרַת־צוּרָה רִחֲפָה הַמִּלָּה שָׁעָה אֲרֻכָּה בְּרֹאשׁוֹ:

„כֵּן, הָעִקָּר, שֶׁלֹּא תְּמַלֵּא אֶת רֹאשָׁהּ בַּחֲלוֹמוֹת שֶׁל הֶבֶל!"

הוּא אֲפִלּוּ פָּתַח כְּבָר אֶת פִּיו וְנָטָה יָד. אַךְ אֶסְתֵּר כְּבָר קָמָה מֵעַל הַמִּטָּה וְהִתְחִילָה לְכַפְתֵּר אֶת מְעִיל־הַסְּתָו. הִיא הֵנִידָה בְּרֹאשָׁהּ לְאַט וּבְעֶצֶב, הִתְאַנְּחָה תּוֹךְ מָרָה־שְׁחוֹרָה וּמִצְמְצָה אֲפִלּוּ מִצְמוּץ שֶׁל יֵאוּשׁ בְּפִיהָ, כְּאִלּוּ נִתְכַּוְּנָה בְּמִצְמוּץ זֶה לֵאמֹר:

„גַּם זֶה אָב... כִּבְיָכוֹל... עֲצוֹתָיו שֶׁל מִי תִּשְׁמַע כָּאן..."

יוֹם וָלַיְלָה נִתַּךְ אַחֲרֵי־כֵן הַגֶּשֶׁם, נִתַּךְ סָדִיר וּסְתָם עַקְשָׁן, כְּאִלּוּ מִישֶׁהוּ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיֶּחְדַּל וְהוּא לֹא נִשְׁמַע לוֹ וְחוֹזֵר רַק כְּדֵי לְהַכְעִיס:

„אֲנִי רוֹצֶה כָּכָה... אֲנִי רוֹצֶה כָּכָה... אֲנִי רוֹצֶה כָּכָה..."

דִּמְעוֹת־סְתָו דְּלוּחוֹת נִגְּרוּ עַל פְּנֵי הַזְּגוּגִיּוֹת הַמְלֻכְלָכוֹת, מְטֻשְׁטָשׁוֹת הַצֶּבַע, הִתְפַּתְּלוּ לְאַט וּבַעֲצַלְתַּיִם וּלְבַסּוֹף שָׁקְעוּ בְּקִירוֹת־הַמִּטְבָּח הַשְּׁחוּחִים וְהָרְטֻבִּים.

לְמִי הָיָה צֹרֶךְ בְּדְמָעוֹת הַלָּלוּ?

הַכֹּל מִסָּבִיב הָיָה כֹּה מְרֻגָּז וְנִזְעָם, אֲפִלּוּ הַתַּנּוּר הַמְגֻבָּן, מְקֻלַּף־הַטִּיחַ, אֲשֶׁר הֵצִיץ יוֹם וָלַיְלָה אֶל הַחֵרֵשׁ בְּפָנָיו.

כֹּה דָּמוּם הָיָה מִסָּבִיב. לַחֵרֵשׁ הָיָה אֲפִלּוּ תָּמוּהַּ:

„הֲלֹא יֵשׁ שֶׁיִּשְׁמַע אֵיךְ אֵצֶל הַחַיָּט מְקַשְׁקֶשֶׁת מְכוֹנַת הַתְּפִירָה".

שָׁעוֹת רְצוּפוֹת הָיָה יוֹשֵׁב עַל מִטָּתוֹ, כְּשֶׁרַגְלָיו תְּלוּיוֹת לְמַטָּה, עָצוּב וְדוֹמֵם, וְהָיָה שׁוֹלֵחַ מַבָּטֵי־חֲנִינָה אֶל אֵשֶׁת הַחַיָּט, אֲשֶׁר הָיְתָה נִכְנֶסֶת כִּפְעָם בִּפְעַם אֶל הַמִּטְבָּח וְהָיְתָה מְטַפֶּלֶת בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר בָּעֵצִים הַלַּחִים.

דָּבָר שֶׁל מַה בְּכָךְ הָיָה לוֹ לִשְׁאֹל מִמֶּנָּה, וּבְכָל זֹאת נִתְעַוְּתוּ פָּנָיו הַחִוְרִים וְהַיְגֵעִים כְּמוֹ אֵצֶל מְבַקֵּשׁ־נְדָבוֹת:

„הִנֵּה, לוּ הָיְתָה רוֹצָה לִצְעֹק אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ הַחֵרְשָׁה שְׁתַּיִם־שָׁלֹשׁ מִלִּים, הָיָה שׁוֹמֵעַ עַד כַּמָּה נִתְחָרֵשׁ יוֹתֵר".

אַךְ הַחַיֶּטֶת הֲרֵיהִי נָחָשׁ אָרוּר כָּזֶה. כִּפְעַם בִּפְעַם הָיְתָה עוֹבֶרֶת לְיַד מִטָּתוֹ, נִתְקְלָה אֲפִלּוּ בְּרַגְלָיו הַתְּלוּיוֹת לְמַטָּה, אֶלָּא שֶׁאַף פַּעַם לֹא זִכְּתָה אוֹתוֹ בְּמַבַּט־עַיִן אֶחָד. מִרְשַׁעַת כָּזֹאת הֲרֵי הָיְתָה, הַחַיֶּטֶת הַצְּנוּמָה הַלֵּזוּ, וְאֶת שִׂימַת לִבָּהּ לֹא יָכוֹל הָיָה לְעוֹרֵר אֲפִלּוּ בְּפָנָיו הַקַּבְּצָנִיִּים הַנַּעֲוִים.

הִנֵּה, לוּ הָיָה פּוֹשֵׁט לָהּ רֶגֶל כְּדֵי לְעָצְרָהּ אֶצְלוֹ, הָיְתָה אָז נִרְתַּעַת בַּחֲרָדָה וְהָיְתָה מִתְפַּלֵּאת:

„רְאֵה־נָא, הוּא חַי עֲדֶנָה, הַחֵרֵשׁ!"

חָרָה לוֹ עַל הַחַיֶּטֶת, עַל כֵּן הִבִּיט עָלֶיהָ בְּעֵינֵי־רֹגֶז וְחֵרֵשׁ נָהַם מִכַּעַס. כָּךְ הָיָה מַבִּיט בְּרֹגֶז וּמְנַהֵם חֵרֵשׁ עַל לֵאָה אִשְׁתּוֹ. אָז הָיְתָה הִיא שׁוֹכֶבֶת לִישֹׁן, כְּדֵי לְהַכְעִיס, בִּבְגָדֶיהָ, וְהוּא הָיָה חוֹטֵף מִשּׁוּם כֵּן אֶת הַקְּעָרָה עִם הַתַּבְשִׁיל מֵעַל הַשֻּׁלְחָן וּמַשְׁלִיכָהּ בְּבַת־אַחַת עַל הָאָרֶץ.

אֶסְתֵּר נִכְנְסָה פַּעַם וְהִתְקוֹטְטָה בִּגְלָלוֹ עִם הַחַיֶּטֶת. וְהוּא שָׁכַב בְּמִטָּה, לֹא שָׁמַע מְאוּמָה, וְשׁוּב חָשַׁב עַל אוֹתָהּ הַמִּלָּה הָרְצִינִית וְהַחֲשׁוּבָה, שֶׁצָּרִיךְ הָיָה לֵאמֹר לְאֶסְתֵּר. הַמִּלָּה סָחֲרָה אֲרֻכּוֹת בְּרֹאשׁוֹ הַחֵרֵשׁ וּלְבַסּוֹף יָצְאָה רַכָּה וְטִפְּשִׁית, לֹא זוֹ שֶׁחָשַׁב:

„הִנֵּה, אַתְּ רוֹאָה, לוּ אִמֵּךְ, עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, הָיְתָה בַּחַיִּים..."

הוּא הִבִּיעַ אֶת זֹאת בְּקֹשִׁי וּבִכְבֵדוּת, וּבְכָל זֹאת הִתְחִילוּ מִיָּד עֵינָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּבְפָנֶיהָ, זוֹ הַזְּקוּפָה וְהַמְרֻגֶּזֶת, אֲשֶׁר כְּבָר לֹא זָכְרָה זֶה יָמִים רַבִּים מַה פָּנִים הָיוּ לְאִמָּהּ הַמֵּתָה. הִיא הִסְתַּכְּלָה

עָלָיו בְּתְמִיהָה כָּזוֹ, כְּאִלּוּ רָצְתָה לְשָׁאֲלוֹ:

„מַה תּוֹעִיל לָהּ עַכְשָׁו הָאֵם הַמֵּתָה הַלָּזוּ. אֲשֶׁר מְנוּחָתָהּ הִיא בְּבֵית־הַקְּבָרוֹת הַיָּשָׁן?"

הִיא הוֹצִיאָה מֵאַרְנָקָהּ לַחְמָנִיָּה וְהִגִּישָׁה לוֹ. הוּא טָעַם מִמֶּנָּה, חָשׁ אֶת הַטַּעַם הַנָּעִים וְהִתְחִיל לְסָקְרָהּ:

„בִּיק זֶה יוֹדֵעַ מַה טּוֹב".

וּפִתְאֹם קִבֵּל הָרַעְיוֹן, שֶׁהָגָה בְּלִבּוֹ, אֶת צוּרָתוֹ בַּמִּלִּים הַנְּחוּצוֹת הָאֵלּוּ:

„לֹא כְּשׁוּרָה... הַדָּבָר אֲשֶׁר הַפּוֹעֲלִים רָאוּ אָז בַּלַּיְלָה..."

„אֶלָּא מַה? הוּא אֵינוֹ מַאֲמִין לָהֶם, אַף לֹא לְבִיק וְלֹא לַבֵּן שֶׁלּוֹ, אֵינוֹ מַאֲמִין לָהֶם לַחֲלוּטִין".

ג

עִם הַקֹּר הָרִאשׁוֹן הִרְפָּה מִמֶּנּוּ הַכְּאֵב שֶׁבַּצֶּלַע וּבַשִּׁכְמָה. חַלּוֹנוֹת הַמִּטְבָּח הָיוּ מְעֻלָּפִים בַּשֶּׁלֶג, וְאֵצֶל הַחַיֶּטֶת בַּתַּנּוּר הָיוּ הָעֵצִים עוֹד יוֹתֵר לַחִים. הָיָה קַר לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ נָעַל אֶת מְגַפָּיו, לָבַשׁ אֶת חֻלְצַת־הַכֹּתֶן, הִדֵּק עָלָיו אֶת חֲגוֹרָתוֹ הָאֲדֻמָּה וְשָׁמַט אֲפִלּוּ עַל אָזְנָיו הַחֵרְשׁוֹת אֶת כּוֹבָעוֹ הַמְּקֻרָּח הֶעָשׂוּי עוֹר־כְּבָשִׂים.

לַחַיֶּטֶת הָיָה אָז תָּמוּהַּ הַדָּבָר:

„לְאָן? לְאָן הוֹלֵךְ הוּא, הַחֵרֵשׁ?

„אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ—הֶרְאָה לָהּ חֵרֵשׁ בְּעֶצְבּוֹת—הוּא הוֹלֵךְ לְהִתְחַמֵּם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ".

הַחַיֶּטֶת מִלְמְלָה בִּמְהֵרָה מַשֶּׁהוּ בְּפִיהָ. אוּלַי קִלְּלָה אוֹתוֹ, הוּא לֹא יָדַע אֶל־נָכוֹן וְהָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ.

בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מָצָא אוֹתוֹ פַּעַם יוֹסֶלֶה הַנֶּאֱמָן וְהִתְחִיל לִצְעֹק אֵלָיו:

„בִּיק זֶה... בִּיק!"

הוּא צָעַק אֵלָיו מַשֶּׁהוּ עַל זֶה, שֶׁבִּיק פִּטֵּר אוֹתוֹ, אֶת יוֹסֶלֶה הַנֶּאֱמָן, לְחִנָּם מֵהַטַּחֲנָה, וְאַחֲרֵי כֵן סִיֵּם בְּמַשֶּׁהוּ הַנּוֹגֵעַ לוֹ, לַחֵרֵשׁ עַצְמוֹ:

„כֵּן, כֵּן, הוּא, הַחֵרֵשׁ, צָרִיךְ לְהָבִיא בְּמִשְׁפָּט אֶת בִּיק...”

„לְהָבִיא בְּמִשְׁפָּט?” תָּמַהּ הַחֵרֵשׁ.

הוּא לֹא הֵבִין אֶת זֹאת, נָשָׂא אֶת יָדוֹ לְמַעְלָה־לְמַעְלָה וְהֶרְאָה עַל בִּיק, הִשְׁפִּיל אֶת הַיָּד קָרוֹב־קָרוֹב אֶל רִצְפַּת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְעַל עַצְמוֹ, וְרָמַז:

„בִּיק זֶה, מַשְׁמָעוֹ שֶׁל דָּבָר, הִנֵּהוּ כֹּה גָּדוֹל וְאִלּוּ הוּא, הַחֵרֵשׁ, הִנֵּהוּ כֹּה קָטָן... לְגַמְרֵי קָטָן. בָּרוּר, שֶׁהַגָּדוֹל יְנַצֵּחַ אֶת הַקָּטָן”.

יוֹסֶלֶה קִמֵּט אֶת מִצְחוֹ, שָׁקַע בְּמַחֲשָׁבוֹת, וְתָפַשׂ אֲפִלּוּ אֶת זְקָנוֹ בְּיָדוֹ. וְלַחֵרֵשׁ נִדְמֶה הָיָה כְּבָר, כִּי הוּא אָמַר מִלָּה נְבוֹנָה וַעֲמֻקָּה. שָׁקַע עַל כֵּן גַּם הוּא בְּמַחֲשָׁבוֹת וְהוֹסִיף:

„לוּ רַק יָנִיחַ בִּיק אוֹתוֹ, אֶת הַחֵרֵשׁ...”

הוּא לֹא הִתְכַּוֵּן בָּזֶה לְעַצְמוֹ וּלְבִיק, אֶלָּא לְאֶסְתֵּר וְלִבְנוֹ שֶׁל בִּיק, הַשָּׁחוּם וּגְדוֹל הַקּוֹמָה; חָשַׁב לִשְׁאֹל אוֹתוֹ, אֶת יוֹסֶלֶה הַנֶּאֱמָן מַשֶּׁהוּ מִזֶּה, אַךְ לֹא יָדַע כֵּיצַד.

אַחֲרֵי כֵן הָיָה עֶרֶב קַר וּמְשֻׁלָּג. מְהֻרְהָר הָלַךְ הוּא אֶל אֶסְתֵּר וּבְדַעְתּוֹ הָיָה לִשְׁאֹל מִפִּיהָ דָּבָר נָחוּץ. כָּל הַדֶּרֶךְ הָיָה בְּדַעְתּוֹ וְשִׁנֵּן אֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ אֵיךְ יַתְחִיל:

„אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת... אָדָם צָרִיךְ לְהָבִין...”

אֲבָל, כְּשֶׁפָּתַח אֶת הַדֶּלֶת הַחִיצוֹנִית שֶׁל מִטְבַּח בִּיק, הוּא רָאָה אֵיךְ מֶנְדֶּל גְּדוֹל הַגּוּף וְהַזָּרִיז חָמַק עָבַר מִפִּנָּה אַחַת שֶׁל הַמִּטְבָּח וְנֶעֱלַם חִישׁ מְהֵרָה בַּדֶּלֶת הַשְּׁנִיָּה הַלְּבָנָה, שֶׁהוֹלִיכָה אֶל חֲדָרָיו שֶׁל בִּיק. הוּא נִתְחַלְחֵל, חָשׁ דְּפִיקַת־לֵב מְשֻׁנָּה וְשׁוּב שָׁכַח אֶת הַמִּלָּה הַנְּחוּצָה. בְּרֹאשׁוֹ שׁוֹטֵט חֶשֶׁד:

„מֶנְדֶּל הִנֵּהוּ בָּחוּר נִמְאָס... בָּחוּר נִמְאָס לְגַמְרֵי”.

רַק אֶסְתֵּר כְּבָר יָשְׁבָה אֶצְלוֹ, תָּחֲבָה לְיָדוֹ תַּפּוּחַ־אֲדָמָה צָלוּי וְצָעֲקָה אֵלָיו:

„הָיָה פֹּה נָטַע הַשַּׁדְכָן”.

וּפָנָיו שֶׁל הַחֵרֵשׁ נִשְׁתַּפְּרוּ וְעֵינֵי־הָעָפֶרֶת שֶׁלּוֹ שָׁאֲלוּ מַשֶּׁהוּ תּוֹךְ חִיּוּךְ:

„הַאֻמְנָם ?... אֵינֵךְ מְשַׁקֶּרֶת לִי ?"
מַשֶּׁהוּ הִיא צָעֲקָה אֵלָיו:
„בָּחוּרוֹ שֶׁל פִּינִי הַצַּבָּע, יוֹאֶלְקָה".
הַחֵרֵשׁ נָגַס חֲתִיכָה מִתַּפּוּחַ־הָאֲדָמָה הַחַם וְהֶחֱזִיק אוֹתָהּ בְּפִיו. פָּנָיו רַחֲבֵי־הַלְּסָתוֹת כְּאִלּוּ נַעֲווּ וּבִקְּשׁוּ רַחֲמִים מִמִּישֶׁהוּ:
„אֲבָל הֲרֵי זֶה שִׁדּוּךְ מְגֻנֶּה"...
הִיא צָעֲקָה אֵלָיו אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ הַחֵרֶשֶׁת:
„יוֹאֶלְיק הוּא נוֹכֵל... נוֹכֵל אוֹדֶיסָאִי".
נִעֲנַע הוּא לָהּ בְּלַעֲסוֹ אֶת תַּפּוּחַ־הָאֲדָמָה:
„כֵּן, כֵּן, נוֹכֵל... וַדַּאי הוּא נוֹכֵל".

ד

הָיָה אָז לֵיל־כִּפּוּר.
הַחֵרֵשׁ חָלַם, כִּי הוּא נִשְׁקָף מֵחַלּוֹן־הַטַּחֲנָה הַגָּבֹהַּ בְּיוֹתֵר וְרוֹאֶה אֵיךְ רוֹדֵף מֶנְדְּל בֶּחָצֵר אַחֲרֵי הַגּוֹיָה הַמְנַקָּה אֶת הַמִּשְׂרָד. הַגּוֹיָה בּוֹרַחַת בַּחֲרָדָה, נִמְעֶדֶת עַל הַקֶּרַח הֶחָלָק וּמְפַחֶדֶת: הִנֵּה, הִנֵּה יַשִּׂיגֶנָּה מֶנְדְּל. וְשָׁם מִן הַצַּד עוֹמֵד שׁוּלְץ, הַטּוֹחֵן, תּוֹמֵךְ בְּיָדָיו אֶת כְּרֵסוֹ וְצוֹעֵק תּוֹךְ צְחוֹק: „תָּפְשֶׂנָּה! תְּפֹשׂ, תְּפֹשׂ !...
וּפִתְאֹם רוֹאֶה הוּא, הַחֵרֵשׁ, כִּי מֶנְדְּל אֵינוֹ רוֹדֵף אַחֲרֵי הַגּוֹיָה, הַמְנַקָּה אֶת הַמִּשְׂרָד, אֶלָּא אַחֲרֵי אֶסְתֵּר שֶׁלּוֹ. חַלְחָלָה תּוֹקֶפֶת אוֹתוֹ. אֶסְתֵּר בּוֹרַחַת, פּוֹרֶשֶׂת יָדֶיהָ וְצוֹעֶקֶת מִתּוֹךְ פַּחַד. לוּלֵא הָיָה חֵרֵשׁ הָיָה שׁוֹמֵעַ צְוָחָה קוֹרַעַת לֵב.
הַחַיֶּטֶת הַצְּנוּמָה וְהַמַּרְשַׁעַת לֹא פָּסַק פִּיהָ אַחֲרֵי כֵן מִלְּקַלֵּל אוֹתוֹ כָּל הַבֹּקֶר:
„מַגֵּפָה תָּבוֹא עָלָיו... מֵבִין אַתָּה, אֵיךְ פָּרַץ בִּיבָבָה בַּלַּיְלָה ?"
הִיא נִגְּשָׁה אֲפִלּוּ אֵלָיו וּמָשְׁכָה אוֹתוֹ בְּשַׁרְווּלוֹ:
„מַה יְּבֵּב כָּל־כָּךְ בַּלַּיְלָה ?"
הוּא תָּמַהּ וּמָשַׁךְ בִּכְתֵפָיו:

„וְכִי הוּא יִבֵּב? הוּא לֹא יִבֵּב כְּלָל“.

הוּא גוּפוֹ לֹא זָכַר כְּבָר לֹא אֶת הַחֲלוֹם, לֹא אֶת מֶנְדְּל וְלֹא אֶת הַגּוֹיָה. בְּנַעֲלוֹ עַל רַגְלָיו אֶת מְגַפָּיו, הוּא סָקַר אוֹתָם מִכָּל צַד, אָמַר בְּלִבּוֹ, כִּי יֵשׁ צֹרֶךְ לִמְשֹׁחַ אוֹתָם בִּדְבַר־מָה שָׁמֵן וּפָנָה לָלֶכֶת אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. שָׁם הֶאֱרִיךְ לָשֶׁבֶת לְיַד הָאָח הַמֻּסָּק וְחָשַׁב, שֶׁהוּא, הַחֵרֵשׁ, אוֹהֵב אֶת הַחֹם, אוֹהֵב גַּם כֵּן רֹאשׁ שֶׁל דָּג, חַלָּה חַמָּה וּטְרִיָּה וְנֵתַח בָּשָׂר שָׁמֵן, אוֹתוֹ הַבָּשָׂר הַשָּׁמֵן, אֲשֶׁר אוֹתוֹ בִּיק אָכַל לְעֵינָיו.

„בִּיק זֶה יוֹדֵעַ מַה טּוֹב“.

בֵּית הַמִּדְרָשׁ הִתְמַלֵּא וְהָלַךְ אֲנָשִׁים. יְהוּדִים מְהַלְּכִים וְסָחִים. פֶּלֶא, שֶׁאֵין מִתְפַּלְּלִים. מִדֵּי רֶגַע בָּאִים אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים, נִכְנָסִים בִּמְרוּצָה מוּזָרָה וּמִתְעָרְבִים בַּקָּהָל, וְהַקָּהָל בּוֹלֵעַ אוֹתָם – וְגָדֵל וְהוֹלֵךְ, מִתְרַבֶּה וְהוֹלֵךְ. הַחֵרֵשׁ מִסְתַּכֵּל בְּעֵינֵי־הָעֹפֶרֶת שֶׁלּוֹ וְנוֹתֵן דַּעְתּוֹ, כִּי אֵלֶּה הָרָצִים לָבוֹא אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ פְּנֵיהֶם מְבֹהָלִים, הַפִּיּוֹת פְּעוּרִים וְהָעֵינַיִם גְּדוֹלוֹת וּמַבִּיעוֹת אֵימָה. הֵם שׁוֹאֲלִים, דּוֹמֶה, אֶת אֵלֶּה הַנִּמְצָאִים כְּבָר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ: הַאֻמְנָם? הֲנָכוֹן? הַלָּלוּ מְנַעְנְעִים לָהֶם בְּרֹאשָׁם, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים כִּקְפוּאִים וּרְצוּצִים וּמְמַצְמְצִים בְּשִׂפְתֵיהֶם:

„אוֹי, מָה רַב הַצַּעַר, מִסְכֵּן...“

דּוֹמֶה לוֹ, שֶׁמִּתְבּוֹנְנִים אֵלָיו. אֲנָשִׁים מִתְלַחֲשִׁים חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת וּמְעִיפִים עָלָיו מַבָּטִים מְשֻׁנִּים, וְהוּא מִסְתּוֹבֵב אֶצְלָם וְנוֹעֵץ בַּכֹּל אֶת אָזְנוֹ הַחֵרְשָׁה. מִתְקָרְבִים אֵלָיו, פְּלוֹנִי מַצְבִּיעַ עָלָיו בְּאֶצְבָּעוֹ, אָז סוֹקֵר הוּא אֶת עַצְמוֹ וּבוֹדֵק אֶת בְּגָדָיו: מִי יוֹדֵעַ, אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא רָכַס כִּדְבָעֵי אֶת מִכְנָסָיו. נִגָּשִׁים אֵלָיו וְצוֹעֲקִים לוֹ אֶל אָזְנוֹ, שֶׁיֵּלֵךְ שָׁמָּה, לְווֹבָא בִּיק. מַבִּיט הוּא בִּתְמִיהָה כָּזוֹ וְאֵינוֹ מֵבִין: מַה תּוֹעֶלֶת יָפִיק הַקָּהָל, אִם יֵלֵךְ לְווֹבָא בִּיק? נִגָּשׁ אֵלָיו יְהוּדִי נִכְבָּד וְצוֹעֵק לוֹ אֶל אָזְנוֹ, שֶׁיֵּלֵךְ אֶל בִּיק. מַרְאֶה הוּא בְּאֶצְבַּע עַל חָזֵהוּ:

„אֲנִי? אֲנִי אֵלֵךְ?“

הוּא אֵינוֹ מֵבִין כְּלוּם, מִכָּל מָקוֹם הוּא הוֹלֵךְ לְשָׁם, אֶל בִּיק, מוֹשֵׁךְ בִּכְתֵפָיו וְהוֹלֵךְ.

אַךְ גַם פֹּה, לִפְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל בִּיק, עוֹמְדִים הֲמוֹן אֲנָשִׁים. דּוֹמֶה עָלָיו, כִּי הִנָּם אוֹתָם הָאֲנָשִׁים שֶׁרָאָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. הֵם נִדְחָקִים אֶל חֲדָרָיו שֶׁל בִּיק, מֵהַחֲדָרִים אֶל הַמִּטְבָּח, וּבְיַחַד אִתָּם נִדְחָק גַּם הוּא, הַחֵרֵשׁ. הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִדָּחֵק, אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׁם־מָה הוּא נִדְחָק וּבְכָל זֹאת הוּא נִדְחָק. הַמִּטְבָּח כְּבָר מָלֵא אֲנָשִׁים, עַד כִּי הֶחֱשִׁיךְ מֵהֲמוֹנָם, עֵינָיו מִסְתַּנְוְרוֹת, הַכֹּל מְרַתֵּת וּמִתְנוֹדֵד: הַמִּטְבָּח, הָאֲנָשִׁים וַאֲפִלּוּ הַדַּרְגָּשׁ עִם הַבַּר־מִינָן הַנֻּקְשָׁה הַמְּכֻחָל, אֵלָיו הוּא נִדְחָק וּמַגִּיעַ לְבַסּוֹף. בֶּן רֶגַע הוּא מַכִּיר אֶת הַמֵּת:

„כֵּן, זוֹ הִיא אֶסְתֵּר. בָּרוּר, אֶסְתֵּר“.

הוּא אֵינוֹ מַתְחִיל אֲפִלּוּ לִתְמֹהַּ. אַדְרַבָּה, דּוֹמֶה לוֹ: הוּא עָמַד פַּעַם כָּאן, לְיַד אוֹתוֹ הַדַּרְגָּשׁ עִם אוֹתוֹ הַמֵּת. זֶה הָיָה מִזְּמָן, מִזְּמָן רַב, אוּלָם זֶה הָיָה. אֲפִלּוּ אוֹתָם הֲמוֹנֵי הָאֲנָשִׁים עָמְדוּ שָׁם מִסָּבִיב וּבֹקֶר־חֹרֶף עָצוּב הָיָה אָז בַּחוּץ כְּמוֹ עַכְשָׁו.

מִישֶׁהוּ מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשַׁרְווּלוֹ וּמַרְאֶה לוֹ עַל הַסִּפּוּן. הוּא מַבִּיט: חֶבֶל עֲדַיִן תָּלוּי וְיוֹרֵד מֵעַל הַקֶּרֶס. הוּא מֵבִין כְּבָר, כִּי הִיא תָּלְתָה אֶת עַצְמָהּ, רוֹצֶה לִשְׁאֹל „מַדּוּעַ?“, אוּלָם אֵינוֹ שׁוֹאֵל וּמֵעִיף מַבָּט עַל הָאִשָּׁה הַזְּקֵנָה, הָעוֹמֶדֶת לִמְרַאֲשׁוֹת הַמֵּת. הִיא נִתְעַוְּתָה, הַזְּקֵנָה הַלֵּזוּ, הִתְכּוֹפְפָה, פָּתְחָה אֶת פִּיהָ נְשׁוּר־הַשִּׁנַּיִם, הִטְּתָה אֲחוֹרַנִּית אֶת רֹאשָׁהּ עִם הָעֵינַיִם הָעֲצוּמוֹת וְנִתְעַוְּתָה. הִיא בּוֹכִיָּה, כִּמְדֻמֶּה, בְּקוֹל קוֹרֵעַ לֵב, אֶלָּא שֶׁהוּא חֵרֵשׁ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. הוּא מִתְעַוֶּה גַּם הוּא, רוֹצֶה גַּם הוּא לִבְכּוֹת, אַךְ אֵינוֹ יָכוֹל. קָמָה מְהוּמָה, מְפַזְּרִים אֶת הַקָּהָל, שַׁמָּשׁ הַחֶבְרָא־קַדִּישָׁא הַזָּקֵן צוֹעֵק שָׁם לְיַד הַדֶּלֶת:

„דַּי לָכֶם, דַּי. פְּנוּ וּלְכוּ לָכֶם“.

הַמִּטְבָּח הוֹלֵךְ וָרֵיק. מְגָרְשִׁים גַּם אוֹתוֹ, אֵינוֹ רוֹצֶה לָלֶכֶת. גּוֹרְרִים אוֹתוֹ בִּכְתֵפָיו, שׁוֹלֵחַ הוּא עַל סְבִיבָיו עֵינַיִם רָעוֹת כָּאֵלֶּה וְנֶאֱחָז בִּשְׁתֵּי יָדָיו בַּדַּרְגָּשׁ עִם הַמֵּת. מְנַתְּקִים אוֹתוֹ בְּכֹחַ, גּוֹרֵר הוּא אַחֲרָיו אֶת הַדַּרְגָּשׁ עִם הַמֵּת. הָאֲנָשִׁים מִתְעַיְּפִים וּמַרְפִּים מִמֶּנּוּ. אַךְ הוּא רוֹאֶה אֶת מִישֶׁהוּ בְּפִתְחוֹ שֶׁל הַמִּטְבָּח וְנִזְכָּר בַּחֲלוֹם, בַּחֲצַר הַטַּחֲנָה,

בְּמֶגְדָל, בַּגּוֹיָה וּבְאֶסְתֵּר. הוּא מַרְפֶּה מֵהַדַּרְגָּשׁ וּמַתְחִיל לָרוּץ. אֶלָּא כְּרֶגַע הוּא שׁוֹכֵחַ לְהֵיכָן הוּא רוֹצֶה לָרוּץ, מִתְפָּרֵץ בְּכָל זֹאת אֶל הָרְחוֹב וְרָץ מַהֵר בְּכָל כֹּחוֹתָיו. הַמַּגָּפַיִם שׁוֹקְעִים עָמֹק, עָמֹק בַּשֶּׁלֶג הַנֶּעֱרָם וְהוּא נוֹשֵׁם קָשֶׁה, חָשׁ אֵיךְ תִּקְצַר נַפְשׁוֹ וְהוּא רָץ.

ה

זֶה הָיָה כָּל־כָּךְ מְשֻׁנֶּה וּפְרָאִי.

אֵצֶל בִּיק שָׁכְחוּ לְהַכְנִיס עִם לַיְלָה אֶת הַפָּרָה לָרֶפֶת. מְצָאוּהָ לְמָחֳרָת בַּבֹּקֶר בַּחוּץ לְיַד שַׁעַר הֶחָצֵר עִם זָנָב כָּרוּת. מֵהַבַּיִת יָצְאוּ כָּל הָאֲנָשִׁים עִם בִּיק בְּרֹאשׁ, הִכְנִיסוּ אֶת הַפָּרָה אֶל תּוֹךְ הֶחָצֵר, הִתְיַצְּבוּ מִסָּבִיב, סְקָרוּהָ וְהִבִּיטוּ אִישׁ בְּעֵינֵי רֵעֵהוּ בְּפָנִים תְּמוּהִים:

„מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת?"

הַזָּנָב הָיָה מְקֻטָּע בְּדָבָר חַד מִלְמַעְלָה לְיַד הַגַּב. מֵהַמָּקוֹם הַפָּצוּעַ עוֹד טִפְטְפוּ נִטְפֵי דָּם. עֲצוּבָה וַאֲמֻלָּלָה עָמְדָה הַפָּרָה בֵּין אַנְשֵׁי הַבַּיִת עָמְדָה בְּרֹאשׁ מוּרָד, עֲצוּבָה מְצַמְצְמָה בְּעֵינֶיהָ הַגְּדוֹלוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת וְדוֹמֶה שֶׁחָשְׁבָה:

„הַבִּיטוּ־נָא: לְעוֹלָם, לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה לִי זָנָב... אוֹי וַאֲבוֹי לִי..."

יָמִים מִסְפָּר הוֹגִיעוּ הָאֲנָשִׁים בְּבֵיתוֹ שֶׁל בִּיק אֶת רֹאשָׁם:

„מַעֲשֵׂהוּ שֶׁל מִי?"

שָׁלְחוּ מִן הַצַּד מַבָּטִים עַל יוֹסֶלֶה, הַנֶּאֱמָן הַמֻּפְטָר, חָשְׁדוּ בִּשְׁנֵי הַפּוֹעֲלִים, שֶׁרָצוּ לְהַרְבִּיץ בְּמֶגְדָל, קְרָאוּ אוֹתָם אֲפִלּוּ אֶל רֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים וְשָׁם חָקְרוּ אוֹתָם. רַק לְאַחַר שְׁבוּעַיִם בְּעֵרֶךְ בָּאוּ לִידֵי סְבָרָה:

„בְּבַקָּשָׁה, אוּלַי זֶה מַעֲשֵׂהוּ שֶׁל הַחֵרֵשׁ?"

מִישֶׁהוּ הִבִּיעַ דֵּעָה זוֹ כִּלְאַחַר יָד, וְכֻלָּם כְּבָר נֶאֶחֱזוּ בָּהּ. כָּל כָּךְ מְשֻׁנֶּה וְקָשֶׁה הָיָה לְהַאֲמִין עָלָיו, עַל הַחֵרֵשׁ גְּדוֹל־הַקּוֹמָה וּרְחַב־הַגֶּרֶם בְּחֻלְצָתוֹ הַחֲגוּרָה, כּוֹבַע־הַכְּבָשִׂים הַמְשֻׁלְשָׁל וְהַפָּנִים הָאֲדִישִׁים וְהָעֲצוּבִים, וּבְכָל זֹאת הֶאֱמִינוּ. הִתְפַּלְּאוּ, לֹא הֵבִינוּ וְהֶאֱמִינוּ:

„וְכִי יֵשׁ לִתְמֹהַּ עַל הַחֵרֵשׁ? הֲלֹא אֶצְלוֹ לֹא הַכֹּל חָלָק".

הִנֵּה פַּעַם הִכְעִיסַתּוּ הַחַיֶּטֶת הַצְּנוּמָה, זָרַק בְּרֹאשָׁהּ מָגָף חָלוּץ, תָּפַס אֶת מְטוֹתֶיהָ, שֻׁלְחֲנוֹתֶיהָ וְכִסְאוֹתֶיהָ וְהִטִּילָם בָּחֲרִי אַף הַחוּצָה.

נִתְקַהֲלוּ אָז מִכָּל קַצְוֵי הָעֲיָרָה, הִסְתַּכְּלוּ מֵרָחוֹק וְנִתְיָרְאוּ לָגֶשֶׁת. הָאֶחָד מָסַר לַשֵּׁנִי:

„אֵצֶל הַחֵרֵשׁ עָלוּ „הַדָּמִים" לְרֹאשׁוֹ".

הַחַיֶּטֶת הַצְּנוּמָה הִסְתּוֹבְבָה כָּאן, הָלְמָה בִּשְׁנֵי אֶגְרוֹפֶיהָ בְּרֹאשָׁהּ וְקָרְעָה אֶת גְּרוֹנָהּ הַצַּר וְהַנִּחָר:

„יְהוּדִים הַבִּיטוּ: שַׁמּוֹת הוּא עוֹשֶׂה לִי... חֻרְבָּן!"

וִיהוּדִים עָמְדוּ וְהִסְתַּכְּלוּ. נִמְצְאוּ כְּבָר בַּחוּרִים טוּבֵי־לֵב וְאַמִּיצֵי־כֹחַ, שֶׁהָיוּ מְזֻמָּנִים לְהִשְׂתָּעֵר עַל הַחֵרֵשׁ, אַךְ הָיוּ לַחַיֶּטֶת שׂוֹנְאִים וְהֵם לָטְשׁוּ עָלֶיהָ עֵינַיִם זוֹעֲמוֹת וְלָחֲשׁוּ מֵאֲחוֹרֵי גַּבָּהּ:

„לֹא כְלוּם, לֹא כְלוּם, הִיא דֵּי מִתְנַקֶּמֶת בַּחֵרֵשׁ".

וְשָׁם, לְיַד הַבַּיִת, הִשְׁלִיךְ הַחֵרֵשׁ עוֹד דְּבַר־מָה וְקִלֵּל בַּאֲנָקָה חֲנוּקָה:

„יִכָּנֵס הָרוּחַ!..."

קָרְאוּ אוֹתוֹ אָמְנָם אֶל רֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים וְהֵחֵלּוּ לְחָקְרוֹ:

„אַתָּה מַכִּיר אוֹתָהּ, אֶת פָּרָתוֹ שֶׁל בִּיק?"

נֶאֱחַז הוּא בַּמִּלָּה „בִּיק" וְלֹא יָכֹל לְשָׁכְחָהּ:

„כֵּן, כֵּן, ווּבָא בִּיק".

לְרֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים נִמְאַס תֹּכֶךְ הָעִנְיָן וְרָצָה כְּבָר לְהִפָּטֵר מֵהַבְּרִיָּה גְּדָלַת הַגּוּף וְרַחֲבַת־הַגֶּרֶם, הַמַּבִּיטָה עָלָיו בְּעֵינַיִם לְטוּשׁוֹת גְּדוֹלוֹת וּמְגַמְגֶּמֶת בְּקֹשִׁי רַק מִלָּה אַחַת וִיחִידָה. אַךְ הַחֵרֵשׁ לֹא חָפֵץ לָסוּר מִמֶּנּוּ, זָחַל אֵלָיו זָחוֹל וְקָרוֹב וַאֲפִלּוּ הֵנִיעַ לְפָנָיו בְּיָדוֹ:

„ווּבָא בִּיק..."

הוּא רָצָה לְסַפֵּר לוֹ מַשֶּׁהוּ מְטַחֲנָה הַמִּתְנוֹדֶדֶת תָּמִיד, מִדַּרְגָּשׁ עִם מֵת וּמִקֶּרֶס עִם חֶבֶל, רָצָה לְסַפֵּר וְלֹא יָכֹל. כְּמוֹ בְּרֶשֶׁת נִסְתַּבֵּךְ הוּא בַּמַּחֲשָׁבָה הָרִאשׁוֹנָה עַל בִּיק וְלֹא הָיָה לְאֵל יָדוֹ לְהִנָּתֵק מִמֶּנָּה.

רֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים דָּחַף אוֹתוֹ לְבַסּוֹף הַחוּצָה וְסָגַר הַדֶּלֶת, וְהוּא עָמַד

עוֹד שָׁם זְמַן רַב וְהִתְחִיל, הַשֵּׁם יוֹדֵעַ לְשֵׁם מָה, חוֹגֵר אֶת מִכְנָסָיו. יְהוּדִי מֵהָעֲיָרָה עָבַר, שָׁכַח הוּא אָז אֶת מִכְנָסָיו, פָּנָה וְנִגַּשׁ אֵלָיו, פָּרַשׂ אֵלָיו אֲפִלּוּ אֶת יָדוֹ וְהֵחֵל לְסַפֵּר לוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁרָצָה לְסַפֵּר קֹדֶם לְרֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים:

„הוֹי!... בִּיק זֶה!..."

הַיְהוּדִי נִבְהַל וּבְלֵב פּוֹעֵם נִמְלַט הַצִּדָּה. וְהוּא הָלַךְ הָלְאָה אֶל עֵבֶר הָעֲיָרָה וּפָרַשׂ יָדוֹ לְכָל אָדָם שֶׁפָּגַשׁ. יְהוּדִים אֲחָזָם פַּחַד וְהֵם סָרוּ מִדַּרְכּוֹ, וְהוּא נִשְׁאַר עוֹמֵד בְּכָל פַּעַם בְּיָד פְּשׁוּטָה וּבְמִלָּה בִּלְתִּי נִגְמֶרֶת:

„בִּיק זֶה!..."

כָּל מַחֲשָׁבָה, כַּנִּרְאֶה, הִתְחִילָה בְּמֹחוֹ הָרוֹפֵס בְּמִלָּה זוֹ, אֶלָּא שֶׁאִישׁ לֹא רָצָה לִשְׁמֹעַ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת, לָכֵן נֶעֱצַר בַּמִּלָּה הָרִאשׁוֹנָה, כְּאִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה זוֹ צִפָּה וְקִוָּה לְמִישֶׁהוּ. הִנֵּה יָבוֹא סוֹף כָּל סוֹף אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁיִּרְצֶה לְהַאֲזִין לוֹ, אָז יַנִּיחַ אֶת הַמִּלָּה הָרִאשׁוֹנָה וִיגַלֶּה לוֹ אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַגְּנוּזוֹת בְּרֹאשׁוֹ הַחֵרֵשׁ וְהָרוֹפֵס.

לְאַט־לְאַט הָלַךְ הוּא כָּכָה עַד שֶׁהִגִּיעַ אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, פָּתַח אֶת הַדֶּלֶת וְהִכְנִיס אֶת רֹאשׁוֹ הַחֵרֵשׁ. אִישׁ לֹא הָיָה שָׁם, וְהוּא יָשַׁב אָז לְיַד הַתַּנּוּר הַחַם.

מִסָּבִיב הָיָה דָּמוּם וָשֶׁקֶט. שִׁמְשׁוֹת בֵּית הַמִּדְרָשׁ מְכֻסּוֹת כְּפוֹר, הָעַמּוּדִים עֲזוּבִים, כְּמַצֵּבוֹת קְדוֹשִׁים, הָעוֹמְדוֹת מָפְנוֹת בִּפְנֵיהֶן כְּלַפֵּי מִזְרָח וְשׁוֹלְחִים מַבָּט לְשָׁם, לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

אֵי־שָׁם לְמוּל הַתַּנּוּר הַחַם נוֹחֵר יְהוּדִי קַבְּצָן, שֶׁבָּא בָּרֶגֶל מִמְּקוֹמוֹת רְחוֹקִים, נוֹחֵר תּוֹךְ שְׁנַת־צָהֳרַיִם מְתוּקָה וְחוֹלֵם עַל הַרְבֵּה, הַרְבֵּה פְּרוּטוֹת.

וְהַחֵרֵשׁ יוֹשֵׁב פֹּה עָצֵב לְיַד הַתַּנּוּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ אִם מִנֶּגֶד לָאַח שׁוֹכֵב אָדָם. מֹחוֹ רוֹפֵס, קַר, וְזוֹכֵר וְאֵינוֹ זוֹכֵר מִתּוֹךְ עֲרָפֶל מְאֹרָע עָצוּב בְּשִׁכְמָה פְּצוּעָה שֶׁלּוֹ, בְּדַרְגָּשׁ, בְּמֵת וּבְקֶרֶס־בַּרְזֶל, שֶׁאֵלָיו קָשׁוּר חֶבֶל. וְסָבִיב לַכֹּל מִסְתַּחֲרֶרֶת מַחֲשָׁבָה

בְּרֵאשִׁיתָהּ עִם מִלָּה שֶׁלֹּא נִסְתַּיְּמָה:

„בִּיק זֶה!... הוֹ!..."

נִכְנַס יוֹסֶלֶה הַנֶּאֱמָן, פּוֹשֵׁט אֶת פַּרְוַת הַכְּבָשִׂים וְיוֹשֵׁב אֶצְלוֹ לְיַד הָאָח. בִּמְתִינוּת, כְּמִתּוֹךְ חֲלוֹם, הוּא מְלַטֵּף אֶת זְקָנוֹ הַמְּחֻדָּד. וְנִדְמֶה נִדְמֶה, כִּי הוּא חוֹשֵׁב אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו הָרָעוֹת, מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל יְהוּדִי מְטֻפָּל בְּבָנִים, הַיּוֹשֵׁב בְּלִי פַּרְנָסָה. אֲבָל לְיוֹסֶלֶה נְשָׁמָה, אֲשֶׁר לְעִתִּים מַעֲסִיקִים אוֹתָהּ עִנְיָנִים זָרִים. הוּא צוֹעֵק דְּבַר־מָה אֶל אָזְנוֹ הָאֲטוּמָה שֶׁל הַחֵרֵשׁ, וְהַחֵרֵשׁ מַרְכִּין אֵלָיו אֶת רֹאשׁוֹ הָרוֹפֵס וּמְנַעֲנֵעַ אַחֲרָיו:

„מֵתָה?... וּמָה, בְּוַדַּאי מֵתָה".

הוּא רוֹצֶה לוֹמַר מַשֶּׁהוּ, אַךְ יוֹסֶלֶה צוֹחֵק. מִתְכַּוֵּץ שְׂפָמוֹ הַגָּזוּז שֶׁלּוֹ עִם שְׂפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה וְנֶחְשָׂפוֹת שִׁנַּיִם צְהֻבּוֹת מְעֻשָּׁנוֹת. יוֹסֶלֶה צוֹעֵק שׁוּב, וְהוּא מַבִּיט לְתוֹךְ עֵינָיו. פָּנָיו מַבִּיעִים מָרָה שְׁחוֹרָה, עֵינֵי־הָעֹפֶרֶת קְפוּאוֹת וּלְטוּשׁוֹת, אַף עַל פִּי כֵן דּוֹמֶה כִּי תּוֹפְסוֹת הֵן מִיּוֹסֶלֶה מִלִּים מְקֻטָּעוֹת וּמַעֲבִירוֹת אֶל הַמֹּחַ הֶחָלוּשׁ:

„בִּיק הוּא חֲזִיר... חֲזִיר עָשִׁיר, אֵין דָּבָר..."

דּוֹמֶה הוּא, כִּי יוֹסֶלֶה מִתְגָּרֶה בּוֹ, וְזֶה חוֹרֶה לוֹ. אַךְ כְּרֶגַע הוּא שׁוֹכֵחַ, כִּי חוֹרֶה לוֹ, וְזוֹכֵר רַק אֶת בֵּיתוֹ הַמְּסֻיָּד־לָבָן וְהָרָם שֶׁל בִּיק עִם עֲצֵי הַשִּׁטִּים הַמְגֻדָּלִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת וְעִם גְּדֵרוֹ הַכְּחֻלָּה־נְקִיָּה, שֶׁכְּאִלּוּ נִשְׁטְפָה זֶה עַתָּה.

הוֹלְכוֹת וְכֵהוֹת הַשְּׁמָשׁוֹת הַמְּצֻיָּצוֹת וְהַקְּפוּאוֹת. אֲנָשִׁים נִכְנָסִים אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מִתְחַמֵּק הַחֵרֵשׁ לְאַט הַחוּצָה, מְשַׁלֵּב אֶת יָדָיו בְּתוֹךְ הַשַּׁרְווּלִים וְשָׂם אֶת פָּנָיו אֵי־לְשָׁם. הוּא צוֹעֵד לְאַט בְּרֹאשׁ מֻשְׁפָּל, אַךְ מִיָּד הוּא שׁוֹכֵחַ לְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ, אֵינוֹ חָשׁ אֲפִלּוּ אִם הוּא הוֹלֵךְ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם בַּחוּץ קַיִץ אוֹ חֹרֶף. נְעָרִים עוֹזְבִים לְרֶגַע אֶת הַהַחֲלָקָה עַל הַקֶּרַח וְרָצִים אַחֲרָיו. הֵם צוֹעֲקִים מַשֶּׁהוּ אֵלָיו, אֶלָּא שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, הוֹלֵךְ בֵּין שְׁנֵי טוּרֵי חֲנוּיוֹת־עֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶן; אֲנָשִׁים נְסוֹגִים מִדַּרְכּוֹ וְהוּא אֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתָם; מֵאָחוֹר בָּאָה מַזְחֵלָה. לְאִכָּר קַר, הוּא מִתְרַשֵּׁל לִתְפֹּס אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת בְּיָדָיו וְלִנְטוֹת הַצִּדָּה,

צוֹעֵק הוּא אֵלָיו: „הִזָּהֵר ו״ וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. הַיָּצוּל חוֹבֵט בְּחָזְקָה בְּשִׁכְמוֹ הַמְגֻבָּן וְהָרָחָב שֶׁל הַחֵרֵשׁ, הוּא נוֹגֵעַ בְּיָדוֹ בַּמָּקוֹם הַפָּצוּעַ, אַךְ אֵינוֹ מֵסֵב פָּנָיו וְהוֹלֵךְ הָלְאָה.

הוּא נִתְעַכֵּב אֵצֶל בִּיק בַּפְּרוֹזְדוֹר הָאָפֵל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֵיכָן יֵלֵךְ הָלְאָה. הַדֶּלֶת הַיְמָנִית, הַמּוֹלִיכָה אֶל חֲדַר הָאֹכֶל, סוֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת, כְּאִלּוּ הִיא נְעוּלָה מִבִּפְנִים. הַדֶּלֶת הַשְּׂמָאלִית, הַפּוֹנָה אֶל הַמִּטְבָּח, פְּתוּחָה קִמְעָה. קַו־אוֹר אָרֹךְ וָצַר מִתְמַשֵּׁךְ דַּרְכּוֹ מִן הַמִּטְבָּח, פּוֹשֵׁט עַל הָרִצְפָּה שֶׁל הַפְּרוֹזְדוֹר הָאָפֵל וְאֵינוֹ זָז, הַחֵרֵשׁ מִתְיַצֵּב בַּפִּנָּה אֲשֶׁר מִנֶּגֶד לַדֶּלֶת הַזֹּאת וְאֵינוֹ זָז גַּם הוּא. עוֹבְרִים עִם עֲשָׁשִׁית מַהֵר וְרוֹאִים בְּבֶהָלָה זוּג חָטְמֵי־מְגַפַּיִם שְׁחוּקִים. קָמָה מְהוּמָה, וּכְבָר עוֹמְדִים אֶצְלוֹ כָּל אַנְשֵׁי הַבַּיִת. בִּיק עַצְמוֹ צוֹעֵק אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ הַחֵרֶשֶׁת, אֶלָּא שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ:

„בִּיק זֶה הֲרֵיהוּ חֲזִיר... חֲזִיר עָשִׁיר... לֹא כְלוּם״.

וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא חוֹזֵר אֶל בֵּיתוֹ וְעוֹמֵד לְיַד הַחַיָּט אֵצֶל הַתַּנּוּר, הוּא עֲדַיִן חוֹשֵׁב עַל זֶה.

עַכְשָׁו הוּא כְּבָר זוֹכֵר, שֶׁהָיָה אֵצֶל בִּיק בְּבֵיתוֹ וְרָאָהוּ סָמוּךְ מְאֹד אֵלָיו.

וְעוֹד זוֹכֵר הִנֵּהוּ: הוּא חֵרֵשׁ, יְהוּדִי סַבָּל, שֶׁהָיְתָה לוֹ פַּעַם אִשָּׁה לֵאָה עִם בַּת אֶסְתֵּר.

הוּא מְעַוֵּת אֶת פָּנָיו וּמַרְאֶה לַחַיָּט עַל חָזֵהוּ:

„לֶאֱכֹל... מֵצִיק לוֹ הִנֵּה כָּאן, מִתַּחַת לַלֵּב״.

וְהַחַיָּט יוֹשֵׁב בִּמְנוּחָה לְיָדוֹ, אוֹחֵז בְּחֵיקוֹ תִּינוֹק מְזֹהָם וּמְלַטֵּף בְּיָדוֹ אֶת רֹאשׁוֹ הַבִּלְתִּי־נָקִי. קוֹלוֹ מְרֻשָּׁל וּמְשַׁעֲמֵם, כְּקוֹלָהּ שֶׁל זְקֵנָה. אֵין לוֹ זָקָן; שְׂעָרוֹת אֲחָדוֹת מְבַצְבְּצוֹת בְּסַנְטֵרוֹ וּבִשְׂפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה וּמִתְנוֹעֲעוֹת בִּשְׁעַת דִּבּוּרוֹ. הוּא מִתְפַּהֵק בְּהַרְחָבָה, קָם מִמְּקוֹמוֹ וְצוֹעֵק אֶל הַחֵרֵשׁ בְּאָזְנוֹ:

„אֵינוֹ חוֹלֶה לְשַׁלֵּם, בִּיק הַלָּזֶה...״

הַתִּינוֹק הַמְזֹהָם מְעַוֶּה פָּנָיו, פּוֹתֵחַ פֶּה קָטָן חֲסַר־שִׁנַּיִם וּמַתְחִיל

צוֹרֵחַ, וְהַחַיָּט אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְרַק צוֹעֵק אֶל הַחֵרֵשׁ:

„יִכָּנֵס הָרוּחַ בְּאָבִיו שֶׁל בִּיק!"

הַחַיֶּטֶת בָּאָה מְבֹהֶלֶת מֵהָרְחוֹב, חוֹטֶפֶת בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ הַצְּנוּמוֹת וְהַקָּרוֹת אֶת הַתִּינוֹק הַמִּתְיַפֵּחַ וְקוֹרַעַת אֶת גְּרוֹנָהּ הַצַּר:

„בִּגְלַל מַעֲשֶׂה כָּזֶה מֻתָּר לוֹ לְשַׁלֵּם בְּעַיִן יָפָה, לְבִיק הַלָּזֶה... אֲבָל הוּא יָדַע בְּמִי לִפְגֹּעַ".

הִיא מוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְצוֹעֶקֶת:

„גֹּלֶם חֵרֵשׁ!... לָמָּה אַתָּה מַחֲשֶׁה?"

אֶלָּא שֶׁאֵצֶל הַחֵרֵשׁ שׁוּב נִתְבַּלְבְּלוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת. הוּא מַבִּיט יָשָׁר בְּפָנֶיהָ שֶׁל הַחַיֶּטֶת וְאֵינוֹ זָז.

שֶׁכֵּן, חַיָּט גַּם הוּא, בַּעַל זָקָן רַךְ וּבָהִיר, בָּא לְבֵית הַחַיָּט, סוֹקֵר אֲרֻכּוֹת אֶת הַחֵרֵשׁ וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשַׁרְווּלוֹ:

„חֵרֵשׁ, מַה הַיּוֹם?"

הוּא כָּל־כָּךְ רַךְ וְטוֹב־לֵב, הַחַיָּט הַצָּעִיר הַזֶּה, בַּעַל הַזָּקָן הָאָרֹךְ וְהָרַךְ. הוּא רוֹצֶה לַחְקֹר עַד כַּמָּה הַחֵרֵשׁ לָקוּי בְּדַעְתּוֹ, וְאֶצְלוֹ גּוּפָא מִתְפָּעֵם כְּבָר לִבּוֹ כָּל־כָּךְ מַהֵר, וּפָנָיו הָעֲדִינִים סְמִיקִים כְּבָר וְעֵינָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת כְּבָר, נוֹצְצוֹת וּמִתְבַּיְּשׁוֹת: כְּלוּם הוּא יוֹדֵעַ? אֶפְשָׁר עָשָׂה שְׁטוּת...

אַךְ הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשַׁרְווּלוֹ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׁם מָה מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם אֵצֶל הָאִישׁ הַמּוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ שַׁבָּת הַיּוֹם אוֹ חֹל. כָּפוּף עִם יָדַיִם מֻסְתָּרוֹת הוּא עוֹזֵב אֶת הַבַּיִת, הוֹלֵךְ אֵי־לְשָׁם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאָן, מִסְתּוֹבֵב לְיַד בֵּית הַמִּדְרָשׁ, בַּשּׁוּק אֵצֶל הַחֲנוּיוֹת וְרוֹאֶה פִּתְאֹם, כִּי הוּא עוֹמֵד שׁוּב אֵצֶל בִּיק בְּבֵיתוֹ. בִּיק עוֹמֵד לְמוּלוֹ וְצוֹעֵק לוֹ אֶל תּוֹךְ אָזְנוֹ הָאֲטוּמָה:

„מַה רְצוֹנְךָ חֵרֵשׁ?"

פּוֹתְחִים אֶת הַדֶּלֶת וּמַרְאִים לוֹ שֶׁיִּסְתַּלֵּק. מַסְתִּיר הוּא שׁוּב אֶת יָדָיו בְּתוֹךְ שַׁרְווּלָיו וְיוֹצֵא חֵרֵשׁ וְדוֹמֵם.

ו

וימָמוֹת חָרְפִּיוֹת עַרְפִלִּיוֹת פִּהֲקוּ וְיָלְדוּ יְמֵי כִּפּוּר קְצָרִים. אֵלֶּה הָיוּ לֹא יָמִים, כִּי אִם שָׁעוֹת קוֹדְרוֹת וְקָרוֹת עַד כְּדֵי סַכָּנָה, מֵעֵין שְׁעוֹת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת.

יָרַד שֶׁלֶג.

הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר הִתְעַטֵּף הַחַיָּט בְּסוּדָרָה שֶׁל אִשְׁתּוֹ מֵעַל לְפַרְוַת־הַכְּבָשִׂים שֶׁלּוֹ הַגְּדוֹלָה, יָצָא אֶל הַשּׁוּק וּכְרֶגַע חָזַר, מְשֻׁלָּג וּבְחֹטֶם שֶׁהִכְחִיל כֻּלּוֹ. הוּא חִכֵּךְ אֶת אָזְנָיו הַקְּפוּאוֹת בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו הַמְאֻבָּנוֹת וְסִפֵּר לְאִשְׁתּוֹ עַל שְׁלשָׁה קְפוּאִים שֶׁנִּמְצְאוּ אֵי־שָׁם סָמוּךְ בִּקְצֵה כְּפָר מְשֻׁלָּג.

„כֵּן, וּמַה עוֹד? יְהוּדִים נָסְעוּ לַיָּרִיד וְכָל עוֹד בָּהֶם נְשָׁמָה נִגְרְרוּ בַּחֲזָרָה מֵעִבּוּרָהּ שֶׁל הָעִיר".

מְרֻצֶּה הָיָה שֶׁאָגַר לוֹ כְּבָר הַרְבֵּה עֲצֵי־הַסָּקָה, יָשַׁב אֵצֶל הַתַּנּוּר וְעָסַק בִּתְפִירָה. הִסְתַּכֵּל בִּשְׁמָשׁוֹת הַמְשֻׁלָּגוֹת וְהִתְבַּדַּח תּוֹךְ שִׂמְחָה אַף עִם הַחֵרֵשׁ:

„שֵׁב בַּבַּיִת, חֵרֵשׁ... אַתָּה שׁוֹמֵעַ מַה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ?"

אַךְ הַחֵרֵשׁ לֹא שָׁמַע וְעָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ: הֵטִיל עַל גּוּפוֹ אֶת הַמִּקְטֹרֶן הַקָּצָר וְהַגַּס, אָזַר בְּחָזְקָה אֶת מָתְנָיו, חָבַשׁ אֶת הַכּוֹבַע עַד לְמַטָּה מֵאָזְנָיו וַאֲפִלּוּ מָשַׁךְ לְהַחַיֶּטֶת מֵאָחוֹר בְּחֻלְצָתָהּ:

„הִנֵּה תִּרְאֶה: הוּא הוֹלֵךְ... לַטַּחֲנָה הוּא הוֹלֵךְ... אֶל בִּיק בַּטַּחֲנָה..."

הַחַיֶּטֶת הָעֲיֵפָה עָלָיו מַבָּט זוֹעֵם:

„לֵךְ, לְכָל הָרוּחוֹת לֵךְ, וְשֶׁלֹּא תִּזְכֶּה לַחֲזֹר..."

וְהוּא יָסַף לְנַעֲנֵעַ אֵלֶיהָ בְּרֹאשׁוֹ:

„כֵּן, כֵּן, אֶל בִּיק בַּטַּחֲנָה".

לְאַט הוּא עָבַר אֶת הָעֲיָרָה, פָּנָה שְׂמֹאלָה וְצָעַד לְשָׁם, אֶל הַגִּבְעָה הַבּוֹדֵדָה, שָׁם סוּפַת־הַשֶּׁלֶג הִתְמַזְּגָה עִם הֶעָשָׁן וְיָצְאָה מִסָּבִיב לַטַּחֲנָה בְּמָחוֹל סְחוֹר־סְחוֹר.

שׁוֹמֵר־הַטַּחֲנָה הֶעָטוּף בְּפַרְוָתוֹ רָאָהוּ, הִתְיַצֵּב בַּשַּׁעַר וְלֹא נָתַן

לוֹ לְהִכָּנֵס אֶל הַטַּחֲנָה, הִתְחִיל אָז לְהֵאָבֵק אִתּוֹ; הוּא חָבַל בַּשּׁוֹמֵר, הַשּׁוֹמֵר חָבַל בּוֹ. לְבַסּוֹף הֵבִיאוּ אֶת רֹאשׁ הַשּׁוֹטְרִים, אֲשֶׁר מָסַר אוֹתוֹ לִידֵי שְׁנֵי גוֹיִם בַּעֲלֵי זְרוֹעַ.

אַחֲרֵי כֵן הָיָה לֵיל־כְּפוֹר שָׁקֵט וְזָרוּעַ כּוֹכָבִים.

לִפְנוֹת בֹּקֶר נוֹסַעַת חֶרֶשׁ מַזְחֵלָה גְּדוּשָׁה יְהוּדִים מְנֻמְנָמִים, נוֹסַעַת אֵי־לְשָׁם לַיְרִיד, אֲשֶׁר בָּעֲיָרָה הַסְּמוּכָה. מִסָּבִיב דּוּמִיָּה. נִרְדָּם מִיָּמִין בֵּית הַקְּבָרוֹת הַכַּפְרִי, יָשֵׁן מִשְּׂמֹאל בֵּיתוֹ הַלָּבָן שֶׁל ווֹבָא בִּיק עִם גַּגּוֹ הָאָרֹךְ, וְעַל הַכֹּל רְקִיעַ שֶׁל הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, טָהוֹר עִם כּוֹכָבִים דּוֹעֲכִים הַקּוֹרְצִים עוֹד אֵי־שָׁם אֶחָד לַשֵּׁנִי עַל אוֹדוֹת מַעֲשִׂית־לַיְלָה נִסְתָּרָה.

יְהוּדִים מַשְׁפִּילִים בְּכָל פַּעַם אֶת רָאשֵׁיהֶם הַמְנֻמְנָמִים וְנִרְדָּמִים מִתּוֹךְ בִּטָּחוֹן וֶאֱמוּנָה:

„אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִהְיֶה יְרִיד טוֹב...”

פִּתְאֹם: נַחֲרָתוֹ שֶׁל סוּס נִבְהָל, נְטִיַּת הַמַּזְחֵלָה עִם קוֹל־צְעָקָה נִפְחָד שֶׁל הָאִכָּר, הָעֶגְלוֹן:

„טְפְּרְרוּ!!”

יְהוּדִים מִתְנַעֲרִים מִתְּנוּמָתָם בַּחֲרָדָה נוֹרָאָה; אֵצֶל כָּל אֶחָד מֵהֶם מִתְפַּעֵם בִּמְהִירוּת הַלֵּב.

„מַה קָּרָה?”

הָאִכָּר עוֹמֵד כְּבָר לִפְנֵי הַסּוּסִים וּמְקַלֵּל בִּקְלָלוֹת וַחֲרָפוֹת:

אִי לְךָ... עוֹד מְעַט וְדָרַסְנוּ בֶּן־אָדָם!...

הוּא שׁוֹכֵב לוֹ כָּךְ מְכֻוָּץ בְּגוּפִיַּת־הַכֻּתָּן שֶׁלּוֹ הַמְחֻגֶּרֶת עִם כּוֹבַע־הַכְּבָשִׂים הַשָּׁמוּט עַל פָּנָיו וּמַחֲזִיק קַרְדֹּם בְּיַד יְמִינוֹ הַקְּפוּצָה.

הוּא עֲדַיִן חַם, מַשְׁכִּיבִים אוֹתוֹ עַל הַמַּזְחֵלָה וּמוֹבִילִים אוֹתוֹ הַבַּיְתָה. הֲיֵשׁ בְּרֵרָה? –

יְהוּדִים סוֹחֲרֵי־הַיְרִיד אֵינָם מְרֻצִּים, מַבִּיטִים עַל הַמִּזְרָח הַחִוֵּר וּמִתְאוֹנְנִים:

„אֵחַרְנוּ אֶל הַיְרִיד, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי יְהוּדִי.”

„וּבָעִיר כְּבָר הֵחֵלּוּ לְפָרֵשׁ אֶת זֶה עַל פִּי פְּשָׁט:

„מַה? מַה חִדּוּשׁ כָּאן? הַחֵרֵשׁ זָמַם לַהֲרֹג אֶת בִּיק".

אֵי מִזֶּה נִמְצָא עֵד, אֲשֶׁר הִגְדִּיל עוֹד יוֹתֵר אֶת פַּחְדּוֹ שֶׁל בִּיק. הִנֵּה מָתַי זֶה הָיָה? מְאֻחָר בַּלַּיְלָה הוּא עָבַר עַל פְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל בִּיק וְרָאָה: בֶּן־אָדָם מְטַפֵּס עַל הַגָּדֵר הַגְּבוֹהָה מְטַפֵּס וְעוֹלֶה; פַּחַד נָפַל עָלָיו וְהוּא בָּרַח.

„וְעוֹד מַה? מִי אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַחַיָּט מוֹצֵא בְּכָל בֹּקֶר אֶת דַּלְתּוֹ פְּתוּחָה?"

בִּיק שָׂכַר אָמְנָם מִיָּד שׁוֹמֵר, גּוֹי הָסֹן, אֲשֶׁר הָיָה דּוֹפֵק כָּל הַלֵּילוֹת בַּגָּדֵר הַגְּבוֹהָה; וְהַחֵרֵשׁ הַקָּפוּא כִּמְעַט הָיָה שְׁבוּעַיִם חוֹלֶה, וּכְמוֹ גֹּלֶם הִתְגּוֹלֵל בַּמִּטָּה, אֲשֶׁר בַּמִּטְבָּח שֶׁלּוֹ הַטָּחוּב.

מִישֶׁהוּ רִחֵם עָלָיו וְקָרָא לָרוֹפֵא, רוֹפֵא צָעִיר שְׂבַע־מְנוּחָה וְטוֹב־לֵב, שֶׁהָיָה לוֹ שָׂפָם קָצָר וְעֵינַיִם שְׁחוֹרוֹת פִּקְחִיּוֹת. הוּא יָשַׁב שָׁעָה אֲרֻכָּה אֶצְלוֹ, אוֹתוֹ הָרוֹפֵא טוֹב־הַלֵּב וּשְׂבַע־הַמְּנוּחָה, הִתְבּוֹנֵן אֲרֻכּוֹת בְּפָנָיו הָאֲדִישִׁים שֶׁל הַחֵרֵשׁ וַאֲרֻכּוֹת הִקְשִׁיב לַמַּעֲשֶׂה, שֶׁסִּפְּרָה הַחַיֶּטֶת הַצְּנוּמָה, בְּקָרְעָהּ אֶת גְּרוֹנָהּ הַצַּר וְהַצָּרוּד. כֹּל מַה שֶּׁרָאָה וּמַה שֶּׁשָּׁמַע נִרְאָה לוֹ, לִכְאוֹרָה, חָשׁוּב מְאֹד וּמְעַנְיֵן. וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא יָשַׁב מַחֲרִישׁ, מְהַרְהֵר וּבְנִימוּס רַב.

וּלְאַחַר יוֹמַיִם הוּא בָּא שׁוּב, אוֹתוֹ רוֹפֵא צָעִיר שְׂבַע־הַמְּנוּחָה עִם אוֹתוֹ הַשָּׂפָם הַקָּצָר וְהָעֵינַיִם הַשְּׁחוֹרוֹת הַפִּקְחִיּוֹת, וְשׁוּב יָשַׁב שָׁעָה אֲרֻכָּה אֵצֶל מִטָּתוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה.

הוּא הִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו שֶׁל הַחֵרֵשׁ וְחָשַׁב.

הַחֵרֵשׁ הִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו וְגַם הוּא חָשַׁב.

וּבְכָל זֹאת לֹא הֵבִין אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ. כֹּה רְחוֹקִים וְשׁוֹנִים הֵם הָיוּ, אֵלֶּה שְׁנֵי הַבְּרוּאִים, שֶׁהִסְתַּכְּלוּ הָאֶחָד בְּעֵינֵי הַשֵּׁנִי.

הַחֵרֵשׁ נִמְלַךְ אָמְנָם בְּדַעְתּוֹ וְהֶחֱלִים לְגַמְרֵי, בְּלִי שׁוּם עֶזְרָה מֵאִישׁ, אֲשֶׁר אוֹדוֹתָיו כְּבָר לֹא יָכֹל לַחֲשֹׁב.

הָיָה כָּל־כָּךְ מוּזָר.

הוא הָיָה אולַי יוֹתֵר חָזָק וּבָרִיא מֵאֲשֶׁר לִפְנֵי הַמַּחֲלָה וּבְכָל זֹאת נִשְׁאַר לוֹ חִסָּרוֹן מְגֻנֶּה:

הוּא חָדַל לִישׁן בַּלֵּילוֹת.

גָּבֹהַּ, רְחַב־גֶּרֶם וּשְׁוֵה־נֶפֶשׁ הוּא שׁוֹטֵט בַּבַּיִת וְהֶחֱרִישׁ בְּיַחַד עִם הַלֵּילוֹת הַחֲרִישִׁיִּים וְהַחֲשֵׁכִים.

כֹּה אֲרֻכִּים וַחֲשֵׁכִים הָיוּ הַלֵּילוֹת, וְעָטְפוּ בְּמַעֲמַקֵּיהֶם הָאֲפֵלִים אֶת כָּל הָעוֹלָם הַחוֹלֵם, וְיִשְּׁנוּ אֶת כֹּל אֲשֶׁר הָיָה חַי וּמַרְגִּישׁ, זוּלָתוֹ, דֹּפֶק־הָעוֹלָם הַיְחִידִי אֲשֶׁר אָסוּר הָיָה לוֹ לָנוּחַ, אָסוּר הָיָה לוֹ אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב עַל מְנוּחָה.

אֵילָךְ וְאֵילָךְ הוּא פָּסַע בַּחֶדֶר הַקָּטָן, הָלַם כְּמוֹ מְטֻלְטֶלֶת וְנָשָׂא עַל עַצְמוֹ אֶת הַיִּסּוּרִים וְהַמָּרָה־שְׁחוֹרָה שֶׁל הַיְשֵׁנִים. הוּא לֹא הָיָה עָיֵף וְלֹא חָשַׁב עַל מְנוּחָה. הִנֵּה אִלּוּ אָחַז מִישֶׁהוּ בְּיָדוֹ וַיְעַכְּבֵהוּ, הָיָה בְּלִי הִפָּנוֹת אֵלָיו, מִתְחַמֵּק וְשָׁב לִפְסֹעַ.

יֵשׁ וְהִתְהַפֵּךְ בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל הַלַּיִל תִּינוֹקָהּ שֶׁל הַחַיֶּטֶת, מוֹצִיא בִּתְחִלָּה אֲנָחוֹת אֲחָדוֹת וְאַחֲרֵי כֵן קוֹל בְּכִי.

הַחַיֶּטֶת מְקִיצָה בְּפָנִים מְאֹד מְנֻמְנָמִים, מְרִימָה אֶת רֹאשָׁהּ הַכָּבֵד מֵחֲמַת שֵׁנָה וּמַרְגִּיעָה אֶת הַתִּינוֹק:

„יְשַׁן אֵיפוֹא, יְשַׁן”

הִיא מְדַבֶּרֶת בְּקוֹל אָטוּם כָּל־כָּךְ, שׁוֹמַעַת אֵיךְ פּוֹסֵעַ הַחֵרֵשׁ שָׁם בַּחֶדֶר הַסָּמוּךְ, וּמְקַלֶּלֶת אוֹתוֹ:

„מַחֲלָה בְּעַצְמוֹתָיו, כַּדּוּר לֹא יִפְגָּעֵהוּ”.

אַךְ הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמוֹסִיף לִפְסֹעַ. כֹּה כְּבֵדוֹת וַחֲזָקוֹת הֵן פְּסִיעוֹתָיו וְהַלַּיְלָה כֹּה חֲרִישִׁי וּבוֹלֵעַ אוֹתָן חֶרֶשׁ וּלְאַט, אוֹתָן הַפְּסִיעוֹת הַכְּבֵדוֹת וְהַחֲזָקוֹת, וּמְצַפֶּה לַחֲדָשׁוֹת. וּמִיָּד הֵן בָּאוֹת, הַפְּסִיעוֹת הַחֲדָשׁוֹת הַכְּבֵדוֹת הַלָּלוּ וְהוֹלְמוֹת כְּמוֹ בְּפַטִּישׁ עַל הַמֹּחַ הַמְנֻמְנָם. אוּלַי מִשּׁוּם שֶׁהַלַּיְלָה חֲרִישִׁי וְאִישׁ מִלְּבַד הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ פּוֹסֵעַ, דּוֹמֶה כְּבָר כִּי הַחֵרֵשׁ יִסְתּוֹבֵב לְעוֹלָם וְכִי הַלַּיְלָה יִמָּשֵׁךְ לְעוֹלָם. הַחַיֶּטֶת נֶחֱרֶדֶת מֵהַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת, מַסְתִּירָה אֶת רֹאשָׁהּ

וְנִרְדֶּמֶת בְּפַחַד יַלְדוּתִי הַיָּדוּעַ לָהּ זֶה מִכְּבָר. הַכֹּל יָשֵׁן כְּבָר בְּתוֹכָהּ, רַק בְּמֹחַ הַמְנֻמְנָם מִסְתַּחְרֶרֶת עֲדַיִן קְלָלָה קְרוּעָה וַעֲבֵשָׁה:
מַגֵּפָה... חֳלִי־רָע...

הַחַיָּט הִתְהַפֵּךְ פַּעַם בְּלַיְלָה חִוֵּר בִּשְׁנָתוֹ, אֶת קוֹל צְעָדָיו שֶׁל הַחֵרֵשׁ לֹא שָׁמַע וְהִרְהֵר סְתָם בְּלִבּוֹ:
„אֶפְשָׁר כְּבָר חֲטָפוֹ הָרוּחַ?"
וְהַחֵרֵשׁ שָׁכַב אָז אֶצְלוֹ בַּמִּטָּה וְחֶרֶשׁ וּבְלִי הֲפוּגָה נָקַשׁ בְּרַגְלָיו אֶל דֹּפֶן מִטָּתוֹ. שְׁנָתוֹ נָדְדָה מִמֶּנּוּ, לֹא יָדַע אִם לִפְנֵי הַלַּיְלָה הָיָה יוֹם וְאִם אַחֲרֵי הַלַּיְלָה עוֹד יִהְיֶה דְּבַר־מָה.
מַשֶּׁהוּ נִבַּט מִבַּחוּץ דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן, עָמַד הַחֵרֵשׁ עַל בִּרְכָּיו וְהִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בַּחַלּוֹן, פָּרָה עָמְדָה שָׁם, אֲפוּפַת מָרָה־שְׁחוֹרָה וְאֻמְלָלָה, וְהִבִּיטָה פְּנִימָה. כְּרֶגַע הוּא הִכִּיר אֶת הַפָּרָה.
„פָּרָתוֹ שֶׁל ווֹבָּא בִּיק..."
חִישׁ מַהֵר הוּא תָּפַשׂ אֶת הַקַּרְדֹּם וְיָצָא הַחוּצָה. פָּרָה עָמְדָה שָׁם, תָּלְשָׁה תֶּבֶן מְלַחְלָח מֵהַגַּג הַנָּמוּךְ וְלָעֲסָה אוֹתוֹ מָתוּן־מָתוּן בְּשִׁנֶּיהָ הַיְשָׁרוֹת וְהַקֵּהוֹת. הִיא רָאֲתָה אוֹתוֹ, הַפָּרָה, וְנִסְתַּלְּקָה מֵאֵצֶל הַקּוֹרָה, הָלַךְ הוּא אַחֲרֶיהָ לְאַט־לְאַט, לְלֹא חִפָּזוֹן. מִסָּבִיב הָיָה שָׁקֵט וְשׁוֹמֵם, רוּחַ לַח נָשַׁב בַּלַּיְלָה הַחִוֵּר וְעָשָׂה לְהָטִים סְתָם. מִבֵּית מְגֻבָּן סָמוּךְ הוּא תָּלַשׁ קְנֵי־קַשׁ אֲחָדִים מֵהַגַּג וּפִזְּרָם עַל פְּנֵי הַשֶּׁלֶג הַמְזֹהָם הַמַּפְשִׁיר, וְעַל הָאִילָנוֹת אֲשֶׁר לְיַד בֵּיתוֹ שֶׁל יְהוּדִי אָמִיד הִשְׂתָּעֵר הָרוּחַ הַלַּח הַלָּזֶה וְחָבַט בְּצַמְּרוֹתֵיהֶם עַל גַּג־הַפַּח. אֵי־שָׁם בַּסִּמְטָה הַסְּמוּכָה בָּא בִּמְאֻחָר יְהוּדִי סוֹחֵר מֵהַדֶּרֶךְ וְדָפַק בְּחָזְקָה עַל חַלּוֹן בֵּיתוֹ הַנִּרְדָּם. מַחֲנֶה שֶׁל כְּלָבִים מֵאֲחוֹרֵי בַּיִת סָמוּךְ הִבִּיטוּ בִּידִידוּת־אֶחָד בִּפְנֵי הַשֵּׁנִי וְכִשְׁכְּשׁוּ בְּכַוָּנֵי־חֵן בִּזְנָבוֹתֵיהֶם. אֶחָד כֶּלֶב פָּרַץ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְהִתְנַפֵּל עַל הַפָּרָה עִם הַחֵרֵשׁ, הִתְחִילוּ כֻּלָּם רוֹדְפִים. הַפָּרָה נָשְׂאָה רַגְלֶיהָ לָרוּץ, הֵטִיל הַחֵרֵשׁ אֶת הַקַּרְדֹּם עַל כְּתֵפוֹ וְרָץ אַחֲרֶיהָ. הָרוּחַ עָזַב אֶת צַמְּרוֹת הָאִילָנוֹת וְרָדַף אַחֲרֵי הַחֲבוּרָה. מִיָּד

הִתְעָרְבָה הַחֲבוּרָה בְּחֶשְׁכַּת־הַלַּיְלָה הַחִוֶּרֶת וּבְחִפָּזוֹן נִשְּׂאָה עַל פְּנֵי שׁוּחוֹת הָעֲיָרָה, בְּקָעוֹת קְטַנּוֹת וְתִלֵּי־אַשְׁפָּה...

וּבְהַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר מָצְאוּ יְהוּדִים אֶת הַחֵרֵשׁ מֵת וּלְיָדוֹ – פָּרָתָהּ הַהֲרוּגָה שֶׁל פֶּסִי הַחַלְבָּנִית.

הִיא כָּל־כָּךְ בָּכְתָה, פֶּסִי הַלָּזוּ:

„אַדְּרַבָּה, יֹאמְרוּ־נָא הַיְּהוּדִים, בַּמֶּה הִיא אֲשֵׁמָה פֹּה?"

הִיא לֹא יָכְלָה לִגְמֹר וְגָעֲתָה בִּבְכִי מִתּוֹךְ כְּאֵב־לֵב. וִיהוּדִים עָמְדוּ פֹּה מְהַרְהֲרִים וְהֶחֱרִישׁוּ.

יוֹסֵף שׁוֹר

א

בְּרֵאשִׁית הָאָבִיב כָּתַב מְלַמֵּד־הַגְּמָרָא מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, יַעֲקֹב נָתָן וִידֶרְפוֹלִיר, מִכְתָּב בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ לְמָחָר־טוֹב שֶׁבִּבְרַשֶׁק.

וּבַמִּכְתָּב כָּתוּב לֵאמֹר:

„אוּלַי יוּכַל יְדִידִי וּמְיֻדָּעִי לְהוֹדִיעַ לִי בַּאֲרִיכוּת, מִי הָיָה חֲתָנוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶשִׁיל רַפּוֹפּוֹרְט, משֶׁה׳לֶה לֶוִין, אוֹתוֹ משֶׁה׳לֶה לֶוִין, אֲשֶׁר יָרַשׁ בְּיַחַד עִם בְּנוֹ הֶעָשִׁיר שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶשִׁיל אֶת בֵּית הַחֲרשֶׁת הַגָּדוֹל לְסֻכָּר שֶׁבִּבְרַשֶׁק וּמֵת אֶשְׁתַּקַד ?"

וְהָלְאָה הָיָה כָּתוּב בַּמִּכְתָּב:

„מִמֶּנִּי לֹא נֶעֱלַם, כִּי אֲדוֹנִי מָחָר־טוֹב הָיָה מְקֹרָב גָּדוֹל לְבֵיתוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֶוִין, מִכָּל מָקוֹם סוֹמֵךְ אֲנִי עַל יֹשֶׁר לִבּוֹ שֶׁל מָרִי וִידִידִי וּמַאֲמִין אֲנִי שֶׁלֹּא יַתְעֵנִי, חָלִילָה, וִיגַלֶּה לִי אֶת כָּל הָאֱמֶת שֶׁבְּלִבּוֹ".

בִּתְשׁוּבָה לְמִכְתָּב זֶה הִגִּיעָה לְיַעֲקֹב נָתָן רַק לְאַחַר שְׁבוּעַיִם גְּלוּיָה גְּדוּשָׁה בְּאוֹתִיּוֹת זְעִירוֹת, בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. חֵלֶק מֵהַגְּלוּיָה תָּפַס תֹּאַר־הַכָּבוֹד הָאָרֹךְ, וְכֻלָּהּ הָיְתָה כְּתוּבָה בְּאוֹתוֹ נֹסַח הַמְּלִיצָה, אֲשֶׁר רַבְשָׁקֵה, שָׂרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ אַשּׁוּר, דִּבֵּר מִזֶּה אַלְפַּיִם שָׁנָה וְיוֹתֵר אֶל הַיְּהוּדִים שֶׁעַל חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם.

„לָמָּה לֹא אֲגַלֶּה אֶת כָּל הָאֱמֶת שֶׁבְּלִבִּי ? הַאֲכַסֶּה מֵאֲהוּבִי דָּבָר ? וְהַאִם יֵשׁ דָּבָר לְהַסְתִּיר מֵאִישׁ אָהוּב וְנֶחְמָד, אֲשֶׁר כָּל דְּרָכָיו אֱמֶת וָצֶדֶק ?"

מָחָר־טוֹב הָיָה מֵאָז וּמִתָּמִיד מַשְׂכִּיל וְעַמְקָן וְיָדַע לְתָאֵר יָפֶה כָּל

דָּבָר בִּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ. נִשְׁקְפוּ עַל כֵּן מֵהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַגְּלוּיָה לֹא רַק חַיָּיו שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין, אֶלָּא אַף פָּנָיו הַנָּאִים הַלַּבְקָנִיִּים עִם זְקַנְקָנוֹ הַבָּהִיר, שֶׁגָּדַל אֶצְלוֹ לֹא עַל הַלְּחָיַיִם, כִּי אִם בְּדִיּוּק בְּאוֹתוֹ הַקַּו הַצַּר, שֶׁהַפָּנִים גּוֹבְלִים בּוֹ עִם הַצַּוָּאר הַמָּלֵא וְהַצַּח. בַּגְּלוּיָה צֻיַּר, אֵיךְ נִרְאָה מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין עוֹד לְפָנִים, בְּשָׁעָה שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל הֱבִיאוֹ מִחוּץ לָאָרֶץ לְחָתָן.

„אָז מָלְאָה הָאָרֶץ תְּהִלָּתוֹ: „כַּפְתּוֹר וָפֶרַח", אָמְרוּ הַבְּרִיּוֹת, וְרָאוּי לְהוֹרָאָה. אֶלָּא שֶׁהוּא גּוּפָא חַיָּךְ לְכָל זֶה, כִּי הוּא הֶאֱמִין בַּ„הַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית" בְּדֶרֶךְ חָפְשִׁית וּמוּזָרָה וְיָדַע בְּעַל־פֶּה הַרְבֵּה מִמְּשׁוֹרְרֵי אַשְׁכְּנַז".

וְגַם זֶה, סִפֵּר הָלְאָה בַּגְּלוּיָה, נָכוֹן, שֶׁאִבֵּד בִּמְהֵרָה אֶת רְכוּשׁוֹ וְאִשְׁתּוֹ הִתְחִילָה מֵאָז מְרִיבָה עִמּוֹ, פָּשׁוּט, בְּשֶׁל הַכֶּסֶף שֶׁאִבֵּד, וְלֹא, חָלִילָה, כְּפִי שֶׁמְּרַנְנִים הַבְּרִיּוֹת, עַל שׁוּם שֶׁאָהֲבָה, כִּבְיָכוֹל, בִּבְתוּלֶיהָ אֶחָד מֵרִיגָא. אוּלָם הֲלֹא אָז חַי עֲדַיִן יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל הַבְּרִיסְקָאִי, אָב עָשִׁיר, בַּעַל יָד פְּתוּחָה וְוַתְּרָנִית, אֲשֶׁר אָהַב לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּהַרְחָבָה וּבְקַלּוּת. נָתַן הוּא לוֹ בַּשְּׁנִיָּה נְדוּנְיָה וּבָנָה לוֹ בִּבְרַשֶׁק סָמוּךְ לְבֵית הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר אֶת הֶחָצֵר הַיָּפָה וְהוֹשִׁיבוֹ שָׁם בִּתְנַאי, שֶׁהַכֶּסֶף יִהְיֶה מֻנָּח בְּבֵית הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר, וּלְמִחְיָתוֹ יִנָּתֵן לוֹ מֵהַמִּשְׂרָד".

אֶת הַגְּלוּיָה הַזֹּאת קִבֵּל יַעֲקֹב־נָתָן כְּבָר סָמוּךְ לְפֶּסַח.

לְיַעֲקֹב נָתָן הָיְתָה אָז שַׁעְתּוֹ פְּנוּיָה. הוּא כָּתַב לְמָחָר־טוֹב מִכְתָּב שֵׁנִי, גָּדוֹל יוֹתֵר, וְהִבִּיעַ שָׁם הַרְבֵּה תְּמִיהוֹת.

„תָּמוּהַּ לִי מְאֹד עַל מָרִי וִידִידִי מָחָר־טוֹב, אֲשֶׁר יָדוּעַ לְכָל הָעוֹלָם כְּתַלְמִיד חָכָם. חֲכָמֵינוּ ז"ל הֲרֵי אָמְרוּ: „דַּי לְחַכִּימָא בִּרְמִיזָא". וְאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁלֹּא הֵבִין לְאָן הַדָּבָר נוֹטֶה וְלֹא כָּתַב לִי מְאוּמָה אוֹדוֹת בִּתּוֹ הַיְחִידָה שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין, שֶׁיֵּשׁ לִי בִּשְׁבִילָהּ עִנְיָן מְאֹד הָגוּן?"

וְעַל מִכְתָּב זֶה לֹא הִגִּיעָה לְיַעֲקֹב נָתָן שׁוּם תְּשׁוּבָה. סִימָן שֶׁמָּחָר־טוֹב הַמַּשְׂכִּיל גַּם הוּא אֵינוֹ קַל־דַּעַת. אֶת יַעֲקֹב נָתָן, אֲשֶׁר כָּל גְּבִירֵי סְטֶרֶנִיץ־רַבָּתִי מַחֲנִיפִים לוֹ, יָכֹל הוּא לְכַבֵּד בִּגְלוּיָה מְלֵאָה,

מְלִיצוֹת בִּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא שֶׁבְּעִנְיָנָיו הַנִּכְבָּדִים אֵינוֹ מַאֲמִין, וּלְפַטְפֵּט דְּבָרִים מְיֻתָּרִים עַל בַּיִת, שֶׁהָיָה כָּל יָמָיו מְקֹרָב אֵלָיו, אֵינֶנּוּ מְחֻיָּב.

יַעֲקֹב נָתָן אַף הוּא מִצִּדּוֹ עוֹבֵר עַל זֶה בִּשְׁתִיקָה. רַק בְּחֹל הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח, כְּשֶׁמַּתְחִילִים כְּבָר יָמִים יְבֵשִׁים, חֲמִימִים, מַחֲלִיט הוּא לִנְסֹעַ אֶל הָרַבִּי מִסְקֶבִירָה.

„לְשֵׁם כַּמָּה וְכַמָּה עִנְיָנִים, אוֹמֵר הוּא, עָלָיו לִנְסֹעַ לִסְקֶבִירָה אֶל הָרַבִּי".

וְהוֹכֵחַ מוֹכִיחַ הוּא לִפְנֵי נְסִיעָתוֹ, כִּי לֹא שָׁוֶה לִנְסֹעַ שָׁמָּה בָּרַכֶּבֶת.

„מִי שֶׁאֵינוֹ נוֹסֵעַ, הוּא אוֹמֵר, מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי לִסְקֶבִירָה בַּעֲגָלָה, הֲרֵיהוּ פָּשׁוּט מְשֻׁגָּע, שֶׁכֵּן בָּרַכֶּבֶת מוֹסִיפִים לַדֶּרֶךְ עַד לְאֵין שִׁעוּר וְנוֹסְעִים סְחוֹר־סְחוֹר".

וְהַדֶּרֶךְ לִסְקֶבִירָה, הַמִּתְפַּתֶּלֶת דְּרוֹמִית לָעִיר הַהֲרָרִית סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, הֲרֵיהוּ זֶה מִזְּמַן צָר וּמְשֻׁבָּשׁ עֲשָׂבִים. גַּלְמוּד וּמְדֻכְדָּךְ הוּא מַבְקִיעַ אֶת מַחֲרוֹזוֹת פַּסֵּי־הָרַכֶּבֶת הָעֲלִיזִים וְנִמְשָׁךְ שָׁם שָׁעָה קַלָּה בֵּין שְׁלשָׁה כְּבִישִׁים, הַמַּעֲבִירִים לְכָל הָעֲבָרִים אֶת הַהֲמֻלָּה הַמַּרְנִינָה שֶׁל הָעִיר. עֲיֵף־כֹּחַ, כְּאָדָם, שֶׁיָּרַד מִמַּדְרֵגָתוֹ וְהוֹלֵךְ בָּרֶגֶל, מִשְׁתַּפֵּל הַדֶּרֶךְ וְיוֹרֵד אֶל הַבִּקְעָה הַשּׁוֹמֵמָה, שָׁם עוֹמֵד בֵּית־מִשְׂרְפוֹת לְבֵנִים יָשָׁן, חָרֵב לְמֶחֱצָה, מֻקָּף מִכָּל הַצְּדָדִים כָּל מִינֵי עַצְמוֹת שֶׁל כְּלָבִים, שֶׁמֵּתוּ אוֹ נוֹרוּ. הָלְאָה מְלַוִּים אוֹתוֹ לְכָל אָרְכּוֹ הַשָּׂדוֹת הַיְשָׁרִים שֶׁל הָעֲרָבָה, שָׂדוֹת נִרְחָבִים וַחֲרֵבִים בְּמִקְצָת, הַפּוֹשְׁטִים לְמֶרְחַקִּים אֶת גּוֹנֵיהֶם הַיְרַקְרַקִּים־אַפְרוּרִיִּים וּמְזֻמָּנִים תָּמִיד לְהִשָּׁבַע:

„בָּאַלּוֹן הַיְחִידִי הַהוּא, הָעוֹמֵד שָׁם בָּאֹפֶק שָׁחוּחַ עַל פְּנֵי הַבְּאֵר, אָנוּ נִשְׁבָּעִים, כִּי יֵשׁ דּוּמִיָּה בָּעוֹלָם".

אֶת שְׁלשִׁים הַפַּרְסָאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹסֵעַ יַעֲקֹב־נָתָן בְּדֶרֶךְ זֶה עִם בַּעַל־עֲגָלָה מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי וּמַגִּיעַ לְקוֹזְלוֹבָה, לְאוֹתָהּ הָעֲיָרָה הַקְּטַנָּה הָעֲצוּבָה וְהַנִּדַּחַת, הָעוֹמֶדֶת זֶה שָׁנִים רַבּוֹת, כְּשֶׁגַּבָּהּ אֶל הַר־הַחֹמֶר הַכָּרוּי מִתַּחְתָּיו, וּמְצַפָּה עֲדַיִן לִתְכוּנָה שֶׁל עֶרֶב־שַׁבָּת, לִירִיד שֶׁל הַיּוֹם

הַשֵּׁנִי בַּשָּׁבוּעַ וְלִבְשׂוֹרָה עַל בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ.

מִקּוֹזְלוֹבָּה הוּא נוֹסֵעַ הָלְאָה דֶּרֶךְ הָעֲיָרָה הַגְּדוֹלָה וְהָאֲמִידָה יוֹתֵר בְּרַשֶׁק, אֲשֶׁר בְּסָמוּךְ לָהּ עוֹמֵד בֵּית חֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר, טַחֲנַת־מַיִם גְּדוֹלָה וּבֵית־יִרְאָה פּוֹלָנִי. וְהוֹאִיל וְהוּא מַגִּיעַ לִבְרַשֶׁק לְמָחֳרַת אַחֲרֵי חֲצוֹת הַיּוֹם וְאֵינוֹ מוֹצֵא עוֹד שׁוּם בַּעַל־עֲגָלָה מִסְּקֶבִירָה, וְנוֹסָף לָזֶה נָסַע מָחָר־טוֹב בְּאוֹתוֹ בֹּקֶר מַמָּשׁ מִבֵּיתוֹ, הֲרֵיהוּ יוֹרֵד לָאַכְסַנְיָה הַהֲגוּנָה הַיְחִידָה שָׁם, הַשַּׁיֶּכֶת אָמְנָם לְמָחָר־טוֹב עַצְמוֹ וְהַמְּכֻנָּה בַּסְּבִיבָה „הָאַכְסַנְיָה שֶׁל מָחָר־טוֹב". הוּא מַזְמִין לְעַצְמוֹ אֲרֻחָה טוֹבָה, לוֹגֵם בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה לְגִימַת יֵין־פֶּסַח חָרִיף וּמֵכִין אֶת עַצְמוֹ לְאַחַר הַסְּעוּדָה לִשְׁנַת הַצָּהֳרַיִם בְּהַרְחָבָה כָּזוֹ, כְּאִלּוּ בְּעַד כָּל זֶה לֹא יְשַׁלֵּם בִּשְׁטָרוֹת הָעֶשְׂרִים־וַחֲמִשָּׁה רוּבְּלִים שֶׁחָטַף לִפְנֵי נְסִיעָתוֹ בְּתוֹרַת גְּמִילוּת־חֶסֶד מֵאֵת הַגְּבִירִים מִסְּטֶרֶנִיץ־רַבָּתִי, אֶלָּא בַּ„תְּלוּשִׁים", שֶׁהָיָה גּוֹזֵר מֵרֵי״שׁ אֲלָפִים שֶׁלּוֹ.

בִּשְׁעַת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִתְרַחֵשׁ אֲפִלּוּ דְּבַר־מָה בִּלְשׁוֹן־אִלֵּם בֵּינוֹ, הַיְּהוּדִי רְחַב־הַכְּתֵפַיִם שֶׁבִּשְׁנוֹת הָעֲמִידָה, וּבֵין כַּלָּתוֹ שֶׁל מָחָר־טוֹב, הַמְּפַנָּה אֶצְלוֹ בַּחֶדֶר אֶת הַשֻּׁלְחָן. בְּכָל פַּעַם, שֶׁהוּא חוֹדֵר אוֹתָהּ בְּעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת וְהַיּוֹקְדוֹת, תְּאַחֲזֶנָּה צִנָּה מְשֻׁנָּה בְּחָזֶהָ; הִיא מוּכָנָה אֲפִלּוּ לוֹמַר, שֶׁאֵינוֹ נוֹשֵׂא מִשּׁוּם־מָה חֵן בְּעֵינֶיהָ, אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי בַּעַל הַזָּקָן הַמְּסֹרָק וְהַשָּׁחוֹר לִמְאֹד, וּבְבִגְדֵי־חֲסִידִים מְהֻדָּרִים. אַף עַל פִּי כֵן נִכְנֶסֶת הִיא וְיוֹצֵאת פְּעָמִים רַבּוֹת שָׁם בַּחֶדֶר, נִכְנֶסֶת וְיוֹצֵאת הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, עַד כִּי מִתְבָּרֵר לָהּ, שֶׁהָיְתָה לָהּ טָעוּת, וְכִי רַק נִדְמֶה הָיָה לָהּ...

שׁוֹכֵב הוּא כָּךְ, יַעֲקֹב־נָתָן זֶה, בְּטֶרֶם יִישַׁן עַל הַסַּפָּה, עִם סִיגָרִיָּה חֲרִיפָה בַּפֶּה וּמְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ, כִּי הַיּוֹם הַחַם שֶׁבַּחוּץ הֲרֵיהוּ כְּבָר יוֹם יָפֶה, מַמָּשׁ יוֹם קַיִץ, וְכִי קוֹזְלוֹבָּה עִם בְּרַשֶׁק נִהְיוּ בַּזְּמַן הָאַחֲרוֹן שְׁתֵּיהֶן לִשְׁמָמָה. אֵין עוֹד אַף חָסִיד סְקֶבִירָאִי אֶחָד, שֶׁאֶפְשָׁר הָיָה לָסוּר אֵלָיו עַכְשָׁו. מִקּוֹזְלוֹבָּה, לְמָשָׁל, נָסַע חַיִּימְ׳ל וַינְטְרוֹבּ עוֹד לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶת בֵּית הַנְּגִידִים שֶׁלּוֹ, הַמְּסֻיָּד לָבָן, קָנָה חֶנְוָנִי אָמִיד אֶחָד, וּבְנוֹ בְּהִיר הַשֵּׂעָר, צְנוּם־הַגּוּף, שֶׁבָּרַח

מִבֵּית הוֹרָיו, הֲרֵיהוּ כָּעֵת, כְּפִי שֶׁאוֹמְרִים, צַיָּר מְפֻרְסָם אֵי־שָׁם בְּפָּרִיס אוֹ בְּבֶּרְלִין. וּפֹה בִּבְרַשְׁק חִדְּשׁוּ בָּנָיו שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶשִּׁיל אֶת בֵּית־הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר הַגָּדוֹל, שֶׁבָּא לָהֶם בִּירֻשָּׁה, וּמִלְּאוּהוּ בְּכָל מִינֵי פִּנְקְסָנִים וּמְהַנְדְּסִים מְגֻלְּחֵי־זָקָן.

וּלְאַחַר שֶׁהוּא גּוֹמֵר לְעַשֵּׁן אֶת סִיגָרִיַּת־הַהִרְהוּרִים הַזֹּאת עַד הַסּוֹף, הוּא מִתְהַפֵּךְ מִיָּד עַל צִדּוֹ. כּוֹס הַיַּיִן הֶחָרִיף עִם לֵיל־אֶתְמוֹל גְּזוּל־הַשֵּׁנָה דּוֹרְשִׁים תְּנוּמָה שֶׁבַּהֲנָאָה – וְהַגּוּף נִשְׁמָע. מִתּוֹךְ שְׁנָתוֹ הָעֲמֻקָּה הוּא חָשׁ אֲפִלּוּ, כִּי בַּחוּץ, מֵעֵבֶר לַוִּילָאוֹת הַמּוּרָדִים וְהַקִּירוֹת הַדַּקִּים שֶׁל הָאַכְסַנְיָה, מִתְרַחֲשִׁים מַעֲשִׂים. אֶפְשָׁר הָיָה לְהִשָּׁבַע, כִּי כָּל בְּרַשְׁק חוֹגֶגֶת אֵיזוֹ חֲתֻנָּה רְצוּיָה מְאֹד וְכִי הַחֲתֻנָּה גּוּפָהּ הֲרֵיהִי בְּרַחֲבוּת שֶׁל גְּבִירִים. אֶלָּא לְאַחַר שָׁעָה־שְׁעָתַיִם הוּא מִתְעוֹרֵר וְרוֹאֶה: בְּרַשְׁק שְׁקֵטָה כְּמִקֹּדֶם וְשׁוּם דָּבָר לֹא אֵרַע בָּהּ. לֹא יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּעַל הָאַכְסַנְיָה, מָחָר־טוֹב, חָזַר בְּשָׁעָה שֶׁהוּא הָיָה יָשֵׁן, עִם הַסּוּס וְהָעֲגָלָה שֶׁל בְּנוֹ מֵאֵצֶל בַּעַל אֲחֻזָּה אֶחָד, שֶׁהוּא מַצִּיעַ לוֹ קוֹנֶה לְיַעְרוֹ. בְּהִכָּנְסוֹ אֶל חֲצַר הָאַכְסַנְיָה הִתְחַכְּחוּ מְאֹד הַגַּלְגַּלִּים אֶל הַקְּרָשִׁים הַשְּׁחוּקִים. אַחֲרֵי כֵן דָּפַק מָחָר־טוֹב פְּעָמִים אֲחָדוֹת עַל דַּלְתּוֹ, וְדוֹמֶה הָיָה לוֹ בִּשְׁנָתוֹ, כִּי מְתוֹפְפִים אֵי־שָׁם חֲגִיגִית בַּתֹּף.

מָחָר־טוֹב, כְּשֶׁהוּא נִכְנָס אֶל בֵּיתוֹ וְשׁוֹמֵעַ מִי מִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ בַּחֶדֶר מִסְפָּר שְׁלֹשָׁה, הֲרֵיהוּ עוֹמֵד רֶגַע לִפְנֵי אִשְׁתּוֹ וּמְלַטֵּף תּוֹךְ חִיּוּךְ אֶת זְקָנוֹ הָאָפֹר־כֵּהֶה. הוּא גָּדֵל אֶצְלוֹ, זָקָן זֶה, רֻבּוֹ מֵהַצַּוָּאר, וְתָמִיד הוּא מְפַשֵּׁל, כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה קְצָת יוֹתֵר קָטָן. הוּא מֵשִׁיב אֶת הָאָבָק מֵעַל כּוֹבָעוֹ הַמַּשְׂכִּילִי בַּעַל שְׁמוֹנֶה הַקְּצָווֹת, שֶׁדִּמְיוֹנוֹ כְּכִפָּה בַּעֲלַת מִצְחִיָּה שֶׁל חַזָּן, וְחוֹזֵר מִטּוּב־לֵב:

„כָּךְ, כָּךְ? יַעֲקֹב־נָתָן וִידֶרְפּוֹלִיר”...

וְאַחֲרֵי כֵן הוּא רוֹכֵס אֶת כַּפְתּוֹרֵי מְעִילוֹ וּמִצְטַחֵק כְּלַפֵּי עַצְמוֹ. הוּא בִּכְלָל יְהוּדִי בַּעַל מֶזֶג טוֹב, מָחָר־טוֹב זֶה. פַּעַם קָרָה, שֶׁנַּעַר וְנַעֲרָה מִבְּרַשְׁק הִתְאַהֲבוּ זֶה בָּזוֹ וּפָנוּ לְסִיּוּעוֹ, הָלַךְ הוּא אֶל הוֹרֵיהֶם

וְדִבֵּר אֲרֻכּוֹת עַל לִבָּם בְּדִבּוּרִים נְעִימִים וּבְהַרְבֵּה רְאָיוֹת מֵאִבְּן־עֶזְרָא וּמֵהַפָּסוּק „וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל".

אֶת יַעֲקֹב־נָתָן הוּא מַכִּיר עוֹד מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, שָׁם הָיְתָה לוֹ, לְמָחָר־טוֹב, חֲנוּת־בַּרְזֶל וְהָיוּ לוֹ מַהֲלָכִים בְּבָתֵּי גְּבִירִים. שָׁם יָדְעוּ כֻּלָּם, כִּי בְּאֵיזוֹ עֲיָרָה קְטַנָּה עָזַב יַעֲקֹב־נָתָן עוֹד מִזֶּה שְׁמֹנֶה שָׁנִים אֶת אִשְׁתּוֹ הַמִּסְכֵּנָה וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לָהּ כָּל הָעֵת אַף פְּרוּטָה לְמִחְיָתָהּ, וְאַף עַל פִּי כֵן... „הִנֵּה הוֹלֵךְ יַעֲקֹב־נָתָן" כָּךְ הָיוּ מַצְבִּיעִים עָלָיו בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ שֶׁל גְּבִיר, שָׁם הָיָה נוֹתֵן הוֹרָאַת־שָׁעָה בִּגְמָרָא. כְּדֵי לְהַסְבִּיר, מִפְּנֵי־מָה מְפַטְּמִים אוֹתוֹ הַגְּבִירִים בְּשִׁטְרוֹת־כֶּסֶף שֶׁל עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה רוּבְּלִים בְּתוֹרַת גְּמִילוּת חֶסֶד, מִפְּנֵי־מָה אֵינָם שׁוֹכְחִים לְהָבִיא לוֹ מִחוּץ לָאָרֶץ, מִי מִזְוָדָה יְקָרַת־עֵרֶךְ וּמִי אֲפִלּוּ תֵּבַת־כֶּסֶף לְסִיגָרִיּוֹת, הָיוּ רַק מוֹסִיפִים תָּמִיד, כִּי מְלַמֵּד אֶחָד שֶׁתִּרְגֵּם אֶת הַתַּלְמוּד לְרוּסִית, הָיָה נִזְקָק לוֹ וְשׁוֹאֵל אֶת פִּיו בְּמִכְתָּבִים בְּיַחַס לַמְּקוֹמוֹת הַקָּשִׁים.

מָחָר־טוֹב צוֹחֵק לְאִשְׁתּוֹ שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת כִּי הַדָּבָר, שֶׁיַּעֲקֹב־נָתָן נִשְׁאַר עַד הַיּוֹם חָסִיד סְקְבִירָאִי, אֵינוֹ אֶלָּא כְּ„לְהַכְעִיס" כְּלַפֵּי הָעוֹלָם. הִיא, הַפְּתַיָּה, סוֹבֶרֶת שֶׁיַּעֲקֹב־נָתָן נוֹסֵעַ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים לִסְקְבִירָה אֶל הָרַבִּי, אֶלָּא מָחָר טוֹב דּוֹמֶה לוֹ, כִּי הוּא יוֹדֵעַ לְשֵׁם אֵיזֶה עִנְיָן נוֹסֵעַ עַכְשָׁו יַעֲקֹב־נָתָן וַאֲפִלּוּ לְשֵׁם מַה הוּא נִתְעַכֵּב כָּאן, אֶצְלָם בָּאַכְסַנְיָה. בְּכָל זֹאת הוּא רוֹכֵס בְּנִימוּס אֶת כַּפְתּוֹרֵי מְעִילוֹ וּמְזֻמָּן הוּא לַחֲלֹק לְיַעֲקֹב־נָתָן אוֹתוֹ הַכָּבוֹד, שֶׁהוּא חוֹלֵק לְכָל אוֹרְחָיו הַגְּבִירִים.

כְּשֶׁמָּחָר־טוֹב דּוֹפֵק סוֹף סוֹף בַּשְּׁנִיָּה עַל דַּלְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן, יוֹשֵׁב כְּבָר הַלָּה בִּפְנִים מְרֻחָצִים וְרַעֲנַנִּים לִפְנֵי הַמֵּיחָם הָרוֹתֵחַ הָעוֹמֵד עַל הַשֻּׁלְחָן הֶעָגֹל, בַּעַל הַכֶּרַע הָאַחַת, וְכִפַּת הַמֶּשִׁי שֶׁלּוֹ שְׁמוּטָה לוֹ עַל עָרְפּוֹ. הוּא מוֹזֵג לוֹ כּוֹס־תֵּה וּמֵעִיף בְּעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת מַבָּט אֶל הַדֶּלֶת בְּחִפָּזוֹן כָּזֶה, כְּאִלּוּ לֹא צִפָּה עַכְשָׁו לְאוֹרֵחַ כְּלָל:

„בָּרוּךְ הַבָּא, רַבִּי מָחָר־טוֹב".

מָחָר־טוֹב נִגָּשׁ בְּבַת־צְחוֹק יְדִידוּתִית וּבְקִידָה, שֶׁנִּשְׁנְתָה בִּשְׁעַת נְתִינַת „שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" וּבְשָׁעָה שֶׁהָאוֹרֵחַ הִזְמִינוֹ לָשֶׁבֶת.

„אֵין דָּבָר... אֵין דָּבָר..."

הִתְרַגְּשׁוּתוֹ, דְּמוּתוֹ הַגְּחוּנָה, חִיּוּכוֹ עִם אֹפֶן שִׁבְתּוֹ הֵם כָּל־כָּךְ מְנֻמָּסִים וַעֲדִינִים, כְּאִלּוּ יַעֲקֹב־נָתָן הֲרֵיהוּ מִתָּמִיד בַּעַל הַחֶדֶר הַזֶּה, הָאֲמִתִּי וְהַיָּדוּעַ, וְאִלּוּ הוּא, מָחָר־טוֹב, אֵינוֹ אֶלָּא אוֹרֵחַ נָטָה לָלוּן. הוּא הֲלֹא נָבוֹךְ מִיהוּדִי זֶה. אֲשֶׁר לוֹ מַחֲנִיפִים כָּל גְּבִירֵי סֶטְרֶגִיץ־רַבָּתִי, וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בָּרֶגַע הָרִאשׁוֹן אֶת דְּבָרָיו, הַמַּתְחִילִים בַּמִּלָּה „אֲנִי" וּמַזְכִּירִים, שֶׁהוּא מַקְפִּיד עַל כָּךְ שֶׁלֹּא יַפְסִיקוּהוּ.

—אֲנִי הִכַּרְתִּי מִיָּד אֶת בְּרַשְׁק שֶׁלָּכֶם. אֲנִי אָמַרְתִּי כְּבָר: בְּרַשְׁק עִם גַּגּוֹת־הָרְעָפִים, בְּרַשְׁק נִרְאֵית תָּמִיד כְּאִלּוּ זֶה אַךְ אֶתְמוֹל הָיָה לָהּ יוֹם־שׁוּק טוֹב וְכֻלָּם הִרְוִיחוּ וְכֻלָּם שְׂמֵחִים".

לְמָחָר־טוֹב מַפְרִיעִים לִשְׁמֹעַ גַּם הַדְּפָנוֹת הַסְּדוּקִים הָאֲחָדִים שֶׁגִּלָּה זֶה רַק אֶתְמוֹל בַּשֻּׁלְחָן בַּעַל הַכֶּרַע הָאַחַת, אַף כִּי הוּא הָיָה מְכֻסֶּה בְּמַפָּה לְבָנָה, וְהַסְּדָקִים לֹא הָיוּ נִרְאִים לְגַמְרֵי. אַךְ מִיָּד תּוֹפֵס הוּא אֶת דְּבָרָיו הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן וּמְחַיֵּךְ שׁוּב וּמְנַעֲנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ. הוּא נִזְכָּר רַק בְּ„מַתָּן בַּסֵּתֶר", שֶׁהוּא עַצְמוֹ מְקַבֵּץ כָּאן בָּעִיר לְטוֹבַת סַנְדְּלָר שֶׁהֶעֱנִי וּלְטוֹבַת יְהוּדִי יוֹרֵד, וּמַבִּיעַ אֶת רַעְיוֹנוֹ בַּעֲדִינוּת כָּזוֹ, כְּאִלּוּ נִתְכַּוֵּן בָּזֶה לְהַצְדִּיק אֶת עִירוֹ:

„אַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ... יֵשׁ קַבְּצָנִים בִּבְרַשְׁק".

„קַבְּצָנִים?!... חַה־חַה־חַה, יַעֲקֹב־נָתָן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְהוֹדוֹת, כִּי הוּא שׂוֹנֵא אֶת הַמִּלָּה „קַבְּצָן". הַאֵין מוֹצֵא מָחָר־טוֹב, כִּי הַמִּלָּה הַזֹּאת מְצֹרֶפֶת מִשָּׁלֹשׁ הָאוֹתִיּוֹת „הַנִּמְאָסוֹת" בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם? הוּא, יַעֲקֹב־נָתָן, מְדַבֵּר מִכֹּחַ גְּבִירִים: מִי הֵם הַגְּבִירִים בִּבְרַשְׁק?

וְאַגַּב הוּא מוֹשֵׁךְ עָשָׁן חָזָק מֵהַסִּיגָרְיָה הַמּוּצֶּתֶת וּמַפְשִׁיל אֶת רֹאשׁוֹ לְאָחוֹר אֶל דֹּפֶן הַכִּסֵּא הַמְרֻפֶּדֶת. הוּא מְצַחֵק בְּקוֹל מִזֶּה, שֶׁבִּבְרַשְׁק יֵשׁ מְעַט גְּבִירִים. מַרְאֶה אַגַּב, כִּי הוּא יוֹדֵעַ לָשֶׁבֶת בַּכֻּרְסָא. כְּשֶׁהוּא פּוֹשֵׁט אֶת יָדוֹ, בָּהּ הוּא מַחֲזִיק אֶת הַסִּיגָרְיָה, רוֹאִים, שֶׁהִיא

שְׂעִירָה וּבְלִי שַׁרְווּלִית וְכִי הִיא דוֹמָה לְיָדוֹ שֶׁל שׁוֹחֵט, אוֹ לְיָדוֹ שֶׁל דַּיָּן, הָאוֹחֵז בְּדָבָר שֶׁהוּבָא לוֹ לְשֵׁם „שְׁאֵלָה”. אֶלָּא זֶה לֹא אִכְפַּת לוֹ. הוּא מְדַבֵּר כְּבָר אודות גְּבִירִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל, וּמוֹצֵא שֶׁבְּשׁוּם אֻמָּה אֵין אֵלּוּ רוֹצִים לִהְיוֹת „מַשֶּׁהוּ” כָּזֶה וּבְשׁוּם אֻמָּה אֵינָם נִשְׁאָרִים „לֹא כְלוּם” כָּזֶה כְּמוֹ אֶצְלֵנוּ הַיְּהוּדִים. חַה־חַה־חַה... הוּא כְּבָר רוֹאֶה שֶׁמָּחָר־טוֹב אֵינוֹ סוֹבֵל אֶת זֶה.

מָחָר־טוֹב מַשְׁפִּיל נִכְלָם אֶת עֵינָיו וּמוֹשֵׁךְ מְשִׁיכָה מְסֻפֶּקֶת בִּכְתֵפָיו:

„מַה שַּׁיָּךְ לְהַגִּיד, כִּי הוּא אֵינוֹ סוֹבֵל?... הוּא רָצָה רַק לוֹמַר: גְּבִירִים יְהוּדִים, רָצָה רַק לוֹמַר, הִנָּם מִתָּמִיד בַּעֲלֵי־צְדָקָה גְּדוֹלִים... הִנֵּה אֲפִלּוּ בְּנֵי שׁוּר מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, לְמָשָׁל...”

„בַּעֲלֵי־צְדָקָה?... לַאו, בִּפְרָט זֶה חוֹלֵק יַעֲקֹב־נָתָן מִתָּמִיד עַל כָּל הָעוֹלָם. כִּמְעַט שֶׁהוּא מַרְתִּיעַ מִמְּקוֹמוֹ וְאֵינוֹ נוֹתֵן לְמָחָר־טוֹב לְדַבֵּר, אֲנִי מַכִּיר הֵיטֵב אֶת גְּבִירֵי יִשְׂרָאֵל. עוֹד הִכַּרְתִּי הֵיטֵב אֶת אֲבִיהֶם־זְקֵנָם שֶׁל הַשּׁוּרִים מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי”.

לְפִי דַּעְתּוֹ הָיָה גַּם אֲבִיהֶם־זְקֵנָם שֶׁל הַשּׁוּרִים לֹא יוֹתֵר מִבַּעַל־גַּאֲוָה זָקֵן וְשׁוֹטֶה וְנוֹסָף לָזֶה הָיָה בִּמְחִילָה גַּם בּוּר גָּמוּר, וְרָצָה כָּל יָמָיו לְחַקּוֹת אֶת דְּרָכָיו שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶשִׁיל רַפּוֹפּוֹרְט הַבְּרִיסְקָאִי, שֶׁהָיוּ לוֹ בָּתֵּי־חֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר גְּדוֹלִים כָּאן בַּסְּבִיבָה. אֲפִלּוּ בְּעִנְיַן הַחֲתָנִים, שֶׁהֵבִיא מִחוּץ לָאָרֶץ וְהַתְּרוּמוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְהַמְּחַנְּכוֹת הָאַשְׁכְּנַזִּיּוֹת שֶׁהֵבִיא עֲבוּר הַנְּכָדִים, הוּא רָצָה לְחַקּוֹת אוֹתוֹ. אֶלָּא מִי הָיָה גַּם יְהוֹשֻׁעַ הֶשִׁיל רַפּוֹפּוֹרְט עַצְמוֹ? הוּא יָכוֹל לְסַפֵּר לוֹ, אִם מָחָר־טוֹב רוֹצֶה מְאֹד לָדַעַת.

מָחָר־טוֹב מֵנִיד רֹאשׁוֹ בְּ„לַאו”. הִנֵּה בָּזֶה אֵינוֹ מַסְכִּים עִמּוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן. הוּא רוֹצֶה לוֹמַר מַשֶּׁהוּ, אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב־נָתָן אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ, וְהוּא יוֹצֵא מִכֵּלָיו.

יַעֲקֹב־נָתָן שׁוֹפֵךְ כָּל הָעֵת אֶת זַעְמוֹ עַל כָּל הַגְּבִירִים, שֶׁשְּׁמָם הָיָה פַּעַם הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם כָּאן בַּסְּבִיבָה. וְהוּא מַמְשִׁיךְ לְהִתְרַתֵּחַ, וּבְעִקָּר

הוּא מְעַרְבֵּב יוֹתֵר מִדַּי אֶת הָרַפּוֹפּוֹרְטִים עִם הַשּׁוּרִים.

„כֻּלָּם, – הוּא צוֹעֵק – שָׁוִים בְּעֵינָיו... כֻּלָּם שָׁוִים״.

מָחָר־טוֹב מְחַיֵּךְ וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. בָּרִי לוֹ כְּבָר, כִּי יַעֲקֹב־נָתָן עוֹשֶׂה כָּל זֶה בְּ„כַוָּנָה״. דּוֹמֶה עָלָיו, כִּי הוּא כְּבָר יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ, מַהִי הַ„כַּוָּנָה״. אֶלָּא, אִם לְהַלָּה יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה, הֲרֵי לְשֵׁם מָה כָּאן לְהִתְקוֹטֵט אִתּוֹ וּלְהוֹכִיחַ לוֹ אֶת הַהֵפֶךְ?

וְסוֹף כָּל סוֹף, לִכְשֶׁקָּם מָחָר־טוֹב, נִפְרָד בַּאֲדִיבוּת וּפָנָה לָלֶכֶת, מֻכְרָח הָיָה יַעֲקֹב־נָתָן עוֹד לְעָצְרוֹ מְעַט וּלְהוֹדוֹת לוֹ, כִּי לֹא לְחִנָּם הוּא עָבַר דֶּרֶךְ בְּרֶשֶׁק.

„הוּא שָׁאַל אוֹתוֹ לֹא מִזְּמַן בְּאִגֶּרֶת... הֲלֹא הוּא מֻכְרָח סוֹף כָּל סוֹף לְהִוָּדַע מִפִּיו מַשֶּׁהוּ אוֹדוֹת בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין״.

וְכָאן מַתְחִיל הוּא לִתְמֹהַּ עַל הַיְּהוּדִי הַתָּם הַלָּזֶה, שֶׁאֵינוֹ מִתְפָּעֵל וְעוֹנֶה לוֹ בְּטוֹן כָּזֶה, כְּאִלּוּ הוּא מְחַכֶּה זֶה מִכְּבָר לִשְׁאֵלָה זוֹ:

„הִנֵּה... אוֹדוֹת הַבַּת...״

מָחָר־טוֹב מְמוֹלֵל בְּאֶצְבָּעוֹ עַל גַּבֵּי מַפַּת הַשֻּׁלְחָן, כְּשֶׁהוּא תְּפוּשׂ־מַחֲשָׁבָה. לְנֶגֶד עֵינָיו הַמֻּשְׁפָּלוֹת מִסְתַּחֲרוֹת, לִכְאוֹרָה, דְּמוּיוֹת הַנַּעֲרָה וּמִשְׁפַּחְתָּהּ. נִדְמֶה, כִּי הוּא שׁוֹקֵל בְּדַעְתּוֹ, אִם לְסַפֵּר אוֹ לֹא, מְהַסֵּס אֲרֻכּוֹת, וְאַף עַל פִּי כֵן הוּא פּוֹתֵחַ:

„הַנַּעֲרָה עוֹד לֹא הִגִּיעָה לְגִיל הָעֶשְׂרִים, וְאִתָּהּ כְּבָר רוֹמָן שָׁלֵם...״

מָחָר־טוֹב מוֹסִיף בְּבַת־צְחוֹק: אֵין כַּוָּנָתוֹ לַמּוּבָן הַפָּשׁוּט שֶׁל הַמִּלָּה. הוּא קָרָא מִקָּרוֹב בַּסֵּפֶר בִּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, כִּי רוֹמָן אֵין פֵּרוּשׁוֹ דַּוְקָא שֶׁנַּעֲרָה וָנַעַר יִתְאַהֲבוּ זֶה בְּזוֹ.

וְהָלְאָה הוֹלֵךְ קוֹלוֹ וּמִשְׁתַּנֶּה וְנַעֲשֶׂה כֹּה רַךְ, כְּאִלּוּ הָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה מִיהוּדִים קְדוּמִים טוֹבִים, שֶׁהָיוּ מִכְּבָר, מִכְּבָר.

„כַּיָּדוּעַ, נִכְנְסָה אִמָּהּ, בִּתּוֹ שֶׁל ר׳ יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל עִמּוֹ, עִם הָ„רִיגָאִי״ לַחֻפָּה בְּל״ג בָּעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה זוֹ, וְחַיָּה אִתּוֹ שָׁם. כָּל מִשְׁפַּחַת רַפּוֹפּוֹרְט רוֹגֶזֶת עָלֶיהָ מְאֹד עַל שֶׁלֹּא חִכְּתָה, בְּשֶׁל הַיַּלְדָּה, לְפָחוֹת עַד אַחֲרֵי יוֹם הַזִּכָּרוֹן הָרִאשׁוֹן. הַבְּרִיּוֹת הִתְחִילוּ מְרַנְנִים שׁוּב עַל

מַעֲשֶׂה־אַהֲבָה, וְתָמוּהַּ אָמְנָם הַדָּבָר, אַךְ הוּא, מָחָר־טוֹב, בְּשֶׁלּוֹ: הָעִנְיָן פָּשׁוּט. אוֹתוֹ הָאִישׁ, הַיְנוּ, הָרִיגָאִי, יֵשׁ לוֹ כָּעֵת הוֹן בְּעֵרֶךְ שֶׁל שְׁלֹשָׁה מִילְיוֹן וְנִשְׁאַר רַוָּק. לְעֻמַּת זֶה הִיא גוּפָהּ, אֵינָהּ עֲדַיִן בַּת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע, וְעַל הַנַּעֲרָה... עַל הַנַּעֲרָה הִשְׁפִּיעַ מְאֹד דָּבָר זֶה... הִשְׁפִּיעַ מְאֹד".

מָחָר־טוֹב שׁוֹקֵעַ בְּמַחֲשָׁבוֹת וּמוֹסִיף:

„דְּהַיְנוּ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁצְּרִיכָה הָיְתָה לָצֵאת חוּצָה לָאָרֶץ".

וְעוֹד מַשֶּׁהוּ מְסַפֵּר מָחָר־טוֹב, לְאַחַר שָׁעָה קַלָּה שֶׁל הִרְהוּר, עַל כָּל מִשְׁפַּחַת רַפּוֹפּוֹרְט, הָאוֹהֶבֶת מְאֹד אֶת הַנַּעֲרָה, וְעַל דּוֹדָהּ הָאֶפִּיטְרוֹפּוֹס, בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל, אַבְרָהָם, הַגָּר בְּקִיּוֹב וְהִנֵּהוּ כַּיּוֹם עָשִׁיר מֻפְלָג, עַל זֶה, שֶׁהַנַּעֲרָה חָזְרָה בִּפְרֹס חַג הַפֶּסַח מִחוּץ לָאָרֶץ וְאֵינָהּ גָּרָה כָּעֵת בִּבְרַשֶׁק, אֶלָּא אֶצְלוֹ, אֵצֶל אוֹתוֹ אַבְרָהָם.

וְלִכְשֶׁהוּא יוֹצֵא סוֹף כָּל סוֹף מִכָּאן, הוֹלֵךְ וּמַחֲשִׁיךְ מְאֹד הַחֶדֶר, וּבָאֲוִיר הַמָּלֵא עָשָׁן מֵהֲמוֹן סִיגָרִיּוֹת שֶׁעָשְׁנוּ, מְרַחֲפִים צְלָלִים חַיִּים וּמֵתִים..."

פִּתְאֹם שׁוּב נִפְתַּחַת הַדֶּלֶת, וּפֶלֶא: מִתְיַצֵּב שָׁם לֹא אָדָם עִם עֲשָׁשִׁית, אֶלָּא מָחָר־טוֹב עַצְמוֹ. בָּאֲוִיר הָאַפְלוּלִי מְאֹד דּוֹמֶה גַּם הוּא לְצֵל. הוּא מְבַקֵּשׁ מִיַּעֲקֹב־נָתָן מֵאָה פְּעָמִים מְחִילָה, רַק הוּא מֻכְרָח לְסַפֵּר לוֹ מַשֶּׁהוּ, דְּבַר־מָה הוּא מֻכְרָח לְסַפֵּר לוֹ. וְשׁוּב הוּא מִצְטַדֵּק וּמִתְנַצֵּל רַבּוֹת, עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ אֶל עִקָּרוֹ שֶׁל דָּבָר:

„הִנֵּה בָּא אֵלָיו לֹא מְזֻמָּן שַׁדְּכָן, אֲפִלּוּ לֹא שַׁדְּכָן, כִּי אִם מְלַמֵּד דַּרְדְּקֵי, וְסִפֵּר לוֹ, כִּי הוּא רוֹצֶה לְשַׁדֵּךְ בִּשְׁבִיל בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה־לֶה לֵוִין אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ שֶׁל אִיצִיק־מֵאִיר שׁוּר מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי. אוֹתוֹ הַבֵּן, אֲשֶׁר מוֹצָאוֹ שֶׁל אָבִיו הָיָה אָמְנָם מִגֶּזַע שׁוּר, אוּלָם, כְּפִי שֶׁאוֹמְרִים, מְחֻסַּר לֹא מְשֻׁבָּח בְּיוֹתֵר, וְלֹא מְזֻמָּן הִשְׁאִיר לוֹ אָבִיו בִּירֻשָּׁה אֶת בֵּית־הָרֵחַיִם הַגָּדוֹל בְּסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי עִם כָּל הַבָּתִּים".

וְשׁוּב הוּא מְבַקֵּשׁ מִיַּעֲקֹב־נָתָן שֶׁיִּמְחֹל לוֹ מֵאָה פְּעָמִים. הוּא אֵינוֹ חוֹשֵׁב חָלִילָה, לְהִתְעָרֵב בְּעִסְקֵי אֲחֵרִים, אֶלָּא הוּא הָיָה מֵאָז וּמִתָּמִיד

מִקֶּרֶב לְבֵיתוֹ שֶׁל משֶׁה'לֶה וְיוֹדֵעַ הוּא, כִּי אוֹתוֹ בֶּן־יָחִיד שֶׁל אִיצִיק־מֵאִיר שׁוּר הֲרֵיהוּ תַּלְמִידוֹ שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן. רוֹצֶה הוּא עַל כֵּן לוֹמַר לוֹ, כִּי אִם הוּא, יַעֲקֹב־נָתָן, כִּוֵּן לְדַעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שַׁדְכָן, הֲרֵי זֶה לֹא מִן הַיָּשָׁר, לְגַמְרֵי לֹא מִן הַיָּשָׁר...

יַעֲקֹב־נָתָן מַבִּיט עָלָיו מְבֻלְבָּל (עַכְשָׁו יֵשׁ לְהַאֲמִין, כִּי יְהוּדִי זֶה יוֹדֵעַ עוֹד מַשֶּׁהוּ עַל אוֹדוֹת הַנַּעֲרָה. הוּא יוֹדֵעַ, אֶפְשָׁר, לְמִי נוֹסַעַת הַנַּעֲרָה כֹּה תְּכוּפוֹת חוּצָה לָאָרֶץ, אֶלָּא שֶׁלֹּא יְסַפֵּר בְּשׁוּם פָּנִים). מַשֶּׁהוּ לֹא מוּבָן לוֹ, לְיַעֲקֹב־נָתָן, אַךְ תֵּכֶף נִתְעוֹרֵר אֶצְלוֹ הַ„וִידֶרְפוֹלִי" שֶׁבּוֹ. הוּא פּוֹרֵץ בִּצְחוֹק־לַעַג עַל אֵיזֶה מְלַמֵּד מִבְּרֶשְׁק, שַׁדְכָן, שֶׁאֵינוֹ מֵבִין, כֵּיצַד לְהַצִּיעַ עִנְיָן. אַחֲרֵי כֵן הוּא מִתְיַצֵּב לְנֹכַח מָחָר־טוֹב וּמַקִּישׁ בְּאֶצְבַּע בְּחָזֵהוּ.

„אֲנִי נוֹסֵעַ מִבְּרֶשְׁק יָשָׁר לְקִיּוֹב. אֲנִי אַצִּיעַ אֶת הָעִנְיָן... אֲנִי, יַעֲקֹב־נָתָן וִידֶרְפוֹלִיר".

ב

בְּתַחֲנַת־הָעֵץ הַקְּטַנָּה, הָרְחוֹקָה שְׁמוֹנֶה פַּרְסָאוֹת מִבְּרֶשְׁק, הִתְהַלֵּךְ אַחֲרֵי כֵן יַעֲקֹב־נָתָן כָּל יוֹם הַמָּחֳרָת שֶׁל חֹל הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח וְצִפָּה לָרַכֶּבֶת, שֶׁתּוֹבִילֵהוּ לְקִיּוֹב. כִּמְעַט שֶׁנִּשְׁתַּעֲמֵם תּוֹךְ צִפִּיָּה. בַּתַּחֲנָה לֹא הָיָה עַל מַה לְעַכֵּב אֶת הָעַיִן. עַל הָרָצִיף הַמְצֻחְצָח, הַנָּקִי וְהָרֵיק הִתְהַלֵּךְ עוֹד נוֹסֵעַ אֶחָד בִּלְבָד, כֹּמֶר, שֶׁהִמְתִּין לָרַכֶּבֶת גַּם הוּא, וְיַעֲקֹב־נָתָן פִּהֵק לוֹ יָשָׁר בְּפָנָיו, וְסָקַר אוֹתוֹ תּוֹךְ בַּטָּלָה מִכָּל הַצְּדָדִים. מִין בְּרִיָּה שְׂעִירָה, מְהֻדֶּרֶת וּשְׁחוֹרָה עִם שְׁתֵּי צַמּוֹת רְחָבוֹת, אַחַת עַל גַּבֵּי הַשְּׁנִיָּה, הַצְּרִיכָה, כְּנִרְאֶה, לְהִתְעַסֵּק כָּל יוֹם בַּחֲפִיפַת הַשְּׂעָרוֹת הָאֲרֻכּוֹת וּבִסְרִיקָתָן. וְזֶה נִקְרָא אֶצְלָם קָדוֹשׁ, כִּבְיָכוֹל, מִין רַב לְהַבְדִּיל! יַעֲקֹב־נָתָן מָשַׁךְ בִּכְתֵפָיו וְחָמַל עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

מִשֶּׁהִתְקָרְבָה סוֹף כָּל סוֹף רַכֶּבֶת־הַנּוֹסְעִים הַכְּבֵדָה, נִזְדַּמֵּן לוֹ קָרוֹן צָבוּעַ לָבָן, גָּדוּשׁ הֲמוֹן יְהוּדִים, צְעִירִים וּקְשִׁישִׁים מְגֻלְּחֵי־זָקָן, הַנּוֹסְעִים מִכְּרַךְ אֶחָד אֶל הַשֵּׁנִי. מִיָּד עִם כְּנִיסָתוֹ שָׁמָּה הוּא הִרְגִּישׁ אֶת

עַצְמוֹ גַּלְמוּד בֵּינֵיהֶם. הַיְהוּדִים הָאֵלֶּה יָשְׁבוּ עַל פִּי רֹב בְּלִי מְעִילִים, כְּשֶׁעַל יְדֵיהֶם מַלְבִּינִים שַׁרְווּלֵי הַכֻּתָּנוֹת הַלְּבָנוֹת. הֵם הִסְתַּדְּרוּ בְּהַרְחָבָה עִם קוּמְקוּמֵיהֶם וְעִם הַמְּזוֹנוֹת וְגִלְגְּלוּ שִׂיחָה עַלִּיזָה עִם נְקֵבוֹת כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר פְּנֵיהֶן דוֹמוֹת לִפְנֵי פִּלַּגְשֵׁי־דְּרָכִים. דּוֹמֶה הָיָה, כִּי כֻּלָּם הֵם בְּנֵי חֲבֻרָה אַחַת וְנָסוֹעַ נוֹסְעִים הֵם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק מִירִיד גָּדוֹל אֶחָד אֶל יְרִיד גָּדוֹל שֵׁנִי. יַעֲקֹב־נָתָן הִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם בִּזְהִירוּת וּבִתְמִיהָה. בֵּינֵיהֶם, הַמְגֻלָּחִים, הָאוֹכְלִים חָמֵץ בְּחֹל הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח, הָיָה הוּא הַיְהוּדִי הַיְחִידִי בִּגְלִימַת הַחֲסִידִים הַשְּׁחוֹרָה וּבְכוֹבַע־הַמֶּשִׁי, הַיּוֹדֵעַ פֶּרֶק בַּתּוֹרָה. בִּזְהִירוּת יָשַׁב אֶצְלָם, פָּתַח אִתָּם בְּשִׂיחָה וּבִשְׁעַת מַעֲשֶׂה הִתְבּוֹנֵן לִצְדָדִים בְּהִתְפַּלְּאוּת כָּזֹאת, כְּאִלּוּ הָיָה תָּמֵהַּ:

„רְאֵה־נָא: יֵשׁ לָהֶם פֶּה?!... מְדַבְּרִים יִידִישׁ, כְּמוֹ כָּל הָאֲנָשִׁים..."

אַךְ נִתְגַּלָּה, כִּי אֲחָדִים מֵהֶם הִנָּם אַנְשֵׁי קִיּוּב וּמַכִּירִים אֲפִלּוּ אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ, אֲשֶׁר לְמַעֲנוֹ עוֹרֵךְ יַעֲקֹב־נָתָן הַיּוֹם בְּחֹל־הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח, אֶת נְסִיעָתוֹ. הֵם יוֹדְעִים מִי הוּא הָאִישׁ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט. הוּא צִיּוֹנִי, הֵם יוֹדְעִים, וְקָנָה הַרְבֵּה קַרְקָעוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. יֵשׁ לוֹ בָּתֵּי חֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר, הַנֶּאֱמָדִים בְּמִלְיוֹנִים, וּבִתּוֹ הַיְחִידָה הִיא פַּסֶּלֶת וְלוֹמֶדֶת בָּאֲקַדֶּמְיָה בִּפֶּטֶרְבּוּרְג.

„הִיא גִּבֶּנֶת, הִנֵּה"...

„כָּךְ? גִּבֶּנֶת?"

יַעֲקֹב־נָתָן הִתְעַצֵּב. תּוֹךְ הִרְהוּרִים הִתְחִיל מִתְגָּרֵד בִּפְאָתוֹ.

מַה שֶּׁאַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט הוּא צִיּוֹנִי וְאוֹמְדִים אוֹתוֹ בְּמִלְיוֹנִים, בְּיַחַד עִם זֶה שֶׁבִּתּוֹ הִיא פַּסֶּלֶת וְלוֹמֶדֶת בָּאֲקַדֶּמְיָה בִּפֶּטֶרְבּוּרְג, הֵטִיל מִיָּד סָפֵק בְּלִבּוֹ, אִם מֵעִנְיָנוֹ יֵצֵא בִּכְלָל דְּבַר מָה. לְגַבֵּי יְהוּדִים עֲשִׁירִים אַדִּירִים וְחָפְשִׁים בְּדֵעוֹת כָּאֵלֶּה הָיָה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מֵאָז וּמִתָּמִיד הַרְבֵּה יוֹתֵר רַע, מֵאֲשֶׁר לְגַבֵּי גּוֹיִם מִלֵּדָה. לָכֵן הָיָה מִתְהַלֵּךְ בְּקִיּוּב יָמִים אֲחָדִים כִּמְבֻלְבָּל. הוּא הִתְאַכְסֵן אֵצֶל מַכָּרוֹ, חָסִיד סְקְוִירָאִי אָמִיד, וְטָעַן לְפָנָיו:

„מֵעִיק עָלָיו עָכְשָׁו נֵטֶל, נֵטֶל כָּבֵד מְאֹד. הוּא יָזַם עִנְיָן אֶחָד, וּבָא לְשֵׁם זֶה לְקִיּוּב, וְחוֹשֵׁשׁ הוּא, שֶׁכָּל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא חֲלוֹם שָׁוְא, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִזֶּה דָּבָר".

אֶלָּא שֶׁבַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, כְּשֶׁהָלַךְ לִכְבוֹד יוֹם־טוֹב לְבֵית־הַתְּפִלָּה שֶׁל הַחֲסִידִים לְהִתְפַּלֵּל, הוּא רָאָה שָׁם בַּ„מִּזְרָח", לְיַד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ טַבְלָה שֶׁל נִיקֶל עִם כְּתֹבֶת: ר' אַבְרָהָם ב"ר יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל רַפּוֹפּוֹרְט". הוּא עָמַד שָׁעָה קַלָּה לִפְנֵי אוֹתָהּ טַבְלָה, חָזַר וְקָרָא כַּמָּה פְּעָמִים אֶת הַכְּתֹבֶת וְשָׁאַל אֵצֶל יְהוּדִי בַּטְלָן, אִם זֶהוּ אָמְנָם אוֹתוֹ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט הַגָּדוֹל. וְאַחֲרֵי כֵן כְּבָר הוּקַל לוֹ בְּהַרְבֵּה, הוּקַל בְּשֶׁל זֶה, שֶׁאַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בָּא לִפְעָמִים לְכָאן, לְבֵית הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, וְכִי טַלִּיתוֹ מֻנַּחַת בְּוַדַּאי גְּנוּזָה בְּאֵיזֶה מָקוֹם אֵצֶל שַׁמָּשׁ זָקֵן זֶה, הָעוֹמֵד בְּטַלִּיתוֹ לְמַעְלָה עַל הַבָּמָה. הַיְּהוּדִי הַבַּטְלָן הוֹסִיף לוֹ עוֹד, כִּי אֵצֶל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בַּבַּיִת נָהוּג מִטְבָּח כָּשֵׁר, וְאוֹמְרִים כִּי הִבְטִיחַ לְאָבִיו יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל לִפְנֵי מוֹתוֹ שֶׁל הַלָּה בִּתְקִיעַת כַּף וּבִשְׁבוּעָה, שֶׁלֹּא יֶחְדַּל מִלָּתֵת נִדְבוֹתָיו שֶׁלּוֹ וְשֶׁיִּלְבַּשׁ יוֹם יוֹם אֶת הַטַּלִּית וּתְפִלִּין; כִּי אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט גּוּפָא עוֹבֵר אָמְנָם כָּאן כָּל הוֹשַׁעְנָא־רַבָּה עִם הַ„צְּנוּעִים", וּמִי יוֹדֵעַ:

„יִתָּכֵן, כִּי עֲדַיִן זוֹכֵר הוּא „דַּף גְּמָרָא".

וְנִזְדַּמֵּן לוֹ, כִּי בַּעֲבוּר יְהוּדִי עָשִׁיר וְלַמְדָן, שֶׁהָיָה לוֹ „יוֹם זִכָּרוֹן" וְעָשָׂה אַחַר הַתְּפִלָּה „סִיּוּם" בְּמִשְׁנָיוֹת, עָמַד כְּבָר יַעֲקֹב־נָתָן בְּתוֹךְ מִנְיָן שֶׁל יְהוּדִים, שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַסִּיּוּם הַזֶּה, וְהוֹכִיחַ, כִּי בְּתוֹסְפוֹת־יוֹם־טוֹב יֵשׁ טָעוּת, וְכִי אַף אִישׁ מֵהַיְּהוּדִים הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵחֲמַת זֶה אֶת הַפָּסוּק כִּפְשׁוּטוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אַף שׁוּרָה „עִבְרִי". יְהוּדִים הִתְחִילוּ מִיָּד רוֹחֲשִׁים לוֹ כָּבוֹד וְשׁוֹאֲלִים:

„מִי הוּא, הַיְּהוּדִי הַלָּזֶה?" וְאַחֲרֵי כֵן, כְּשֶׁשָּׁתוּ „לְחַיִּים" לִשְׁלוֹם הָרַבִּי, מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, שֶׁהִנֵּהוּ עַכְשָׁו, כְּפִי שֶׁאוֹמְרִים, חוֹלֶה מְסֻכָּן, עָמַד כְּבָר יַעֲקֹב־נָתָן בְּתוֹךְ הָעִגּוּל וְהָיָה רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים. בְּאָחֲזוֹ אֶת גְּבִיעַ הַיַּיִן בְּיָדוֹ, הוּא נָתַן עַיִן זוֹעֶמֶת בִּיהוּדִי אֶחָד הַמְשַׁסְּעוֹ בִּדְבָרָיו,

וְדִבֵּר כְּבָר בְּקוֹל כָּזֶה, כְּאִלּוּ צְרִיכִים לְהַטּוֹת לוֹ אֹזֶן קַשֶּׁבֶת כָּל הַגְּבִירִים הָאַדִּירִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם.

„אֲנִי, אָמַר, אֲנִי מֵעִיד, כִּי הָרַבִּי מִסְּטְרֶנִיץ רַבָּתִי הוּא לַמְדָן גָּדוֹל וִירֵא־שָׁמַיִם".

בְּאוֹתוֹ יוֹם הָיָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט וְנוֹדַע לוֹ, כִּי אֲדוֹן הַבַּיִת כְּבָר הִגִּיעַ לִתְחוּמֵי רוּסְיָה. נִתְקַבֵּל מִבְרָק מִמֶּנּוּ, כִּי הוּא חוֹזֵר הַלַּיְלָה, הוּא נִתְעַכֵּב רַק בְּאֶחָד מִבָּתֵּי הַחֲרשֶׁת לְסֻכָּר שֶׁלּוֹ, בֵּין רוֹבְנָה לְבְרִיסְק. יַעֲקֹב־נָתָן נָשַׁם בַּהֲקַלָּה; עַכְשָׁו הִתְחִיל שׁוּב מַאֲמִין, כִּי מֵעִנְיָנוֹ יֵצֵא דְּבַר־מָה. בְּצֵאתוֹ מִבֵּית אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, הוּא סָקַר אֶת הָרְחוֹב הֶעָשִׁיר וְהַשָּׁקֵט מְאֹד, שָׁם נִרְאוּת מְכוֹנִיּוֹת קַלּוֹת וְכִרְכָּרוֹת פְּרָטִיּוֹת קַלּוֹת, וְרָאָה לֹא רָחוֹק מִמְּבוֹא־הַכָּבוֹד שֶׁל הַבַּיִת הַמְּפֹאָר יְהוּדִי עוֹמֵד, גְּדוֹל־קוֹמָה, בַּעַל מֵצַח עָקֹם, קוֹפִי, חֹטֶם רָחָב וְשָׁקוּעַ עָמֹק וְכַמָּה שְׂעָרוֹת אַדְמוּמִיּוֹת סְמִירוֹת בִּמְקוֹם זָקָן וְשָׂפָם. הַיְּהוּדִי שָׁאַל אֶצְלוֹ בְּקוֹלוֹ הַלִּיטָאִי הָעַגְמוּמִי:

„גַּם הוּא מַטִּיף צִיּוֹנִי?"

הָיָה בָּרוּר, כִּי גַּם לוֹ יֵשׁ עִנְיָן לְרַפּוֹפּוֹרְט, הוּא הוֹלֵךְ אֵלָיו, לְבֵיתוֹ, זֶה זְמַן רַב וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ לְמָצְאוֹ. יַעֲקֹב־נָתָן נִגַּשׁ אֵלָיו כֹּה קָרוֹב, עַד שֶׁחָשׁ אֶת הָרֵיחַ הָרַע, שֶׁנָּדַף מִפִּיו שֶׁל הַיְּהוּדִי הַ„בַּעַל־דְּרָשָׁה". אַךְ לְהִוָּדַע דְּבַר־מָה מִמֶּנּוּ הָיָה כְּבָר קָשֶׁה. הַיְּהוּדִי פָּתַח רַק אֶת מְעִילוֹ הַקָּצָר הַמָּהוּהַּ, אֲשֶׁר מִתַּחְתָּיו נִרְאָה בֶּגֶד עוֹד יוֹתֵר מָהוּהַּ וּמְרֻפָּט; הוּא הוֹצִיא אֶת קֻפְסַת־הַפַּח הַמְּלֵאָה טַבַּק וְעָנָה בְּמִלִּים אֲחָדוֹת, בְּהַבִּיטוֹ לֹא לְעֵבֶר פָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן, אֶלָּא אֶל הַסִּיגָרִיָּה, שֶׁהוּא מְגוֹלֵל:

„כֵּן, — אָמַר —, אָמְנָם קָשֶׁה לְמָצְאוֹ".

בְּמוֹצָאֵי יוֹם־טוֹב בִּלָּה בָּאַכְסַנְיָה שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן, בְּבֵיתוֹ שֶׁל הֶחָסִיד הַסְּקִיבִירָאִי הָאָמִיד, קְרוֹבוֹ שֶׁל בַּעַל־הַבַּיִת, בָּחוּר פִּקֵּחַ, חָפְשִׁי בְּדֵעוֹת, הָעוֹבֵד בַּבַּנְק הַמְּקוֹמִי הַגָּדוֹל. בָּחוּר שֶׁנִּשְׁאַר רַוָּק וְאֵין לוֹ לִפְעָמִים מָקוֹם לְבַלּוֹת בּוֹ אֵיזֶה עֶרֶב מְיֻתָּר, בָּא הוּא אֶל בֵּית דּוֹדוֹ הָאָדוּק.

הַבָּחוּר נָתַן דַעְתּוֹ לָזֶה, שֶׁיַּעֲקֹב־נָתָן חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ כָּל הָעֵת, כֵּיצַד יִהְיֶה יוֹתֵר קַל לוֹ לִמְצֹא אֶת אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, סִפֵּר הוּא, כִּי לְרַפּוֹפּוֹרְט יֵשׁ מָחָר בַּצָּהֳרַיִם יְשִׁיבָה בְּבֵית הַבַּנְק. בְּלִשְׁכַּת הַמְּנַהֵל תִּתְקַיֵּם הַיְשִׁיבָה, וְכִי יוֹתֵר קַל מִבְּכָל מָקוֹם הֲרֵי יֵשׁ לְמָצְאוֹ שָׁם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹבֵר לְכָל אָרְכּוֹ שֶׁל הַבַּנְק. הַבָּחוּר הֵעִיר עוֹד, כִּי אֶת רַפּוֹפּוֹרְט קַל שָׁם לְהַכִּיר.

„הוּא בַּעַל קוֹמָה מְמֻצַּעַת, מְגֻבָּן בְּמִקְצָת, וְיֵשׁ לוֹ זָקָן שָׁחוֹר גָּזוּז גְּזִיזַת „בּוּלַנְזֶ׳ה".

יַעֲקֹב־נָתָן תָּלָה בְּבַת־אַחַת אֶת עֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת הַזְּרִיזוֹת בְּפָנָיו שֶׁל הַבָּחוּר הַחַיְכָן:

„זָקָן שָׁחוֹר גָּזוּז?"

„כֵּן, עִם קָרַחַת, סָמוּךְ לַמֵּצַח הַחִוֵּר".

הַבָּחוּר הַחַיְכָן יָשַׁב בְּעֵינַיִם מֻשְׁפָּלוֹת, אַךְ כֵּיוָן שֶׁדּוֹדוֹ הֶעָשִׁיר הָאָדוּק יָצָא לְרֶגַע מֵחֲדַר־הָאֹכֶל, קָם בְּעַרְמוּמִיּוּת מֵעַל כִּסְאוֹ וְהֶרְאָה לִפְנֵי הַנֹּעַר שֶׁנִּשְׁאַר, אִתּוֹ כֵּיצַד עוֹבֵר אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט לְכָל אָרְכּוֹ שֶׁל הַבַּנְק. הוּא נִגְרַר לְאִטּוֹ, קְצָת מְגֻבָּן וְעָיֵף־נִפְחָד, כְּאִישׁ הַמִּתְגַּנֵּב וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יַשְׁגִּיחוּ בּוֹ. הוּא הֶחֱזִיק אֶת יַד יְמִינוֹ כְּשֶׁהִיא כְּפוּפָה וְעָשָׂה בָּהֶן תְּנוּעוֹת כָּאֵלֶּה, כְּאִלּוּ הוּא גּוֹבֵל חֲתִיכַת דּוֹנַג. הַקָּהָל צָחַק.

יַעֲקֹב־נָתָן יָשַׁב כָּל הָעֵת בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן וְהִסְתַּכֵּל נִזְעָמוֹת עַל הַבָּחוּר הַלָּזֶה, הַמְגֻלָּח וְהַמִּתְלוֹצֵץ. מִכָּל מָקוֹם נִמְלַךְ מְאֻחָר בָּעֶרֶב בְּבַעַל הַבַּיִת, הֶחָסִיד הַסְּקְבִירָאִי, וְגָמַר לְהַשְׁכִּים קוּם מָחָר, עִם אוֹר הַבֹּקֶר.

ג

אוֹתוֹ בֹּקֶר פָּקַח גַּם אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט אֶת עֵינָיו יוֹתֵר מֻקְדָּם מִתָּמִיד. לְמַרְאֵה הָרָהִיטִים הַכְּבֵדִים, אֲשֶׁר בַּחֲדַר־הַמִּשְׁכָּב הַנּוֹחַ הָאַפְלוּלִי, נִבְהַל מִבָּהֳקָהּ שֶׁל דֶּלֶת־מַרְאָה וּמִפְּנֵי הָאִשָּׁה הַיְשֵׁנָה בַּמִּטָּה

הַשְּׁנִיָּה. הַכֹּל נִרְאָה מְשֻׁנֶּה. אֲרוֹנוֹת כְּבֵדִים הִבִּיטוּ בְּרֹגֶז אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. כָּל הַבַּיִת נִרְאָה מְרֻגָּז וְלֹא רָצָה לְהַכִּיר אֶת בְּעָלָיו, אֲשֶׁר לֹא הָיָה בְּתוֹכוֹ בְּמֶשֶׁךְ חֲדָשִׁים.

אִם כִּי הָיָה עָיֵף וְיָגֵעַ לְאַחַר חֲזָרָתוֹ אֶמֶשׁ, הִתְחִיל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט לְהִתְלַבֵּשׁ, יָצָא אֶל הַלִּשְׁכָּה וְהֶעֱלָה אֶת הַתְּרִיסִים. הָיָה בֹּקֶר קַיִץ לַחְלוּחִי וְקָרִיר. בֹּקֶר לְלֹא שֶׁמֶשׁ וּלְלֹא שָׁמַיִם בְּהִירִים, הַמְנַבֵּא גַּם יוֹם כָּזֶה שֶׁל בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת, לַחְלוּחִי וְקָרִיר, וּבְיוֹם זֶה הָיָה לוֹ, לְאַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, לְהָבִיא לִידֵי גְמָר כַּמָּה עֲסָקִים מְסֻבָּכִים שֶׁהִתְחִיל. מִתּוֹךְ הֶרְגֵּל לֹא נֶחְפַּז תֵּכֶף לָשִׂים עַל עַצְמוֹ אֶת הַטַּלִּית־וּתְפִלִּין, וּמִתּוֹךְ הֶרְגֵּל פָּתַח אֶת פִּיו, כְּדֵי לִפְטֹר אֶת „קְרִיאַת־שְׁמַע" הַקְּצָרָה. הוּא פָּסַע אֵילָךְ וְאֵילָךְ בַּחֲדַר הָעֲבוֹדָה וְנִזְכַּר בְּכָל הַמְּנָיוֹת הָרַבּוֹת שֶׁל בָּתֵּי־חֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר שׁוֹנִים אֲשֶׁר רָכַשׁ אוֹתָן. עַכְשָׁו לָחֲצוּ כָּל אֵלֶּה הַמְּנָיוֹת, הַשְּׁכוּחוֹת לְמֶחֱצָה, וְהִפְחִידוּ. הַמְשָׁרֶתֶת נִכְנְסָה אֶל חֲדַר הָעֲבוֹדָה וּמִלְמְלָה מַשֶּׁהוּ אֵלָיו, אַךְ הוּא לֹא הֵבִין מַה הִיא אוֹמֶרֶת לוֹ, הֵרִים אֶת רֹאשׁוֹ וְשָׁאַל אֶת הַנַּעֲרָה:

„מַה ?..."

כָּל כָּךְ הָיָה תָּפוּס מֹחוֹ בָּעֲסָקִים, שֶׁהוּא צָרִיךְ עַכְשָׁו, בַּחֲזִירָתוֹ, לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם, וְכֹה קָשֶׁה הָיָה לוֹ לְהַחְדִּיר אֶל תּוֹךְ רֹאשׁוֹ עוֹד רַעְיוֹן אֶחָד. וּלְאַחַר רֶגַע הוּא כְּבָר יָשַׁב בַּחֲדַר־הָאַמְבַּטְיָה הַמּוּאָר בְּאוֹר הַחַשְׁמַל, אֲשֶׁר לְשָׁם קְרָאָה לוֹ הַמְשָׁרֶתֶת, וְשָׁם חִכָּה לוֹ זֶה מִזְּמַן הַסַּפָּר. הֱיוֹת וּמִסָּבִיב נִרְדַּם הַבַּיִת, הֱיוֹת וַחֲדָרִים הִשְׁקִיפוּ בְּעַד דְּלָתוֹת פְּתוּחוֹת בְּמַצַּב־רוּחַ שֶׁל בֹּקֶר וּבִנְקָיוֹן שָׁלֵו מְחֻדָּשׁ, נִדְמוּ כָּאן בַּחֲדַר־הָאַמְבַּטְיָה הַחַם בְּיוֹתֵר צְלִילֵי הַמִּסְפָּרַיִם שֶׁל הַסַּפָּר כָּל כָּךְ יְשָׁרִים וּמְקֻדָּשִׁים, כְּאִלּוּ רוֹצֶה הַסַּפָּר לְהוֹדִיעַ בָּהֶם עַד כַּמָּה הָרֹאשׁ הַזֶּה שֶׁהוּא גוֹזֵז יָקָר הוּא לָעִיר וּלְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלָיו לְבַקֵּשׁ טוֹבָתוֹ. רַפּוֹפּוֹרְט יָשַׁב כָּבֵד וּקְצָת שָׁחוּחַ וּכְאִלּוּ הִקְשִׁיב לְצִלְצְלֵי הַמִּסְפָּרַיִם. הוּא נִמְנֵם לְמֶחֱצָה וְחָשַׁב, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַיּוֹם עִם מְנַהֵל הַבַּנְק הַגָּדוֹל יְשִׁיבָה, כִּי בַּכִּנּוּס הַצִּיּוֹנִי שֶׁל עֶרֶב פֶּסַח, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא, אַבְרָהָם

רַפּוֹפּוֹרְט, קָרָא מִלְמַעְלָה עַל הַבָּמָה אֶת הַרְצָאָתוֹ, יָשַׁב אֶחָד פְּרוֹפֶסוֹר מִחוּץ לָאָרֶץ, בַּעַל זָקָן אַשּׁוּרִי אָרֹךְ, בְּדִיּוּק לְמוּלוֹ וְנִעֲנַע כָּל הָעֵת בְּרֹאשׁוֹ בְּפָנִים כָּאֵלֶּה, כְּאִלּוּ רְצוֹנוֹ הָיָה לוֹמַר:

„צוֹדֵק, צוֹדֵק... הֲרֵי זֶה מְדַבֵּר אֶל הָעִנְיָן".

עָמַד עַכְשָׁו לְפָנָיו בִּבְהִירוּת מִשְׁנָה דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל הַפְּרוֹפֶסוֹר, אֶלָּא שֶׁבָּהּ בְּשָׁעָה הוּא נִמְנַם לְמֶחֱצָה וְהִרְהֵר עַל אוֹדוֹת בֵּית הַחֲרֹשֶׁת לְסֻכָּר שֶׁבִּבְרֶשֶׁק, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא יִהְיֶה בּוֹ סֵדֶר מִשּׁוּם שֶׁהוּא דְּבַר־יְרֻשָּׁה, עַל אוֹדוֹת בֵּית הַחֲרֹשֶׁת שֶׁבְּסֶטְרֶנִיץ רַבָּתִי, שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִהְיוֹת בְּעָלָיו הַיְחִידִים בְּלִי שֻׁתָּפִים, וְעַל אוֹדוֹת זֶה שֶׁאִשְׁתּוֹ חַיָּה אִתּוֹ מִתָּמִיד בְּיַחֲסִים טוֹבִים. בִּפְגִישָׁתָם אֶמֶשׁ בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת, כְּשֶׁחִבְּקָה אוֹתוֹ בְּחָזְקָה, הוּא חָשׁ שֶׁהִיא נִלְחֶצֶת אֵלָיו בְּיֶתֶר חִבָּה מֵאֲשֶׁר תָּמִיד, וְאַגַּב נִצְנֵץ בּוֹ הִרְהוּר, שֶׁהָרֵיחַ הַנּוֹדֵף מִמֶּנָּה, הוּא וַדַּאי רֵיחָהּ שֶׁל הַפּוּדְרָה הַחֲדָשָׁה, שֶׁהֱבִיאָהּ בַּקַּיִץ שֶׁעָבַר מִחוּץ לָאָרֶץ. הוּא עָצַם אֶת עֵינָיו מֵחֲמַת מֵי־הַקּוֹלוֹנְיָה הַחֲרִיפִים, שֶׁרִעַנְנוּ בָּהֶם אֶת פָּנָיו, וְעַל לְחָיָיו הִסְמִיקוּ כְּבָר הַצַּלָּקוֹת הָאֲדַמְדַּמּוֹת אֶצְלוֹ תָּמִיד כָּאֵשׁ.

מִשֶּׁיָּצָא מֵחֲדַר־הָאַמְבַּטְיָה הוּא סָבַר, כִּי מִשְּׂמֹאל לְאַחַת הַלְּסָתוֹת פָּגַע הַסַּפָּר בְּחֵלֶק מִזְּקָנוֹ, וּבָהּ בָּעֵת הוּא חָשַׁב, כִּי שְׁתֵּי הַנְּדָבוֹת, שֶׁנָּתַן לִפְנֵי נְסִיעָתוֹ לְטוֹבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אוּלַי שְׁתֵּיהֶן גְּדוֹלוֹת מִדַּי. הוּא צָרִיךְ הָיָה לְהִכָּנֵס תֵּכֶף אֶל חֲדַר הָעֲבוֹדָה וְלִבְדֹּק אִם רָשַׁם אֶת שְׁתֵּי הַנְּדָבוֹת הָאֵלֶּה. אַךְ בַּחֲדַר־הָאֹכֶל, אֶל הַשֻּׁלְחָן, כְּבָר יָשְׁבָה אִשְׁתּוֹ, אִשָּׁה בְּהִירַת־שֵׂעָר גְּבוֹהָה, בַּעֲלַת פָּנִים אֲרֻכִּים מְהוּהִים. הוּא נָתַן בָּהּ עֵינָיו, פַּעַם הָיוּ הַפָּנִים הָאֵלֶּה יָפִים וְאִלּוּ כָּעֵת הָיוּ זְקוּקִים מְאֹד לְפוּדְרָה וְהָיוּ לָהֶם כְּתָמִים אֲדֻמִּים עַל הַמֵּצַח וּבְזָוִיּוֹת הַשְּׂפָתַיִם. לִכְבוֹד בּוֹאוֹ שֶׁל הַבַּעַל הִיא הֱקִיצָה עַכְשָׁו, אֶפְשָׁר, בְּשָׁעָה שְׁלֵמָה יוֹתֵר מֻקְדָּם מֵהָרָגִיל, וְהָיְתָה שְׂבֵעַת רָצוֹן. פָּנֶיהָ מִתַּחַת לַפּוּדְרָה נִרְאוּ מִשּׁוּם כֵּן עֲדַיִן מְנֻמְנָמִים, וְכָל גּוּפָהּ הִתְכַּרְבֵּל בַּהֲנָאָה בַּסּוּדָר הַחַם.

„אַבְרָהָם, – שָׁאֲלָה, – אָכֵן בָּאתָ?"

וּכְמוֹ בִּפְלִיאָה נְעִימָה הוֹסִיפָה לְאַחַר רֶגַע:

„מַה טּוֹב, שֶׁבָּאתָ".

בְּהִתְפַּנְּקָהּ בְּסוּדָרָהּ הַחַם, הִיא הִשְׁעִינָה אֶת פָּנֶיהָ עַל שְׁנֵי מַרְפֶּקֶיהָ וְרֶגַע אֶחָד הִבִּיטָה עָלָיו כָּכָה תּוֹךְ חִיּוּךְ. הָיָה רֶגַע, כַּאֲשֶׁר עֵינֶיהָ הִבְרִיקוּ עָלָיו בְּאַהֲבָה מְיֻחֶדֶת וּמַמָּשׁ כְּבִימֵי נְעוּרֶיהָ. הִיא הָיְתָה בְּדִיּוּק בְּאוֹתוֹ הַגִּיל, כְּשֶׁהַנָּשִׁים פּוֹסְקוֹת לַחֲלוּטִין לְעַנְיֵן אֶת הַגְּבָרִים שֶׁמִּסְּבִיבָן, וּמַתְחִילוֹת לִקְשֹׁר אֲלֵיהֶן בְּיֶתֶר עֹז אֶת הַבַּעַל שֶׁנִּשְׁאַר עוֹד נֶאֱמָן. הִיא יָכְלָה לְסַפֵּר לוֹ עַכְשָׁו, כִּי כָּל הַבַּיִת בִּלְעָדָיו נִרְאֶה שׁוֹמֵם, כִּי שָׂרָה'לֶה לֶוִין, בַּת אֲחוֹתוֹ, מִתְאָרַחַת פֹּה עוֹד מִלִּפְנֵי חַג הַפֶּסַח, כִּי מְנֻסְיָה, בִּתָּם, הַלּוֹמֶדֶת בָּאֲקַדֶמְיָה בְּפֶטֶרְבּוּרְג, נִתְקַבֵּל מִכְתָּב, שֶׁיֵּשׁ לָהּ הַמּוֹן עֲבוֹדָה, וּלְפִיכָךְ לֹא תּוּכַל לָבוֹא הַבַּיְתָה לִפְנֵי הַשָּׁבוּעַ הַבָּא, וְאִם הוּא, אַבְרָהָם, יֵצֵא שׁוּב לְחוּץ לָאָרֶץ, לֹא תִּשָּׁאֵר עוֹד כָּאן לְבַדָּהּ, כִּי אִם תִּסַּע אִתּוֹ. תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר מָזְגָה לוֹ וְלָהּ תֵּה וְהוֹצִיאָה אַגַּב בְּכָל פַּעַם מִתּוֹךְ הַסּוּדָר מַרְפֵּק צַח עָרֹם. בְּרָצוֹן הָיְתָה מְגַלָּה אוֹתָם הַמַּרְפֵּקִים הַחֲשׂוּפִים, יַעַן כִּי הֵם הָיוּ הַדָּבָר הַיְחִידִי, שֶׁנּוֹתַר אֶצְלָהּ צָעִיר וְרַעֲנָן, כְּבִימֵי נְעוּרֶיהָ וְרַפּוֹפּוֹרְט עָמַד פֹּה אֶצְלָהּ נֶאֱמָן וּמַחֲרִישׁ, הֶחֱזִיק אֶת יָדָיו עָמֹק בְּכִיסֵי מְעִילוֹ וְחָשַׁב, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִכָּנֵס אֶל חֲדַר הָעֲבוֹדָה וְלִרְשֹׁם שָׁם דְּבַר־מָה. בְּכָל פַּעַם, אֲשֶׁר מַבָּטוֹ הַמְיֻשָּׁב הָיָה נוֹפֵל עַל מַרְפֵּקָהּ הַמְגֻלֶּה, הָיָה מְהַרְהֵר, כִּי פַּעַם אָהַב אוֹתָהּ, וּבְכָל פַּעַם שֶׁמַּבָּטוֹ נָפַל עַל פָּנֶיהָ, הָיָה כְּבָר רַק מְהַרְהֵר, שֶׁרוֹחֵשׁ הוּא לָהּ כָּבוֹד, הֶכְרֵחַ לוֹ לִהְיוֹת עַכְשָׁו בַּחֲדַר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ, אֶלָּא מִן הַנִּימוּס הוּא, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת אֵלָיו יַעֲמֹד כָּאן וְיִשְׁמַע אוֹתָהּ. וְיֵשׁ לוֹ יִרְאַת הַכָּבוֹד מִפָּנֶיהָ מִשּׁוּם שֶׁהִיא עִם כָּל יִחוּס הָאָבוֹת שֶׁלָּהּ, אֲשֶׁר יְכוֹלָה לְהִתְגָּאוֹת בּוֹ, מִשְׁתַּדֶּלֶת תָּמִיד לְהוֹכִיחַ, כִּי הוּא, בַּעֲלָהּ, יִחוּס אֲבוֹתָיו אֵינוֹ נוֹפֵל מִשֶּׁלָּהּ. עַכְשָׁו הִיא יוֹשֶׁבֶת לְיָדוֹ, מוֹזֶגֶת לוֹ תֵּה וּמְסִיחָה עַל דְּבָרִים קְטַנֵּי עֵרֶךְ, אֶלָּא שֶׁבִּנְעוּרֶיהָ שִׁדְּכוּ לָהּ, לַיְתוֹמָה הָעֲשִׁירָה, אֶת הַמְיֻחָסִים הָעֲשִׁירִים בְּיוֹתֵר מֵרוּסְיָה וּמִחוּץ לָאָרֶץ. הִיא אוֹהֶבֶת עַד הַיּוֹם לִמְנוֹת אֶת שַׁלְשֶׁלֶת הַיְחָסִין שֶׁלָּהּ מִבָּתֵּי־הָאָבוֹת

הַמְפֹאָרִים בְּיוֹתֵר עַד הָרוֹטְשִׁילְדִים מִפְרַנְקְפוּרְט וְעַד שְׁנֵי הַבָּרוֹנִים הַיְהוּדִים, וְאַף עַל פִּי כֵן הִיא מְרֻצָּה מְאֹד, כִּי הוּא, בַּעְלָהּ, שָׁב עַכְשָׁו הַבַּיְתָה, וּמִתְגָּאָה עַל שֶׁנִּשְׂאָה לוֹ.

מֵהָאוּלָם הַשֵּׁנִי נִשְׁמְעוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה צִלְצוּלִים מַתְמִידִים שֶׁל מְבוֹא הַכָּבוֹד וְהַטֶּלֶפוֹן. מֵהַמִּשְׂרָד שָׁאֲלוּ אִם „אַבְרָם סָאוּלוֹבִיץ" יָבוֹא שָׁמָּה בְּקָרוֹב.

מֵעֵבֶר לַדֶּלֶת הַצָּרָה, הַמּוֹבִילָה מֵחֲדַר הָעֲבוֹדָה אֶל הַחֶדֶר הַקָּטָן, יָשַׁב כְּבָר פִּנְקְסַן הַבַּיִת, בָּחוּר צָעִיר, צִיּוֹנִי, וְהֶעְתִּיק מִפִּנְקָס אֶחָד אֶל הַשֵּׁנִי. מָצְאָה חֵן בְּעֵינָיו הַשְּׁאֵלָה. בָּהּ יִפְנֶה אֶל רַפּוֹפּוֹרְט בְּעִבְרִית, וְחָזַר עָלֶיהָ פְּעָמִים אֲחָדוֹת בְּמֹחוֹ: „מִכֵּיוָן שֶׁאֲדוֹנִי הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּקּוֹנְגְּרֶס בַּמַּנְדַּט הַמְּקוֹמִי, הֲרֵי צְרִיכוֹת הוֹצָאוֹת בֶּרְלִין לִהְיוֹת רְשׁוּמוֹת בַּחֶשְׁבּוֹן הַצִּיּוֹנִי?

בַּחֲדַר־הָאֹכֶל שָׁמַע רַפּוֹפּוֹרְט אֶת דְּבָרָיו בְּקֹשִׁי כְּשֶׁהוּא קֹצֶת כָּפוּף וְרֹאשׁוֹ מֻשְׁפָּל, וְהִתְחִיל פּוֹסֵעַ אֵילָךְ וָאֵילָךְ. דּוֹמֶה הָיָה שֶׁהוּא הוֹגֶה בָּזֶה, אַךְ עָמוֹד עָמַד סוֹף סוֹף לֹא אֵצֶל הַפִּנְקְסָן אֶלָּא לְיַד אִשְׁתּוֹ, וּבְפָנִים נַעֲוִים בִּקֵּשׁ שֶׁיִּרְתְּמוּ אֶת הַמֶּרְכָּבָה וִיחַכּוּ לוֹ לִפְנֵי מְבוֹא־הַכָּבוֹד הַשֵּׁנִי. עַכְשָׁו נִזְכַּר שׁוּב בִּישִׁיבָה אֵצֶל מְנַהֵל הַבַּנְק, בַּמְּנָיוֹת הָרַבּוֹת שֶׁנִּקְנוּ, בַּסְּדָרִים הָרָעִים הָעֲתִידִים לְהָבִיא אֶת בֵּית הַחֲרֹשֶׁת לְסַכָּר שֶׁבִּבְרַשֶׁק לִידֵי אָסוֹן. אִשְׁתּוֹ רָצְתָה שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה יוֹתֵר צָעִיר וְנָתְנָה לוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת סְמוֹקִינְג*) לִלְבֹּשׁ. אַךְ הוּא לֹא זָכַר, מָתַי הוּא לָבַשׁ אֶת הַסְּמוֹקִינְג, וְלֹא שָׁמַע מַה שֶּׁדִּבְּרָה אֵלָיו אִשְׁתּוֹ. בִּמְתִינוּת וּבִכְבֵדוּת שָׂם אֶת פְּעָמָיו, כְּשֶׁהוּא כְּבָר עָטוּף בַּמְּעִיל הָעֶלְיוֹן, עַל מְנָת לָרֶדֶת מֵעַל הַמַּדְרֵגוֹת הַמּוֹבִילוֹת דֶּרֶךְ הַפְּרוֹזְדוֹר הָאָרֹךְ אֶל מְבוֹא הַכָּבוֹד הַשֵּׁנִי, אֶלָּא שֶׁנִּתְעַכֵּב תְּפוּס־מַחֲשָׁבוֹת עַל אַחַת מֵהַמַּדְרֵגוֹת, וְנִזְכַּר כִּי לִפְנֵי כֵן, בְּצֵאתוֹ מֵחֲדַר־הָאַמְבַּטְיָה, הָיָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ בַּחֲדַר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ. מַה הָיָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת שָׁם, זֹאת הוּא לֹא זָכַר,

*) בגד קצר שלובשים הגברים בחברה בערבים ובחגיגות.

אַף עַל פִּי כֵן הוּא חָזַר לְשָׁם, עָלָה בַּמַּדְרֵגוֹת עוֹד יוֹתֵר לְאַט מֵאֲשֶׁר בִּירִידָתוֹ מֵהֶן, פָּגַשׁ בְּדַרְכּוֹ אֶת הַפִּנְקְסָן, הֵעִיף עָלָיו מַבַּט־עַיִן, אַךְ לֹא אָמַר דָּבָר.

אוּלָם בַּחֲדַר עֲבוֹדָתוֹ הוּא נִזְכַּר לֹא בָּזֶה שֶׁהָיָה צָרִיךְ, אֶלָּא בְּדָבָר אַחֵר נִשְׁכָּח: הוּא הוֹצִיא מִשֻּׁלְחַן־הַכְּתִיבָה פִּנְקָס־כִּיס קָטָן, נִגַּשׁ אֶל הַטֶּלֶפוֹן וְקָרָא לִמְנַהֵל הַמִּשְׂרָד:

„כֵּן, בָּאתִי... תּוֹדָה".

בִּמְתִינוּת פָּתַח אֶת הַפִּנְקָס הַקָּטָן, פִּשְׁפֵּשׁ בּוֹ בְּאַפּוֹ, כִּקְצַר־רְאוּת, וְהִתְחִיל לְהַקְרִיא אֶת רְשִׁימוֹתָיו עַל הָעֲסָקִים הַחֲדָשִׁים, שֶׁעָשָׂה בַּדֶּרֶךְ.

הוּא הִנִּיחַ אֶת שְׁפוֹפֶרֶת הַטֶּלֶפוֹן. עַכְשָׁו הָיָה מֹחוֹ כֻּלּוֹ מָלֵא עֲרָפֶל. הוּא כִּמְעַט לֹא חָשַׁב שׁוּם דָּבָר עַל חַיָּיו לְהַבָּא וּבְכָל זֹאת הָיְתָה לוֹ אֵי־בְּמַעֲמַקָּיו הֲנָאָה מִזֶּה. עַל אַף הֱיוֹתוֹ בֶּן־אָדָם חָפְשִׁי לְגַמְרֵי הָיוּ לוֹ בְּכָל זֹאת, עַל יְסוֹד אֱמוּנָה טְפֵלָה, סִימָנִים שׁוֹנִים שֶׁל הַצְלָחָה, וַעֲרָפֶל זֶה הָיָה אֶחָד מֵהֶם. לֹא לְחִנָּם הָיוּ מְרַנְּנִים בָּעִיר, כִּי עַד הַיּוֹם הוּא שׁוֹלֵחַ לָרַבִּי מִסֶּטְרָנִיץ־רַבָּתִי אוֹתָם אֶלֶף רוּבָּל, אֲשֶׁר אָבִיו יְהוֹשֻׁעַ־הֶשִׁיל הַבְּרִיסְקָאִי הָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ שָׁנָה־שָׁנָה. בְּחָזְרוֹ אֶל מְבוֹא־הַכָּבוֹד עִם הָעֲרָפֶל שֶׁבְּמֹחַ, הוּא רָאָה בַּפְּרוֹזְדוֹר כַּמָּה אֲנָשִׁים מַמְתִּינִים, הַיּוֹשְׁבִים בְּשׁוּרָה אַחַת עַל סַפַּת־הָעֵץ הַצְּבוּעָה אָדֹם, עֵינָיו נִפְגְּשׁוּ בְּעֵינָיו שֶׁל גּוֹי אֶחָד, וְלוֹ נִדְמָה, כִּי זֶהוּ דַּיָּר, הַדָּר אֶצְלוֹ בָּאֲגַף הַבַּיִת. הַגּוֹי עָמַד עַל רַגְלָיו וְהִצִּיעַ אֶת בַּקָּשָׁתוֹ:

„הוּא רוֹצֶה שֶׁיְּתַקְּנוּ לוֹ כֹּתֶל בַּמַּרְתֵּף".

אַךְ רַפּוֹפּוֹרְט לֹא הֵשִׁיב לוֹ מְאוּמָה וְהִתְחִיל לָרֶדֶת בַּמַּעֲלוֹת: בַּקָּשָׁתוֹ זוֹ שֶׁל הַגּוֹי הָיְתָה לָהּ שַׁיָּכוּת לֹא אֵלָיו אֶלָּא לְאִשְׁתּוֹ, וְלַאֲחֵרִים, לַיְּהוּדִים שֶׁיָּשְׁבוּ כָּאן, יָכֹל לַעֲנוֹת עַל הַכֹּל הַפִּנְקְסָן.

בַּחוּץ לִפְנֵי מְבוֹא־הַכָּבוֹד הָרִאשׁוֹן עָמַד הַלִּיטָאִי, הַמַּגִּיד הַצִּיּוֹנִי, וְגִלְגֵּל סִיגָרִיָּה. יִתָּכֵן, שֶׁאִלְמָלֵי הָיָה נִגָּשׁ לְרַפּוֹפּוֹרְט, הָיָה הַלָּז מַטֶּה לוֹ אֹזֶן קַשֶּׁבֶת. אֶלָּא כְּשֶׁרָאָה אֶת צֶמֶד הַסּוּסִים הַמְהֻדָּר אֲשֶׁר אֵצֶל הַמָּבוֹא הַשֵּׁנִי וּפָרַשׂ אֶת יָדָיו כְּדֵי לְעָצְרוֹ, כְּבָר יָשַׁב אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בְּתוֹךְ

הַמֶּרְכָּבָה, כְּשֶׁגַּבּוֹ מָפְנֶה אֵלָיו, וְהָרַכָּב הַמְהֻדָּר מָתַח אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת בְּיוֹתֵר. שְׁנֵי הַסּוּסִים הַשְּׁחוֹרִים מִשְׁחוֹר וּשְׁבֵעֵי־בַּטָּלָה נִרְעֲדוּ בְּבַת־אַחַת רְעִידָה מְבֹהֶלֶת, עָקְרוּ אֶת הַמֶּרְכָּבָה מִמְּקוֹמָהּ וְרָצוּ אִתָּהּ אֶל בֵּין כְּלֵי־הָרֶכֶב הַמְפֹאָרִים וְהַמְּכוֹנִיּוֹת הַשְּׁקֵטוֹת, הָעוֹבְרִים אֵילָךְ וָאֵילָךְ בַּקָּצֶה הָרָחוֹק שֶׁל הָרְחוֹב.

לְיַד הַבַּנְק הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר שָׁם יָרַד אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט מֵהַמֶּרְכָּבָה, הוּא הִכִּיר אֶת הַמְּכוֹנִית הַיְשָׁנָה שֶׁל הַגְּבֶרֶת בֶּרְנְשְׁטֵיין. בְּבַת־אַחַת טָפְחָה עַל רֹאשׁוֹ הִיא עִם עֶשְׂרָה וְעִם מְאַת־אֶלֶף הָרוּבְּל, בָּהֶם סִיְּעָה לוֹ מִזֶּה חָמֵשׁ שָׁנִים, כְּשֶׁהוּא, אַבְרָהָם, לֹא הָיָה לַחֲלוּטִין כָּל־כָּךְ עָשִׁיר כָּמוֹ עַכְשָׁו. אֶת מְאַת־הָאֶלֶף הִיא הֶחֱזִיקָה אֶצְלוֹ בְּסוֹד יוֹתֵר מִשָּׁנָה, וְעַד הַיּוֹם הוּא בְּעֵינֶיהָ כְּחוֹסֶה בְּצִלָּהּ. עַכְשָׁו יֵשׁ לָהּ שַׁיָּכוּת קְרוֹבָה מְאֹד אֶל בֵּית־הַחוֹלִים הַיְהוּדִי הַמְּקוֹמִי, אֲשֶׁר לְטוֹבָתוֹ הִיא מְנַדֶּבֶת שָׁנָה־שָׁנָה הֲמוֹן כֶּסֶף. כָּל עוֹבְדֵי בֵּית־הַחוֹלִים מִתְנַגְּדִים לָהּ, וְכָאן בַּבַּנְק תַּתְחִיל בְּוַדַּאי תֵּכֶף לְהַטְרִיד אוֹתוֹ בְּסַפְּרָהּ לוֹ שׁוּב אֶת כָּל אֵלּוּ סִכְסוּכֶיהָ. פֹּה הוּא רָאָה אוֹתָהּ מֵאֲחוֹרֶיהָ לְיַד שֻׁלְחָן אֶחָד. מִתַּחַת לְמִגְבַּעְתָּהּ הַשְּׁחוֹרָה, נוֹשֶׁנֶת־הָאָפְנָה, בִּצְבְּצוּ שַׂעֲרוֹתֶיהָ הַכֵּהוֹת־מַכְסִיפוֹת, הַסְּרוּקוֹת לְמַעְלָה כְּדֶרֶךְ הַזְּקֵנוֹת. בִּזְרוֹעָהּ אָחֲזָה אֶת בַּת־לְוִיָּתָהּ הַתְּמִידִית, אִשָּׁה צְעִירָה וּפְשׁוּטָה שֶׁפָּנֶיהָ כִּפְנֵי תּוֹפֶרֶת, וְהִיא עַצְמָהּ הִשְׁקִיפָה בְּעַד הַמִּשְׁקֶפֶת עַל אֶחָד גֶּבֶר גְּדוֹל־גוּף, שֶׁדִּבֵּר אֵלֶיהָ בְּרֹב נִימוּס.

רַפּוֹפּוֹרְט הִתְקָרֵב אֵלֶיהָ מִן הַצַּד, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בּוֹ. הַשָּׁעָה הָיְתָה שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה פָּחוֹת כַּמָּה דַּקּוֹת, וְהָיְתָה לוֹ עוֹד שָׁהוּת לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבָרָיו שֶׁל יְהוּדִי מַכָּר, שֶׁעִכְּבָהוּ בַּדֶּרֶךְ. אֶלָּא מִשֶּׁשָּׂם אֶת פָּנָיו הָלְאָה מִשָּׁם, עָצַר אוֹתוֹ סָמוּךְ לְפִתְחָהּ שֶׁל לִשְׁכַּת הַמְנַהֵל יְהוּדִי שֵׁנִי לָבוּשׁ בִּגְדֵי־חֲסִידִים מְהֻדָּרִים, שֶׁהִתְוַדַּע אֵלָיו בְּשֵׁם „יַעֲקֹב־נָתָן וִידֶרְפּוֹלִיר". בָּרֶגַע הָרִאשׁוֹן הוּא חָשׁ, שֶׁעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת שֶׁל הַיְהוּדִי הֵן חַדּוֹת וְעַזּוֹת בְּיוֹתֵר. הוּא הֵסֵב מִיָּד אֶת רֹאשׁוֹ מִמֶּנּוּ אֶל הַצַּד שֶׁכְּנֶגֶד, בָּרֶגַע

הַשֵּׁנִי הוּא הִתְעַנָּה בְּמִקְצָת, כְּדֵי לְהַדְחִיק אֶל תּוֹךְ מֹחוֹ אֶת דִּבְרֵי הַיְּהוּדִי וּכְדֵי לְהָבִין, לְשֵׁם־מָה מַזְכִּיר הַלָּז פִּתְאוֹם אֶת שָׂרָה׳לִי לֶוִין, אֶת שְׁמָהּ שֶׁל בַּת־אֲחוֹתוֹ הַיְחִידָה, הַמִּתְאָרַחַת כָּעֵת אֶצְלוֹ בְּבֵיתוֹ. אַךְ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה הוּא כְּבָר חָשַׁב לֹא עַל הַשִּׁדּוּךְ, שֶׁהַיְּהוּדִי מַצִּיעַ לוֹ, אֶלָּא עַל זֶה, שֶׁהַיְּהוּדִי נִרְאֶה מְשֻׁנֶּה בְּלִי כּוֹבַע, עִם רֹאשׁוֹ הַגָּזוּז עַד שָׁרְשֵׁי הַשְּׂעָרוֹת וְעִם פֵּאוֹתָיו הַמְגֻדָּלוֹת. כְּפִי הַנִּרְאֶה, הִסְתַּפֵּר הַיְּהוּדִי זֶה מִקָּרוֹב, כְּבָר כָּאן, בְּקִיֶּיב. הַיְּהוּדִי דִּבֵּר, הָלוֹךְ וְדַבֵּר, אֲבָל רַפּוֹפּוֹרְט כְּבָר לֹא שָׁמַע מְאוּמָה וְלֹא הֵבִין מְאוּמָה. הוּא רַק תָּפַס שֶׁהוּא, בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ הֶשִׁיל רַפּוֹפּוֹרְט, נוֹתֵן אֶת נִדְבוֹתָיו וְשׁוֹמֵר אֶת מִנְהָגָיו. אָבִיו לֹא הָיָה מֵשִׁיב רֵיקָם שׁוּם הַצָּעַת שִׁדּוּךְ. פִּתְאֹם נִזְכַּר, כִּי מִזֶּה חָמֵשׁ שָׁנִים, כְּשֶׁלֹּא הָיָה עֲדַיִן עָשִׁיר כָּל־כָּךְ, הִשִּׂיג בִּשְׁבִילוֹ סַרְסוּר־כְּסָפִים אֵצֶל אָבִיו שֶׁל אוֹתוֹ יוֹסֵף שׁוּר הַלְוָאָה הֲגוּנָה. הוּא הוֹצִיא כַּרְטִיס־בִּקּוּר שֶׁלּוֹ וּמָסַר לַיְּהוּדִי, וּלְאַחַר זֶה הוּא אָחַז בַּיָּדִית שֶׁל הַדֶּלֶת וּמָשַׁךְ בִּכְתֵפָיו:

„מַה יֹּאמַר עַל זֶה? וְכִי הוּא יוֹדֵעַ?... יִכָּנֵס הַבָּחוּר... בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת יִכָּנֵס״.

בָּעֶרֶב, בְּשָׁעָה שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה בְּעֵרֶךְ, הָיָה כְּבָר חֹשֶׁךְ בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַפּוֹפּוֹרְט, וְרַק בַּחֲדַר־הַמִּטּוֹת הָיָה עֲדַיִן אוֹר. עֶטְל רַפּוֹפּוֹרְט שָׁכְבָה כְּבָר פְּשׁוּטַת־שִׂמְלָה, וּלְמוּלָהּ עַל הַמִּטָּה הַשְּׁנִיָּה יָשַׁב אַבְרָהָם וְחָלַץ אֶת נְעָלָיו. הוּא הֶעֱמִיד אוֹתָן, אֶת הַנַּעֲלַיִם הַחֲלוּצוֹת, בַּצַּד, וּמִבְּלִי לְהַבִּיט עַל אִשְׁתּוֹ נִתְחַיֵּךְ.

„לְשָׂרָה׳לִי, פָּתַח כִּנְכְלָם, הִצִּיעוּ שִׁדּוּךְ״...

„לְשָׂרָה׳לִי?״...

הָאִשָּׁה נִזְדַּקְּרָה בְּבַת־אַחַת מֵהַמִּשְׁכָּב וְשָׁמְעָה אֶת מִי הִצִּיעוּ לְשָׂרָה׳לִי. הִיא זָקְפָה אֶת עֵינֶיהָ עִם הַמֵּצַח הַמְקֻמָּט, כָּל גּוּפָהּ נִמְתַּח בְּבַת־אַחַת אֵלָיו, אֶל בַּעְלָהּ.

„אֶת מִי?... מַה אַתָּה סָח?... הֲלֹא זֶה נוֹרָא״...

רַפּוֹפּוֹרְט הִתְכַּסָּה מִיָּד בַּשְּׂמִיכָה וְנִרְדַּם, וְהִיא חָזְרָה וְשָׁכְבָה עַל מִטָּתָהּ וְנִשְׁאֲרָה שׁוֹכֶבֶת יְחִידָה עִם רָגְזָהּ וְצַעֲרָהּ. מִי הֵם אֵלֶּה בְּנֵי־שׁוּר מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי? אֲנָשִׁים קְטַנֵּי עֵרֶךְ, שֶׁעָלוּ זֶה עַתָּה לִגְדֻלָּה, שֶׁמּוֹצָאָם לֹא מִמָּקוֹם נָאֶה בְּיוֹתֵר וְחַיִּים מֵאָז וּמִתָּמִיד אֵי־שָׁם חַיִּים בְּדֵלִים קַמְצָנִיִּים. הָרַפּוֹפּוֹרְטִים הָיוּ מְלַגְלְגִים תָּמִיד עַל זֶה, שֶׁהָאֲמִידִים מִבֵּין בְּנֵי־שׁוּר הַלָּלוּ רוֹצִים לְחַקּוֹתָם בְּנִדְבוֹתֵיהֶם וּבַחֲתֻנֵּיהֶם, שֶׁהֵם מְבִיאִים מִחוּץ לָאָרֶץ, וְעַכְשָׁו מַצִּיעִים כְּבָר אֶת אֶחָד מֵהֶם בִּשְׁבִיל שָׂרָה׳לִי...

אוֹי וַאֲבוֹי לָהּ לְשָׂרָה׳לִי. עֶטְל רַפּוֹפּוֹרְט חָשָׁה, כֵּיצַד מְרַטֶּטֶת בְּעַצְבָּנוּת אֶצְלָהּ הָעַיִן הַשְּׂמָאלִית וְלֹא יָכְלָה לְהֵרָדֵם. הִיא רָאֲתָה לְפָנֶיהָ אֶת גִּיסָתָהּ, חַנָּה׳לִי, רָאֲתָה אוֹתָהּ כָּל־כָּךְ קָרוֹב, כְּאִלּוּ הִיא נִמְצֵאת כָּעֵת בְּרִיגָה וְרוֹאָה, אֵיךְ הַהִיא גָּרָה שָׁם עִם בַּעְלָהּ הַשֵּׁנִי. הַהִיא עָשְׂתָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהּ: לֹא הִמְתִּינָה אֲפִלּוּ עַד יוֹם־הַזִּכָּרוֹן הָרִאשׁוֹן לְמוֹת בַּעְלָהּ וְנִשְּׂאָה לַבָּחוּר הֶעָשִׁיר מֵרִיגָא, אֲשֶׁר אָהֲבָה עוֹד בִּהְיוֹתָהּ עַלְמָה. עַכְשָׁו כָּל הָעוֹלָם סָח מִמַּעֲשֵׂה־אַהֲבָתָהּ, וְאֶת הַשִּׁדּוּכִים הַנָּאִים מַצִּיעִים כְּבָר לְבִתָּהּ, לְשָׂרָה׳לִי...

„אוֹי וַאֲבוֹי לָהּ, לְשָׂרָה׳לִי״.

וּבַבֹּקֶר בְּשָׁעָה שְׁמוֹנֶה בְּעֵרֶךְ כְּשֶׁפָּקַח אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד בְּשָׁעָה זוֹ, אֶת עֵינָיו, חָשָׁה הִיא בְּשָׁכְבָהּ בְּמִטָּתָהּ אֶת זֹאת תֵּכֶף וּמִיָּד, וְנָשְׂאָה אֶת רֹאשָׁהּ אֵלָיו:

„אַבְרָהָם, – אָמְרָה – ,אַתָּה יָשַׁנְתָּ? וַאֲנִי כָּל הַלַּיְלָה לֹא עָצַמְתִּי עַיִן. וְאַתָּה כְּלוּם לֹא חֵרַפְתָּ אוֹתוֹ, אֶת הַיְּהוּדִי הַנִּמְאָס, הַשַּׁדְּכָן?... וְעוֹד נָתַתָּ לוֹ אֶת כַּרְטִיס־הַבִּקּוּר, כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא הַבָּחוּר לְכָאן? זֶה נוֹרָא!

ד

בֵּינְתַּיִם קִבֵּל יוֹסֵף שׁוּר מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי אֶת מִכְתָּבוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן, וְשָׁם הָיָה כָּתוּב, שֶׁיִּהְיֶה מוּכָן וְכִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם:

„הַשִּׁדּוּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין יִהְיֶה אִיהַ״שֵׁ שִׁדּוּךְ״.

גַּם בָּעִיר כְּבָר יָדְעוּ מִזֶּה. בָּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח בַּבֹּקֶר שׂוֹחֲחוּ עַל זֶה

בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. הִבִּיטוּ, אֵיךְ יוֹסֵף שׁוּר יוֹשֵׁב בַּמִּזְרָח בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל אָבִיו שֶׁנִּפְטַר לֹא מִכְּבָר; שׁוּב נָתְנוּ עַיִן בַּמְּעִיל הַשָּׁחוֹר הֶחָדָשׁ אֲשֶׁר עַל גּוּפוֹ הַנָּאֶה הַמְיֻשָּׁב עִם זְקַן־חָתָן שֶׁל בֶּן־גְּבִירִים, הַמַּקִּיף אֶת פָּנָיו הַחֲנָנִיִּים, וְסָחוּ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וְגָדֵל כְּמוֹ „עַל שְׁמָרִים", אוֹתוֹ יוֹסֵף שׁוּר. וּמִי יוֹדֵעַ?

„יִתָּכֵן, כִּי הוּא מַגִּיעַ כָּעֵת לִידֵי שִׁדּוּךְ, שֶׁאֵלָיו שָׁאֲפָה כָּל הַיָּמִים כָּל מִשְׁפַּחַת שׁוּר".

אֵצֶל יוֹסֵף גּוּפָא נָעוּ אָז כִּמְעַט הַשְּׂפָתַיִם הַדַּקּוֹת, הַחֲסוּדוֹת לְמֶחֱצָה, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיָה נִתְפָּס לְהִרְהוּרִים, הִתְחִילוּ עֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת הַיָּפוֹת מְצִיצוֹת נִכְחָן בְּבָרָק קְטִיפָתִי חָדָשׁ. זֶה הָיָה בָּרָק שֶׁל בַּחֲרוּת הַנִּשְׁמֶרֶת זְמַן רַב, הַקְּרוֹבָה כְּבָר לְ„תַכְלִית", וְהַמְּלֵאָה אֲשֶׁר גָּדוֹל בִּלְתִּי צָפוּי, הַבָּא לְפֶתַע פִּתְאוֹם וְכוֹבֵשׁ אֶת כָּל הַחוּשִׁים. הַכֹּל מִסְּבִיבוֹ נִהְיָה בְּבַת־אַחַת דּוֹמֶה לְ„עוֹלָם־הַתֹּהוּ", מוּזָר וְנָעִים. נוֹסַף לָזֶה קָרָה בְּאוֹתָהּ עֵת בְּדִיּוּק עוֹד מַעֲשֶׂה.

לְסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי חָזְרָה אָז מִינָה מוֹרֵינִישׁ, בַּת־גְּבִירִים מְכֻשֶּׁרֶת, שֶׁחָיְתָה זְמַן אָרֹךְ בְּחוּץ לָאָרֶץ וְשָׁם בִּלְבְּלָה אֶת רָאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל מִינֵי בְּנֵי־גְּבִירִים וַאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים. לְמָחֳרַת בּוֹאָהּ פָּגְשָׁה בָּרְחוֹב אֶת יוֹסֵף שׁוּר וְתָפְסָה מִיָּד אֶת בְּרַק הַקְּטִיפָה אֲשֶׁר בְּעֵינָיו הַשְּׁחוֹרוֹת.

עַצְבוּת עָטְפָה אֶת פָּנֶיהָ בְּשָׁעָה זוֹ, וְהִיא הִתְחִילָה לַחְקֹר מִיָּד, מִי הוּא: אֶת הַשְּׁאָר סִפֵּר שָׁם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַשַּׁדְּכָן הַמְּקוֹמִי, בַּעַל הַמִּדּוֹת הַנְּעִימוֹת, אֲשֶׁר הַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ הִזְמִינוֹ אֵלָיו בָּרִאשׁוֹן לְפֶסַח לְקִדּוּשׁ.

„מִינָה מוֹרֵינִישׁ, – הוּא סִפֵּר, – יָשְׁבָה שָׁם בַּחֲדַר־הָאֹכֶל כְּלָל לֹא מְלֻבֶּשֶׁת נָאֶה, בְּשַׂעֲרוֹת־צוֹעֲנִיּוֹת פְּרוּעוֹת הִיא יָשְׁבָה וּבְרַגְלַיִם יְחֵפוֹת בְּתוֹךְ סַנְדְּלֵי־בַיִת".

מִתּוֹךְ רַשְׁלָנוּת אוֹ מִתּוֹךְ שִׁוְיוֹן־נֶפֶשׁ הִיא יָשְׁבָה כָּכָה. הֲלֹא הָיְתָה זְמַן רַב בְּחוּץ לָאָרֶץ וְהִתְנַהֲגָה שָׁם דֶּרֶךְ חֵרוּת, וְאַף אֶחָד מִבְּנֵי הַגְּבִירִים וְהָאֲנָשִׁים הַגְּדוֹלִים, שֶׁבִּלְבְּלָה אֶת רָאשֵׁיהֶם, לֹא נָשָׂא חֵן בְּעֵינֶיהָ. עַכְשָׁו הִיא דִּבְּרָה עִם הַשַּׁדְּכָן בְּלִגְלוּג; הִיא חִיְּכָה, הִתְעַטְּפָה

בְּסוּדָר וְצָעֲקָה אֶל הַשַּׁדְכָן כְּמוֹ אֶל חֵרֵשׁ:
„תְּשַׁדֵּךְ לִי אֶת יוֹסֵף שׁוּר!" צָעֲקָה אֵלָיו.

לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר, אֶפְשָׁר גַּם שֶׁבַּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה'לֶה לָוִין הָיְתָה בִּשְׁבִיל יוֹסֵף שׁוּר שִׁדּוּךְ רָגִיל לְגַמְרֵי. הֵן הוּא הָיָה הַצָּעִיר וְהַמֻּכְשָׁר בֵּין כָּל בְּנֵי־שׁוּר הַמְּקוֹמִיִּים הַיְהִירִים; טַחֲנָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁקִּבֵּל בִּירֻשָּׁה טָחֲנָה בְּעַלִּיזוּת עַל הָהָר הָרָם אֲשֶׁר עִם הַנָּהָר עֵמֶק־הַזֶּרֶם, כַּחֲצִי פַּרְסָה מֵהָעִיר, וּמֵעַל כָּל הַסְּפִינוֹת הָעוֹבְרוֹת כָּאן הָיוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֵיךְ הִיא בּוֹלֶטֶת מִבֵּין בָּתֵּי־הַתַּעֲשִׂיָּה הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים שֶׁל הַסְּבִיבָה, הִיא מִתַּמֶּרֶת בְּלִי הֶרֶף עָשָׁן שָׁחוֹר חֲצָפָנִי כְּלַפֵּי הַשָּׁמַיִם הַתְּכֻלִּים־בְּהִירִים, וּמִתּוֹךְ רַחֲבוּת־גְּבִירִים הִיא מְאִירָה בְּעָצוּמוֹ שֶׁל הַיּוֹם בַּחַשְׁמַל הַחֲגִיגִי שֶׁלָּהּ. מִלְּבַד זֶה הָיוּ לוֹ כָּאן, בְּסֶטְרָנִיץ־רַבָּתִי הַיָּפָה הַהֲרָרִית, שְׁתֵּי דוֹדוֹת עֲשִׁירוֹת מְאֹד, שֶׁלֹּא בָּאוּ בִּקְשָׁרִים עִם הַגְּבִירִים הַמְּקוֹמִיִּים שֶׁעָלוּ לִגְדֻלָּה זֶה עַתָּה וְלֹא בָּאוּ אֲלֵיהֶם לְהִתְחַתְּנוּת. אֶת יַלְדֵיהֶן הִשִּׂיאוּ עַל יְדֵי שַׁדְכָנִים מְיֻחָדִים לְחוּץ לָאָרֶץ דַּוְקָא, וְהֵן עַצְמָן גָּרוּ לָהֶן הַרְחֵק מִמֶּרְכַּז־הָעִיר הַסּוֹאֵן, בְּתוֹךְ שְׁנֵי בָּתֵּי־יְרֻשָּׁה גְּדוֹלִים, חֲבוּיִים בְּיָרָק, אֲשֶׁר הָיוּ נוֹשְׁבִים תָּמִיד עַל פְּנֵי הָעוֹבֵר הַנָּדִיר בְּמָרָה־שְׁחוֹרָה שֶׁל הֲגִינוּת וּבִגְבִירוּת יְשָׁנָה עַגְמוּמִית. הֵן הָיוּ „פְּנֵי" הָעִיר, שְׁתֵּי אֵלֶּה הַדּוֹדוֹת, אֶסְתֵּר'ל וְהָאדֶל, וּמֵעוֹלָם לֹא הָיוּ עוֹשׂוֹת שִׁדּוּךְ עִם מִי שֶׁפָּחוּת מֵהֶן. אֶלָּא, רֵאשִׁית, יוֹסֵף שׁוּר לֹא יָכוֹל הָיָה לְגַמְרֵי לוֹמַר עַל עַצְמוֹ, כִּי הוּא יוֹצֵא מֵהֶעָנָף הַמּוּרָם שֶׁל גֶּזַע שׁוּר. אָבִיו אִיצִיק־מֵאִיר שׁוּר הָיָה יְהוּדִי חָסִיד אָדוּק וְקַמְצָן, כַּעֲסָן יָדוּעַ וּבַעַל־גַּאֲוָה, אֲשֶׁר כָּל עוֹבְדֵי הַטַּחֲנָה הָיוּ מַחֲנִיפִים לוֹ בְּפָנָיו וְאִלּוּ מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ לִגְלְגוּ עָלָיו. עוֹד בִּנְעוּרָיו הִתְקוֹטֵט בְּעִנְיְנֵי־יְרֻשָּׁה עִם שְׁתֵּי אַחְיוֹתָיו, אֶסְתֵּר'ל וְהָאדֶל, וְאַחֲרֵי כֵן הָיָה טוֹעֵן כָּל יָמָיו, כִּי הֵן עִם בַּעְלֵיהֶן וְיַלְדֵיהֶן רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ וְהִנָּן אוֹיְבוֹת לוֹ לַחַיִּים וְלַמָּוֶת. עִם אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, הָעֲקָרָה, הוּא חַי בְּרַע, אֶלָּא שֶׁאַחֲרֵי מוֹתָהּ הוּא מִהֵר וְנָשָׂא כְּבָר לְעֵת זִקְנָה, לְהַכְעִיס אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, אִשָּׁה צְעִירָה,

גְּרוּשָׁה, שֶׁלֹּא בִּקְּשָׁה אֶצְלוֹ אֶלָּא לַעֲלוֹת בְּמִשְׁקָלָהּ וּלְהַרְבּוֹת אֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ.

וּמְנִשּׂוּאֵי „לְהַכְעִיס” הַלָּלוּ יָצָא הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, הַמְיֻשָּׁב בְּדַעַת, בַּעַל הַמִּדּוֹת הַהֲגוּנוֹת הַמְנֻמָּסוֹת, הַמָּלֵא תּוֹרָה וְהַשְׂכָּלָה, שֶׁבָּהֶן פִּטֵּם אֶת עַצְמוֹ עַד גִּיל שֶׁל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה. מֵאָב תַּקִּיף וּבַעַל־גַּאֲוָה הוּא יָצָא, מֵאָב, אֲשֶׁר שְׁלֹשִׁים שָׁנָה רְצוּפוֹת לֹא נָתַן לְאַחְיוֹתָיו שֶׁלּוֹ דְּרִיסַת רֶגֶל בְּבֵיתוֹ, וּפִתְאוֹם, שָׁעוֹת אֲחָדוֹת לִפְנֵי מוֹתוֹ, רַךְ לִבּוֹ, יָשַׁב עַל הַמִּטָּה וְגָעָה בִּבְכִי; לָמָּה חַי חַיִּים מְאוּסִים, וְאִמּוֹ – גְּרוּשָׁה צְעִירָה, אֲשֶׁר לֹא בִּקְּשָׁה אֶלָּא לַעֲלוֹת בְּמִשְׁקָלָהּ וּלְהַרְבּוֹת אֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ.

כָּל זֶה יָכוֹל הָיָה יוֹסֵף שׁוּר הַמְכֻנָּס וְהַשַּׁתְקָן לִשְׁמֹר אֵי־שָׁם עֹמֶק בְּלִבּוֹ. מִלְּבַד זֶה נִפְגַּשׁ הוּא פַּעַם עִם בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה'לֶה לֶוִין וְחָשׁ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּיו, כִּי יֵשׁ בָּעוֹלָם הֲלַךְ־נֶפֶשׁ שֶׁל חָתָן. נוֹסָף לָזֶה עוֹד נִתְקַיְּמָה פְּגִישָׁה זוֹ בְּהֶסַּח הַדַּעַת וּלְגַמְרֵי לֹא בַּדֶּרֶךְ הָרָגִיל אֵצֶל בַּעֲלֵי בָּתִּים. הַדָּבָר הָיָה כִּשְׁבוּעַיִם לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, כְּשֶׁחָזַר יוֹסֵף־שׁוּר מִפּוֹלִין הַוַּרְשָׁאִית מֵאֵצֶל דּוֹדָתוֹ הַצְּעִירָה רֵייזְל, מֵאוֹתָהּ הַדּוֹדָה רֵייזְל, אֲשֶׁר מֵעוֹדָהּ לֹא יָכְלָה לְהַשְׁלִים עִם אָבִיו הֶחָסִיד הָאָדוּק, אָחִיהָ שֶׁלָּהּ, וּבָרְחָה מִמֶּנּוּ פַּעַם בְּנַעֲרוּתָהּ לְפָרִיס.

לַדּוֹדָה רֵייזְל לֹא הֶאֱמִין אַף אִישׁ, כִּי יֵשׁ לָהּ הֲמוֹן צָרוֹת, רַק בְּשֶׁל זֶה, שֶׁהִיא גּוּפָהּ הָיְתָה מְפַטְפֶּטֶת הַרְבֵּה עַל עַצְמָהּ, עַל צָרוֹתֶיהָ וְעַל הֶכֵּרוּתָהּ עִם הָאִישִׁים הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם. בִּצְעִירוּתָהּ הָיוּ לָהּ הַרְבֵּה רוֹמָנִים, שֶׁהִרְבְּתָה לְפַטְפֵּט עֲלֵיהֶם, אַךְ לְבַסּוֹף נִשְּׂאָה לְבַעְלָהּ הַצָּעִיר וְהֶעָשִׁיר, פָּשׁוּט, עַל יְדֵי שַׁדְכָן. אוּלָם בַּעְלָהּ הָיָה פַּטְפְּטָן יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנָּה וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא הָיָה בְּכֹחוֹ לְהַפְתִּיעוֹ. הוּא הִכִּיר אֶת הַכֹּל וְאֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד. הוּא גּוּפָא הָיָה – עוֹלָם מָלֵא, מַמָּשׁ אֵל כָּל־יָכוֹל, וְהַדּוֹדָה רֵייזְל סָבְלָה. הִיא הָיְתָה נֶאֱלֶצֶת לִרְאוֹת תּוֹךְ שְׁתִיקָה, כֵּיצַד חוּא מַשְׁפִּיעַ עַל יוֹסֵף, אוֹרְחָהּ, תְּשְׁעָה קַבִּין שֶׁל שִׂיחָה וּמַגְזִים בְּיוֹתֵר עַל עַצְמוֹ.

אָכֵן, מְאֻשֶּׁרֶת בְּיוֹתֵר לֹא הָיְתָה הַדּוֹדָה רֵייזְל. בָּזֶה נוֹכַח יוֹסֵף

שׁוּר בְּמֶשֶׁךְ הַיָּמִים הַסְּפוּרִים, שֶׁבִּלָּה אֶצְלָהּ. וּכְשֶׁהַדּוֹדָה רֵייזְל מְלַוָּה אוֹתוֹ אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת, הוּא חָשׁ שֶׁלִּבּוֹ נִרְגָּשׁ. אִלְמָלֵא זֶה, שֶׁהוּא גָּדַל אֵצֶל אִיצִיק־מֵאִיר שׁוּר בַּבַּיִת הַמְּבֻדָּד וְהַדּוֹמֵם, הָיָה נוֹטֵל עַכְשָׁו אֶת יָדָהּ וְאוֹמֵר לָהּ, כִּי הָעִקָּר הוּא לִסְבֹּל בַּחֲשַׁאי וְיָפֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדַע שׁוּם בֶּן־אָדָם מִזֶּה. הַדּוֹדָה רֵייזְל גַּם כֵּן נִרְגֶּשֶׁת וּמְלֵאָה, כִּבְיָכוֹל, רִגְשׁוֹת־אָחוֹת נֶאֱצָלִים. כְּשֶׁהִיא נוֹשֶׁקֶת לוֹ, כְּבִילְדוּתוֹ, „בְּעֵינָיו הַכְּשֵׁרוֹת", חוֹנְקוֹת אוֹתָהּ הַדְּמָעוֹת בִּגְרוֹנָהּ. סוֹף־כָּל־סוֹף הֲלֹא מָצְאָה בּוֹ קָרוֹב, שֶׁיָּכוֹל לְהַקְשִׁיב לָהּ.

„הִיא בְּקֹשִׁי כָּל יָמֶיהָ, — הִיא אוֹמֶרֶת — לֹא יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יְדִיד".

אֶלָּא מִשֶּׁמִּתְקָרֶבֶת הָרַכֶּבֶת, הִיא מַבְחִינָה קַל מְהֵרָה בְּמַשֶּׁהוּ בְּאַחַד הָאֶשְׁנַבִּים וּפָנֶיהָ לוֹבְשִׁים בְּבַת־אַחַת סַקְרָנוּת שַׁדְּכָנִית עִם עֵינֵי־אִשָּׁה קַלַּת־דַּעַת וּפַטְפְּטָנִית. הִיא מְחַיֶּכֶת אֱוִילִית, אַגַּב, יוֹתֵר מִדַּי, וְלוֹחֶשֶׁת בְּאָזְנֵי יוֹסֵף, כִּי שָׂחֵק לוֹ מַזָּלוֹ.

„הוּא נוֹסֵעַ הַבַּיְתָה בְּתָא אֶחָד עִם נַעֲרָה יָפָה וַעֲשִׁירָה, עִם בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֵוִין".

„עִם בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֵוִין?"

יוֹסֵף שׁוּר אֵינוֹ יוֹדֵעַ עֲדַיִן בָּרוּר, מַה טִּיבָהּ. בִּסְטְרֶגְנִיץ־רַבָּתִי סָחִים שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִישֶׁהוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ...

„אַחֶרֶת לֹא הָיְתָה נוֹסַעַת לְהָתָם תְּכוּפוֹת כָּל־כָּךְ".

וְאַחֲרֵי כֵן הוּא חָשׁ אֶת עַצְמוֹ כָּל הָעֵת מְפֻזָּר וְשׁוֹנֶה מְתַמִּיד וּמֵצִיץ בְּעֵינַיִם לְטוּשׁוֹת עַל הַנַּעֲרָה הַצְּעִירָה בְּהִירַת הַשֵּׂעָר, הַתּוֹפֶסֶת לְמוּלוֹ בַּתָּא אֶת הַמָּקוֹם הַחָפְשִׁי הַשֵּׁנִי.

„בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֵוִין"...

הַנַּעֲרָה שׁוֹכֶבֶת כָּל הָעֶרֶב בְּעֵינַיִם עֲצוּמוֹת וְלוֹחֶצֶת בַּחֲשַׁאי אֶת יָדֶיהָ הַמְשֻׁלָּבוֹת עַל חָזֶהָ, וְהוּא מֵצִיץ עָלֶיהָ וְסוֹבֵר, שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִסְתָּמָא מִישֶׁהוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ. עַכְשָׁו דּוֹמֶה, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לָהּ אֶלָּא לִלְחֹץ בְּנִים־לֹא־נִים אֶת יָדֶיהָ הַמְשֻׁלָּבוֹת אֶל חָזֶהָ וּלְדַמּוֹת לְעַצְמָהּ, כִּי יְדִידָהּ שֶׁלָּהּ, שֶׁעֲזָבָהּ עַתָּה בְּחוּץ־לָאָרֶץ, מַשְׁעִין עֲדַיִן אֶת רֹאשׁוֹ עַל כְּתֵפָהּ...

פַּעַם קָרָה:

הַנַּעֲרָה פָּקְחָה עָלָיו אֶת עֵינֶיהָ, עֵינַיִם כְּחֻלּוֹת מְנֻמְנָמוֹת, הַמִּתְבּוֹנְנוֹת לְרֶגַע בְּפָנָיו הַצְּעִירִים וְרוֹצוֹת לְהִזָּכֵר בְּמַשֶּׁהוּ, אַךְ חוֹזְרוֹת וְנַעֲשׂוֹת מִיָּד אֲדִישׁוֹת וּמְאֻכְזָבוֹת. וְאֶצְלוֹ כְּאִלּוּ נִשְׁבּוֹר נִשְׁבַּר הַלֵּב מִזֶּה, וַהֲלַךְ־נֶפֶשׁ חֲתָנִי עוֹבֵר עָלָיו בְּבַת־אַחַת כְּגַל וּמְצִיפוֹ:

„הִיא נַעֲרָה יָפָה...”

לְנֹגַהּ־מְנוֹרַת הַחַשְׁמַל הַקְּטַנָּה הָעוֹמֶדֶת, שֶׁנּוֹפֵל מִתַּחַת לְסוֹכֵךְ הַמֶּשִׁי הַצָּהֹב, הוּא פּוֹתֵחַ אֶת סִפְרוֹ הָעִבְרִי וּמַתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ. אֶלָּא לְבַסּוֹף הוּא סוֹגֵר אוֹתוֹ וְיוֹצֵא מִן הַתָּא אֶל הַפְּרוֹזְדוֹר. חוֹרֶה לוֹ שֶׁעִיֵּן זְמַן־מָה בַּסֵּפֶר וְלֹא הֵבִין בּוֹ מְאוּמָה. לְהִתְרָאוֹת כְּקוֹרֵא אֵינוֹ אוֹהֵב.

אַדְּרַבָּה, גַּם הַדּוֹדָה רֵייזֶל הִכְבִּידָה עָלָיו מְאֹד לִפְרָקִים, רַק מִשּׁוּם זֶה, שֶׁאֶצְלָהּ, לְפִי דַּעְתּוֹ, הַרְבֵּה דְּבָרִים „מְעֻשִׂים”, וְאַחֲרֵי כֵן הוּא נֶאֱבַק בַּיְהִירוּת הַמִּשְׁפַּחְתִּית, שֶׁבָּאָה לוֹ בִּירֻשָּׁה וְהַמַּרְתִּיחָה בּוֹ אֶת הַדָּם. הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל יוֹתֵר בַּנַּעֲרָה, אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁהוֹת הַרְבֵּה בַּפְּרוֹזְדוֹר. הוּא חוֹזֵר אֶל הַתָּא וְנוֹתֵן דַּעְתּוֹ עַל־כָּךְ שֶׁמְּנוֹרַת־הַחַשְׁמַל בּוֹעֶרֶת בְּאוֹר בָּהִיר. הוּא נִגָּשׁ אֵלֶיהָ עַל בְּהוֹנוֹת רַגְלָיו וּמְכַבֶּה אוֹתָהּ. לֹא לְעַצְמוֹ הוּא עוֹשֶׂה אֶת זֹאת, אֶלָּא לְמַעֲנָהּ כְּדֵי שֶׁתִּישַׁן. בִּמְקוֹם הַמְּנוֹרָה הַכְּבוּיָה נִדְלֶקֶת מִיָּד בַּזָּוִית מְנוֹרָה אַחֶרֶת, גְּבוֹהָה וּכְחֻלָּה, וְאָז נַעֲשֶׂה בְּבַת אַחַת בָּרוּר, כִּי הַמַּשָּׁק הַחֲרִישִׁי הֶחָנוּק שֶׁל הַקָּרוֹן הַכָּבֵד הָרָץ הֲרֵיהוּ לְגַמְרֵי לֵילִי. בַּקָּרוֹן יְשֵׁנִים, רַק הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, יֵשׁ לוֹ עוֹד שָׁהוּת לִישֹׁן. הוּא יוֹשֵׁב יְחִידִי, שָׁקוּעַ עָמֹק בְּפִנָּתוֹ הַחֲשׁוּכָה וּמִטַּלְטֵל בְּקַלּוּת בְּיַחַד עִם הַכֹּל שֶׁבַּקָּרוֹן.

הַנַּעֲרָה בְּהִירַת הַשֵּׂעָר שׁוֹכֶבֶת כְּמִקֹּדֶם בְּעֵינַיִם עֲצוּמוֹת, רַק יָדֶיהָ מְצֻמָּדוֹת אֶל מֵאֲחוֹרֵי רֹאשָׁהּ הַמְסֻלְסָל. הַשִּׂמְלָה מְכַסָּה אֶת הָרַגְלַיִם הַמְכֻנָּסוֹת עַד חַדֵּי נַעֲלֵי־הַלַּכָּה הַקְּטַנּוֹת, וְסוֹדַר־הַפַּסִּים הַשָּׁחוֹר אוֹפֵף אֶת גִּזְרָתָהּ עִם כְּתֵפֶיהָ הַמַּבִּיעוֹת עֲלוּמִים וּתְמִימוּת. הִיא הָיְתָה יָפָה, וְהוּא הִבִּיט עָלֶיהָ תּוֹךְ נִמְנוּם:

„בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֶוִין".

וְהִנֵּה, אַחֲרֵי פְּגִישָׁה זוֹ עִם בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֶוִין, חָזַר יוֹסֵף שׁוּר הַבַּיְתָה כֻּלּוֹ מְחֻדָּשׁ וְיָשַׁן לֵילוֹת אֲחָדִים זֶה אַחַר זֶה, כְּמוֹ מְנַגֵּן אַחֲרֵי חֲתֻנָּה. יָשֵׁן בְּשֵׁנָה כֹּה קַלָּה, כְּאִלּוּ בְּכָל רֶגַע יָכוֹל לִקְרוֹת, שֶׁהַנַּעֲרָה הַמְיֻחֶסֶת תָּבוֹא וְתִדְפֹּק עַל דַּלְתּוֹ וְתֹאמַר לוֹ:

„זֶהוּ שֶׁקֶר... אֵין לִי אִישׁ בְּחוּץ לָאָרֶץ..."

נוֹסָף לָזֶה הָיְתָה אָז תְּקוּפַת הָאָבִיב, וּבַנָּהָר, הַשּׁוֹטֵף בְּסָמוּךְ לְסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי הַהֲרָרִית, זָז בְּמֻקְדָּם הַקֶּרַח...

יָמִים חָלְפוּ בִּכְפוֹר קַלִּיל, וּבְהַקְשָׁבָה עֲמֻקָּה לַמִּתְרַחֵשׁ בִּסְבִיבָה הָרְחוֹקָה הַתְּמוּהָה אִם מוֹלִידָה מַשֶּׁהוּ חָדָשׁ. אָז נִדְעֲכוּ בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה אִשִּׁים קְטַנּוֹת, וַחֲרֵדוֹת, עֲיֵפוֹת מֵאֲפִיַּת מַצּוֹת וּמֵחִפָּזוֹן שֶׁל פְּרַס הַפֶּסַח, נִרְדְּמוּ עִם בּוֹא הָעֶרֶב הַסִּמְטָאוֹת הַמְפֻתָּלוֹת שֶׁל סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי. וְהָעֶרֶב הַמֻּקְדָּם תָּמַהּ בַּחֲשָׁאִי בִּנְשִׁימָה עֲצוּרָה, וְסָפַר בִּדְמָמָה אֶת נְקִישׁוֹת הָרַכֶּבֶת הַמְּהִירָה, הַנִּשֵּׂאת בִּיעָף עַל פְּנֵי גֶּשֶׁר־הַבַּרְזֶל הָרָחוֹק. הִיא מַחֲרִידָה שָׁם מִתַּחְתֶּיהָ אֶת הַתְּהוֹם, הָרַכֶּבֶת הַלֵּזוּ; הִיא מְפוֹרֶרֶת אֶת הַדְּמָמָה לִפְרוּרִים וְהִיא עַצְמָהּ כְּבָר רָחוֹק־רָחוֹק, הִיא מְמַהֶרֶת לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר אֵלָיו הִיא נָשְׂאָה מִזֶּה יָמִים אֲחָדִים אֶת הַנַּעֲרָה הַצְּעִירָה בְּהִירַת הַשֵּׂעָר.

בְּאוֹתָם הַיָּמִים נָדַף הָאֲוִיר הַשִּׁמְשִׁי בְּנֶאֱמָנוּת־כַּלָּה, בְּנַעֲרָה צְעִירָה, בּוֹ, בְּבָחוּר הַצָּעִיר עַצְמוֹ, וּבְעוֹד, בְּעוֹד, בִּפְסוּקִים שְׁלֵמִים מִשִּׁיר־הַשִּׁירִים... יוֹסֵף שׁוּר הָלַךְ אָז אֶל טַחֲנַת־הַיְרֻשָּׁה הַגְּדוֹלָה שֶׁלּוֹ, שָׁם טָחֲנוּ עוֹד לִפְנֵי מוֹתוֹ שֶׁל אָבִיו כַּעֲשָׂרָה יְהוּדִים טוֹחֲנִים. בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא דִּלֵּג וְעָבַר בַּאֲלַכְסוֹן, בְּדֶרֶךְ חֲזָרָה, אֶת הַכִּכָּר הַגְּדוֹלָה שֶׁמִּחוּץ לָעִיר, הָיָה פּוֹגֵשׁ אוֹתָן שְׁתֵּי הָעֲלָמוֹת הַחֲבֵרוֹת, שֶׁהָיוּ מְטַיְּלוֹת שָׁם אֵילָךְ וְאֵילָךְ. הֵם נִסּוּ בְּעַרְדְּלֵיהֶן אֶת חָסְנוֹ שֶׁל הַשֶּׁלֶג וְהִבִּיטוּ מִטּוּב־לֵב עָלָיו, עַל יוֹסֵף שׁוּר הָעוֹבֵר עַל יָדָן. כְּנִרְאֶה שֶׁהָיוּ לוֹ יְדִידוֹת טוֹבוֹת מִשֶּׁכְּבָר אֵלּוּ הַנְּעָרוֹת, וְהוּא לֹא יָדַע מִזֶּה דָּבָר. אַחַת מֵהֶן

הָיְתָה מִינָה מוֹרֵינִיש, בִּתּוֹ הַמְּכֻשֶּׁרֶת שֶׁל מוֹרֵינִיש הַזָּקֵן. מִדֵּי הִסְתַּכְּלָהּ עָלָיו, הָיָה לָהּ לְגַלּוֹת כָּאן לַחֲבֶרְתָּהּ סוֹד, בְּכָל יוֹם סוֹד חָדָשׁ. הַסּוֹד הָיָה צָפוּן בְּעֵינֶיהָ הַשְּׁחוֹרוֹת, שֶׁבָּהֶן לִוְּתָה אֲרֻכּוֹת אוֹתוֹ, אֶת יוֹסֵף שׁוּר הַגְּבִיר, אֶת הַבָּחוּר הַמְּכֻשָּׁר בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הַשָּׁנִים. אֶלָּא שֶׁיּוֹסֵף שׁוּר גַּם בְּעֵינָיו הָיָה סוֹד; הוּא הִבִּיט בְּעָבְרוֹ עַל שְׁתֵּי הַנְּעָרוֹת וְלֹא יָכֹל בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַכְרִיעַ, מִי מִשְּׁתֵּיהֶן מַזְכִּירָה לוֹ יוֹתֵר אֶת הַהִיא, אֶת בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין...

חֲבֵרִים לֹא הָיוּ לוֹ שֶׁיְּסַפֵּר לָהֶם עַל חַיָּיו הוּא. הוּא נוֹלַד וְגָדַל בְּבַיִת נִזְעָם וּמְסֻגָּר, בִּלְתִּי מְחֻבָּב עַל כָּל בְּנֵי הָעִיר וְעַל כָּל בָּתֵּי הַשְּׁכֵנִים מִסָּבִיב, וּמְחֻנָּךְ בְּבַיִת שֶׁכָּזֶה יָצָא לְבַסּוֹף מִמֶּנּוּ, יוֹסֵף שׁוּר הַשַּׁתְקָן, הַנִּזְעָם וּמְסֻגָּר עָמֹק־עָמֹק בְּלִבּוֹ. כָּאן בָּעִיר הָיָה מוֹקִיר אֶת רַגְלָיו אֲפִלּוּ מִבֵּית הַדּוֹדוֹת הַזְּקֵנוֹת הָעֲשִׁירוֹת הַיְהִירוֹת. הֵן אָהֲבוּ אוֹתוֹ מְאֹד בְּשֶׁל זֶה, שֶׁאֵינוֹ זָקוּק לָהֶן, וּבְשֶׁל זֶה, שֶׁהוּא יוֹתֵר הָגוּן מֵאָבִיו. בְּכָל הִזְדַּמְּנוּת הָיוּ מְהַלְּלוֹת אֶת כִּשְׁרוֹנוֹתָיו, וְהוּא לֹא הָיָה בָּא אֲלֵיהֶן.

רַק פַּעַם עִם עֶרֶב פֹּה, בִּסְטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, בָּרְחוֹב הָאֶמְצָעִי הָרוֹעֵשׁ... פַּעַם עִם עֶרֶב נִדְמָה לוֹ, כִּי הוּא רוֹאֶה פֹּה עוֹבֶרֶת אוֹתָהּ, אֶת בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין. הוּא הָלַךְ עַל מִדְרָכָה אַחַת וְרָאָה אוֹתָהּ כָּל אוֹתָהּ שָׁעָה, מִגַּבָּהּ, בְּלֶכְתָּהּ עַל הַמִּדְרָכָה הַשְּׁנִיָּה. הִיא כְּאִלּוּ מָשְׁכָה אוֹתוֹ וְקָרְאָה לוֹ בִּשְׂפַת־אִלֵּם; נֶעֶצְרָה כְּפַעַם בְּפַעַם וְהֵצִיצָה בּוֹ. אוּלָם סוֹף כָּל סוֹף הִיא פָּרְשָׁה לְקֶרֶן רְחוֹב שֶׁהֶחְשִׁיךְ וְשָׁם נֶעֶלְמָה בְּתוֹךְ הֲמוֹן הַקָּהָל הַמְטַיֵּל. אָז נֶעֱמַד יוֹסֵף שׁוּר וְהִסְתַּכֵּל לִצְדָדִים. בַּאֲוִיר בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת הֶחָנוּק נָחְפְּזוּ דְּמוּיוֹת בְּזָרוֹת מְשֻׁנָּה כְּמוֹ בִּשְׁעַת לִקּוּי־חַמָּה, וּבְאָזְנַיִם שָׁכְשְׁכוּ הַמַּיִם הַנּוֹפְלִים מִתַּחַת לְסֶכֶר גָּדוֹל מוּרָם; אַף עַל פִּי שֶׁמִּסָּבִיב לִסְטְרֶנִיץ־רַבָּתִי לֹא הָיָה בְּשׁוּם מָקוֹם כָּל סֶכֶר. מַה פֵּשֶׁר הַדָּבָר? מָתוּן־מָתוּן הוּא חָזַר הַבַּיְתָה וְחָשַׁב כָּל הָעֶרֶב, כִּי הִיא, בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין, בָּאָה מִסְּתָמָא זֶה מִזְּמַן לְשָׁם, לַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִיא נָסְעָה מִחוּץ לָאָרֶץ לְחַג הַפֶּסַח. יִתָּכֵן, כִּי עַכְשָׁו בָּעֶרֶב הִיא לֹא הָלְכָה לְשׁוּם מָקוֹם־וְשׁוֹהָה אֶצְלָהּ בַּבַּיִת. יִתָּכֵן, כִּי

הִיא מְגַהֶצֶת לָהּ עַכְשָׁו חֻלְצָה לְבָנָה לְפֶסַח...

וּלְמָחָר לֹא יָכֹל לְהַבְלִיג עַל עַצְמוֹ וּבָא עִם כָּל חֲוָיוֹתָיו אֵצֶל חֲבֵרוֹ הַיָּחִיד, בְּנוֹ הַיָּחִיד שֶׁל הָרַבִּי מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, לְאִיצִיקְ׳ל, אֲשֶׁר אִתּוֹ יַחַד לָמַד בַּ„חֲצַר" הָרַבִּי אֵצֶל יַעֲקֹב־נָתָן „חשֶׁן־מִשְׁפָּט" וְ„יוֹרֶה־דֵעָה".

ה

הֶ„חָצֵר" הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָרַבִּי הָלְכָה זֶה שָׁנִים אֲחָדוֹת הָלוֹךְ וְיָרוֹד. כָּל חֶדֶר שֶׁבָּהּ הָיָה מָלֵא סוֹדוֹת שֶׁל צָרוֹת, שֶׁל כַּעַס וּמְרוֹרִים. הָרַבִּי הַזָּקֵן, הַלַּמְדָן הַגָּדוֹל, הָלַךְ מִשָּׁנָה לְשָׁנָה וְנַעֲשָׂה יוֹתֵר אָדוּק, לֹא יָדַע כִּי הוּא חוֹלֶה מְסֻכָּן וְהָיָה עוֹרֵךְ תַּעֲנִיּוֹת אֲרֻכּוֹת אֶצְלוֹ בַּחֲדָרִים הַסְּגוּרִים. מִזֶּה שָׁנִים אֲחָדוֹת הִסְתַּלֵּק מִלְּקַבֵּל „פִּתְקָאוֹת" וְלַעֲרֹךְ „שֻׁלְחָנוֹת", וְהֶאֱמִין, כִּי הוּא חַי אַךְ וְרַק עַל הָרַבָּנוּת שֶׁבְּסֶטְרָנִיץ־רַבָּתִי. שׂוֹנְאָיו, אֲשֶׁר מֵאָז וּמִתָּמִיד הָיוּ בְּטוּחִים, כִּי הוּא אֵינוֹ תָּם כָּל־כָּךְ כְּפִי שֶׁהוּא מִתְרָאֶה, חָשְׁדוּ בוֹ כִּי הִסְתַּלֵּק מִלְּקַבֵּל „פִּתְקָאוֹת" פָּשׁוּט מִשּׁוּם שֶׁ„הָעֵסֶק בָּטֵל וְהוֹלֵךְ". וְהָרַבָּנִית רָצְתָה בְּלִי יְדִיעָתוֹ לְהַחֲזִיק בִּגְדֻלָּתָהּ שֶׁל „הֶחָצֵר" וְהָיְתָה מְקַבֶּלֶת סְכוּמִים גְּדוֹלִים מֵאֵת חֲסִידָיו מִשֶּׁכְּבָר, הַמַּאֲמִינִים וְהַבִּלְתִּי־מַאֲמִינִים.

יוֹסֵף שׁוּר הִתְגַּנֵּב שָׁם בֵּין הַרְבֵּה חֲדָרִים, רֵיקִים לְמֶחֱצָה וּבִלְתִּי מְגוּרִים, בְּפַחְדּוֹ שֶׁמָּא תְּקַבֵּל אוֹתוֹ הָרַבָּנִית כִּבְנוֹ שֶׁל חָסִיד וָתִיק וְדִידִיד נֶאֱמָן וְתִתְנַהֶּה לְפָנָיו שָׁם אֶת כָּל צָרוֹת הַמִּשְׁפָּחָה.

דּוֹמֵם וּמְכֻנָּס מֵרֹב גַּאֲוָה הוּא יָשַׁב אַחֲרֵי כֵן לְמוּל אִיצִיקְ׳ל בַּחֶדֶר הַמְּבֻדָּד, הַפָּרוּשׁ מֵהָעוֹלָם, שָׁם לָמְדוּ פַּעַם בְּיַחַד. בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר עַצְמוֹ הֶחֱזִיק אוֹתוֹ פַּעַם אִיצִיקְ׳ל בְּכֹחַ בִּשְׁנֵי מַרְפֵּקָיו וְהִכְרִיחַ אוֹתוֹ לִשְׁמֹעַ מַעֲשֶׂה דוֹמֶה לָזֶה, שֶׁמִּתְרַחֵשׁ עַכְשָׁו בְּחַיָּיו הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, עַצְמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּחֻפָּה עִם כְּלֵי־זֶמֶר, שֶׁנִּתְקַיְּמָה עִם עֶרֶב־חֹרֶף אֶחָד בַּ„חֲצֵרוֹ" שֶׁל הָרַבִּי, וּבִזְרוֹעָהּ שֶׁל נַעֲרָה, אֲמִיצָה וְנוֹדֶפֶת בְּשָׂמִים, שֶׁנִּגְלְחָצָה בְּעֹז שָׁם בַּחֲשֵׁכָה אֵלָיו, אֶל אִיצִיקְ׳ל.

אַךְ לְבַסּוֹף לֹא יָצָא מִבִּקּוּר זֶה וְלֹא כְלוּם. לְאִיצִיקְ׳ל הָיָה גַּם הַיּוֹם צַוָּאר כָּשֵׁר, לָבָן־בָּהִיר, עִם גּוּף כָּשֵׁר, הַמִּתְגַּעְגֵּעַ כָּל הַשָּׁבוּעַ עַל בִּגְדֵי־הַמֶּשִׁי הָרַבִּיִּים, שֶׁהוּא לוֹבְשָׁם בְּשַׁבָּת. הוּא קָרַן עוֹד הַיּוֹם, כְּמוֹ מִזֶּה אַרְבַּע שָׁנִים, בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָא בִּגְנֵבָה אֶת הַיְנֶה, אַחַד־הָעָם וְנַדְסוֹן. לֹא מִזְּמַן הוּא חָזַר מִחוּץ לָאָרֶץ בְּיַחַד עִם הָרַבִּי הַזָּקֵן, אֲשֶׁר הָרוֹפְאִים שָׁם אָמְרוּ נוֹאָשׁ לְחַיָּיו. אַךְ לֹא זֶה הָיָה הָעִקָּר וְלֹא מִזֶּה דִּבֵּר עַכְשָׁו אִיצִיקְ׳ל. הָעִקָּר הָיָה אֲשֶׁר רָאָה בְּשׁוּבוֹ מִחוּץ לָאָרֶץ. בְּכֹחַ וּבְתֹקֶף הוּא אָחַז בִּידֵי יוֹסֵף לְמַעְלָה מִמַּרְפְּקָיו וְהִכְרִיחַ אוֹתוֹ לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁהוּא מְסַפֵּר, כֵּיצַד הָרַכֶּבֶת הַמְּהִירָה, בָּהּ הוּא חָזַר עִם אָבִיו מִחוּץ לָאָרֶץ, רָצָה פֹּה בְּרוּסְיָה עַל פְּנֵי שָׂדוֹת נִרְחָבִים וְהֵפִיצָה עַגְמוּמִיּוּת בִּשְׁעוֹת בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת הַקּוֹדְרוֹת, וְכֵיצַד הוּא, אִיצִיקְ׳ל, עָמַד שָׁם יְחִידִי בִּפְרוֹזְדוֹר הַקָּרוֹן שֶׁל הַמַּחְלָקָה הָרִאשׁוֹנָה וְרָאָה אֶת הַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי הַקָּטָן, אֲשֶׁר דַּרְכּוֹ עוֹבֶרֶת בְּחָפְזָה הָרַכֶּבֶת. הַיִּשּׁוּב הַקָּטָן הָיָה שׁוֹמֵם כָּל־כָּךְ, כְּאִלּוּ הָיָה הַיּוֹם שַׁבָּת וּבַעַל הַבָּתִּים יָשְׁנוּ שְׁנַת צָהֳרָיִם. בִּצָּה קְטַנָּה מַבְהֶקֶת שָׁם לִפְנֵי הַבָּתִּים הָעוֹמְדִים כְּשֶׁפְּנֵיהֶם לְמוּל הַפַּסִּים, מִסְפַּר אַוָּזִים מְחַטְּטִים שָׁם בְּמַקּוֹרֵיהֶם בְּחָצֵר נִטְרֶדֶת מְרֻפֶּשֶׁת וְנַעֲרָה... נַעֲרָה לְבוּשָׁה בְּלֹבֶן פּוֹרֶצֶת פִּתְאוֹם מֵהַבַּיִת הָאָמִיד הָאַחֲרוֹן וּמִתְעַכֶּבֶת וְעוֹמֶדֶת עַל הַמַּעֲקֶה, נַעֲרָה לְבוּשָׁה בְּבִגְדֵי לָבָן...

וְהִנֵּה בְּאוֹתָהּ הַנַּעֲרָה, כַּנִּרְאֶה, הָיָה אִיצִיקְ׳ל מְאֹהָב. הָיוּ לוֹ חֲרִיצִים שְׁחוֹרִים מִתַּחַת לְעֵינָיו, וְאָמַר שֶׁהוּא מֻכְרָח בְּכָל פַּעַם לְהַדְלִיק סִיגָרִיָּה, שֶׁכֵּן „רֹאשׁוֹ נִשָּׂא אֶצְלוֹ בָּאֲוִיר"...

יוֹסֵף שׁוּר לֹא הוֹצִיא אָז אָמְנָם אַף הֶגֶה מִפִּיו עַל עַצְמוֹ. הוּא יָשַׁב חֶרֶשׁ לְמוּל אִיצִיקְ׳ל, הִבִּיט בְּפָנָיו וְהִרְהֵר עַל זֶה, שֶׁהַלָּה יוֹשֵׁב כָּעֵת כָּל הַיָּמִים לְיַד הַחַלּוֹן וּמִסְתַּכֵּל עַל הָאַוָּזִים הַלְּבָנִים, הָרוֹעִים לֹא רָחוֹק מִכָּאן, בָּעֵשֶׂב לְיַד „חֲצֵרוֹ" שֶׁל הָרַבִּי. הָאַוָּזִים הַלְּבָנִים מַזְכִּירִים לוֹ, הוּא אוֹמֵר, אוֹתוֹ הַיִּשּׁוּב, „אוֹתָם הָאַוָּזִים", וּבְעִקָּר, אוֹתָהּ הַנַּעֲרָה, הַנַּעֲרָה בְּבִגְדֵי לָבָן...

לְפִי דַּעְתּוֹ הֲרֵיהוּ אָדָם אָבוּד, אִיצִיקְ׳ל זֶה; הוּא כְּבָר לֹא עָשָׂה

דָבָר אֲפִלּוּ לְשֵׁם הָרַבָּנוּת מִסְּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, שֶׁעָלָיו יִהְיֶה לְקַבְּלָהּ אַחֲרֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָבִיו. אֶלָּא בַּמֶּה יָכוֹל הָיָה, יוֹסֵף שׁוּר, לַעֲזוֹר לוֹ? הוּא הָיָה עָסוּק בּוֹ בְּעַצְמוֹ, בַּחֲוָיוֹתָיו הוּא הַחֲדָשׁוֹת; הוּא יָשַׁב סָפוּן בְּבֵיתוֹ וְהִמְתִּין.

יוֹם אֶחָד בַּצָּהֳרַיִם נִכְנַס אֶצְלוֹ מְלַמֵּד־הַגְּמָרָא שֶׁלּוֹ לְשֶׁעָבַר, יַעֲקֹב־נָתָן וִידֶרְפּוֹלִיר. נִכְנַס סְתָם כָּךְ, כְּדֵי בִּקּוּר בְּעַלְמָא, אֶלָּא שֶׁיָּשַׁב אֶל הַשֻּׁלְחָן בְּבִגְדֵי־הַחֲסִידִים הַמְהֻדָּרִים, חָקַר אֲרֻכּוֹת, וּבְהַרְחָבָה שֶׁבְּעַזּוּת שְׁאָלוֹ עַל עִנְיְנֵי־הַיְרֻשָּׁה שֶׁלּוֹ, שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר.

לְבַסּוֹף הִפְטִיר בְּקֹר־רוּחַ מְשֻׁנֶּה, כִּי יֵשׁ לוֹ שִׁדּוּךְ בִּשְׁבִילוֹ.

„שִׁדּוּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין"

„עִם בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין?"

יוֹסֵף שׁוּר לֹא יָדַע מִמִּי יָצְאָה הַמְּצָאָה זוֹ. אִם מִמֶּנּוּ, יַעֲקֹב־נָתָן גּוּפָא, אוֹ מִמִּכְתָּב, שֶׁשָּׁלְחָה לוֹ אֶפְשָׁר מִפּוֹלִין הַוַּרְשָׁאִית הַדּוֹדָה רֵייזְל הַפַּטְפְּטָנִית. הוּא לֹא הֶאֱמִין בְּיוֹתֵר לְיַעֲקֹב־נָתָן. מִזֶּה שָׁנִים אֲחָדוֹת עָזַב יְהוּדִי לָבוּשׁ בִּגְדֵי־חֲסִידִים מְהֻדָּרִים זֶה אֵי־בַּעֲיָרָה קְטַנָּה אֶת אִשְׁתּוֹ הַמִּסְכֵּנָה וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לָהּ אַף פְּרוּטָה לְמִחְיָתָהּ. הוּא יָשַׁב נִכְחוֹ יָהִיר, דָּרוּךְ וְדָמוּם, הִבִּיט אֵיךְ יַעֲקֹב־נָתָן מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ, כְּמוֹ בְּפִסַּת נְיָר, בִּשְׁטַר־כֶּסֶף בֶּן מֵאָה רוּבֶּל, שֶׁקִּבֵּל זֶה עַתָּה מִמֶּנּוּ לְהוֹצָאוֹת, וְשָׁמַע כֵּיצַד הוּא חוֹזֵר בַּשְּׁנִיָּה:

„כָּךְ, כָּךְ... הַנַּעֲרָה נוֹסַעַת לְחוּץ לָאָרֶץ אוּלַי תְּכוּפוֹת מִדַּי", וְהוֹסִיף:

„כְּדַאי לְהִוָּדַע, לְשֵׁם־מָה נוֹסַעַת הַנַּעֲרָה כֹּה תְּכוּפוֹת לְחוּץ לָאָרֶץ".

מִשֶּׁנִּפְטַר מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב־נָתָן, הוּא חָשַׁב עֲדַיִן עַל זֶה, שֶׁצָּרִיךְ הָיָה לָסוּר עוֹד פַּעַם לַ„חָצֵר" הָרַבִּי אֶל אִיצִיק׳ל וְלַחְקֹר בַּדָּבָר אֵצֶל הָרַבָּנִית, שֶׁהָיְתָה לָהּ מִצַּד אֶחָד קִרְבָה לִבְנֵי רַפּוֹפּוֹרְט וּבְוַדַּאי הִיא יוֹדַעַת הַכֹּל.

אַךְ הִנֵּה נָסַע יַעֲקֹב־נָתָן בְּחֹל הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח לִבְרֶשֶׁק וְשָׁלַח לוֹ

מִשָּׁם אִגֶּרֶת, בָּהּ נֶאֱמַר שֶׁעָלָיו לִהְיוֹת מוּכָן וְכִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְקַיֵּם הַשִּׁדּוּךְ עִם בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה'לֶה לֶוִין.

„אֵין בְּכָךְ כְּלוּם אֵפוֹא, שֶׁהַנַּעֲרָה נוֹסַעַת תְּכוּפוֹת לְחוּץ לָאָרֶץ?" אִם כָּךְ, הֲרֵי יִבְנֶה מֵחָדָשׁ כָּאן בְּסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל אַבָּא. הוּא חוֹשֵׁב עַל זֶה מְזֻמָּן. הוּא יֹאמַר לַיְהוּדִי, הַתּוֹפֵס בַּקּוֹמָה הַשְּׁנִיָּה אֶת שְׁתֵּי הַחֲנוּיוֹת שֶׁמִּשְּׂמֹאל, שֶׁיְּחַפֵּשׂ לוֹ מָקוֹם חָדָשׁ. הוּא מְמַלֵּא אֶת כָּל הַמָּבוֹא בְּרֵיחַ שֶׁל סַנְדְּלָרוּת וְשֶׁל עוֹר טָרִי וְהַכֹּל מִסָּבִיב מַזְכִּיר כָּל כָּךְ אֶת הָאָב הַזָּקֵן הַקַּמְצָן.

מִכְתָּבוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן הִגִּיעַ אֵלָיו כְּבָר מִקִּיּוֹב, מִמָּקוֹם שֶׁהַנַּעֲרָה מִתְאָרַחַת אֵצֶל דּוֹדָהּ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, וַאֲשֶׁר לְשָׁם צָרִיךְ הָיָה יַעֲקֹב־נָתָן לִקְרֹא אוֹתוֹ, אֶת יוֹסֵף בִּמְהֵרָה עַל יְדֵי מִבְרָק. מַשְׁמָע, שֶׁכְּבָר דִּבְּרוּ מִזֶּה אֵצֶל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בַּבַּיִת, וְכִי הַנַּעֲרָה הָיְתָה נוֹכַחַת גַּם כֵּן, וְהִסְכִּימָה לְכָךְ. יִתָּכֵן, שֶׁהִיא זוֹכֶרֶת אוֹתוֹ מִתָּא הָרַכֶּבֶת, בּוֹ נָסְעוּ יַחַד.

עִם קַבָּלַת הַמִּכְתָּב הַשֵּׁנִי הִזְמִין לוֹ יוֹסֵף שׁוּר עוֹד שְׁתֵּי חֲלִיפוֹת בְּגָדִים, וּפָסַק לְגַמְרֵי לְהֵרָאוֹת בָּרְחוֹב; הוּא נִהְיָה פִּתְאֹם פָּרוּשׁ מִן הַבְּרִיּוֹת וְהִמְתִּין לְמִבְרָק מִיַּעֲקֹב־נָתָן. כְּדֵי לְקַצֵּר אֶת הַזְּמַן הָיָה שׁוֹקֵד בִּקְרִיאַת סְפָרִים, וּמַרְגִּישׁ הָיָה, כְּאִלּוּ בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה'לֶה לֶוִין עוֹמֶדֶת כָּל הָעֵת מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ; כְּשֶׁהוּא גּוֹמֵר לִקְרֹא עַמּוּד אֶחָד וְהוּא נִתְפָּס לְהִרְהוּרִים, הִיא יְכוֹלָה לֵאמֹר לוֹ פִּתְאֹם:

— „הֲפֹךְ אֶת הַדַּף, יַקִּירִי!"

הוּא זָכַר אֶת הַמַּבָּט הַמָּסוּר שֶׁל עֵינֶיהָ הַכְּחֻלּוֹת הַנּוּגוֹת, כְּאִלּוּ הוּא עוֹד נוֹסֵעַ אִתָּהּ בְּתָא אֶחָד וְרוֹאֶה: עֵינַיִם כְּחֻלּוֹת מְנֻמְנָמוֹת נְשׂוּאוֹת מֵעַל הַסֵּפֶר וּמִתְבּוֹנְנוֹת רֶגַע בְּפָנָיו הַצְּעִירִים הַחֶנְוָנִיִּים וְרוֹצוֹת לְהִזָּכֵר בְּמַשֶּׁהוּ... הוּא לֹא חָדַל אַף לְרֶגַע לִבְלֹעַ אֶת עַמּוּדֵי הַסֵּפֶר שֶׁהוּא קוֹרֵא, וְהוּא צָלַל בְּמַחֲשָׁבוֹת אוֹדוֹתֶיהָ. זֶה לֹא הָיָה הוֹגֵן כְּלָל, שֶׁהוּא נֶהֱנֶה מֵהָרַעְיוֹן עַל הָרְכוּשׁ הַגָּדוֹל שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְהַכְנִיס לוֹ.

וְעוֹד דָּבָר:

„הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, הֲרֵיהוּ דֵי עָשִׁיר גַּם בִּלְעָדֶיהָ, יֵשׁ לוֹ דֵי הוֹן מִשֶּׁלּוֹ". עֶרֶב אֶחָד הֵכִין לוֹ אֶצְלוֹ בְּבֵית אַמְבַּטְיָה וְהָיָה שָׁקוּד בָּהּ עַד שָׁעָה מְאֻחֶרֶת בַּלַּיְלָה. הוּא הִתְרַחֵץ אֲרֻכּוֹת, הִטַּהֵר וְלָבַשׁ אַחֲרֵי כֵן כְּלֵי־לָבָן חֲדָשִׁים שֶׁעוֹד לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ לַיְלָה הֵעִירוּ אוֹתוֹ מִשְּׁנָתוֹ וּמָסְרוּ לוֹ מִבְרָק שֶׁל יַעֲקֹב־נָתָן:

„הַכֹּל הוֹלֵךְ עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, יַעֲקֹב־נָתָן מְחַכֶּה לוֹ מָחֳרָתַיִם בָּעֶרֶב בְּקִיּוּב בְּבֵית הַנְּתִיבוֹת".

הוּא הָיָה כִּמְעַט שָׁקֵט לְאַחַר קַבָּלַת הַיְדִיעָה הַזֹּאת. בְּעָמְדוֹ לְיַד הַמְּנוֹרָה בִּלְבָנָיו עִם הַמִּבְרָק בַּיָּד, הָיוּ רַק כַּנְפֵי־הַנְּחִירַיִם שֶׁלּוֹ חִוְּרוֹת, הוּא נָשַׁם רַק קְצָת בִּכְבֵדוּת יוֹתֵר מֵהָרָגִיל, וְחָשַׁב: מָחֳרָתַיִם יִהְיֶה יוֹם שְׁלִישִׁי בַּשַּׁבָּת.

„יוֹם־מַזָּל".

ו

בִּשְׁעַת הַנְּסִיעָה עָמַד רֵיחַ שֶׁל מְטַר־מְכַסֵּף וְקַל, שֶׁל בֹּקֶר־רַעֲנָן מִשֶּׁל חָתָן בַּר־מַזָּל, הַבָּא אַחֲרֵי לֵיל גֶּשֶׁם סוֹחֵף.

רַכָּב עִירוֹנִי מְנֻמְּס וְשַׁתְקָן יָשַׁב בְּיִרְאַת הַכָּבוֹד כְּשֶׁגָּבַהּ אֵלָיו, עָבַר בִּמְרוּצָה עַל פְּנֵי שׁוּרָה שְׁלֵמָה שֶׁל מֶרְכָּבוֹת עִם אֲנָשִׁים שֶׁרוּחָם טוֹב עֲלֵיהֶם, הַמְמַהֲרִים, כִּלְחֲתֻנָּה, אֶל הָרַכֶּבֶת שֶׁל תֵּשַׁע בַּבֹּקֶר, וְהִדְהִיר בִּזְרִיזוּת אֶת סוּסָיו בְּמַעֲלֵה הָהָר אֶל בֵּית הַנְּתִיבוֹת. לִפְנֵי הָעֵינַיִם חָלְפוּ בִּיעָף דְּמוּיוֹת אֲחָדוֹת, מְיֻדָּעוֹת, שֶׁנִּרְאוּ אֵי־שָׁם, עִם תֵּבַת־כּוֹבַע עֲגֻלָּה, הַמְקַפֶּצֶת וּמִתְנוֹעַעַת עַל הַדּוּכָן וַעֲלוּלָה בְּכָל רֶגַע לִצְנֹחַ לְמַטָּה. זוּג־עֵינַיִם שֶׁל אִשָּׁה מִתַּחַת לְצָעִיף הֶחֱלִיקוּ בְּסַקְרָנוּת עַל פָּנָיו וְנִתְעַכְּבוּ מִיָּד מֵאֲחוֹרֵי עָרְפּוֹ הַחֲתָנִי הַגָּזוּז. מִי הִיא זֹאת? הוּא הָיָה נִרְגָּשׁ מֵהַלַּיְלָה, מֵעַצְמוֹ, מֵהָאֹשֶׁר הַמְזֻמָּן לוֹ, וְשָׁכַח תֵּכֶף אֶת זֹאת. רַק אַחֲרֵי־כֵן בַּקָּרוֹן נִתְגַּלָּה, כִּי בְּאוֹתָהּ הָרַכֶּבֶת נוֹסֵעַ לְקִיּוּב מוֹרֵינִישׁ הַזָּקֵן מִסֶּטְרֶנִיץ־רַבָּתִי עִם בַּת־זְקוּנָיו הַמְּכֻשֶּׁרֶת. הֵם נִמְצָאִים בַּתָּא הַשֵּׁנִי, וְהַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ מַרְאֶה שָׁם נִפְלָאוֹת וּמְחַזֵּר אַחֲרֵי בִּתּוֹ כְּצָעִיר מַמָּשׁ:

„מַה ? – שׁוֹאֵל הוּא אוֹתָהּ – נוֹחַ לָהּ ?"

אָמְנָם כֵּן. מוֹרֵינִישׁ הַזָּקֵן, הַמְעֹרָב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, הַלָּזֶה, שֶׁהָיְתָה לוֹ מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ שַׁלְשֶׁלֶת שְׁלֵמָה שֶׁל סָבִים עֲשִׁירִים נִפְטָרִים, אֵין לְהַכִּיר לַחֲלוּטִין בִּכְתֵפָיו הָרְחָבוֹת הַמְגֻבָּנוֹת, שֶׁבֵּית־הַחֲרֹשֶׁת שֶׁלּוֹ לִיצִיקָה שֶׁבְּסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי עוֹשֶׂה זֶה שָׁלֹשׁ שָׁנִים רְצוּפוֹת עֲסָקִים רָעִים וְכָעֵת הוּא עוֹמֵד בָּטֵל לְגַמְרֵי וּבַמַּעֲשֵׁנָה שֶׁלּוֹ הַגְּבוֹהָה, הָעֲנָקִית, בּוֹנוֹת שָׁם צִפֳּרִים אֶת קִנֵּיהֶן. בָּרַכֶּבֶת הוּא נֹסֵעַ עִם בִּתּוֹ הַצְּעִירָה עִם כָּל הַנּוֹחִיּוֹת, עִם שְׁתֵּי מִזְוָדוֹת גְּדוֹלוֹת, מִתּוֹצֶרֶת חוּץ, עִם קֻפְסַת שׁוֹקוֹלָדָה גְּדוֹלָה לַלְּעִיסָה וַאֲפִלּוּ עִם תִּיק־נוֹסְעִים מְיֻחָד בִּשְׁבִיל סִיגָרִיּוֹת. הוּא עִשֵּׁן אוֹתָן זוֹ אַחַר זוֹ, אֶת אֵלֶּה הַסִּיגָרִיּוֹת הָעָבוֹת, וּשְׂפָמוֹ הַמְּכֻסָּף עִם הַתְחָלַת זְקָנוֹ הַמַּלְבִּין הָרָחָב הָיוּ כְּבָר אֶצְלוֹ כֹּה צְהֻבִּים, כְּמוֹ קְנֵה־הָעִנְבָּר הַיָּפֶה הַמְעֻשָּׁן, אֲשֶׁר בֵּין שִׁנָּיו. אַךְ יָצָא מֵהַתָּא אֶל הַפְּרוֹזְדוֹר הָאָרֹךְ שֶׁל הַקָּרוֹן, הִצִּית לוֹ מִיָּד סִיגָרִיָּה חֲדָשָׁה. דּוֹמֶה הָיָה שֶׁהוּא מְעַשֵּׁן עַל פִּי הַשָּׁעוֹן, כְּאִלּוּ לְשֵׁם רְפוּאָה.

„יוֹם שְׁלִישִׁי בַּשַּׁבָּת, – אָמַר, – הֲרֵי זֶה תָּמִיד יוֹם־מַזָּל, נוֹסְעִים בּוֹ הַרְבֵּה מֵאַנְשֵׁי סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי".

מִתּוֹךְ אֲדִיבוּת נְגִידִית גְּדוֹלָה עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ כְּלֹא יוֹדֵעַ לְשֵׁם מָה נוֹסֵעַ יוֹסֵף שׁוּר לְקִיּוֹב.

יוֹסֵף שׁוּר עָמַד אָז בַּפְּרוֹזְדוֹר לְיַד הַחַלּוֹן וְהִבִּיט אֵיךְ הָרַכֶּבֶת מִתְעַכֶּבֶת לְרֶגַע בְּתַחֲנוֹת זָרוֹת נְסוּכוֹת שֶׁמֶשׁ חֲדָשָׁה. הוּא פִּנָּה לַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ מָקוֹם לְיַד הַחַלּוֹן, וְשִׂיחָתָם נַעֲשְׂתָה מִיָּד מִשְׁפַּחְתִּית, כְּשֶׁל מִנְהַג סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי. הַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ זוֹכֵר עֲדַיִן אֶת שְׁנֵי סָבָיו שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר, מִצַּד אָבִיו וּמִצַּד אִמּוֹ, הוּא זוֹכֵר עֲדַיִן עֵת הָיְתָה סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי קְטַנָּה וּבִלְתִּי מְרֻצֶּפֶת.

„בִּלְתִּי מְרֻצֶּפֶת אֲפִלּוּ ?"

דּוֹמֶה לְיוֹסֵף שׁוּר, שֶׁזֶּה הָיָה מִשֶּׁכְּבָר הַיָּמִים. הוּא צוֹחֵק:

„אַרְבָּעָה מְלָכִים, דּוֹמֵנִי, עָשׂוּ אָז מִלְחָמָה אֶת חֲמִשָּׁה וְאֶחָד מֵהֶם שְׁמוֹ הָיָה כְּדָרְלָעֹמֶר".

עָמֹק בְּלִבּוֹ מִתְעוֹרֶרֶת בַּהֲנָאָה גַּאֲוָתָם שֶׁל בְּנֵי שׁוּר: „הִכִּירוּ אֶת סָבָיו". אַךְ פִּתְאֹם מַפְסִיקִים לְשׂוֹחֵחַ וְלִצְחֹק. מִן הַתָּא שֶׁמִּנֶּגֶד, אֲשֶׁר מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ שֶׁל הַזָּקֵן מוֹרֵינִיס, יוֹצֵאת בִּתּוֹ הַצְּעִירָה הַמְּכֻשֶּׁרֶת, מִינָה מוֹרֵינִיס. הִיא נִשְׁאֲרָה עוֹמֶדֶת כָּכָה לְרֶגַע, קַלָּה, אַוְרִירִית, מְזֻמֶּנֶת לִקְפִיצָה. הִיא מִתְבּוֹנֶנֶת כָּכָה בְּיוֹסֵף שׁוּר וּבְאָבִיהָ וְנִדְמֶה, כִּי הִיא סוֹקֶרֶת אוֹתָם מֵרָחוֹק, אִם הֵם מַתְאִימִים לִהְיוֹת חוֹתֵן וְחָתָן...

וּפִתְאֹם הִיא מוֹרִידָה אֶת רֹאשָׁהּ וּמִתְקָרֶבֶת אֲלֵיהֶם בְּעֵינַיִם מֻשְׁפָּלוֹת וּבִפְסִיעוֹת קְטַנּוֹת נִכְנָעוֹת שֶׁל „יוֹרֵד".

„מִינָה מוֹרֵינִיס" – מְמַלְמֶלֶת הִיא כִּמְעַט, בְּשָׁעָה שֶׁהִיא מוֹשִׁיטָה אֶת יָדָהּ לְיוֹסֵף שׁוּר וּמְצִיצָה עָלָיו מִקָּרוֹב.

מוּזָר כְּבָר אֲפִלּוּ לְהַבִּיט עָלֶיהָ. בְּחוּץ לָאָרֶץ הָיְתָה מְבַלְבֶּלֶת אֶת רָאשֵׁיהֶם שֶׁל בְּנֵי הַגְּבִירִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, וּמְסַפְּרִים, שֶׁנָּסְעוּ אַחֲרֶיהָ מִגֶּרְמַנְיָה לְשְׁוֵיצָרְיָה שְׁנַיִם מִמְּיֻדָּעֶיהָ הָאִישִׁים הַגְּדוֹלִים. אַךְ הַזָּקֵן מוֹרֵינִיס עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת זֹאת וּבְכַוָּנָה אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַפְסִיק אֶת הַשִּׂיחָה. אַדְרַבָּא, הוּא מֵצִיץ בַּאֲבָהוּת בְּפָנֶיהָ שֶׁל בִּתּוֹ וּמְסַפֵּר לָהּ שֶׁהוּא מְדַבֵּר כָּאן עַל סָבוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר מִצַּד הָאֵם, עַל שְׁמוּאֵל רַבְרַבִּי, שֶׁיָּרַד לְסֶטְרְנִיץ רַבַּת מִפּוֹלִין, קָנָה לוֹ בַּיִת בְּמֶרְכַּז הָעִיר וְנִהֵל כִּבְשָׁנֵי־סִיד בִּסְבִיבָה. נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינָיו אוֹתוֹ סָבָא שֶׁל יוֹסֵף, וְרוֹצֶה הוּא שֶׁהַבַּת תֵּדַע גַּם הִיא, שֶׁהוּא הָיָה יְהוּדִי פִּקֵּחַ, שֶׁאֵין רַבִּים כָּמוֹהוּ, אוֹתוֹ שְׁמוּאֵל רַבְרַבִּי".

„חַיְכָן, בַּעַל זָקָן בָּהִיר רָחָב וְרֹאשׁ פִּקֵּחַ פּוֹלָנִי עַל כְּתֵפָיו".

וּמְטֻפָּל מְאֹד בַּעֲסָקָיו לֹא הָיָה.

„הָיָה מְטַיֵּל בְּצָהֳרֵי־יוֹם קַיִץ הָאֲרֻכִּים אֶצְלוֹ בְּבֵיתוֹ בַּחֲלוּקוֹ הָאָרֹךְ, שֶׁהָיְתָה לוֹ בִּטְנַת־כֹּתֶן וְצִיצֵי־קְטִיפָה, מוֹצֵץ אֶת מִקְטַרְתּוֹ הָאֲרֻכָּה הַפּוֹלָנִית וּמְעַיֵּן בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה בְּ„חוֹבַת הַלְּבָבוֹת". מְעַיֵּן, בְּטַיְּלוֹ בְּבַת־צְחוֹק פִּקְחִית מִסָּבִיב לְעֵינָיו הַכְּחֻלּוֹת, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יָכְלוּ לָדַעַת אִם הוּא קוֹרֵא מֵחֲמַת צְנִיעוּת, אוֹ אִם מִתּוֹךְ סַקְרָנוּת, פָּשׁוּט, כְּשֵׁם שֶׁקּוֹרְאִים רוֹמָן".

„כְּשֵׁם שֶׁקּוֹרְאִים רוֹמָן?"

דָּבָר זֶה מוֹצֵא חֵן בְּעֵינֵי שְׁנֵיהֶם, הֵן הַבַּת הַמְּכֹשֶׁרֶת וְהֵן יוֹסֵף שׁוּר; שְׁנֵיהֶם צוֹחֲקִים.

וְהַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ מִסְתַּכֵּל יָשָׁר בִּפְנֵיהֶם וְצוֹחֵק אִתָּם. הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הֶעָשָׁן מִתּוֹךְ הַסִּיגָרָה הֶעָבָה וְנֶחֱנָק מִצְּחוֹק בְּתוֹךְ־תּוֹכוֹ. דּוֹמֶה כִּי הוּא נֶהֱנֶה: הוּא הִצְחִיק אֶת „יְלָדָיו"; אֶלָּא שֶׁמִּיָּד הוּא תּוֹפֵס אֶת עַצְמוֹ עַל זֶה וּמְשַׁוֶּה לוֹ פָּנִים רְצִינִיִּים.

„בִּסְטֶרְנִיץ־רַבָּתִי, — מְסַפֵּר הוּא הָלְאָה — הֶעֱרִיצוּ עַד לִמְאֹד אֶת שְׁמוּאֵל רַבְרַבִּי זֶה. פִּקֵּחַ, הָיוּ אוֹמְרִים, לַמְדָן שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר מֵעוֹלָם עַל לַמְדָנוּתוֹ. וּמִשְׁפָּחָה הָיְתָה אֶצְלוֹ גַּם כֵּן מְשֻׁנָּה: הוּא בָּא לְכָאן מִפּוֹלִין בְּלִי אִשָּׁה, בְּסַךְ־הַכֹּל עִם בַּת צְעִירָה, גְּרוּשָׁה, אֲשֶׁר נִשְּׂאָה פֹּה בִּמְהֵרָה לְאָבִיו שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר, וְעִם נַעַר כְּבֶן תֵּשַׁע אוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים, מְקֻרְזָל, יוֹנָה שְׁמוֹ, מְפֻזָּר בְּמִקְצָת, אַךְ בַּעַל מֹחַ חָרִיף, עוֹד יוֹתֵר חָרִיף מִשֶּׁל אָבִיו".

וְהִנֵּה אֶת הַפָּעוּט בֶּן־הַתֵּשַׁע הַלָּזֶה אֵין הַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ יָכוֹל לִשְׁכֹּחַ עַד הַיּוֹם.

הוּא, הַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ, הָיָה נֶחְשָׁב כְּאֶחָד מִמְּשַׂחֲקֵי הָאַשְׁקוֹקִי הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר בְּכָל סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי, וְיוֹנָה הַקָּטָן הָיָה בָּא אֵלָיו הַבַּיְתָה לְעִתִּים קְרוֹבוֹת וְ„תוֹקֵעַ" לוֹ „מַט".

יוֹנָה זֶה עָזַב אֶת סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי בְּעוֹדֶנּוּ צָעִיר מְאֹד, אַךְ הַזָּקֵן מוֹרֵינִישׁ מַרְאֶה בְּכָל זֹאת פֶּלֶא וּמְחַשֵּׁב בְּמֹחוֹ, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּעֵת לֹא יוֹתֵר וְלֹא פָּחוֹת מֵאֲשֶׁר כְּבֶן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ.

„מַהוּ?" — שׁוֹאֵל הוּא אֶת יוֹסֵף.

מִתְגַּלֶּה, שֶׁגַּם לְמִינָה מוֹרֵינִישׁ הַמְּכֹשֶׁרֶת, גַּם לָהּ יֵשׁ מַה לּוֹמַר אוֹדוֹת זֶה: בְּבֶרְן גָּרָה זְמַן מוּעָט לֹא רָחוֹק מֵחֲבוּרָה קְטַנָּה יְהוּדִית. הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁאֵלֶּה הֵם מַנְהִיגִים שֶׁל אֵיזוֹ מִפְלָגָה לְשֶׁעָבַר. וְהִנֵּה יוֹם אֶחָד בָּא אֶל הַחֲבוּרָה אִישׁ צָעִיר בַּעַל פָּנִים צְעִירִים וְרֹאשׁ מַכְסִיף. קָרְאוּ לוֹ יוֹנָה, וְהַחֶבְרָה עָרְכָה לִכְבוֹדוֹ חֲגִיגָה. אַחַת נוֹצְרִיָּה הָיְתָה

כּה מְאֻשֶּׁרֶת, כְּשֶׁזּוּתְּרָה לוֹ עַל חֲדָרָהּ.

מִינָה מוֹרֵינִיש עוֹדֶנָּה מִסְתַּכֶּלֶת עַל יוֹסֵף שׁוֹר בְּעֵינֵי־יְדִידוּת צוֹחֲקוֹת כְּשֵׁם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל חָתָן. הִיא אֵינָהּ יוֹדַעַת עֲדַיִן, אִם יוֹנָה זֶה מִבֶּרְן הֲרֵיהוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁאוֹדוֹתָיו מְדֻבָּר כָּאן, אֶלָּא שֶׁהִיא מְאֻשֶּׁרֶת: גַּם הִיא יָכְלָה לוֹמַר כַּמָּה מִלִּים, בְּשָׁעָה שֶׁדִּבְּרוּ עַל דּוֹדוֹ שֶׁלּוֹ.

פִּתְאֹם נִרְאֶה, שֶׁיּוֹסֵף שׁוֹר יֵשׁ לוֹ פָּנִים מְאֻבָּנִים, וְאָז מִשְׁתַּתְּקִים תּוֹךְ חֲרָטָה. יוֹסֵף שׁוֹר שׁוֹתֵק, שֶׁכֵּן הֲלֹא הוּא עַקְשָׁן, כְּמוֹ כָּל בְּנֵי שׁוֹר, אֶלָּא יִתָּכֵן, שֶׁלֹּא נָעַם לוֹ כְּבָר לְדַבֵּר עַל דּוֹדוֹ שֶׁלּוֹ שֶׁהִתְרַחֵק בְּעוֹדוֹ צָעִיר מִכָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִתְנַכֵּר לָהּ אַחֲרֵי כֵן לְגַמְרֵי.

לְקִיוֹב הִגִּיעוּ בִּתְחִלַּת הָעֶרֶב, רָאוּ מִבַּעַד לַחַלּוֹנוֹת בֵּית־נְתִיבוֹת מְלֻחְלָח, שֶׁנִּשְׁטַף זֶה מִקָּרוֹב מִמְּטַר קָרִיר, עִם הֲמוֹן אֲנָשִׁים עַל הָרָצִיף, קְרִירִים וְזָרִים כָּמוֹהוּ וְנַעֲשׂוּ בְּבַת אַחַת הֵם גּוּפָם קְרִירִים וְזָרִים אֶחָד לַשֵּׁנִי; הֵם נִפְרְדוּ בַּקָּרוֹן.

הוּא עָמַד עִם הַסַּבָּל עַל הָרָצִיף וְהִמְתִּין אֲרֻכּוֹת לְיַעֲקֹב־נָתָן, אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב־נָתָן לֹא יָצָא לִקְרָאתוֹ בְּבֵית־הַנְּתִיבוֹת. הוּא הִתְחִיל לִרְגֹּז עַל כָּךְ. עַל פָּנָיו עָבַר הַזָּקֵן מוֹרֵינִיש עִם מִינָה וְהִפְנוּ אֶת מַבָּטֵיהֶם אֵלָיו. עָבְרוּ אַנְשֵׁי סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי אֲחֵרִים, וְכֻלָּם רָאוּ הֵיאַךְ הוּא עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וְהוּא לָבוּשׁ מַלְבּוּשִׁים חֲדָשִׁים כְּחָתָן.

לְבַסּוֹף יָשַׁב בְּכִרְכָּרָה וְנָסַע הָעִירָה, לְבֵית־מָלוֹן.

אַךְ בָּעִיר הִתְחִיל בִּכְלָל מִתְגַּנֵּב אֶל לִבּוֹ חֲשָׁד עַל יַעֲקֹב־נָתָן. בְּנוֹגֵעַ לַשִּׁדּוּךְ, כַּנִּרְאֶה לֹא הָיָה הַכֹּל אֶצְלוֹ כְּשׁוּרָה. הוּא בָּא לְמָחֳרַת בַּבֹּקֶר לְיוֹסֵף שׁוֹר בְּבֵית הַמָּלוֹן וְיָשַׁב אֶצְלוֹ כִּמְחֻתָּן עָצוּב. חֲדָשׁוֹת כַּנִּרְאֶה, לֹא הָיוּ לוֹ לַחֲלוּטִין לְהוֹדִיעַ. לְבַסּוֹף הִתְחִיל מְעַשֵּׁן הַרְבֵּה וּבִקֵּשׁ מֵאֵת יוֹסֵף שׁוֹר אֶת כַּרְטִיס הַבִּקּוּר. הוּא אָמַר:

„קִצּוּרוֹ שֶׁל דָּבָר הוּא כָּךְ: אֲנִי אֶמְסֹר מִיָּד אֶת הַכַּרְטִיס בְּבֵית רַפּוֹפּוֹרְט; אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּבָר אֶת כָּל הַדָּרוּשׁ".

יוסף שור לא הֶאֱמִין לו וְהִבִּיט עָלָיו בְּחֶשֶׁד, הִסְתּוֹבֵב בַּחֶדֶר וְשָׁקַל בְּדַעְתּוֹ, אַךְ לְבַסּוֹף מָסַר לוֹ אֶת הַכַּרְטִיס. לְמָחֳרָת צָרִיךְ הָיָה מִישֶׁהוּ מִבֵּית רַפּוֹפּוֹרְט לָבוֹא הֵנָּה וּלְהַזְמִין אֶת יוֹסֵף שׁוֹר לְבִקּוּר. אוּלָם יוֹסֵף שׁוֹר צִפָּה אַחֲרֵי כֵן שְׁתֵּי יְמָמוֹת אֶצְלוֹ בְּבֵית הַמָּלוֹן; הוּא הָיָה יְחִידִי בַּחֶדֶר הַיָּקָר וְהֶהָדוּר, מְדֻכְדָּךְ מְאֹד מֵרֶגֶשׁ עָמֹק שֶׁל נְחִיתוּת וּמְצַפִּיַּת־שָׁוְא, וְאִישׁ לֹא בָּא אֵלָיו. נוֹסָף לָזֶה הָיָה גַּם יַעֲקֹב־נָתָן עַצְמוֹ בְּאוֹתָן שְׁתֵּי הַיְמָמוֹת נִטְרָד מְאֹד, סָר אֶל בֵּית הַמָּלוֹן רַק לִרְגָעִים סְפוּרִים וְתָמִיד בְּבוֹאוֹ הָיָה שׁוֹאֵל בְּחִפָּזוֹן:

„וּבְכֵן? מַה נִּשְׁמָע?"

כְּאִלּוּ הַיְדִיעָה הַמְקֻוָּה צְרִיכָה לָבוֹא לֹא מִמֶּנּוּ, אֶלָּא הוּא יַעֲקֹב־נָתָן, צָרִיךְ לְקַבְּלָהּ כָּאן, אֵצֶל יוֹסֵף שׁוֹר בְּחֶדְרוֹ.

לְבַסּוֹף הוּא בָּא הֵנָּה, מְיֻזָּע, מְיֻגָּע, וְהֵבִיא כַּרְטִיס מֵאַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט; נָאֶה הָיָה הַכַּרְטִיס, הָיוּ לוֹ רַצֵּי זָהָב אֲלַכְסוֹנִיִּים עִם אוֹתִיּוֹת רוּסִיּוֹת כְּרַסְנִיּוֹת מְשֻׂרְטָטוֹת, וְכַאֲשֶׁר הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, נָשְׁבוּ מִמֶּנּוּ עֲשִׁירוּת זָרָה, הִתְרַחֲקוּת וּקְרִירוּת, כְּאִלּוּ הָיָה אוֹמֵר:

„מִי יוֹדֵעַ? אֶפְשָׁר שֶׁמְּסָרוּ אוֹתִי כְּלָל לֹא בְּחֵפֶץ לֵב; אֶפְשָׁר שֶׁכָּפָה מִישֶׁהוּ לְכָךְ".

יוֹסֵף שׁוֹר הִתְהַלֵּךְ בַּחֶדֶר וּכְאִלּוּ חָשַׁשׁ לִנְגֹּעַ בַּכַּרְטִיס. בְּכָל זֹאת הוּא הֵשִׁיב אַחֲרֵי כֵן:

„נִיחָא, אֶהְיֶה שָׁם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת".

וְיוֹתֵר לֹא רָצָה לָדַעַת מְאוּמָה מִכָּל אֲשֶׁר מִתְרַחֵשׁ אֵצֶל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בְּבֵיתוֹ; שֶׁכֵּן הוּא הָיָה יוֹסֵף שׁוֹר, הָעַקְשָׁן, הַמַּחֲמִיר וְהַמָּתוּחַ בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ. הוּא בִּלָּה אֶת כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת בְּהַרְגָּשׁוֹתָיו הַשְּׁקֵטוֹת וְהַמְעֻרְפָּלוֹת עַד לִמְאֹד שֶׁל אָדָם קָפוּא, עַקְשָׁן אֲשֶׁר אֵינוֹ רוֹצֶה, מִתּוֹךְ „לְהַכְעִיס", לַחְשֹׁב עַל שׁוּם דָּבָר.

„הַכֹּל כְּבָר־הַיְנוּ הַךְ"...

וְלִכְשֶׁהִתְנָעֵר סוֹף כָּל סוֹף מֵהַהַרְגָּשׁוֹת הַמְעֻרְפָּלוֹת הַלָּלוּ, הָיוּ כְּבָר מוֹצָאֵי־שַׁבָּת קְרִירִים, טְחוּבִים, עַגְמוּמִיִּים וּמְרֻשָּׁלִים. בַּצִּנָּה הַדְּמוּמָה

שֶׁמִּחוּץ לַכְּרָךְ הַגָּדוֹל שָׁקְעָה שֶׁמֶשׁ אֲדֻמָּה, קָרָה וּרְחוֹקָה, וּלְאַחַר זֶה שׁוֹטֵט רוּחַ בַּחֲשֵׁכָה הַחִוֶּרֶת, נָשַׁב וְטָפַח מִלְמַעְלָה עַל פְּנֵי גַּגּוֹת הַכְּרָךְ הַגְּבוֹהִים. בָּאֲוִיר רִחֵף מַשֶּׁהוּ נַפְשִׁי. הֲלֹא עָבַר שָׁבוּעַ. „לְאָן חָלַף שָׁבוּעַ?"

וּמִלְּמַטָּה בָּרְחוֹבוֹת זָרְמוּ חַיֵּי־הַכְּרָךְ הָרְגִילִים. הֵם סָאֲנוּ, כּוֹסְסוּ אֶת הַלֵּב, הֵעִיקוּ עָלָיו כִּסּוּפִים; הָיָה עֶרֶב חַג הַנּוֹצְרִים הַגָּדוֹל שֶׁל רֵאשִׁית הַקַּיִץ. נוֹצְרִים חָזְרוּ הַבַּיְתָה וּבִידֵיהֶם נֵרוֹת דּוֹלְקִים, וּמִסָּבִיב הָמוּ־רָעֲמוּ בָּתֵּי־יִרְאָה רַבֵּי פַּעֲמוֹנִים,

ז

יוֹסֵף שׁוּר הָלַךְ בָּרְחוֹב הַמֶּרְכָּזִי הַסּוֹאֵן וְעוֹד לֹא יָדַע אִם בְּהִלּוּךְ שֶׁכָּזֶה יַגִּיעַ עַד לְבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט אוֹ לֹא. הוּא הָיָה כִּמְנֻמְנָם וְלֹא רָצָה לַחְשֹׁב עַל שׁוּם דָּבָר.

בְּלֶכְתּוֹ כָּךְ לְאִטּוֹ יְחִידִי וּבִפְנוֹתוֹ לְקֶרֶן־רְחוֹב רְחוֹקָה, הוּא נִתְקַל בְּמָבוֹא שֶׁל תֵּיאַטְרוֹן רָחָב, מוּאָר לְמֶחֱצָה, עִם שְׁתֵּי מוֹדָעוֹת בְּרוּסִית עַל הַרְצָאָה שֶׁנּוֹשְׂאָהּ יְהוּדִי. מִסְּבִיבָן הָיְתָה מָרְגֶּשֶׁת שַׁלְוָה בֵּיתִית צְנוּעָה הַמְרַחֶפֶת עַל אוֹתָן הַמּוֹדָעוֹת, כְּאִלּוּ הָיְתָה נְסוּכָה עֲלֵיהֶן תַּעֲלוּמָה חֲשָׁאִית יְהוּדִית בְּעֶרֶב זֶה שֶׁל צִלְצוּל־פַּעֲמוֹנִים נָכְרִי כָּבֵד וְשֶׁל אוֹר בָּהִיר נוֹצְרִי, הַבּוֹלֵשׁ בְּגָלוּי בָּרְחוֹב הָאָפֵל. בַּמָּבוֹא לֹא עָמַד אִישׁ; הוּא הָיָה כְּנֶעֱזָב, וְיוֹסֵף שׁוּר, אַחֲרֵי שְׁהִיַּת־רֶגַע, נִכְנַס שָׁמָּה, נִכְנַס סְתָם מִתּוֹךְ שִׁוְיוֹן־נֶפֶשׁ רַב אוֹ מִתּוֹךְ רָצוֹן עַקְשָׁנִי גְּרֵידָא, לְהוֹכִיחַ לוֹ לְעַצְמוֹ שֶׁהוּא שָׁקֵט וְיֵשׁ לוֹ שָׁהוּת, אֵינוֹ נִמְהָר לְשׁוּם מָקוֹם. כֵּיוָן שֶׁעָמַד לְיַד הַפֶּתַח לִפְנֵי הָאוּלָם הַמּוּאָר לְמֶחֱצָה, נִצְנְצוּ לְעֵינָיו שׁוּרוֹת רַבּוֹת עִם גַּבּוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים יוֹשְׁבִים, חֲלָצוֹת מְשֻׁמָּשׁוֹת שֶׁל בַּחוּרוֹת עִם אֵיזֶה פַּרְצוּף מְשֻׁלְהָב שֶׁל אִשָּׁה, מְאָדָּם לְמַדַּי, הַמֵּצִיץ עָלָיו, עַל הַבָּא זֶה עַתָּה, וּבוֹלֵשׁ יוֹתֵר מִדַּי בְּעֵינַיִם לוֹהֲטוֹת עַל פָּנָיו. אַךְ מִנֶּגֶד עַל הַבָּמָה הָרֵיקָה וְהַמּוּאָרָה בְּאוֹר רַב עָמַד סְטוּדֶנְט מְסֻרְבָּל בְּמִקְצָת, אֲדַמְדַּם, בַּעַל פָּנִים קְשִׁישִׁים, עִם כַּפְתּוֹרֵי סְטוּדֶנְטִים חֲדָשִׁים.

וְנִגַּב כְּשֶׁהוּא עָיֵף וְיָגֵעַ אֶת מִצְחוֹ בְּמִמְחָטָה לְבָנָה. דּוֹמֶה הָיָה, כִּי הוּא נִתְיַגַּע הַרְבֵּה וְהוּא נָח. אֶלָּא כְּשֶׁהַטָּה יוֹסֵף שׁוּר אֶת אָזְנוֹ הוּא שָׁמַע, הֵיאַךְ הַסְּטוּדֶנְט מְדַבֵּר עַל הַצָּרוֹת הָעוֹבְרוֹת עַל הַיְּהוּדִים בְּרוּסְיָה וּבַאֲרָצוֹת אֲחֵרוֹת. כָּל אֲשֶׁר אוֹמֵר הַסְּטוּדֶנְט – אֱמֶת, וְכֻלָּם מַקְשִׁיבִים לִדְבָרָיו בְּעִנְיָן רַב, אֲבָל אֵלָיו, אֶל יוֹסֵף שׁוּר, דָּבָר זֶה אֵינוֹ נוֹגֵעַ, וְזָר הוּא כָּאן בֵּין כָּל הַקָּהָל וְאִישׁ אֵינוֹ מַכִּירוֹ. הוּא עָמַד רֶגַע קָט, הִתְבּוֹנֵן מִסָּבִיב וְעָזַב אֶת הָאוּלָם.

בְּקֶרֶן הָרְחוֹב הַשָּׁקֵט וְהֶעָשִׁיר, אֲשֶׁר שָׁם מִתְגּוֹרֵר אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, רָפְתָה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה עַקְשָׁנוּתוֹ הַדְּרוּכָה שֶׁל הַ„בֶּן־יָחִיד" שֶׁבּוֹ. הוּא עָמַד שָׁעָה קַלָּה וְהִסְתַּכֵּל.

מִנֶּגֶד הֵאִיר בְּאוֹר קַר פַּנַּס חַשְׁמַלִּי הַתָּלוּי מִלְמַעְלָה. הוּא הָיָה תָּלוּי יָשָׁר, אֶלָּא כְּשֶׁהִתְבּוֹנְנוּ בוֹ, דּוֹמֶה הָיָה, כִּי הוּא מִתְנוֹדֵד אַט־אַט מֵהָרוּחַ. הוּא נוֹסֵךְ שַׁלְוָה צוֹנֶנֶת אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ שֶׁל הָעוֹבֵר, וְאִלּוּ עוֹבְרִים וְשָׁבִים מְעַטִּים הֵם. מִמּוּלוֹ לֹא הָלַךְ אֶלָּא אָדָם יְחִידִי, יוֹתֵר גָּבוֹהַּ מִמֶּנּוּ, מִיּוֹסֵף שׁוּר, מְגֻלָּח כְּשַׂחְקָן בַּעַל גַּבִּינִים עֲבֻתִּים וְשַׁקִּיקִים, שַׁקִּיקִים תְּפוּחִים מֵחֹסֶר שֵׁנָה מִתַּחַת לָעֵינַיִם. יוֹסֵף שׁוּר הִסְתַּכֵּל, כֵּיצַד הָאָדָם הַגִּיחַ זֶה עַתָּה מֵהַחֲשֵׁכָה הַחִוֶּרֶת שֶׁמִּנֶּגֶד. רֶגַע לִפְנֵי כֵן הוּא לֹא הָיָה שָׁם, וּלְפִיכָךְ דּוֹמֶה הָיָה, כִּי הַלַּיְלָה יְלָדוֹ זֶה עַכְשָׁו, יְלָדוֹ בְּבַת־אַחַת כְּמוֹת שֶׁהוּא, בְּמַעֲמָדוֹ וּבְמַהֲלָכוֹ כָּעֵת, עִם יָדַיִם תְּקוּעוֹת בְּכִיסֵי מְעִילוֹ הַקָּצָר וְעִם גַּדְלוּת שֶׁבִּבְדִידוּת בִּכְתֵפָיו הַמֻּגְבָּהוֹת. הִנֵּה פּוֹרֵשׁ הוּא אֶל מְבוֹא־הַכָּבוֹד שֶׁל בֵּית אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט וְנִגָּשׁ לְשָׁם. הִנֵּה הוּא כְּבָר כָּאן.

„סְלִיחָה !..."

שְׁנֵי אֲנָשִׁים נִפְגְּשׁוּ סָמוּךְ לְדֶלֶת הַזְּכוּכִית הָאֲטוּמָה שֶׁל מְבוֹא־הַכָּבוֹד, הַמּוֹלִיכָה דֶּרֶךְ פְּרוֹזְדוֹר לְמַעְלָה אֶל הַקּוֹמָה הַשְּׁנִיָּה וּבִקְּשׁוּ סְלִיחָה אִישׁ מֵרֵעֵהוּ, עַל אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם הֵרִימוּ כְּאֶחָד אֶת יְדֵיהֶם כְּדֵי לִלְחֹץ עַל הַכַּפְתּוֹר הַחַשְׁמַלִּי. אֶחָד מֵהֶם הָיָה יוֹסֵף שׁוּר, קוֹרֵן מִמְּנוּחַת הַשַּׁבָּת, שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵר מָתַי הֶחֱלִיט לִקְרַב אֶל הַדֶּלֶת הַזֹּאת, וְהַשֵּׁנִי

מְשׁוֹרֵר עִבְרִי, לֹא צָעִיר בְּיוֹתֵר, שֶׁחָדַל מִזֶּה שְׁנָתַיִם לִכְתֹּב לְגַמְרֵי, וּבָא כְּאִלּוּ לְהַכְעִיס אֶת עַצְמוֹ, לְכַהֵן בַּוַּעַד הַמְּקוֹמִי, שֶׁהוּא חֶצְיוֹ צִבּוּרִי וְחֶצְיוֹ צִיּוֹנִי וּמִתְקַיֵּם כִּמְעַט כֻּלּוֹ עַל חֶשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט. וְהוּא הוּא שֶׁהִבִּיט כָּל־כָּךְ תָּמֵהַּ, כְּשֶׁהִפְטִיר יוֹסֵף שׁוּר:

„סְלִיחָה!"

יוֹסֵף שׁוּר הָיָה עֲדַיִן שָׁקֵט כִּמְנֻמְנָם וְשָׁמַע כִּי מִסְּבִיבוֹ, בַּחֲדַר־הָאֹכֶל הֶעָשִׁיר הַמּוּאָר בְּאוֹר נָעִים אֲשֶׁר אֵלָיו הוּא נִכְנַס, מְדַבְּרִים, שֶׁכְּעֵת עִם בּוֹא חַג הַפַּסְחָא מְרַנְּנִים כְּבָר בָּעִיר עַל אוֹדוֹת פְּרָעוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁהוּכְנוּ. זֹאת עֻבְדָּה.

„הַאִם זֹאת הִיא עֻבְדָּה?"

אֵצֶל הַגְּבֶרֶת רַפּוֹפּוֹרְט הִתְעַוְּתוּ בְּשָׁעָה זוֹ בְּעַצְבָנוּת וּבַעֲיֵפוּת פָּנֶיהָ הַמְאָדָּמִים. הִיא גָּחֲנָה מֵעֵבֶר לַשֻּׁלְחָן אֶל הָאִישׁ הַמְדַבֵּר וְרָאֲתָה בָּהּ בְּשָׁעָה מִבַּעַד לַחַלּוֹן אֶת הַנֵּר הַדּוֹלֵק, שֶׁנּוֹצְרִי מְאַחֵר נוֹשֵׂא בִּזְהִירוּת אֵלָיו הַבַּיְתָה.

„בְּבַקָּשָׁתִי, – הִפְטִירָה, בְּלִי שֶׁתָּזוּז מִמְּקוֹמָהּ, כְּיוֹלֶדֶת, – לְהָגִיף אֶת הַתְּרִיסִים"

וְאַף אֶת זֹאת רָאָה יוֹסֵף שׁוּר. הוּא יָשַׁב לֹא רָחוֹק מִמֶּנָּה, מֵהַגְּבֶרֶת רַפּוֹפּוֹרְט, וְסָקַר הַכֹּל בְּשִׁוְיוֹן־נֶפֶשׁ. הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יָשְׁבוּ שָׁם אֶל הַשֻּׁלְחָן, אַף עַל פִּי כֵן צִלְצְלוּ כַּחֲצִי תְּרֵיסַר כַּפִּיּוֹת וּפָרְסוּ בַּפִּנָּכוֹת אֶת הָעוּגָה. הֶאְדִּימוּ כּוֹסוֹת־תֵּה, וּבְתוֹכָן – פָּנָיו הַנִּלְהָבִים שֶׁל פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי. צְחוֹק עַלִּיז וּמִתְפּוֹרֵר נִשָּׂא קָרוֹב מְאֹד לְאָזְנָיו וְתָקַף אֶת כָּל הַמְּסֻבִּים אֶל הַשֻּׁלְחָן, פְּרָט מִמֶּנּוּ, מִיּוֹסֵף שׁוּר. עוֹד רֶגַע וְהוּא, דּוֹמֶה, יַתְחִיל לְהִתְחָרֵט עַל שֶׁבָּא לְכָאן. וּפִתְאֹם הוּא נִזְכַּר בִּדְבַר־מָה וְחָשׁ שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה הַרְבֵּה הִתְרַגְּשׁוּת אֶצְלוֹ בְּתוֹךְ הֶחָזֶה. הֲלַךְ־נֶפֶשׁ חֲתָנִי חָדָשׁ מֵצִיף שָׁם בְּכָל רֶגַע אֶת הַלֵּב, וְהַלֵּב יִרְחַב וְיִרְחַב, וְהַמֹּחַ אֵינוֹ יָשֵׁן עוֹד כִּי אִם זוֹכֵר:

כָּאן בַּבַּיִת נִמְצֵאת הִיא –

– בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה׳לֶה לֶוִין.

וּבְכָל רֶגַע הִיא יְכוֹלָה לָצֵאת מֵאַחַד הַחֲדָרִים הַפְּתוּחִים לְרְוָחָה שֶׁמִּסָּבִיב, וְהַמַּבִּיטִים הֵנָּה בַּחֲגִיגִיּוּת מִשְׁפַּחְתִּית מְאִירָה; יִתָּכֵן, שֶׁלִּכְבוֹד בּוֹאוֹ הִיא מִתְלַבֶּשֶׁת אֵי־בָּזֶה, בְּחֶדְרָהּ.

אֶת יוֹסֵף שׁוּר קִבְּלוּ בְּבֵית רַפּוֹפּוֹרְט בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, כְּשֵׁם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הָאוֹרְחִים הָאֲחֵרִים. הָיוּ מַצִּיגִים אוֹתוֹ, הָלוֹךְ וְהַצֵּג, בִּפְנֵי הָאוֹרְחִים. אֲבָל הַנַּעֲרָה בּוֹשְׁשָׁה לָצֵאת מֵחֶדְרָהּ...

בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּכְנַס מֵהַחוּץ הַקָּרִיר אָדָם חָדָשׁ, הוּא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְחַוּוֹת קִידָה בְּנִימוּס וּבְנִימוּס לִלְחֹץ אֶת יָדוֹ שֶׁל הַלָּז:

„יוֹסֵף שׁוּר".

הוּא יָשַׁב בְּדִיּוּק מִמּוּל לַמְּשׁוֹרֵר הָעִבְרִי בַּעַל הַפָּנִים הַמְגֻלָּחוֹת וְהַשַּׁקִּיקִים הַתְּפוּחִים מִתַּחַת לָעֵינַיִם וְלֹא הָיָה לוֹ מַה לּוֹמַר לוֹ. עַכְשָׁו הָיָה מְפֻכָּח לְגַמְרֵי. הוּא הָיָה מָלֵא יִרְאַת כָּבוֹד לַסִּבָּה שֶׁהֱבִיאַתּוּ לְכָאן, לְעַצְמוֹ, לַבַּיִת כֻּלּוֹ וַאֲפִלּוּ לָאוֹרְחִים הַנִּכְנָסִים מִדֵּי פַּעַם בְּפַעַם בְּבַת צְחוֹק עַל הַפָּנִים הַמּוּצָנִים וּבְרֵיחַ שֶׁל חוּץ קָרִיר. אַךְ הָאוֹרְחִים הָיוּ כֻּלָּם כָּאן כִּבְנֵי־בַּיִת, וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ בוֹ אִם בְּמִקְרֶה וְאִם בְּכַוָּנָה; וְאַף כְּשֶׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ אֶת הַיָּד, יָצָא זֶה כְּאִלּוּ דֶּרֶךְ־אַגַּב וּמִיָּד שְׁכָחוּהוּ. הוּא הִבִּיט כֵּיצַד הֵם שְׂמֵחִים כֻּלָּם וְחוֹבְרִים עַל בִּתּוֹ הַיְחִידָה שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, הַפַּסֶּלֶת, שֶׁזֶּה אַךְ בָּאָה הַבַּיְתָה בְּלֵיל שִׁשִּׁי מִפֶּטֶרְבּוּרְג.

„נֶסִי!"

„הֵיכָן נֶסִי?"

נֶסִי עַצְמָהּ הָיְתָה בַּעֲלַת גּוּף צַר, קָטָן כְּשֶׁל יֶלֶד, עִם חֲטוֹטֶרֶת מְחֻדֶּדֶת מִלֵּדָה בֵּין הַכְּתֵפַיִם הַחַדּוֹת הַגֶּרְמִיּוֹת־הַצְּנוּמוֹת. אַךְ צְעִירָה בְּיוֹתֵר לֹא נִרְאֲתָה. לְיַד הָרַקּוֹת הָיוּ לָהּ כְּתָמִים צְהֻבִּים שֶׁל קְשִׁישׁוּת. אֶת לִמּוּדֶיהָ בְּבֶרְן וּבָאֲקַדֶּמְיָה הַפֶּטֶרְבּוּרְגִית סָלְחוּ לָהּ כֻּלָּם רַק בְּשֶׁל זֶה שֶׁהִיא, הַמִּסְכֵּנָה, גִּבֶּנֶת; אַךְ אָהֲבוּ אוֹתָהּ בְּכָל זֹאת. הִצְטוֹפְפוּ מִסְּבִיבָהּ וְלִטְּפוּ אֶת יָדֶיהָ הַקְּטַנּוֹת וְהַחִוְּרוֹת כְּשֵׁם שֶׁמְּלַטְּפִים אֶת יָדָיו

שֶׁל יֶלֶד. וְאַף עַל פִּי כֵן הֻרְגַּשׁ בְּכָל עַצְמוּתָהּ מַשֶּׁהוּ יוֹתֵר מְבֻגָּר מֵאֲשֶׁר בְּכָל הַסּוֹבְבִים אוֹתָהּ, וּמֵעֵינֶיהָ הַשְּׁחוֹרוֹת, הָעֲקֻמּוֹת כָּל־שֶׁהוּא, נִבַּט אֶל כֻּלָּם אֵיזֶה טוּב־לֵב מְיֻשָּׁב בְּיַחַד עִם תְּחִנָּה, תְּחִנָּה שֶׁל אִישׁ, שֶׁמָּחַל זֶה מִכְּבָר לַחַיִּים עַל הַכֹּל וְהִתְפַּשֵּׁר זֶה מִכְּבָר עִם הַכֹּל. אֶל הַהוֹרִים הָיְתָה כְּמִתְנַכֶּרֶת, וְאִישׁ לֹא רָאָה שֶׁגַּם הֵם יְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ. אֶלָּא דּוֹמֶה הָיָה, כִּי בְּלִי שֶׁיַּשְׁגִּיחוּ אֵלֶיהָ, הֵם נִתְפָּסִים לְמַחֲשָׁבָה אַחַת עַל אוֹדוֹתֶיהָ וְעַל הַטִּינָה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עָלֶיהָ בִּגְלַל אֹרַח חַיֶּיהָ שֶׁאֵינוֹ כְּדֶרֶךְ הָעֲשִׁירִים. הִנֵּה הִיא בָּאָה, כְּתָמִיד, הַבַּיְתָה כְּזָרָה, בָּאָה בַּחֲשָׁאִי, בְּלִי כָּל הוֹדָעָה מֻקְדֶּמֶת שֶׁהִיא נוֹסַעַת וַאֲפִלּוּ בְּלִי מִבְרָק. פְּלוֹנִי מֵהָאוֹרְחִים, פֹּה בְּסָמוּךְ לָהּ, סִפֵּר בַּהֲנָאָה מְרֻבָּה, אֵיךְ הוּא חָזַר אֶמֶשׁ הַבַּיְתָה, בְּשָׁעָה יוֹתֵר מְאֻחֶרֶת מִתָּמִיד, אֵיךְ הוּא הָלַךְ יְחִידִי בָּרְחוֹב הָרֵיק וְרָאָה: נֶסִי נִגְרֶרֶת יְחִידָה מִבֵּית הַנְּתִיבוֹת בְּכִרְכֶּרֶת־לַיְלָה גְּרוּעָה; הַלַּיְלָה קַר, הַדֶּרֶךְ בְּמַעֲלֵה הָהָר אֲרֻכָּה, וְהִיא מְרַחֶמֶת עַל הַסּוּס הַמְפַרְכֵּס עַד לִמְאֹד בְּמָתְנָיו הַדַּלִּים וּמִתְחַנֶּנֶת בִּפְנֵי הָרַכָּב, הַגּוֹי הַזָּקֵן:

„אַל־נָא, יַקִּירִי, אַל תָּאִיץ כָּל כָּךְ!

וְנֶסִי, בְּמִקְרֶה אוֹ בְּמִכְוָן, אֵינָהּ שׁוֹמַעַת אֶת זֹאת.

יוֹסֵף שׁוּר הִסְתַּכֵּל, הֵיאַךְ הִיא נִצֶּבֶת כָּל הָעֵת לְיַד הַגְּבֶרֶת קוֹירָה הַיּוֹשֶׁבֶת, מְלַטֶּפֶת בְּכַפֶּיהָ הַקְּטַנּוֹת אֶת שַׂעֲרוֹתֶיהָ שֶׁל הַלֵּזוּ וְשׁוֹאֶלֶת אוֹתָהּ עַל בַּעֲלָהּ שֶׁנָּסַע.

אִם כֵּן, נַעֲרָה רָעָה, כְּפִי הַנִּרְאֶה, לֹא הָיְתָה הַפַּסֶּלֶת הַזֹּאת נֶסִי, אַךְ אֵיזוֹ שַׁיָּכוּת יֵשׁ לָזֶה עַכְשָׁו אֵלָיו, אֶל יוֹסֵף שׁוּר? מְצֻמְצָם וּמְכֻנָּס בַּחֲלִיפָתוֹ הַשְּׁחוֹרָה הַחֲדָשָׁה שֶׁלּוֹ, הוּא יָשַׁב בְּכִסְאוֹ אֶל הַשֻּׁלְחָן כְּשֶׁהוּא מָלֵא אֹרֶךְ־רוּחַ נִימוּסִי. הָעִקָּר הָיָה שֶׁאִישׁ מֵהַמְסֻבִּים לֹא יִהְיֶה סוֹבֵר, כִּי הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, רוֹאֶה פֹּה מַשֶּׁהוּ חָדָשׁ. גַּם הוּא מוֹצָאוֹ מִבֵּית עָשִׁיר לְמַדַּי וְלֹא בָּא כְּלָל הֵנָּה לִלְמֹד דְּבַר־מָה. מִבִּפְנִים הוּא הָיָה מְסֻפָּר וּמְסֻבָּן לְמַשְׁעִי, בְּדִיּוּק כְּמוֹ מִבַּחוּץ; דּוֹמֶה הָיָה, כִּי אִלּוּ הָיָה זָז, הָיְתָה נִשְׁמַעַת בַּחֲדָשִׁיוּתוֹ מֵעֵין חֲרִיקָה.

וְעִם כָּל הַחֲדָשִׁיּוֹת וְהַנִּימוּסִיּוֹת הַזֹּאת הָיָה מְזֻמָּן לְהִתְמַסֵּר לְשִׂיחָה, שֶׁיִּגַּלְגְּלוּ אוֹתָהּ כָּאן. וְזוֹ צְרִיכָה הָיְתָה לִהְיוֹת כְּבָר שִׂיחָה שֶׁאֵין לָהּ שַׁיָּכוּת אֶלָּא אֵלָיו, אֶל בּוֹאוֹ לְכָאן. הוּא בִּקֵּשׁ בְּעֵינָיו אֶת בַּעַל הַבַּיִת אוֹ אֶת בַּעֲלַת הַבַּיִת. אַךְ בַּעַל־הַבַּיִת לֹא הָיָה כָּאן, וּבַעֲלַת הַבַּיִת לֹא הִשְׁגִּיחָה בּוֹ, כְּמוֹ בִּמְכֻוָּן:

„גְּבֶרֶת קוֹירֶה!”...

הִיא רָצְתָה, שֶׁהַגְּבֶרֶת קוֹירָה הַצְּעִירָה תִּתְקָרֵב אֵלֶיהָ, וְלֹא נִיחָא לָהּ שֶׁדְּבָרֶיהָ נִבְלָעִים בָּרַעַשׁ הֶעָלִיז שֶׁמִּסָּבִיב.

„גְּבֶרֶת קוֹירֶה!”...

אֵצֶל הַגְּבֶרֶת קוֹירֶה נִתְחָרְדוּ לְבַסּוֹף כַּנְפֵי נְחִירֶיהָ וּפָנֶיהָ הַצְּנוּמִים וְהַשְּׁקוּפִים הִתְחִילוּ מַסְמִיקִים. הִיא נִתְחַיְּכָה וְעָבְרָה לָשֶׁבֶת בְּסָמוּךְ לַגְּבֶרֶת רַפּוֹפּוֹרְט. הִיא הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל סוֹפֵר עִבְרִי זָקֵן. כֻּלָּם יָדְעוּ שֶׁבִּצְעִירוּתוֹ הָיָה אָבִיהָ עָשִׁיר לְמַדַּי וּמֵעוֹלָם לֹא נִזְדַּקֵּק לְשׁוּם אִישׁ. וּבְשֶׁל כָּךְ הִתְמוֹגְגוּ כִּמְעַט כֻּלָּם מִיִּרְאַת הַכָּבוֹד וּמֵאַהֲבָה אֵלֶיהָ. כָּעֵת הוּא חוֹלֶה זֹאת הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה וְשׁוֹהֶה בְּשְׁוַיְץ. בְּסוֹד הָיוּ מִתְלַחֲשִׁים, כִּי אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט תּוֹמֵךְ בּוֹ בְּכַסְפּוֹ הוּא אוֹ בְּכֶסֶף הַקָּהָל, אֶלָּא שֶׁאֲחָדִים עוֹד לֹא יָדְעוּ מִזֶּה וְעוֹד הִמְשִׁיכוּ לְהַחֲנִיף לוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. אוֹרֵחַ יָשִׁישׁ בְּמִשְׁקָפַיִם, בַּעַל שְׂעָרוֹת אֲרֻכּוֹת וְשֶׁכֶם כְּגִבֵּן מִתַּחַת לַחֲלִיפָתוֹ הַשְּׁחוֹרָה שֶׁדָּהֲתָה וְכָל מַרְאֵהוּ הוּא שֶׁל מִי שֶׁהָיָה רַב־מִטַּעַם בִּכְרַךְ גָּדוֹל, יָצָא, אַגַּב דִּבּוּר בְּעִבְרִית, בְּיַחַד עִם אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט מֵחֲדַר עֲבוֹדָתוֹ וּבְדֶרֶךְ הִלּוּכָם רַק סִיֵּם אֶת שִׂיחָתוֹ הָאֲרֻכָּה:

„וַהֲרֵי אֵלֶּה דְּבָרַי: בִּלְעֲדֵי זֶה לֹא יוּכַל הַיַּרְחוֹן לְהִתְקַיֵּם.”

הוּא הִתְיַגַּע, כְּפִי הַנִּרְאֶה, הַרְבֵּה עִם אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בַּחֲדַר עֲבוֹדָתוֹ וְדִבֵּר אֲרֻכּוֹת עַל לִבּוֹ. עַכְשָׁו הוּא גָּמַע תּוֹךְ עֲיֵפוּת אֶת כּוֹס הַתֵּה שֶׁלּוֹ לְיַד הַשֻּׁלְחָן וְנָפַשׁ. הוּא הִבִּיט, מַעֲשֵׂה מְלַמֵּד, מִמַּעַל לַמִּשְׁקָפַיִם וְשָׁאַל אֶת הַגְּבֶרֶת קוֹירֶה הַצְּעִירָה, אִם נְכוֹנָה הַיְדִיעָה שֶׁקָּרָא זֶה מִקָּרוֹב בְּעִתּוֹן עִבְרִי:

„אָבִיהָ—קָרָא—מַרְגִּישׁ כְּבָר יוֹתֵר טוֹב וְחוֹשֵׁב לַחֲזֹר בְּקָרוֹב לְרוּסְיָה”.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הִמְשִׁיךְ אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, בַּעַל הַבַּיִת, לַעֲמֹד יְחִידִי לֹא רָחוֹק מֵהַשֻּׁלְחָן, כְּנִשְׁכָּח. כָּפוּף בְּמִקְצָת וּתְפוּס מַחֲשָׁבוֹת הוּא עָמַד וְקָשֶׁה הָיָה לָדַעַת עַל אוֹדוֹת מָה הוּא חוֹשֵׁב: אִם אוֹדוֹת זֶה, שֶׁהַיָּשִׁישׁ הִרְבָּה עָלָיו דְּבָרִים בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת, אִם עַל כּוֹס־תֵּה שֶׁל אוֹרֵחַ שֶׁנִּגְמְעָה וַאֲשֶׁר כְּאִלּוּ נִנְעַץ בָּהּ בְּעֵינָיו; וְאוּלַי רַק עַל אוֹדוֹת עַצְמוֹ, עַל עֲסָקָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם שַׁיָּכוּת לְמִישֶׁהוּ כָּאן בַּחֶדֶר. פְּלוֹנִי פָּנָה אֵלָיו בְּדִבּוּר, וְהוּא הִסְתַּכֵּל בִּתְמִיהָה, שָׁמַע בְּפָנִים חֲמוּצוֹת כִּי מְשׂוֹחֲחִים בָּעִיר עַל אוֹדוֹת פְּרָעוֹת, וְנִפְנָה לְשׁוֹטֵט לְאֹרֶךְ הַחֶדֶר, כִּמְחֻתָּן אֲנִין־דַּעַת, בּוֹדֵד וְזָר בֵּין כָּל הַקָּהָל שֶׁבָּא לְשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ. פִּתְאֹם הוּא נִזְכַּר בִּדְבַר־מָה, הִפְנָה אֶת פָּנָיו אֶל עֵבֶר הַשֻּׁלְחָן וְנֶעֱצַר:

„חַכֵּה... הֲלֹא זֶהוּ אוֹתוֹ הַבָּחוּר מִסֶּטֶרְנִיץ־רַבָּתִי, שֶׁבָּא לִרְאוֹת אֶת שָׂרָה׳לִי״.

הוּא רָאָה אֶת עַצְמוֹ אָשֵׁם:

שָׂרָה׳לִי הֲלֹא חִיְּכָה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לָהּ, שֶׁהוּא יָבוֹא לִרְאוֹתוֹ. הִיא הָלְכָה לְכָל הָעֶרֶב עִם מַכָּרָה, הַמֵּבִיא לָהּ דְּרִישׁוֹת שָׁלוֹם מִחוּץ לָאָרֶץ, עִם אוֹתוֹ הַבָּחוּר בְּהִיר הַשֵּׂעָר, שֶׁהוּא מְאֻשָּׁר מְאֹד, לְפִי שֶׁהַרְבֵּה עִתּוֹנִים וְיַרְחוֹנִים הוֹדִיעוּ בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא קַיָּם. שְׁמוֹ יוֹאֵל וַינְטְרוֹב.

אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט מְפַלְבֵּל בְּעֵינָיו; הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא פָּנוּי שֶׁמֵּאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר וּמַשְׁעִין אֶת רֹאשׁוֹ בְּיָדָיו. עַכְשָׁו הוּא מִסְתַּכֵּל כְּבָר עַל עָרְפּוֹ הַגָּזוּז שֶׁל יוֹסֵף שׁוּר בְּעִנְיָן כָּזֶה, כְּאִלּוּ הָיָה רוֹצֶה לָדַעַת:

„מַה מַּרְאֶה יֵשׁ בַּזְּמַן הַזֶּה לְבָחוּר צָעִיר וְעָשִׁיר, אֲשֶׁר נְעָרוֹת אֵינָן רוֹצוֹת אֲפִלּוּ שֶׁהוּא יִרְאֶה אוֹתָן״...

מִתּוֹךְ רַחֲמִים עָלָיו הוּא בּוֹחֵן, חוֹבֵק אֶת דֹּפֶן כִּסְאוֹ וּפוֹתֵחַ בְּשִׂיחָה אִתּוֹ:

„מַה? הוּא אֵינוֹ מְנַהֵל בְּעַצְמוֹ אֶת טַחֲנַת־הַיְרֻשָּׁה שֶׁלּוֹ? הִיא

עֲדַיִן נִמְצֵאת בַּחֲכִירָתָם שֶׁל עֲשֶׁרֶת הַיְהוּדִים?"

יוֹסֵף שׁוּר מְשַׁנֶּה אֶת קוֹלוֹ. הוּא חָשׁ כְּבַת אַחַת שֶׁהִגִּיעַ תּוֹרוֹ. מִתּוֹךְ יִרְאַת הַכָּבוֹד אֶל בַּעַל־הַבַּיִת הַנַּעֲלֶה, הוּא מֵשִׁיב עַל שְׁאֵלוֹתָיו בְּקוֹל קְצָת יוֹתֵר רָם מִכְּפִי הָרָגִיל. הוּא אֵינוֹ חוֹשֵׁב כְּלָל לְהַתְחִיל בְּקָרוֹב לְנַהֵל אֶת טַחֲנָתוֹ. תֵּכֶף לְאַחַר שָׁבוּעוֹת, לִכְשֶׁיִּגָּמֵר מוֹעֵד הַחֲכִירָה שֶׁל הַיְהוּדִים, יַעֲשֶׂה בָּהּ תִּקּוּן.

„תִּקּוּן גָּדוֹל".

הוּא הִסְתּוֹבֵב כָּל הָעֵת עַל כִּסְאוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָשֶׁבֶת מָפְנֶה בְּגַבּוֹ אֶל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, וְחָשׁ אֶת עַצְמוֹ לֹא נוֹחַ בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן אָמַר זֶה עַתָּה דָּבָר טִפְּשִׁי. הוּא סִפֵּר, כִּי מִלְּבַד כָּל אֵלֶּה הַתִּקּוּנִים חוֹשֵׁב הוּא עוֹד לְהָקִים בִּמְקוֹם מַעֲשֵׁנַת־הַפֶּחָם שֶׁל הַטַּחֲנָה מַעֲשֵׁנַת־לְבֵנִים. אַךְ הִנֵּה אֵרַע דְּבַר־מָה, וְאַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט עָזַב אוֹתוֹ לְרֶגַע יְחִידִי. כָּל הַמְסֻבִּים נִפְנוּ כְּבַת־אַחַת אֶל הָאוֹרֵחַ שֶׁזֶּה אַךְ נִכְנַס, וְגַם יוֹסֵף שׁוּר הֵסֵב עֵינוֹ לְשָׁם וְהִכִּיר מִיָּד אֶת הָאוֹרֵחַ. זֶה הָיָה הַסְּטוּדֶנְט הָאֲדַמְדָּם בַּעַל הַפָּנִים הַקְּשִׁישִׁים עִם כַּפְתּוֹרֵי־הַסְּטוּדֶנְטִים הַחֲדָשִׁים שֶׁהִרְצָה אֶת הַהַרְצָאָה. יוֹסֵף שׁוּר רָאָה, כֵּיצַד מַקִּיפִים אוֹתוֹ, שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל הַרְצָאָתוֹ בְּהִתְעַנְיְנוּת רַבָּה וְהוּא עוֹנֶה קְצָרוֹת וְשֶׁלֹּא מֵרָצוֹן. וּפִתְאֹם הוּא שָׁכַח אֶת הַסְּטוּדֶנְט עִם הַהַרְצָאָה, אֶת עַצְמוֹ הוּא וְאֶת הָאִוֶּלֶת, שֶׁאָמַר לִפְנֵי כֵן. הוּא רָאָה בָּאֲלַכְסוֹן:

אֶל הַשֻּׁלְחָן לֹא נוֹתְרוּ אֶלָּא הַגְּבֶרֶת רַפּוֹפּוֹרְט עִם הַגְּבֶרֶת קוֹירֶה הַצְּעִירָה, וּשְׁתֵּיהֶן הִתְקָרְבוּ אִשָּׁה אֶל רְעוּתָהּ וְהִמְתִּיקוּ סוֹד. הַגְּבֶרֶת רַפּוֹפּוֹרְט לוֹחֶשֶׁת דְּבַר־מָה לַגְּבֶרֶת קוֹירֶה עַל אָזְנָהּ, וְהַגְּבֶרֶת קוֹירֶה מַקְשִׁיבָה בְּעִנְיָן רַב; הִיא אֵינָהּ חֲדֵלָה מִלְּחַיֵּךְ וְעֵינֶיהָ הַכְּחֻלּוֹת־חַכְלִילִיּוֹת מַבִּיטוֹת דֶּרֶךְ אַגַּב כָּל הָעֵת עָלָיו, עַל יוֹסֵף שׁוּר. בָּרִי לוֹ: הֵן מִתְלַחֲשׁוֹת עָלָיו. הַגַּאֲוָה הַמִּשְׁפַּחְתִּית מוֹרֶשֶׁת הָאָבוֹת מִתְעוֹרֶרֶת אֶצְלוֹ, וְכָל דָּמָם שֶׁל בְּנֵי שׁוּר הַנּוֹזֵל בְּקִרְבּוֹ נִתָּךְ וְעוֹלֶה בְּפָנָיו. סָמוּךְ מְאֹד מֵאֲחוֹרֵי גַבּוֹ מַזְכִּיר מִישֶׁהוּ אֶת שְׁמָהּ שֶׁל בַּת משֶׁה'לֶה לֶוִין. זֶהוּ הַסְּטוּדֶנְט הָאֲדַמְדָּם. הוּא עוֹמֵד כְּבָר לְיַד הַשֻּׁלְחָן לֹא רָחוֹק מִמֶּנּוּ, מִיּוֹסֵף שׁוּר,

וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בּוֹ. הוּא עֲדַיִן מְבֻסָּם מֵהַרְצָאָתוֹ וְנוֹטֵל בְּיָדוֹ תּוֹךְ הִרְהוּרִים כַּפִּית תֵּה שֶׁל מִישֶׁהוּ.

„הֵיכָן שָׂרָה׳לִי?“ הוּא שׁוֹאֵל חֲרִישִׁית, בְּהַנְמִיכוֹ לְהַבִּיט עַל הַכַּפִּית. נַעֲשֶׂה בָּרוּר: הִיא הָלְכָה לְכָל הָעֶרֶב אֵי־לְשָׁם.

„מַהּ?“ הוּא חוֹזֵר וְשׁוֹאֵל קְצָת נִרְגָּשׁ, בָּהּ כְּשָׁעָה, שֶׁאֵלָיו אֶל יוֹסֵף שׁוּר שָׁב אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט וּפוֹתֵחַ שׁוּב בְּשִׂיחָה אִתּוֹ.

כַּנְפֵי נְחִירָיו עֲדַיִן מַחֲוִירוֹת וְהוּא נוֹשֵׁם יוֹתֵר קָשֶׁה מִכְּפִי הָרָגִיל, אַךְ עָמֹק בְּקִרְבּוֹ הוּא כְּבָר שׁוּב נֻקְשֶׁה וְדָרוּךְ. הוּא מְהַלֵּךְ עִם אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בַּחֶדֶר וְנוֹתֵן לוֹ שֶׁיּוֹלִיכוֹ אֶל הַטְּרַקְלִין הַגָּדוֹל וְהַלָּבָן הַסָּמוּךְ. הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ: יִתָּכֵן, כִּי אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט מוֹלִיכוֹ לֹא לְחִנָּם לְהָתָם, אֶל הַטְּרַקְלִין; יִתָּכֵן שֶׁהוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת שָׁרוּי אִתּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים וְלֵאמֹר לוֹ דְּבַר־מָה.

ח

אֲבָל אַף בַּטְּרַקְלִין הַגָּדוֹל וְהַלָּבָן לֹא זָכָה לְהִתְיַחֵד עִם רַפּוֹפּוֹרְט. שָׁם הָיוּ דַּוְקָא הַתְּרִיסִים מוּגָפִים וְהַנִּבְרָשׁוֹת מְשֻׁפְשָׁפוֹת. צְלָלִים אִלְּמִים נִמְנְמוּ בֵּין אַסְפַּקְלַרְיוֹת רְחוֹקוֹת עֲמוּמוֹת. כְּרָסוֹת מְצֻפּוֹת בְּצִפִּיּוֹת לְבָנוֹת נִדְחֲקוּ בְּבִטְחָה אֶל הַכְּתָלִים, וְהַשָּׁטִיחַ הָרַךְ הָאָרֹךְ לְאֵין קֵץ, הַיָּדִיד הַוָּתִיק שֶׁל הַבַּיִת הַזֶּה, הִשְׁחִיר כֻּלּוֹ מִתַּחַת לָרַגְלַיִם וְצִפָּה בְּאֹרֶךְ־רוּחַ לִשְׂמָחוֹת. הָיְתָה שְׁרוּיָה שָׁם אֲפְלוּלִית. אֶלָּא הַרְחֵק קְצָת, בְּחוּג הַנֹּגַהּ הָאָדֹם הַקָּטָן, אֲשֶׁר בַּזָּוִית הָרְחוֹקָה הַמּוּאָרָה, הִתְרַחֵשׁ שָׁם מַשֶּׁהוּ. יוֹסֵף שׁוּר רָאָה: שִׁשָּׁה־שִׁבְעָה אֲנָשִׁים שׁוֹקְעִים שָׁם עָמֹק בַּכְּרָסוֹת הַנְּמוּכוֹת; כֻּלָּם נִרְאִים כֹּה מְיֻגָּעִים־מְאֻבָּנִים וּמְהֻרְהָרִים, כְּאִלּוּ הֵם מִצְטַלְּמִים, וּמַקְשִׁיבִים אֵיךְ נֶסִי רַפּוֹפּוֹרְט אֵינָהּ נוֹתֶנֶת לְדַבֵּר רָעוֹת עַל מַכָּרָהּ, הַצַּיָּר הַצָּעִיר וַיְנְטְרוֹב. הִיא. נֶסִי סָחָה רַכּוֹת, מְאֹד רַכּוֹת: אֵינָהּ רוֹצָה לְהַעֲלִיב אֶת מִישֶׁהוּ. הִיא מַעֲלָה רַק בַּת־צְחוֹק טוֹבָה עַל שְׂפָתֶיהָ, כְּאִלּוּ כָּל הַמְּסֻבִּים מְסִיחִים דִּבְרֵי שְׁטוּת, וּמַשְׁפִּילָה, מְבֻיֶּשֶׁת, אֶת שְׁמוּרוֹת עֵינֶיהָ הָאֲרֻכּוֹת:

„לא,– היא אוֹמֶרֶת,– יַקִּירִים, „אֵינְכֶם יוֹדְעִים...“

נֶסִי הֶחֱזִיקָה בְּחֵיקָהּ תִּיק מְרֻקָּם מֶשִׁי צָהֹב.

בִּידֵי־יֶלֶד צְנוּמוֹת וּקְטַנּוֹת שָׁלְפָה מִשָּׁם בְּזוֹ אַחַר זוֹ הַעֲתָקוֹת מִשֶּׁל מַכָּרָהּ, מִשֶּׁל צִיּוּרֵי הַצַּיָּר־הָאָמָּן הַצָּעִיר, וְהַקָּהָל עִיֵּן בָּהֶן בְּזוֹ אַחַר זוֹ.

עַל אַחַת מֵהֶן הָיוּ מְצֻיָּרִים אַרְבָּעָה סוּסִים סוּמִים. אֲבָל הָעִקָּר הָיוּ לֹא הַסּוּסִים עַצְמָם, אֶלָּא זֵכֶר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָלָה תּוֹךְ הֲצָצָה עֲלֵיהֶם:

אֵי בַּעֲיָרָה קְטַנָּה נִדַּחַת נִמְשְׁכוּ פַּעַם צָהֳרֵי־קַיִץ שׁוֹמְמִים, וּשְׁעוֹתֵיהֶם הַלּוֹהֲטוֹת הָאֲרֻכּוֹת עַד אֵין קֵץ הוֹגִיעוּ אֶת נֶפֶשׁ כֻּלָּם. הַתַּרְנְגֹל הָיָה קוֹרֵא שָׁם מְאָז וּמַתְמִיד בְּקוֹל יוֹתֵר עַגְמוּמִי מֵאֲשֶׁר בְּכָל מָקוֹם אַחֵר. אָב עַקְשָׁן אָמִיד, אָב – הֲרֵיהוּ שָׁם רוֹגֵז יוֹתֵר מִכָּל הָאָבוֹת, כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵקִיץ מִשְּׁנַת־הַצָּהֳרַיִם שֶׁלּוֹ וּמוֹצֵא שֶׁבְּנוֹ עוֹד לֹא חָזַר מֵאַחֲרֵי אֲרוּחַת הַצָּהֳרַיִם אֶל הַחֶדֶר“:

„בָּחוּר, אֶל „הַחֶדֶר“, – הוּא צוֹעֵק עַל בְּנוֹ הַקָּטָן הַהוֹלֵךְ בָּטֵל,– מַה תַּכְלִית תֵּצֵא מִמְּךָ?“

אֲבָל לַנַּעַר כָּל־כָּךְ נִמְאַס „הַחֶדֶר“, הָרַבִּי וְהַתַּלְמִידִים, הַחוֹזְרִים בְּלִי הֶפְסֵק עַל פָּרָשַׁת הַחֻמָּשׁ הַמְשַׁעְמֶמֶת שֶׁלְּאַחַר פֶּסַח; הוּא עוֹמֵד נִשְׁעָן בְּגַבּוֹ אֶל הַסְּרִיגִים הַצְּבוּעִים שֶׁל הַגָּדֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית אָבִיו וְחָשׁ אֶת עַצְמוֹ מֻשְׁפָּל. „הוּא הוֹלֵךְ בָּטֵל“, מְהַרְהֵר הוּא.

וּמֵעַל לְרֹאשׁוֹ מִתְלַחֲשִׁים עֲצֵי שִׁטִּים מֻפְלָגִים בַּשָּׁנִים, אֲשֶׁר לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת, וּמְאַשְּׁרִים אֶת הִרְהוּרָיו:

„הוֹלֵךְ בָּטֵל? בְּוַדַּאי הוֹלֵךְ בָּטֵל“.

הוּא פּוֹרֵשׁ אֶל מֵאֲחוֹרֵי בֵּית אָבִיו וּמִסְתַּכֵּל אֵיךְ מְזַמְזְמִים שָׁם זְבוּבִים מִסָּבִיב לִמְקוֹמוֹת מְזֹהָמִים. הוּא יוֹצֵא לְשׁוֹטֵט בְּסִמְטְאוֹת הָעֲיָרָה וְנִשְׁאָר תָּקוּעַ שָׁעָה אֲרֻכָּה לְיַד הַפֶּתַח הָאֲחוֹרִי שֶׁל בֵּית־הַדִּישָׁה הַגָּדוֹל שֶׁל הָעֲיָרָה. שָׁם חוֹבְטִים דֹּחַן. הוּא עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל: אַרְבָּעָה סוּסִים סוּמִים מְדַשְׁדְּשִׁים בְּלִי הֶרֶף עַל הַגַּלְגַּל הָעֲנָקִי שֶׁל בֵּית הַדִּישָׁה

וּמְטַפְּסִים בְּרַגְלֵיהֶם; הַסּוּסִים נִכְשָׁלִים וְקָמִים וּמְדַמִּים בְּנַפְשָׁם שֶׁהֵם מְטַפְּסִים עַל הַר גָּבֹהַּ מְאֹד. אֶל הַשָּׁמַיִם מְטַפְּסִים הֵם, הֵם פּוֹשְׁטִים אֲפִלּוּ אֶת צַוְּארֵיהֶם, מְנַפְּחִים אֶת נְחִירֵיהֶם, לוֹטְשִׁים עֵינֵיהֶם הַסּוּמוֹת, אֶלָּא שֶׁהֵם נִשְׁאָרִים אַף עַל פִּי כֵן עַל מָקוֹם אֶחָד.

וְהִנֵּה אוֹתוֹ הַנַּעַר צִיֵּר אַחֲרֵי כֵן אֶת אַרְבַּעַת הַסּוּסִים הַלָּלוּ. כָּעֵת הוּא הֲלֹא כְּבָר גָּדוֹל; פַּעַם צָרִיךְ הָיָה לִבְרֹחַ מֵהַבַּיִת עִם כַּמָּה מֵאוֹת רוּבָּל מִשֶּׁל אָבִיו. אֲבָל עַכְשָׁו הוּא כְּבָר חָזַר מִחוּץ לָאָרֶץ מֻכְתָּר בְּכֶתֶר הַתְּהִלָּה וּמְצַיֵּר. אֶת הָעִיר הַהֲרָרִית סֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי הוּא מְצַיֵּר, וְעִתּוֹנִים כּוֹתְבִים אוֹדוֹת זֶה, וְנֶסִי אוֹמֶרֶת גַּם הִיא, כִּי הוּא גָּדוֹל, גָּדוֹל מְאֹד:

„יֵשׁ, – הִיא אוֹמֶרֶת, – אֲנָשִׁים מְאֻשָּׁרִים בָּעוֹלָם".

פְּלוֹנִי מֵהַמְסֻבִּים הִצְבִּיעַ מַעֲשֶׂה־מֵבִין עַל הַקִּיצוֹנִי שֶׁבְּאַרְבַּעַת הַסּוּסִים הַסּוּמִים, עַל הַשָּׁחוֹר בַּעַל הַגַּב הַשָּׁקוּעַ. אַלְמוֹנִי הֶעֱבִיר בִּרְשׁוּל אֶת עֵינָיו קְצָרוֹת־הָרְאוּת עַל פְּנֵי הַשְּׂעָרוֹת הַקְּלוּטוֹת, שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ וְיָרְדוּ עַל הָעֵינַיִם הָעִוְרוֹת שֶׁל הַסּוּס, וְתוֹךְ כְּדֵי רִשּׁוּל זֶה רִחְרֵחַ רִחְרוּחַ רָחָב בְּאַפּוֹ:

„סוּסִים יְהוּדִיִּים..."

אָז הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף שׁוֹר בַּשְּׁנִיָּה עַל הַתְּמוּנָה; הוּא שָׁכַח שׁוּב כִּי אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט כְּבָר אֵינֶנּוּ כָּאן בִּטְרַקְלִין, וְשׁוּב הָיָה יָרוּד בְּעֵינָיו. הוּא צָרִיךְ הָיָה לְהוֹדוֹת לוֹ לְעַצְמוֹ:

„בִּדְבָרִים שֶׁכָּאֵלֶּה אֵינֶנִּי בָּקִי לַחֲלוּטִין".

עַל עִנְיָנִים מֵעֵין אֵלֶּה, שֶׁמְּסִיחִים כָּאן בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט, לֹא הָיוּ מְסִיחִים מֵעוֹלָם לֹא אֵצֶל אָבִיו וְלֹא אֵצֶל שְׁתֵּי דוֹדוֹתָיו הָעֲשִׁירוֹת. כְּדֵי לָדַעַת, מַה שֹּׁרֶשׁ הַוִּכּוּחַ, הֶעְתִּיק אֶת מוֹשָׁבוֹ יוֹתֵר קָרוֹב וְהִטָּה מַעֲשֶׂה־חָסִיד אֶת אָזְנוֹ. הוּא הֶאֱזִין בְּעִיּוּן, אַךְ נִרְאָה לוֹ, כִּי הַשִּׂיחָה לֹא הָיְתָה כְּבָר כָּל־כָּךְ עֲמֻקָּה. מְדַבֵּר עַל פִּי רֹב הַסְּטוּדֶנְט הָאַדְמוֹנִי בַּעַל הַפָּנִים הַקְּשִׁישִׁים וְהַכַּפְתּוֹרִים הַחֲדָשִׁים, הַיּוֹשֵׁב כְּבָר כָּאן בִּטְרַקְלִין מִמּוּל לְנֶסִי. קֹדֶם לָכֵן שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ עַל אוֹדוֹת מַאֲמָרָיו

הַנִּדְפָּסִים הָאֲחָדִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שַׁיָּכוּת לַצִּיּוֹנוּת, וְעַכְשָׁו הוּא שָׁקַע כָּאן בְּיֶתֶר כֹּבֶד־רֹאשׁ בְּתוֹךְ הַכֻּרְסָה הַנְּמוּכָה וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם פָּנִים לְהַסְכִּים עִם גֶּסִי, כִּי מַכָּרָהּ הַצַּיָּר הַצָּעִיר וַיְנְטְרוֹב הִנֵּהוּ אָמָן גָּדוֹל:

„לֹא, תִּסְלַח לִי גֶּסִי, אָדָם גָּדוֹל, נוֹקֵט הוּא כְּלָל, הֲרֵיהוּ – יְסוֹד!"

„יְסוֹד!"

הַמְשׁוֹרֵר הָעִבְרִי, הַשַּׁתְקָן בַּעַל הַשַּׂקִּיקִים הַתְּפוּחִים מִתַּחַת לָעֵינַיִם, פָּסַק לְרֶגַע לְהִתְנַדְנֵד בְּכֻרְסַת־הַנַּדְנֵדָה הַגְּבוֹהָה, וְהֶעֱמִיד פָּנִים תְּמוּהִים שֶׁל אִלֵּם. אַךְ הַסְּטוּדֶנְט לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ.

„וְעוֹד דָּבָר, – אָמַר – מְנַשְּׂאִים פִּרְחָח וְגוֹמְרִים עָלָיו אֶת הַהַלֵּל."

הַסְּטוּדֶנְט מַכִּיר אֶת וַיְנְטְרוֹב פָּנִים אֶל פָּנִים. בִּפְרֹס הַפֶּסַח, לְאַחַר שֶׁעָמַד בִּפֶּטֶרְבּוּרְג בְּאַחַת מִבְּחִינוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת הַקָּשׁוֹת וְחָזַר הַבַּיְתָה, הוּא נָסַע בְּתָא אֶחָד בָּרַכֶּבֶת עִם מַכִּירָה אַחַת שֶׁלּוֹ, נַעֲרָה מְעֻנְיֶנֶת, וּבְאוֹתוֹ תָּא־הָרַכֶּבֶת נָסַע הַבַּיְתָה גַּם הַצַּיָּר הַצָּעִיר וַיְנְטְרוֹב הַלָּזֶה וְהֶרְאָה כָּל מִינֵי תַּעֲלוּלִים שֶׁל אָדָם קַרְתָּנִי רֵיקָן וּבוּר מִתְחַכֵּם.

הַסְּטוּדֶנְט הֲרֵיהוּ כָּל־כָּךְ רוֹגֵז עַל כָּל בָּתֵּיהֶם שֶׁל הַיְּהוּדִים הַמַּשְׂכִּילִים בִּפֶּטֶרְבּוּרְג, שָׁם הָיוּ מַרְבִּים בְּשִׂיחָה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח עַל אוֹדוֹת וַיְנְטְרוֹב זֶה וְעַל כָּל הַסְּטוּדֶנְטִיּוֹת שֶׁהָיוּ רָצוֹת שָׁם לִקְרָאתוֹ. אֲבָל מַדּוּעַ הוּא מְדַבֵּר כְּבָר בְּחֹם כָּזֶה, כְּאִלּוּ בָּזֶה שֶׁגֶּסִי וְהָעִתּוֹנִים מַרְבִּים בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל וַיְנְטְרוֹב, בָּזֶה גּוּפָא יֵשׁ כְּבָר עֶלְבּוֹן גָּדוֹל בִּשְׁבִילוֹ, בִּשְׁבִיל הַסְּטוּדֶנְט הָאַדְמוֹנִי, הַבִּלְתִּי־צָעִיר בְּיוֹתֵר?

יוֹסֵף שׁוּר מֵצִיץ אֵלָיו יָשָׁר בְּפָנָיו וְאֵינוֹ מֵבִין. וּפִתְאֹם מְשַׁסֵּעַ מִישֶׁהוּ אֶת הַסְּטוּדֶנְט וּמֵהַשִּׂיחָה מִתְבָּרְרִים עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים:

הַצַּיָּר הַצָּעִיר וַיְנְטְרוֹב, כְּפִי שֶׁמִּתְבָּרֵר, הֲרֵיהוּ כָּעֵת בָּעִיר; הוּא מַכִּיר יָפֶה אֶת־גֶּסִי וּמְבַקֵּר בִּגְלָלָהּ לְעִתִּים תְּכוּפוֹת כָּאן, בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט.

וְעוֹד דָּבָר אֶחָד מִתְבָּרֵר:

„כִּי הַיּוֹם הָלְכָה אִתּוֹ, עִם וַיְנְטְרוֹב זֶה, אֵי־לְשָׁם לִקְרַאת הָעֶרֶב,

הִיא – בִּתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֶוִין״.

אֶצֶל יוֹסֵף שׁוּר כְּאִלּוּ מֵת מִזֶּה לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, רַק לְרֶגַע מֵת הַלֵּב וְיוֹתֵר לֹא כְלוּם. אַךְ בִּמְהֵרָה שָׁבָה אֵלָיו רוּחוֹ, וְהוּא מְעַקֵּם מְעַט־מְעַט אֶת שְׂפָתָיו, כָּל־כָּךְ הוּא אֵינוֹ מְרֻצֶּה מֵעַצְמוֹ, מִזֶּה שֶׁיֶּחֱרָה לוֹ:

„הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, אֵינוֹ כָּאן בַּבַּיִת אֶלָּא אוֹרֵחַ וְלֹא יוֹתֵר, הוּא מְבַלֶּה כָּאן בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּיו עֶרֶב אֶחָד, מַה לּוֹ וּלְבִתּוֹ שֶׁל משֶׁה׳לֶה לֶוִין?״.

וּכְדֵי שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב עוֹד עָלֶיהָ, הוּא עוֹשֶׂה מַאֲמָץ, מַטֶּה שׁוּב אֶת אָזְנוֹ, מַעֲשֶׂה חָסִיד, וּמַאֲזִין בְּעִיּוּן. מְדַבֵּר שׁוּב הַסְּטוּדֶנְט הָאַדְמוֹנִי וּמְסַפֵּר אֵיךְ הוּא נָסַע בְּיַחַד עִם הַנַּעֲרָה הַמַּכִּירָה שֶׁלּוֹ בְּתָא אֶחָד בָּרַכֶּבֶת מִפֶּטֶרְבּוּרְג, אֵיךְ וַיְנְטְרוֹב זֶה אָכַל שָׁם כָּל הַדֶּרֶךְ אֶת תַּפּוּחֵי־הַזָּהָב וְהַשּׁוֹקוֹלָדָה שֶׁל הַנַּעֲרָה וְאֵיךְ הוּא הִרְבָּה לְסַפֵּר שָׁם אוֹדוֹת עַצְמוֹ.

אַךְ לֹא, יוֹסֵף שׁוּר צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּב מַאֲמָץ, כְּדֵי לְהִזָּכֵר כֵּיצַד הָיָה הַדָּבָר מִתְּחִלָּה:

הַסְּטוּדֶנְט נָסַע לָחֹג הַפֶּסַח הַבַּיְתָה...

הַסְּטוּדֶנְט יָצָא אוּלַי כְּבָר אָז מִפֶּטֶרְבּוּרְג, לֹא עַל פִּי מִקְרֶה, בְּיַחַד עִם מַכִּירָתוֹ הַנַּעֲרָה. יִתָּכֵן, שֶׁלִּפְנֵי הַנְּסִיעָה הִמְתִּין לָהּ אֲפִלּוּ יוֹם אוֹ יוֹמַיִם. הוּא יוֹשֵׁב קָרוֹב מְאֹד אֶל הַנַּעֲרָה, שֶׁבֶת־יְדִידִים, בְּתוֹךְ תָּא־הָרַכֶּבֶת, וְרוֹצֶה לְהַסְבִּיר לָהּ כַּמָּה בְּעָיוֹת.

אָכֵן, הַסְּטוּדֶנְט הָאַדְמוֹנִי הַזֶּה, וַדַּאי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְהַבְהִיר דְּבַר־מָה. וּמִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ? יִתָּכֵן, שֶׁהַבְּעָיוֹת הָאֲחָדוֹת, אֲשֶׁר הוּא רוֹצֶה לְהַסְבִּיר לַנַּעֲרָה, יֵשׁ לָהֶן שַׁיָּכוּת קְרוֹבָה אֶל שְׁנַיִם־שְׁלשָׁה מִמַּאֲמָרָיו הַנִּדְפָּסִים עַל הַצִּיּוֹנוּת. אֶלָּא שֶׁהַבָּחוּר הַצָּעִיר בְּהִיר הַשֵּׂעָר, הַצַּיָּר וַיְנְטְרוֹב, הַנּוֹשֵׂא שְׂעָרוֹת לַבְּקָנִיּוֹת אֲרֻכּוֹת עִם מְעִיל־קְטִיפָה קָצָר וְיוֹשֵׁב בְּדִיּוּק מִנֶּגֶד, נִכְנָס תְּכוּפוֹת לְתוֹךְ דִּבְרֵיהֶם בַּהֲבָלָיו וּמַפְרִיעַ

אֶת הַשִּׂיחָה; הוּא מִתְנַדְנֵד אַגַּב יְשִׁיבָה אֵילָךְ וְאֵילָךְ, מְנַעֲנֵעַ בְּרַגְלָיו וּמְקַשְׁקֵשׁ בִּלְשׁוֹנוֹ:

„צַא צַא, צַא!—הוּא מִתְלוֹצֵץ עַל אוֹדוֹת הַסּוֹדָר רַב־הַצְּבָעִים שֶׁל הַנַּעֲרָה, מַה יָּפִים הַצְּבָעִים...” הוּא אֵינוֹ חָדֵל מִלְּהִסְתַּכֵּל יָשָׁר בְּפָנֶיהָ שֶׁל הַנַּעֲרָה, וְאַגַּב הוּא לוֹעֵס בְּלִי הֶפְסֵק אֶת הַשּׁוֹקוֹלַדָּה שֶׁל הַנַּעֲרָה עִם תַּפּוּחֵי־הַזָּהָב שֶׁלָּהּ וּמִתְנַהֵג כִּמְנַגֵּן צָעִיר מַצְלִיחַ, שֶׁרָגִיל הוּא לְהַצְלָחוֹת בַּחֲתוּנוֹת, וּמְסַפֵּר לַנַּעֲרָה בְּלִי הֶרֶף עַל אוֹדוֹת עַצְמוֹ.

הוּא, יוֹאֵל וַינְטְרוֹבּ, חוֹזֵר עַכְשָׁו לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת הַבַּיְתָה, אֶל הָעֲיָרָה הַקְּטַנָּה קוֹזְלוֹבָה הַסְּמוּכָה לְסֶטְרֶנִיץ־רַבָּתִי הוּא חוֹזֵר. שָׁם בָּעֲיָרָה שְׁמוֹ יוֹאֵלִיק, פָּשׁוּט יוֹאֵלִיק, וְלוֹ הָיָה שָׁם אָב, חָסִיד סְקְבִירִי לְמֶחֱצָה וְצִיּוֹנִי לְמֶחֱצָה, אֲשֶׁר עָלָה סוֹף־כָּל־סוֹף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמָכַר בְּקוֹזְלוֹבָה אֶת בֵּית־הַנְּגִידִים שֶׁלּוֹ הַמְּסֻיָּד לָבָן לְחֶנְוָנִי אָמִיד מְקוֹמִי. עֲצֵי שִׁטִּים עַתִּיקֵי־יָמִים עָמְדוּ שָׁם לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת צְבוּעֵי הַצָּהֹב וּבַעֲלֵי שְׁמוֹנֶה הַשִּׁמָּשׁוֹת, וּבֶחָצֵר בְּתוֹךְ הָעֵשֶׂב הִזְדַּקְּרוּ שָׁלֹשׁ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וְחַדּוֹת. עַכְשָׁו אֵינוֹ יָכוֹל, הוּא יוֹאֵל וַינְטְרוֹבּ, בְּשׁוּם פָּנִים לִשְׁכֹּחַ אוֹתָם. עֲצֵי שִׁטִּים עַתִּיקֵי־יָמִים לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת, וּבֶחָצֵר שָׁלֹשׁ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וְחַדּוֹת. לִפְרָקִים הוּא מֵקִיץ בַּלַּיְלָה וּמַתְחִיל לְצַיְּרָן, אֶת הָאֲבָנִים הַלָּלוּ. הוּא זוֹכֵר כָּל קֶמֶט שֶׁבָּהֶן, כָּל בְּלִיטָה. וְאַחֲרֵי כֵן אֵינוֹ יָכוֹל לְהֵרָדֵם שָׁעָה אֲרֻכָּה וּמְהַרְהֵר. הוּא שׁוֹכֵב בְּעֵינַיִם עֲצוּמוֹת וְרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ שָׁם בְּקוֹזְלוֹבָה. הוּא יוֹשֵׁב לְבַדּוֹ עַל מַעֲלוֹת הַמַּעֲקֶה שֶׁל הַבַּיִת עִם תְּרִיסֵי־הַחַלּוֹנוֹת הַמּוּגָפִים, הַצּוֹפְנִים מֵאַחֲרֵיהֶם אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ הַמְנַמְנֶמֶת שֶׁל הַחֶנְוָנִי הַזָּר. בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל הַלַּיְלָה הוּא יוֹשֵׁב שָׁם עַל הַמַּעֲלוֹת וּמַקְשִׁיב, כֵּיצַד עָמֹק־עָמֹק בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה מִתְלַחֲשִׁים עֲצֵי הַשִּׁטָּה הָעַתִּיקִים, אֲשֶׁר שָׁמְעוּ פַּעַם בַּקַּיִץ, אֵיךְ הָאָב הָיָה גּוֹעֵר בּוֹ: „בָּחוּר! הוֹלֵךְ בָּטֵל...”

„לֹא,—לוֹחֲשִׁים לוֹ עַכְשָׁו עֲצֵי הַשִּׁטָּה הָעַתִּיקִים,—הֵן עָשִׂיתָ דְּבַר־מָה, יוֹאֵלִיק, אֵינְךָ הוֹלֵךְ בָּטֵל”.

„עַכְשָׁו הוּא נוֹסֵעַ שָׁמָּה וְשׁוֹלֵחַ מִבְרָק לַחֶנְוָנִי, הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ אֶת בֵּית־אַבָּא“.

הַסְּטוּדֶנְט הִפְרִיז בְּמִקְצָת עַל הַמִּדָּה, הוּא סִפֵּר יוֹתֵר מִדַּי בַּאֲרִיכוּת, כֵּיצַד וַינְטְרוֹב זֶה נִמְאַס עַל כֻּלָּם בְּתָא־הָרַכֶּבֶת.

„מֵעוֹלָם, – הוּא טָעַן – עוֹד לֹא שָׁמַע בֶּן־אָדָם שֶׁיַּרְבֶּה כָּל כָּךְ לָהַג וְיִהְיֶה מְאֹהָב בְּאֹפֶן כֹּה נִבְעָר בְּעַצְמוֹ, בִּנְשִׁימַת אַפּוֹ הוּא“.

כָּל אֵלֶּה שֶׁמִּסְּבִיבוֹ הִתְפַּזְּרוּ כִּמְעַט. הַסְּטוּדֶנְט מְדַבֵּר, אַךְ זֶה אֵינוֹ נוֹגֵעַ לְאִישׁ, אִישׁ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ.

יוֹסֵף שׁוּר מַבִּיט, וְרוֹאֶה, אֵיךְ עֲצוּבָה וְגַלְמוּדָה נִשְׁאֲרָה יוֹשֶׁבֶת כָּאן נֶסִי הַיַּלְדוּתִית־קְלִילָה לְיַד הָאוֹר הָאָדֹם־בָּהִיר, וְאִישׁ אֵינוֹ נִגָּשׁ אֵלֶיהָ. רַחֲמָנוּת אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ.

הוּא נִזְכַּר:

הֵן זֶה רַק אֶמֶשׁ חָזְרָה, כְּזָרָה, לְכָאן הַבַּיְתָה: „אַל־נָא, יַקִּיר! – הִתְחַנְּנָה בִּפְנֵי הָעֶגְלוֹן, – אַל תָּאִיץ כָּל כָּךְ בְּסוּסֶיךָ“.

וְעַתָּה הִיא נִרְאֵית כְּבָר כֹּה אֻמְלָלָה כָּאן, אֵצֶל אָבִיהָ בַּבַּיִת, וְקָשֶׁה לָדַעַת עַל מָה הִיא חוֹשֶׁבֶת: אֶפְשָׁר שֶׁהוֹגָה הִיא עֲדַיִן בַּצַּיָּר הַצָּעִיר וַינְטְרוֹב, הֲלֹא הִיא עַצְמָהּ הִרְבְּתָה כָּל־כָּךְ לְדַבֵּר עָלָיו כָּל הָעֶרֶב. וְאוּלַי אֵינָהּ חוֹשֶׁבֶת עוֹד, אֶלָּא עַל מַעֲשֶׂיהָ עֲצוּבָה עַל עַצְמָהּ, הַפִּסֶּלֶת הַגִּבֶּנֶת גּוּפָא, עַל מַעֲשֵׂה אָסוֹן, שֶׁקָּרָה בְּשֶׁקֶט וּבִדְמָמָה:

אֵצֶל אָב עָשִׁיר אַדִּיר נוֹלַד יֶלֶד, יֶלֶד פָּשׁוּט יְהוּדִי, קַבְּצָנִי...“

כְּדֵי לְהַבִּיעַ אֶת רִגְשׁוֹתָיו הַחַמִּים גּוֹחֵן יוֹסֵף שׁוּר אֵלֶיהָ וּפוֹתֵחַ בְּשִׂיחָה:

"מְעַנְיֵן לָדַעַת, בֶּן כַּמָּה הוּא זֶה הַצַּיָּר וַינְטְרוֹב?“

„בֶּן כַּמָּה הוּא?“

מִקּוֹלוֹ מִתְרַעֲדוֹת אֵצֶל נֶסִי הַמְהֻרְהֶרֶת שְׁמוּרוֹתֶיהָ הָאֲרֻכּוֹת, הָאֲרֻכּוֹת וּבְעֵינֶיהָ הַמְעֻקָּמוֹת בְּמִקְצָת מִתְחַזֵּק טוּב־לִבָּהּ הַמַּתְמִיד עִם הַתְּחִנָּה.

„בֶּן כַּמָּה הוּא וַינְטְרוֹב? – הִיא אוֹמֶרֶת – אֵינִי יוֹדַעַת, – יַקִּירִי

הוּא עֲדַיִן צָעִיר, צָעִיר מְאֹד".

וְשׁוּב הִיא שׁוֹקַעַת בְּמַשֶּׁהוּ, נֶסִי זוֹ, וְנִתְפֶּסֶת לְהִרְהוּרִים. עַכְשָׁו הוּא, יוֹסֵף שׁוּר, כְּבָר אֲסִיר־תּוֹדָה לָהּ, עַל שֶׁאָמְרָה לוֹ „יַקִּיר".

וְהִיא? – שׁוֹאֵל הוּא אוֹתָהּ, הֲרֵי גַּם הִיא, פַּסֶּלֶת; מַדּוּעַ אֵינָהּ מְסַפֶּרֶת מְאוּמָה עַל עֲבוֹדָתָהּ שֶׁלָּהּ?

נֶסִי אֵינָהּ מַעֲרִיכָה, כַּנִּרְאֶה, אֶת עַצְמָהּ אַף בִּמְאוּמָה.

„אַח, – הִיא אוֹמֶרֶת – לֹא, יַקִּיר, הֲרֵי אֵינִי אֶלָּא בַּעֲלַת־מְלָאכָה פְּשׁוּטָה, אֲנִי יוֹדַעַת זֹאת יָפֶה מְאֹד".

הִיא אֵינָהּ נִכְלֶמֶת מִשְּׁאֵלוֹתָיו, הִיא מְדַבֶּרֶת אִתּוֹ כָּל־כָּךְ רַכּוֹת, כְּמוֹ עִם חֲבֵרָהּ וְרֵעָהּ. מִתּוֹךְ הַכָּרַת תּוֹדָה הָיָה שׁוֹכֵחַ עַכְשָׁו, מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ הָעֶרֶב, הָיָה יוֹשֵׁב אִתָּהּ עוֹד מְעַט וְהָיָה שׁוֹאֵל:

„מַדּוּעַ?... מַדּוּעַ הִיא חוֹשֶׁבֶת כָּךְ?"

אַךְ מִסָּבִיב הִתְפַּזְּרוּ כֻּלָּם, וְגַם הַשָּׁעָה הָיְתָה כְּבָר מְאֻחֶרֶת. נִפְרְדוּ וְיָצְאוּ אַחֲרוֹנֵי הָאוֹרְחִים.

בַּחוּץ, סָמוּךְ לִמְבוֹא־הַכָּבוֹד, עָמַד הַמְשׁוֹרֵר הָעִבְרִי עִם הַסְּטוּדֶנְט הָאַדְמוֹנִי וְשׂוֹחֲחוּ בְּיֶתֶר פַּשְׁטוּת וִידִידוּת מֵאֲשֶׁר בִּפְנִים, בַּטְּרַקְלִין; הֵם חָשְׁבוּ לָסוּר אֵי־לְשָׁם. עָלָיו, עַל יוֹסֵף שׁוּר, לֹא נָתְנוּ דַּעְתָּם גַּם כָּאן וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ בּוֹ, כְּאִלּוּ חָתוּל עוֹבֵר לִפְנֵיהֶם. מַה יָּכְלוּ הֵם לַחְשֹׁב אוֹדוֹתָיו? מַה בִּכְלָל יָכְלוּ לַחֲשֹׁב עַל בִּקּוּרוֹ הָעֶרֶב אֵצֶל אַבְרָהָם רַפּוֹפּוֹרְט בְּבֵיתוֹ? הָעִקָּר הָיָה, שֶׁלֹּא חָשְׁבוּ שָׁם אוֹדוֹתָיו וְלֹא כְלוּם. יוֹסֵף שׁוּר חָשׁ בְּקִרְבּוֹ עֲוִית שֶׁל כְּאֵב עָמֹק מִתּוֹךְ עֶלְבּוֹן וּפָרַשׁ וְהָלַךְ.

בְּקֶרֶן הָרְחוֹב הַשָּׁקֵט וְהֶעָשִׁיר, לֹא רָחוֹק מִפַּנַּס־הַחַשְׁמַל הַתָּלוּי מִלְמַעְלָה, פָּגַשׁ אֶת בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה'לֶה לֶוִין עִם הַצַּיָּר הַצָּעִיר וַיְנְטְרוֹבּ שֶׁלִּוָּה אוֹתָהּ הַבַּיְתָה. הָיָה רֶגַע שֶׁנִּפְגְּשׁוּ פָּנִים אֶל פָּנִים, וְהִיא נָתְנָה בּוֹ עֵינָהּ מִקָּרוֹב, כְּאִלּוּ נִזְכְּרָה בְּבַת אַחַת בַּמָּקוֹם שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ וְלֹא יָכְלָה לְהָבִין, כֵּיצַד הוּא בָּא לְכָאן עַתָּה בְּשָׁעָה הַשְּׁתֵּים־עֶשְׂרֵה בַּלַּיְלָה.

יוֹסֵף שׁוּר רָאָה אָז עוֹד פַּעַם אֶת עֵינֶיהָ, עֵינַיִם כְּחֻלּוֹת פִּקְחִיּוֹת הָרוֹצוֹת לְהִזָּכֵר בְּמַשֶּׁהוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהֵן מִתְבּוֹנְנוֹת בּוֹ, וּפֶּה קָפוּץ בְּהַקְפָּדָה, בְּקַו יָשָׁר, הַמַּזְכִּיר מְאֹד דְּבַר־מָה כֹּה קָרוֹב, מִשֶּׁל מִשְׁפַּחַת עַצְמוֹ. יוֹסֵף שׁוּר לֹא זָכַר אֶת אִמּוֹ. הוּא הָיָה בֶּן אַרְבַּע שָׁנִים בְּשָׁעָה שֶׁהִיא מֵתָה, אַךְ מִי יוֹדֵעַ? יִתָּכֵן, שֶׁאֵצֶל אִמּוֹ הָיָה בְּדִיּוּק פֶּה כָּזֶה וּלְפִיכָךְ נִמְשַׁךְ כָּל־כָּךְ אֵלָיו. הוּא חָשׁ, כֵּיצַד נִשְׁבַּר אֶצְלוֹ בְּבַת אַחַת הַלֵּב, אַךְ עוֹד לֹא יָדַע אִם הִיא הִכִּירָה אוֹתוֹ אוֹ לֹא. וּפִתְאֹם הִתְגַּבֵּר אֶצְלוֹ „הַבֵּן־יָחִיד" הַגַּאַוְתָנִי, שֶׁגָּדַל בְּסֶטְרֶנִיץ רַבָּתִי אֵצֶל אִיצִיק מֵאִיר שׁוּר, בְּבֵית הַמְיֻחָסִים הַמְסֻגָּר. שָׁם בְּסֶטְרֶנִיץ רַבָּתִי לֹא חָשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים כֹּה יָרוּד וְאַפְסִי, כְּמוֹ בְּרֶגַע זֶה. שָׁם הָיוּ לוֹ עוֹד שְׁנֵי בָּתִּים מִשֶּׁלּוֹ וְהַטַּחֲנָה הַגְּדוֹלָה, יְרֻשָּׁה מֵאָבִיו...

הַתֹּכֶן

סִפְרֵי „הַמְאַסֵּף"

נִמְסַר לִדְפוּס הַסֵּפֶר

חֶבְלֵי גְאֻלָּה

לְמ. קוּלְבַּק, בְּתַרְגּוּמוֹ שֶׁל ב. מָרְדְּכַי

סֵפֶר זֶה כּוֹלֵל אֶת הָרוֹמָן „יוֹם שֵׁנִי בְּשַׁבָּת", הַפּוֹאֶימָה „מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם" וְהַדְּרָמָה „יַעֲקֹב פְרַאנְק".

מְכִינִים לִדְפוּס:

מִן הַמֵּצַר

קֹבֶץ סִפּוּרִים לְיוֹנָה רוֹזֶנְפֶלְד

בַּקֹּבֶץ הַנ"ל נִכְלְלוּ רֹב סִפּוּרֵי הַכֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן מִשֶּׁל כִּתְבֵי יוֹנָה רוֹזֶנְפֶלְד שֶׁנִּדְפַּס בַּאֲמֶרִיקָה בְּשֵׁם „צווישן טאג און נאכט", בֵּינֵיהֶם גַּם הַסִּפּוּר הַיָּדוּעַ „קאנקו ענטן".

סִפְרֵי „הַמְאַסֵּף" מְתֻרְגָּמִים בְּשָׂפָה בְּרוּרָה וּמְדֻיֶּקֶת. הַתַּרְגּוּם הֻתְאַם לְסִגְנוֹנוֹ שֶׁל הַמְחַבֵּר וּכְדֵי לְהָקֵל אֶת הַקְּרִיאָה עַל הַקּוֹרֵא הָעִבְרִי נִתְּנוּ הַסְּפָרִים בְּנִקּוּד מָלֵא.

הַמְּכִירָה הָרָאשִׁית שֶׁל סִפְרֵי „הַמְאַסֵּף" בִּידֵי מַחְלֶקֶת הַהַסְפָּקָה שֶׁל „הַשּׁוֹמֵר הַצָּעִיר", תֵּל־אָבִיב, רְחוֹב אַלֶּנְבִּי 125/39.

לְהַשִּׂיג אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה גַּם אֵצֶל כָּל הַסּוֹכְנִים וּמוֹכְרֵי הַסְּפָרִים בָּאָרֶץ.